

DET KONGELEGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Meld. St. 43

(2016–2017)

Melding til Stortinget

Årsmeldingane til Datatilsynet og Personvernemnda for 2016

Innhald

1	Innleiinga til Kommunal- og moderniseringsdepartementet	5	4	Administrasjon og ressursar	12
1.1	Regelverksarbeid og internasjonal utvikling på personvernområdet ...	5	4.1	Budsjettet og rammevilkåra til Datatilsynet	12
1.2	Barn og unge	7	4.2	Budsjettet og rammevilkåra til Personvernemnda	13
1.3	Kommersialisering av personopplysningar og personifisering av tenester	8			
2	Merknader frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet til Datatilsynet si årsmelding	9		Vedlegg	
2.1	Justissektoren	9	1	Årsmeldinga til Datatilsynet for 2016	14
2.2	Digitalisering i offentleg sektor	10	2	Årsrapporten til Datatilsynet for 2016	66
2.3	Helse og velferd	11	3	Årsmeldinga til Personvernemnda for 2016	104
2.4	Internasjonalt arbeid	11			
3	Merknader frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet til Personvernemnda si årsmelding	12			

DET KONGELEGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Meld. St. 43

(2016–2017)

Melding til Stortinget

Årsmeldingane til Datatilsynet og Personvernemnda for 2016

*Tilråding frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet 21. juni 2017,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Solberg)*

1 Innleiinga til Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Årsmeldingane til Datatilsynet og Personvernemnda for 2016 gir eit bilete av situasjonen her og no. I tillegg forsøker ein å sjå litt framover i tid. Meldingane viser at personvern har vore gjensstand for stor merksemd og debatt i løpet av meldingsåret, og at temaet truleg berre vil bli meir aktuelt i tida som kjem.

Ein stor del av debatten har omhandla samspelet mellom ny teknologi og personvern. Ny teknologi er eit viktig verktøy for å skape ein enklare kvardag for folk flest, forenkla offentleg administrasjon og styrke norske arbeidsplassar. I mange tilfelle gjev den teknologiske utviklinga også betre høve til å ta vare på personvernet, mellom anna ved at ein kan bygge personvern inn i dei teknologiske løysingane. Samstundes blir stadig fleire merksame på dei store moglegheitene ny teknologi gir for utstrakt kartlegging av alt frå bevegelsar og handlemønster til personlege eigenskapar og preferansar. Mange ønsker større kontroll over egne personopplysningar. Mykje av den offentlege debatten har også i 2016 handla om arbeidet i EU med den nye personvernforordninga og kva konsekvensar forordninga får for norske verksemdar og innbyggjarar. Forslaget om oppretting av eit digitalt grenseforsvar har òg vore hyppig debattert, i tillegg til nye avgjerder frå EU-domstolen.

Debattane viser at personvern ikkje eksisterer i eit vakuum, men alltid må vegast mot andre interesser og behov. Avveginga mellom personvern og andre viktige samfunnsomsyn kan vere krevjande. Ut frå ei rekke gode formål er det ikkje vanskeleg å argumentere for behovet for å nytte personopplysningar i ulike samanhengar. Det kan derimot vere vanskeleg å vurdere verdien av eit godt personvern både for samfunnet og for den enkelte. Derfor er det viktig at det alltid blir gjort grundige konsekvensvurderingar før innføring av personverninngripande lovgiving eller tiltak. Dette vil kunne bidra til å sette personvernet inn i ein større samanheng. Ein må vurdere den samla effekten av ulike personverninngrep i samband med nye tiltak, og vege den mot fordelane tiltaket vil føre med seg. Kravet om å gjere grundige konsekvensvurderingar før innføring av nye lover og tiltak følger òg av den nye personvernforordninga. Slike vurderingar blir derfor ikkje mindre viktige i framtida.

1.1 Regelverksarbeid og internasjonal utvikling på personvernområdet

Dei seinare åra har det skjedd mykje med dei internasjonale reglane om behandling og vern av personopplysningar. Merksemda om personvern har òg auka merkbart. «Alle» snakkar om EU si personvernforordning og kva ho vil føre med seg

av endringar for personvernet både i Europa og i resten av verda. Merksemd om personvern er bra. Det fører til betre kunnskap om regelverket, og gjennom det også til betre personvern. Regjeringa følger med på og deltar i internasjonalt personvernarbeid.

1.1.1 Gjennomføring av EU si personvernforordning

Etter å ha arbeidd med regelverket i over fire år, vedtok EU den nye forordninga om personvern, forordning 2016/679, i april 2016. Den tek til å gjelde i alle EU sine medlemsstatar 25. mai 2018, og vil erstatte det no gjeldande personverndirektivet, direktiv 95/46/EC. Fordi reglane er vedtekne som ei forordning, gjeld dei direkte som nasjonal rett i EU-landa. Det er ikkje nødvendig med nasjonal gjennomføring. Samstundes med forordninga blei det vedteke eit direktiv om behandling av personopplysningar i justissektoren. Forordninga er EØS-relevant og direktivet er Schengen-relevant. Begge delar vil derfor bli gjennomførte i norsk rett.

Forordninga fører til at personvernreglane i Europa blir harmoniserte i større grad enn etter det gjeldande personverndirektivet. Personvern heng tett saman med digitalisering og IKT-politikk. Godt personvern er ein av fleire føresetnader for at innbyggjarane skal kunne ta i bruk digitale tenester. Både i Noreg og i Europa har det dei siste åra vore stor merksemd om utvikling av digitale tenester. Eit einsarta personvernregelverk vil medverke til at ein får eit godt grunnlag for digitalisering av tenester som innbyggjarane kan ta i bruk på tvers av landegrensar. Gjennomføring av forordninga er derfor eit viktig element i både den norske og den europeiske digitaliseringspolitikken.

Eit tilnærma einsarta personvernregelverk i heile EU-/EØS-området vil vere ein fordel både for dei registrerte og for verksemdar som behandlar personopplysningar og skal etterleve reglane. Forordninga legg opp til fleire ordningar for å sikre einsarta tolking av reglane i alle EU-/EØS-landa. Samarbeidsordningane skal gjere det enklare for verksemdar som behandlar personopplysningar i fleire land ved at dei kan halde seg til personvernmyndigheita i landet der dei er etablerte. Ordninga blir omtalt som «One Stop Shop».

Forordninga legg opp til eit utstrakt samarbeid mellom dei nasjonale datatilsyna, samstundes som det blir oppretta eit felleseuropeisk datatilsyn med eit overordna tilsynsansvar («European Data Protection Board»). Det felleseuropeiske tilsynsorganet vil kunne fatte bindande avgjerder i ein del enkeltsaker, og uttale seg om tolking av for-

ordninga. Dei nasjonale datatilsyna må legge slike tolkingar til grunn i saksbehandlinga si. Regjeringa arbeider for at det norske Datatilsynet skal få delta i dette samarbeidet slik dei deltar i Artikkkel 29-gruppa i dag.

Regjeringa meiner den nye forordninga gir eit sterkt vern for personopplysningar. Mange av dei grunnleggande personvernprinsippa og reglane som følger av det gjeldande direktivet og gjeldande norsk rett blir ført vidare i forordninga. Dette har vore viktig for Noreg under forhandlingane i EU. Samstundes innfører forordninga nye reglar på fleire område, og fører til endringar i norsk personvernrett.

EU-reglane er omfattande og dekker alle samfunnsområde. I utgangspunktet skal vi, på lik line med alle medlemsstatane i EU, gjennomføre forordninga i nasjonal rett slik ho lyder. Reglane vil derfor bli viktige for alle dei som behandlar personopplysningar i Noreg. Ei merkbar endring for både Datatilsynet og dei som behandlar personopplysningar vil vere at den ganske omfattande konsesjonsplikta vi kjenner i dag fell bort. Til erstatning blir det innført ei omfattande plikt for dei som skal behandle personopplysningar til å gjere grundige utgreiingar av personvernkonsekvensar før nye tiltak blir sette i verk. Med grunnlag i konsekvensvurderingane skal dei behandlingsansvarlege gjennomføre risikoreduserande tiltak. Som ledd i dette arbeidet kan dei søke råd hos Datatilsynet i samsvar med reglane om førehandsdrøftingar i forordninga. Dei som behandlar personopplysningar må på dette viset sjølve ta mykje større ansvar for at dei behandlar opplysningar i samsvar med reglane. Mindre førehandskontroll og meir ansvar på den som skal behandle opplysningar er noko av kjernen i det nye regelverket. Det finst likevel ei opning i forordninga for å fastsette nasjonale reglar om konsesjonsplikt i særskilte døme. Regjeringa vil vurdere om det er nødvendig med slike reglar for å sikre personvernet.

Forordninga inneheld ei rekke reglar som gir statane eit nasjonalt handlingsrom. I arbeidet med gjennomføring av forordninga vurderer regjeringa korleis dette handlingsrommet kan nyttast best mogleg for norske innbyggjarar og verksemdar. Det kan derfor bli aktuelt å vidareføre nokre av dei norske særreglane om behandling av personopplysningar. Dette vil til dømes kunne bli tilfellet i arbeidslivet, der forordninga opnar for at landa kan fastsette eigne reglar for å ta vare på personvernet til dei tilsette. Det er òg rom for nasjonale særreglar om behandling av opplysningar for forskning og vitskapelege formål.

Regjeringa arbeider med gjennomføring av forordning 2016/679 i norsk rett. Direktiv 2016/680 om behandling av personopplysningar i justis-sektoren er allereie foreslått gjennomført i norsk rett gjennom endringar i politiregisterlova, sjå Prop. 99 L (2016–2017).

1.1.2 Endringar i personopplysningsforskrifta

I meldingsåret blei det, som ledd i regjeringa sitt tidstjuvprosjekt, fastsett fleire endringar i reglane om melde- og konsesjonsplikt i personopplysningsforskrifta. Det blei gjort fire nye unntak frå meldeplikta og fem unntak frå både melde- og konsesjonsplikta ved behandling av personopplysningar. Mellom anna blei det fastsett unntak frå meldeplikta for behandling av personopplysningar ved bruk av elektronisk køyrebok og flåtestyring, og frå både melde- og konsesjonsplikta for behandling av personopplysningar i kvitvaskingsregister og i legemiddelovervaking. Felles for dei ulike behandlingane er at dei utgjer ein liten personverntrussel og at dei allereie er kjende for Datatilsynet.

Dei nye unntaka fjernar tidstjuvar for både Datatilsynet og verksemdar som behandlar personopplysningar. Forskriftsendringane vil effektivisere Datatilsynet sitt arbeid, og tilsynet vil få friggitt tid til andre og meir presserande oppgåver. Framfor å måtte bruke ressursar på behandlingar som utgjer ein liten personverntrussel, kan tilsynet prioritere tilsynsverksemd og oppfølging av personverninngripande behandlingar. Dette vil samla gi eit betre personvern. Verksemdene vil på si side sleppe ressurskrevjande prosessar med søknader om konsesjon og innsending av meldingar. Dei vil i tillegg kunne starte behandling av personopplysningar straks, framfor å måtte vente på løyve frå Datatilsynet.

Regelendringane tok til å gjelde 1. januar 2017.

1.1.3 Overføring av personopplysningar til tredjeland

Ei viktig personvernending i 2016 var avtalen mellom USA og EU om overføring av personopplysningar – den såkalla EU-US Privacy Shield-avtalen. Avtalen forenkler overføring av personopplysningar til USA, og erstattar den tidlegare Safe Harbor-avtalen, som blei kjent ugyldig av EU-domstolen i 2015.

Privacy Shield-avtalen skal sikre tilstrekkeleg vern av personopplysningar som blir overførte mellom EU-/EØS-landa og USA. På same måten

som Safe Harbor, er Privacy Shield ei sjølvdeklarasjonsordning, der amerikanske selskap frivillig kan forplikte seg til å behandle personopplysningar med ein større grad av tryggleik og kontroll enn kva amerikansk lovverk elles legg opp til. Det er lagt opp til fleire tvisteløysingsmekanismar for europeiske innbyggjarar som meiner at personopplysningane deira ikkje har vore tilstrekkeleg verna i USA. Ordninga omfattar opprettinga av ein «ombodsmann», som skal vere uavhengig av amerikanske etterretningstenester. Amerikanske myndigheiter har òg stengt for bruk av vilkårleg masseovervaking.

Avgjerda om Privacy Shield-avtalen har sitt grunnlag i det gjeldande personverndirektivet artikkel 25(6), som gir EU-kommisjonen fullmakt til å avgjere om eit tredjeland har tilstrekkeleg vernenivå for personopplysningar. Slike reglar finst òg i den nye personvernforordninga. Etter reglar i EØS-avtalen gjeld avgjerder frå kommisjonen om vernenivået i tredjeland frå same tidspunkt for Noreg som for EU-landa. Privacy Shield-avtalen tok dermed til å gjelde i juli 2016. Departementet meiner det er viktig med gode, felleseuropeiske reglar for overføring av personopplysningar over landegrensene. Reglane må ta omsyn både til personvernet til den enkelte og til ein effektiv og god handel.

1.1.4 Tele 2-dommen

Ei anna viktig hending i meldingsåret var den såkalla Tele 2-dommen frå EU-domstolen. Dommen omhandla lagringslovene i Sverige og Storbritannia som blei vedtekne for å sikre lagring av data etter at datalagringsdirektivet blei kjent ugyldig. Dommen konkluderte med at datalagringslovene i Sverige og Storbritannia ikkje var i tråd med retten til privatliv. Av dommen går det fram at det ikkje er i tråd med menneskerettane å masselagre data utan ei vurdering av behovet og av om lagringa er formålstenleg. Det må også gjerast ei avgrensing av kva opplysningane skal nyttast til. Dommen legg viktige premissar for datalagring og overvaking. Desse premissane vil vere sentrale for det vidare personvernarbeidet til departementet, særleg i justissektoren.

1.2 Barn og unge

Barn og unge er aktive brukarar av ny teknologi og nye kommunikasjonsformer, som ulike sosiale medium. Dette kan vere ein fordel for læring og utvikling, men det gjer òg dei unge meir utsette for personvernkrinkingar, særleg fordi dei sosiale

media ofte er utanfor vaksenkontroll. Det kan òg vere slik at det er foreldra sjølve eller andre vaksne som deler informasjon om barna. Auka bruk av sosiale medium med deling av bilde og informasjon om barn kan svekke personvernet deira. Vaksne har eit særskilt ansvar for å ta vare på personvernet til barn. Mindre barn har ikkje i same grad som vaksne moglegheit til å samtykke til slik deling, eller til å sjå konsekvensane av å gi samtykke. Det er derfor viktig med rettleiing av både barna og dei vaksne som har ansvaret for dei, slik at kunnskapen om personvern er best mogleg. Departementet meiner det kan vere behov for eit meir målretta arbeid mot foreldra for å styrke personvernet til barn.

I skulen er det auka bruk av digitale verktøy for barn og unge i opplæringa. Opplæringssektoren må derfor kjenne til regelverket og ha gode rutinar for behandling av personopplysningar og bruk av digitale medium. Det er ikkje berre skuleeigarar og -administrasjonen som må kjenne reglane. Også den enkelte læraren må ha kompetanse om personvern. Datatilsynet har i meldingsåret følgd opp tidlegare arbeid med personvern for barn og unge. Saman med Utdanningsdirektoratet og Senter for IKT i utdanningen har Datatilsynet arbeidd med ei koordinering av eksisterande rettleiingsmateriale for eit godt personvern i opplæringssektoren. Prosjektet har resultert i nettressursen *www.personvernskolen.no*. Tilsynet har vidare halde fram samarbeidsprosjektet «Du bestemmer». Departementet er oppteke av at barn og unge blir sikra eit godt personvern, og støttar Datatilsynet sitt arbeid for god kunnskap om personvern og nettvett blant barn og unge.

I det pågåande arbeidet med å gjennomføre EU si personvernforordning blir det òg retta merksemd mot retten barn har til personvern. I forordninga blir det framheva at personopplysningar om barn fortener eit særskilt vern, sidan barn kan vere mindre medvitne om aktuelle risikoar og konsekvensar ved behandling av personopplysningar. Forordninga har fleire artiklar som skal sikre eit særskilt vern av personopplysningar om barn. Mellom anna inneheld forordninga ein eigen artikkel om når barn kan samtykke til behandling av personopplysningar i samband med informasjonssamfunnstenester, til dømes sosiale medium som Facebook og Instagram. Aldersgrensa for samtykke er i slike tilfelle sett til 16 år. Landa kan likevel i nasjonal lovgiving fastsette at barn allereie frå 13 år sjølve kan samtykke til behandling av sine egne personopplysningar. Departementet meiner at ei nasjonal lovfesting av dette vil styrke personvernet til barn.

1.3 Kommersialisering av personopplysningar og personifisering av tenester

Ein stadig større del av liva våre finn stad digitalt. Vi bruker nettbaserte tenester når vi handlar, held oss oppdaterte, let oss underhalde og er sosiale. Heile tida legg vi att små elektroniske spor om kvar vi har vore, når vi var der, kven vi var saman med og kva vi gjorde. Vi er ofte ikkje klar over dette. Vi er vande med at både digitalt innhald og digitale tenester er gratis, men tenker sjeldan på at vi forbrukarar i staden «betaler» med dei personopplysningane som kontinuerleg blir henta ut om til dømes kontaktar, preferansar, brukarvanar og posisjonen vår. Kvar for seg er ikkje desse spora særleg interessante, men samanstilte kan dei teikne eit svært detaljert bilde av vanane, interessene, omgangskretsen og livsstilen vår.

Som Datatilsynet skriv i årsmeldinga si, er innsamling og analyse av forbrukardata viktig for å utvikle personifiserte tenester og løysingar basert på kunstig intelligens. Personopplysningar har blitt ei raskt veksende handelsvare. Ei rekke selskap spesialiserer seg på å selje profilar baserte på innsamla personopplysningar til annonsørar og andre som ønsker å målrette marknadsføring og tilbod. Jo meir data som blir samla inn, jo meir treffsikker blir reklamen. Dette aukar betalingsviljen hos dei kommersielle aktørane. I takt med at personopplysningar får større verdi, vil stadig fleire aktørar ha interesse av å samle mest mogleg data om oss.

Det er ei utfordring at mykje av innsamlinga av personopplysningar skjer i det skjulte, utan at vi har kjennskap til det og i mange tilfelle òg utan at vi har samtykka. I 2016 gjekk Forbrukerrådet gjennom 20 ulike applikasjonar for å sjå korleis dei tok hand om person- og forbrukarvern. Gjennomgangen viste mellom anna at applikasjonane sporr brukaren også når dei ikkje er i bruk, at personopplysningar blir delte og selde vidare i stort omfang. Enkelte applikasjonar krev å fritt kunne nytte brukarane sitt innhald til evig tid.

Mangelen på forståeleg informasjon gjer det vanskeleg å sette seg inn i kva som skjer, og å ta gode og bevisste personvernval. Brukaravtalene er ofte lange og detaljerte, og vilkåra er uklare. For ein gjennomsnittleg internettbrukar vil det årleg krevje heile 244 timar å lese personvern-erklæringane til alle internettsidene dei besøker.¹ I

¹ McDonald, A. M. og Cranor, L. F. (2008). «The Cost of Reading Privacy Policies». *A Journal of Law and Policy for the Information Society*, 2008 Privacy Year in Review issue, s. 17.

tillegg kjem brukaravtalene til alle mobilapplikasjonane. Det er ei uoverkommeleg oppgåve å handtere alle brukarvilkåra ein møter i den digitale verda. Ønsket om rask og enkel tilgang til tenester kan føre til samtykkeapati. Konsekvensen er at forbrukarane gir sitt samtykke utan å vite kva dei seier ja til. Det er vanskeleg å seie kva konsekvensar den aukande personrettinga har for den enkelte, både på kort og på lang sikt.

Regjeringa er oppteken av å styrke personvernet til forbrukarar som bruker digitale tenester. Regjeringa meiner at alle så langt det er mogleg skal kunne rå over sine egne personopplysningar. For at råderetten skal vere reell, må den enkelte kunne seie nei til deling av personopplysningar og likevel få tilgang til digitale tenester.

Personvern- og forbrukarmyndigheitene samarbeider godt på dette området. Det er òg viktig at bransjen bidrar til utvikling av gode løysingar. Departementet synest det er positivt at bransjen sjølv i aukande grad tar initiativ til å utvikle meir personvernvenlege løysingar som er transparente og lar forbrukarane rå over egne personopplysningar. Dette finn vi òg att i EU si nye personvernforordning, som legg opp til bruk av merkeordningar for godt personvern. Det er mykje som tyder på at godt person- og forbrukarvern i stadig større grad vil bli eit konkurransefortrinn. At brukarane har tillit til at rettane deira blir tekne vare på er òg ein føresetnad for innovasjon og vidare vekst i den digitale økonomien.

2 Merknader frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet til Datatilsynet si årsmelding

Datatilsynet har i 2016 vore ein aktiv bidragsytar i samfunnsdebatten, og tilsynet har medverka til god kunnskap om personvern generelt, og særleg om EU si personvernforordning. Tilsynet har utarbeidd sentrale høyringsfråsegner, hatt dialog og møte med ulike aktørar, halde foredrag om personvernrelevante tema i ulike forum, og følgd opp anbefalingane og tiltaka i rapporten «*Det store datakappløpet. Rapport om hvordan kommersiell utnyttelse av personopplysninger utfordrer personvernet*», som tilsynet publiserte i november 2015. Datatilsynet har òg halde fram arbeidet sitt i sentrale EU-organ, og vore ein aktiv deltakar på ei rekke andre nordiske og internasjonale samarbeidsarenaer.

Datatilsynet har i 2016 særleg arbeid med personvern innanfor følgjande område:

- Justissektoeren

- Digitalisering i offentleg sektor
- Helse og velferd
- Barn, skule og utdanning

I tillegg har Datatilsynet brukt mykje tid på å førebu både seg og andre på gjennomføringa av EU si personvernforordning i norsk rett. Departementet er opptatt av at både innbyggjarane og verksemdar som behandlar personopplysningar skal kjenne til og forstå kva det nye regelverket tyder for dei, og er glad for at tilsynet har medverka til å spreie slik kjennskap.

2.1 Justissektoeren

Datatilsynet har i årsmeldinga si omtalt fleire av dei tiltaka dei har arbeid med på justisområdet i 2016. Arbeid med høyringssaker og endringar i regelverk er høgt prioritert. I tillegg har dei gjennomført kontrollar ved to av registra til politiet, Schengen informasjonssystem (SIS) og Politiets utlendingsregister. Ingen av desse kontrollsakene var avslutta ved utgangen av meldingsåret.

Justissektoeren er eit felt der det blir behandla mange og sensitive personopplysningar. Den enkelte har stor interesse av at opplysningane blir verna og behandla på ein god måte. Fleire store saker om endringar i regelverk i justissektoeren var på høyring i løpet av 2016. Datatilsynet har rolla som «vaktbikkje» når saker som rører ved personvernet til innbyggjarane kjem på høyring. Dei peiker i slike saker på utfordringar, og korleis dei kan handterast best mogleg i dei ulike sakene. I meldingsåret peikte tilsynet mellom anna på utfordringar med informasjonstryggleiken i advokatbransjen, gjenbruk av personopplysningar i politiet og etterretningstenesta, tilgang for politiet til registra hos utlendingsmyndigheita, og utgreiinga i NOU 2015: 13 *Digital sårbarhet – sikkert samfunn*.

Politiet og etterretninga sin tilgang til personopplysningar er eit tilbakevendande tema som reiser ei rekke utfordringar for personvernet. I mange samanhengar er det snakk om gjenbruk av opplysningar samla inn for eitt formål til eit anna. Dette var mellom anna tilfellet i saka om utlevering av opplysningar frå PST til E-tenesta. I slike saker må det gjerast ei grundig vurdering av samfunnet si nytte av at organa deler opplysningar opp mot den enkelte sitt krav på vern av opplysningane. I den aktuelle saka meinte Datatilsynet at det i for stor grad blei opna for gjenbruk av opplysningar, og at formåla med gjenbruken var for dårleg angitt i reglane.

Det har stor verdi for samfunnet at vi kan verne oss mot alvorleg kriminalitet og terror. Samstundes er personvern ein grunnleggande verdi i eit demokratisk samfunn. Det er krevjande å finne ein god balanse mellom det som er nødvendig for å ta vare på tryggleiken i samfunnet og det som er nødvendig av omsyn til personvernet til den enkelte. Nokre gongar må derfor ønska frå den enkelte vike for trongen fellesskapet har for å verne seg mot åtak. For demokratiet er det likevel viktig at vi har opne og gode diskusjonar om kvar grensene skal gå og kva vi tillèt at politiet får tilgang til. Som Datatilsynet peiker på i årsmeldinga si, vil vi i tida framover få fleire slike diskusjonar, mellom anna om *digitalt grenseforsvar*.

Departementet meiner Datatilsynet er ein svært viktig bidragsytar i slike diskusjonar. Det er heilt nødvendig at tilsynet engasjerer seg og bidrar med motargument i debattar som elles lett kan bli prega av argument for kontroll og overvaking. Gjennom dette sikrar vi at alle viktige argument kjem fram. Datatilsynet si rolle som rådgjevar i regelverksarbeid følger òg av den nye personvernforordninga, og rolla blir derfor ikkje mindre viktig i framtida.

2.2 Digitalisering i offentleg sektor

Digitalisering er eit felles omgrep for overgangen frå analoge, mekaniske og papirbaserte løysingar, prosessar og system, til elektroniske og digitale løysingar. Digitalisering handlar om å bruke teknologi til å fornye, forenkle og forbetre. Det handlar om å tilby nye og betre tenester, som er enkle å bruke, effektive og pålitelege. Digitalisering legg til rette for auka verdiskaping og innovasjon, og kan bidra til å auke produktiviteten i både privat og offentleg sektor. Som Datatilsynet peiker på, er det ikkje lenger eit spørsmål om forvaltninga blir digitalisert, men *kor fort* forvaltninga blir digitalisert og *kva* som blir digitalisert *når*.

For at digitaliseringa skal bli vellykka, må innbyggerane ha tillit til dei digitale tenestene som det offentlege tilbyr. Innbyggerane må stole på at informasjon dei gir frå seg blir behandla i samsvar med lover og reglar som bygger på anerkjende personvernprinsipp. Dei må oppleve tryggleik for at opplysningar ikkje blir brukte til andre formål enn innsamlingsformålet utan særskilt heimel, og dei må vere trygge på at det ikkje blir samla inn og behandla fleire opplysningar enn det faktisk er bruk for i den offentlege myndigheitsutøvinga. Utan tillit vil innbyggerane kunne vegre seg mot elektronisk samhandling med forvaltninga.

Innebygd personvern er eit viktig tiltak for å sikre slik tillit. Temaet er omtalt i Meld. St. 27 *Digital agenda for Norge. IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet*, som regjeringa la fram i april 2016. Meldinga gjer det tydeleg at teknologi og personvern ikkje treng å vere motsetningar. Dersom vi bygger personvernvenlege løysingar inn i teknologien frå starten av, kan dei to spele på lag. Jo tidlegare i ein prosess personvern blir sett på agendaen, jo lettare er det å ta vare på viktige personvernomsyn. Departementet meiner innebygd personvern skal vere eit mål i alle sektorar, og førande i det pågåande arbeidet med å fornye, forenkle og forbetre offentleg sektor.

Arbeidet med å digitalisere offentlege tenester i Noreg har vore vellykka på mange område. Statlege verksemder og kommunar tilbyr stadig fleire digitale tenester, og bruken av tenestene aukar betydeleg. Samstundes peiker Datatilsynet på at enkelte offentlege verksemder framleis har ein veg å gå før ein kan seie at dei har utarbeidd gode nok system og rutinar for behandling av personopplysningar.

I meldingsåret gjennomførte Datatilsynet kontrollar med 15 kommunar. Sjølv om det var store variasjonar mellom kommunane, fann tilsynet, som i føregåande år, at det var eit gjennomgåande problem at mange norske kommunar ikkje har tilfredsstillande rutinar for å oppfylle pliktene i personopplysningslova. Mellom anna har dei ikkje oversikt over korleis dei behandlar opplysningane dei har. Dei har heller ikkje system for å gi innbyggerane informasjon om og innsyn i behandling av personopplysningar. Mange kommunar har dessutan store manglar i informasjonstryggleiken og internkontrollsystema. Departementet merkar seg utfordringane Datatilsynet peiker på og vil halde fram med å støtte innsatsen til Datatilsynet for eit betre personvern i norske kommunar. Kommunane må også sjølve ta ansvar og gjere den viktige jobben med å etablere betre system og rutinar for behandling av personopplysningar.

Datatilsynet meiner å kunne sjå at kommunar som har personvernombod gjennomgåande både tek betre vare på personvernet og overheld pliktene i personopplysningslova betre enn andre. Datatilsynet hevdar at dette viser at personvernombodsordninga og opplæringa av omboda har ein positiv personverneffekt. Departementet synest dette er svært positivt, særleg i lys av at ordninga med personvernombod blir ført vidare, og jamvel blir utvida, i EU si nye personvernforordning. Ordninga blir mellom anna obligatorisk for offentlege verksemder og for verksemder som behandlar sensitive personopplysningar i stor

skala. Departementet er positiv til den komande utvidinga av personvernombodsordninga og vil arbeide for å fremme gode personvernløysingar og -rutinar i offentleg sektor.

2.3 Helse og velferd

Datatilsynet har i meldingsåret vore svært engasjert i spørsmål om personvern, helse og velferd. Dei har gjennomført fleire tilsyn, hatt dialog og møte med ulike aktørar og gitt utstrakt råd og rettleiing. Datatilsynet har òg gitt fleire høyringsfråsegner til forslag frå det offentlege som inneber behandling av personopplysningar innanfor helse- og velferdsområdet. Tilsynet har mellom anna vore kritisk til enkelte sider av forslaget om endringar i kjernejournal- og reseptformidlarforskrifta. Tilsynet frykter at dei foreslåtte endringane vil innebære ein auka tilgang til helseopplysningar, redusert kontroll, utvida lagringstid og større risiko for bruk som ikkje er autorisert.

I årsmeldinga si peiker Datatilsynet på at det er ein veldig positiv personverntrend innan helse-tenesta at innbyggjarane, med dei nye innbyggjar-tenestene, i størst mogleg grad sjølv skal kunne bestemme over sine eigne personopplysningar. Departementet meiner at dette er ei styrking av den enkelte sin rett til personvern, men er samstundes einig med Datatilsynet i at det er visse utfordringar knytt til kravet om stadig større bevisstheit og kunnskap hos den enkelte. For at innbyggjarane skal kunne sikre sitt eige personvern, er det ein føresetnad at dei mellom anna har kjennskap til kva slag helseopplysningar som blir samla inn, kven dei blir delt med og korleis den enkelte kan reservere seg mot slik behandling. I ein sektor der store forandringar skjer i høgt tempo kan dette by på utfordringar.

Ei anna aktuell utfordring som Datatilsynet trekker fram, er den manglande sikringa mot sno-king i spesialisthelsetenesta. Datatilsynet viser til at det er kjent at dagens regime med stikkprøver og mistankebasert gjennomgang av logg ikkje er tilfredsstillande, og dei etterlyser framdrift i utviklinga av betre logganalyser. Datatilsynet tok seinhausten 2016 kontakt med spesialisthelse-sektoren for å avklare status på ulike nasjonale tiltak. Statusen for loggarbeidet var framleis uavklart ved utgangen av meldingsåret, og Datatilsynet merkar at området krev vidare oppfølging. Departementet er einig med Datatilsynet i at det er viktig å sjå til at det blir utvikla tilfredsstillande system for logganalyse i spesialisthelsetenesta, slik at pasientane blir verna mot unødvendig og

utslakta spreiding av pasientopplysningane deira. Departementet vil halde fram arbeidet med å fremme gode personvernløysingar i helse- og velferdssektoren.

2.4 Internasjonalt arbeid

Datatilsynet gjer i årsmeldinga si greie for aktiv deltaking i det internasjonale samarbeidet på personvernområdet. Departementet og tilsynet har i fleire år hatt god dialog om verdien av å delta i internasjonalt arbeid, og særleg europeisk personvernsamarbeid. I meldingsåret har Datatilsynet på ein god måte evna å prioritere deltaking i det europeiske personvernsamarbeidet.

Dei europeiske datatilsyna møter kvarandre fleire gonger i året i WP 29, som er eit samarbeidsforum oppretta med grunnlag i det gjeldande personverndirektivet, direktiv 95/46/EC. Det norske Datatilsynet har møte- og talerett i WP 29. Dei deltek aktivt i fleire av undergruppene etablert av WP 29. I undergruppene, der mykje av det faglege arbeidet føregår, er Datatilsynet jamstilte med tilsyna frå medlemslanda i EU, og dei er ein viktig bidragsytar i arbeidet. Med gode leveransar og høg aktivitet blir dei lagt merke til og nyt respekt blant dei andre deltakarane. Fordi Noreg skal gjennomføre EU sitt personverndirektiv på same måten som EU-landa, er samarbeid om tolking og bruk av regelverket viktig. Deltaking i WP 29-arbeidet gir Datatilsynet viktig informasjon om prosessane internt i EU, slik at dei lettare kan førebu den nasjonale gjennomføringa av regelverket.

I tillegg til det formaliserte personvernsamarbeidet i EU, deltar Datatilsynet i fleire andre internasjonale samarbeidsforum. Det er mellom anna eit godt samarbeid mellom personvernmyndigheitene i dei nordiske landa, og dei har regelmessige møte både på leiar- og saksbehandlarnivå. Dei nordiske landa har mange felles problemstillingar, og departementet meiner derfor det er viktig å halde på dei gode nordiske relasjonane.

Datatilsynet publiserer jamleg rapportar på engelsk. Desse blir lagt merke til og blir diskuterte i ulike internasjonale fora. Også undervisningsopplegget «Du bestemmer», som har eksistert i mange år, er internasjonalt kjent og er tatt i bruk i fleire land.

Departementet er tilfreds med den aktive rolla Datatilsynet har tatt i det internasjonale personvernarbeidet generelt og i det europeiske samarbeidet spesielt.

3 Merknader frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet til Personvernemnda si årsmelding

Personvernemnda er klageorgan for vedtak fatta av Datatilsynet. I 2016 tok Personvernemnda imot 18 klagesaker frå Datatilsynet. 14 av sakene blei ferdigbehandla innan utgangen av året. I tillegg behandla nemnda 13 saker som ho fekk tilsendt i 2015. Saksmengda har vore noko høgare samanlikna med tidlegare år, og nemnda peiker i meldinga si på at fleire av sakene har vore prinsipielle. Totalt avgjorde Personvernemnda 27 saker i meldingsåret. Vedtaka frå Datatilsynet blei heilt eller delvis endra i elleve av sakene. Talet på klagar og nemnda si endring av vedtak frå Datatilsynet utgjør likevel ein svært liten del av den samla saksmengda Datatilsynet har i løpet av året. Departementet har merka seg at nemnda har jobba godt med å halde talet på restansar nede slik at det låg få saker att då den nye nemnda starta arbeidet sitt i januar 2017.

Sakene som blei behandla i 2016 gjaldt mellom anna overvaking i arbeidstilhøve, spørsmål om innsyn i opplysningar og internkontroll. Eit tema som har gått igjen frå tidlegare år, er bruken av loggdata. Ilegging av gebyr for brot på personopplysningslova har vore særleg aktuelt i 2016, og i fleire av desse sakene endra nemnda lovbrotsgebyret som Datatilsynet hadde fatta vedtak om. Dette gjeld spesielt i saker der klagaren var eit offentleg organ.

Nemnda behandla i meldingsåret fleire saker om innsyn i og tilgang til opplysningar. Spørsmålet har vore aktuelt i fleire saker om innsyn for arbeidsgivar i opplysningar om dei tilsette. Innsyn i og bruk av opplysningar frå e-postkassa til den tilsette og frå elektroniske køyrebøker er aktuelle og tilbakevendande problemstillingar. Òg ønske frå føresette om innsyn i skulen sin aktivitetslogg knytt til skulebarna sin bruk av datasystema ved skulen har vore oppe til behandling i meldingsåret. Departementet merkar seg at ønske om å bruke opplysningar innsamla for eitt formål til andre og nye formål, er aukande.

Nemnda peiker i meldinga si på at personvernspørsmål må sjåast i samanheng med andre rettsområde. Dei peiker særleg på forvaltningslova. Både teieplikt og innsynsrett er viktige personvernprinsipp som er regulerte i forvaltningsretten. Forvaltningslova er ei viktig lov for alle offentlege verksemder. Det inneber at forvaltningslova er viktig både i nemnda sitt eige arbeid, og når dei behandlar saker der eit offentleg organ er enten klagar eller innklaga. Depar-

tementet meiner det er viktig at nemnda har god forvaltningskompetanse slik at sakene blir behandla på ein god måte.

Personvernemnda blir utnemnd av Stortinget (leiar og nestleiar) og Kongen (dei fem andre medlemmene) for fire år, med høve til utnemning for fire nye år. 2016 utgjorde såleis det siste arbeidsåret for nemnda med den dåverande samansettinga. Den nye nemnda blei utnemnd i løpet av 2016, og tok fatt på arbeidet sitt 1. januar 2017.

4 Administrasjon og ressursar

4.1 Budsjettet og rammevilkåra til Datatilsynet

Datatilsynet hadde i 2016 ei budsjetttramme på kr. 45 587 000, ei auke på om lag 5,5 millionar kroner frå 2015. Når ein legg til overføringar frå 2015 og tilleggsøyvingar, hadde Datatilsynet kr. 48 084 000 til disposisjon i 2016. Av tilsynet sine utgifter utgjorde 70,9 prosent utgifter til lønn og 29,1 prosent utgifter til drift. Datatilsynet hadde i meldingsåret 40 faste stillingar. I tillegg har tilsynet blitt styrka med sju mellombelse årsverk for å sette dei i stand til å halde normal drift samstundes som dei arbeider med gjennomføring av EU si personvernforordning. Dei har i meldingsåret òg tilsett to studentar og ein lærling for delar av året.

Bjørn Erik Thon har leia tilsynet. Han blei tilsett som direktør på åremål i 2010. Åremålet blei fornya for seks nye år i august 2016. Leiargruppa bestod i meldingsåret av fire menn og ei kvinne. I tilsynet sett under eitt var det likevel ei relativt jamn kjønnsfordeling, med 57 prosent kvinner og 43 prosent menn.

Datatilsynet gjennomførte totalt 85 tilsyn i meldingsåret. Dette er ein auke frå året før. Auka skuldast mellom anna ei stor mengd brevlege tilsyn særleg i helsesektoren og tilsyn knytt til internkontroll i offentlege etatar. I 2016 førte dei tilsyn knytt til kameraovervaking, kryptering hos datasentre og elektroniske spor i det offentlege rom. Det blei òg gjennomført fleire tilsyn i utdanningssektoren der tema mellom anna var informasjonstryggleiken ved bruk av skulen sine fagssystem. Datatilsynet har òg halde fram med kontrollane med politiregistra.

I 2016 blei det registrert 1745 nye saker i Datatilsynet, noko som er ein stor auke samanlikna med året før. Datatilsynet forklarar auka med fleire saker knytt til overføring av personopplysningar til USA, og avgjerda frå EU-domstolen i

oktober 2015 om oppheving av Safe Harbor-ordninga. I meldingsåret fatta Datatilsynet 564 vedtak, noko som er ein liten nedgang frå året før. Departementet merkar seg at samstundes med at talet på innkomne saker er gått opp er talet på vedtak gått ned. Dette er truleg noko av årsaka til at Personvernemnda i si årsmelding peiker på at det i 2016 var ein auke i talet på klager over det nemnda omtalar som «*manglende realitetsbehandling av saker, samt bortprioritering uten vedtak og eller avvsningsvedtak*». Datatilsynet har i meldingsåret gitt 47 høyringssvar på ulike område.

Departementet meiner Datatilsynet arbeider godt innanfor dei fastsette rammene. Dei har forvalta dei tildelte ressursane på ein god måte i meldingsåret. Departementet meiner at tilsynet sitt breie internasjonale arbeid har positiv effekt på dei oppgåvene tilsynet skal løyse. Dette gjeld ikkje minst deltakinga i WP 29 og arbeidet med å førebu iverksetting av den nye personvernforordninga. Det internasjonale arbeidet styrker og tilsynet si moglegheit for å medverke til løysingar som sikrar eit godt personvern både for norske innbyggjarar og internasjonalt.

4.2 Budsjettet og rammevilkåra til Personvernemnda

Personvernemnda hadde i 2016 ei budsjett-ramme på kr. 1 887 000, og har i meldingsåret brukt kr. 1 502 974. Løyvinga er, som i tidlegare år, brukt på innkjøp av litteratur og tenester, deltaking på seminar, arbeidsgodtgjersle og reisegodtgjersle til medlemmene i nemnda, lønn til sekretariatet og leige av lokale.

Personvernemnda har hatt elleve møter i meldingsåret. Av dei 18 klagesakene nemnda tok imot i 2016, var 14 ferdigbehandla ved utgangen av året. I tillegg avgjorde nemnda 13 saker frå 2015. Av dei totalt 27 sakene nemnda avgjorde i 2016 var det fem klager frå privatpersonar, tretten klager frå bedrifter, tre klager frå ulike helseføretak og seks klager frå andre kommunale eller statlege organ. Saksmengda i rapporteringsperioden har vore noko høgare enn i tidlegare år. Gjennomsnittleg saksbehandlingstid har vore fire–fem månader. Personvernemnda hadde fire uferdige saker ved utgangen av 2016.

Personvernemnda har bistand frå ein sekretær i 80 %-stilling. Departementet har jamleg kontakt med sekretæren i Personvernemnda og med leiaren i nemnda om administrative spørsmål. Slik det har vore vanleg dei siste åra, hadde departementet eitt kontaktmøte med nemnda sin leiar og sekretær i løpet av meldingsåret. Det synest å ha vore eit godt samarbeid mellom leiaren og sekretariatet. Kommunikasjonen med departementet har fungert godt. Departementet vurderer at Personvernemnda har brukt løyvinga si på ein god måte og gjennomført oppgåvene sine tilfredsstillande i 2016.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

t i l r å r :

Tilråding frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet 21. juni 2017 om årsmeldingane til Datatilsynet og Personvernemnda for 2016 blir send Stortinget.

Vedlegg 1

Årsmeldinga til Datatilsynet for 2016

Leders beretning

Ny giv for personvernet – eller to skritt fram og ett tilbake

Datatilsynets årsmeldingen skal oppsummere året som nettopp er over. Her kan man lese om viktige tilsyn, hvor mange som henvender seg til oss, hvor mange mediehenvendelser vi har mottatt og hva som skjer i de viktigste sektorene vi jobber med.

Men det er to temaer som er særlig viktig for personvernet akkurat nå. Det ene er allerede vedtatt, nemlig personvernforordningen som trer i kraft i mai 2018. Det andre er digitalt grenseforsvar, som et utvalg har foreslått å innføre i Norge. Begge disse vil, på ulikt vis, ha stor betydning for norske borgeres personvern i mange år framover.

Det finnes i dag knapt noen grense for hva som kan samles inn av opplysninger om oss, og hva de kan brukes til. Den teknologiske utviklingen går rasende fort, og det er svært krevende for lovgivningen å henge med i svingene. Tross dette, eller kanskje nettopp derfor, er det veldig bra at det kommer et nytt, modernisert personvernregelverk. Kort fortalt er det tre grunnpilarer i det nye regelverket:

- Forhåndskontroll vil i stor grad erstattes av etterkontroll.
- Virksomhetene får en sterkere forpliktelse til å lage rutiner, få på plass avtaler og jobbe systematisk for å følge regelverket.
- Borgernes rettigheter styrkes.

I tillegg får Datatilsynet mulighet til å utstede langt større overtredelsesgebyrer, men minst like viktig er at vi også skal legge vekt på å utvikle bransjenormer og gi rådgivning til virksomhetene, for å nevne noe.

Norske virksomheter har en stor oppgave foran seg før de kan si seg klare til å følge lovens bestemmelser. Vår erfaring er nemlig at det står relativt dårlig til i en del sektorer, og dette inkluderer så absolutt også offentlig sektor. Dette bekreftes gjennom de mange tilsynene vi har gjennomført hos norske kommuner de siste

årene. Samtidig opplever vi svært stor interesse fra nær sagt alle om det nye regelverket. Viljen til å etterleve regelverket er stor. Det er evnen, og kjennskap til regelverket, som er utfordringen. Det gjør at vi i Datatilsynet også har en oppgave for oss. Det er selvsagt slik at det er den enkelte virksomhet som skal sørge for å følge reglene. Dette understrekes enda tydeligere i det nye regelverket enn i dagens. Men mange vil være avhengige av god veiledning fra Datatilsynet. Norge har svært mange små og mellomstore bedrifter. Mange bedrifter i oppstartsfasen har nettopp som forretningside å bygge tjenesten på personopplysninger, og det vil utvilsomt være krevende å helt på egen hånd finne ut hvordan man skal følge regelverket.

Dette til tross, vi ser optimistisk på framtida. Det nye regelverket vil få stor betydning for norske borgeres personvern, og heldigvis hører vi stadig flere si at skikkelig behandling av folks personopplysninger er en konkurransefordel. Og i en tid der dette opptar stadig flere kan det omdømmemessig bli kostbart å trå feil.

Forslaget til digitalt grenseforsvar, som ble laget av et utvalg høsten 2016, har derimot motsatt fortegn. I korthet går forslaget ut på at all kabelkommunikasjon som går ut og inn av Norge (i realiteten svært mye av vår daglige kommunikasjon) bli registrert i ulike registre. Lengst lagringstid, på hele 18 måneder, har det såkalte metadataregisteret. Slike metadata avslører hvordan vi lever livet vårt, for eksempel hvor vi er, hvem vi omgås, hva vi kommuniserer om og hvem vi kommuniserer med. Det foreslås filtreringsmekanismer og domstolskontroll, men tross dette vil mesteparten av dataene som lagres omfatte vanlige folk som ikke utgjør noen trussel mot samfunnet.

Datatilsynet advarer mot å innføre et digitalt grenseforsvar slik det er foreslått av utvalget. I lys av rettsutviklingen i European Court of Justice (EU-domstolen) de siste årene, er det etter vår mening ikke tvil om at forslaget strider med både Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonens (EMK) artikkel 8, og Grunnlovens § 102. Domstolen sier at det må være en sammenheng

mellom de dataene som lagres og den konkrete trusselen som tiltaket har til hensikt å avverge. Videre uttaler domstolen at det er et krav at lagringen må være avgrenset med hensyn til tid, sted og ikke minst personkrets. EU-dommen er usedvanlig klar – den stenger helt enkelt døra for generell masselagring av borgernes data. Det digitale grenseforsvaret oppfyller ikke dommens krav til avgrensning, og vil innebære masselagring av informasjon om uskyldige mennesker.

Vi advarer også mot formålsutglidning, nemlig at data brukes til nye formål. Utvalget selv advarer også mot dette, og forsøker å forhindre det ved stram lovregulering og forbud mot å bruke dataene som bevis i konkrete straffesaker. De konkluderer faktisk med at deres eget forslag vil være i strid med EMK og Grunnloven dersom formålsutglidning skjer. Både Kripos og Riksadvokaten argumenterte i høringsrunden for nettopp utvidet bruk, blant annet i konkrete saker. Dette sier noe om det presset som her vil komme fra mange hold om å bruke dataene til nye formål, et press som etter vår mening vil være svært krevende å stå imot, og som i realiteten vil føre til at forslaget utgjør et enda mer kvalifisert brudd på de nevnte bestemmelsene.

Vårt råd er derfor klart: Legg bort forslaget til et digitalt grenseforsvar, nedsett et nytt utvalg med bredere sammensetning, blant annet med personvernrepresentanter, og gi det i oppdrag å utarbeide et forslag som ligger godt innenfor EMK og Norges Grunnlov. Slik unngår vi at digitalt grenseforsvar lider samme skjebne som datalagringsdirektivet, som ble kjent ugyldig av EU-domstolen fordi det kunne gi folk en følelse av å være under kontinuerlig overvåking.

Bjørn Erik Thon
Direktør

1 Introduksjon og hovedtall

Datatilsynet ble opprettet i 1980 og er et uavhengig forvaltningsorgan under Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Vårt hovedmål er å bidra til at personvernlovgivningen etterleves, og at alle skal ha beskyttelse i tråd med gjeldende personopplysningsregelverk. Vi skal også fremme personvern som en sentral verdi i samfunnet. I dette arbeidet bruker vi ombudsrollen vår ved å ta i bruk ulike formidlingskanaler og ved å delta aktivt i det offentlige ordskiftet om personvern.

Personvern handler enkelt sagt om retten til et privatliv og retten til å bestemme over egne personopplysninger. Personvern er en menneskeret-

tighet som skal sikre hensynet til den enkeltes personlige integritet, men det er også en ideell interesse og er svært viktig for å sikre felles goder i et demokratisk samfunn.

Det vil for eksempel være uheldig dersom enkeltpersoner begrenser sin deltagelse i den åpne meningsutvekslingen og politiske aktiviteten fordi de frykter at opplysninger om personlige forhold vil bli trukket frem og gjort til allmenn oppmerksomhet. Det vil også være uheldig og undergrave demokratiet dersom de setter begrensninger på seg selv fordi de er redde for at myndighetene registrerer og lagrer opplysninger om deres kommunikasjon med andre, om ferdselsmønstre, interesser eller uttrykk for holdninger. Datatilsynet må derfor jobbe aktivt for å oppnå en god ivaretagelse av personvernet i avveilingen mot andre samfunnsinteresser.

Hovedaktiviteter

For å realisere hovedmålet om en best mulig beskyttelse av folks personvern har Datatilsynet hatt følgende målsetninger i 2016:

- At virksomheter og borgere kjenner og anvender personvernregelverket.
- At innebygd personvern blir ivaretatt i utviklingen av nytt regelverk og nye tekniske løsninger.
- God kjennskap til rettigheter og plikter i EUs personvernforordning.
- At vi er ombud for personvern nasjonalt og et effektivt talerør for personvern internasjonalt.

Vi har i meldingsåret valgt å fokusere særlig på personvern i justissektoren, helse- og velferdssektoren og det omfattende digitaliseringsarbeidet som skjer i offentlig sektor. Vi brukte også mye kapasitet på å følge opp rapporten om kommersiell utnyttelse av personopplysninger.

1.1 Virkemidler

For å nå hovedmålet vårt har vi i hovedsak fem ulike virkemidler til disposisjon. Vi prøver til enhver tid å kombinere disse virkemidlene der det er mulig for å oppnå en best mulig effekt.

Saksbehandling som virkemiddel

Gjennom saksbehandling tilegner vi oss erfaring og kunnskap om hvordan personvernhensyn ivaretas i praksis, og vi skal særlig ha oppmerksomheten rettet mot å identifisere systemfeil i virksomheter og bransjer.

Saksbehandling som virkemiddel har særlig vært brukt på områder der vi mottar mange henvendelser og klager. Som offentlig etat er vi naturlig nok bundet av forvaltningsrettslige regler og normer. Det gjøres derfor mye saksbehandling også innenfor områder som ikke er hovedprioritet.

Tilsynsvirksomhet som virkemiddel

Gjennomføringen av tilsyn gir oss et faktabasert grunnlag for kommunikasjon til ulike bransjer og relevante aktører. Tilsyn skal benyttes aktivt for å undersøke og avklare praksis, og til å følge opp konkrete problemstillinger i enkeltsaker. En aktiv tilstedeværelse gir signal om at regelverket skal etterleves og at etterlevelsen blir kontrollert. Tilsynsvirksomheten inkluderer også bruk av kontrollhemler i saksbehandlingen, som for eksempel når vi følger opp enkeltklager gjennom krav om redegjørelse.

Ved å gjennomføre tilsyn når nye løsninger tas i bruk, men før en praksis har satt seg, kan tilsyn også medvirke til å forme et område videre.

Noen ganger benyttes kontrollene dessuten for å få bedre oversikt over et område eller en sektor, og for å skaffe et bedre grunnlag for å ta i bruk de andre virkemidlene. Andre ganger benyttes de for å holde oppe et trykk på en bestemt sektor – gjerne innenfor et bestemt tema.

Kommunikasjon som virkemiddel

Datatilsynet skal veilede og informere om personvernlovgivning og forvaltningspraksis. Kommunikasjon som virkemiddel benyttes derfor i stor grad for å spre informasjon om personvernets tilstand, samt til å skape debatt og gi uttrykk for synspunkter vi måtte ha som forvaltnings- og tilsynsorgan og i rollen som ombud. Ombudsrollen brukes blant annet ved utspill og kommentarer overfor mediene, foredragsvirksomhet og blogginnlegg.

Kommunikasjon som virkemiddel benyttes stadig mer integrert med de øvrige virkemidlene. En del av kommunikasjonen og dialogen vår skjer derfor gjennom veiledningstjenesten, veiledningsmøter og annen dialog med rammesettere og beslutningstakere.

Organisatoriske, tekniske og økonomiske virkemidler

Deltagelse i ulike råd og utvalg er et godt virkemiddel for å best mulig kunne påvirke aktører til å etablere god praksis. Det samme gjelder deltagelse i arbeid knyttet til personvern fremmende

teknologi og regelverksutvikling. Disse virkemidlene egner seg særlig på områder der det pågår større reformer og utviklingsarbeid, særlig dersom de er teknologidrevne. Stortingsmeldingen «Personvern – utsikter og utfordringer», Meld. St. 11 (2012–2013), fastsetter for eksempel et prinsipielt mål om innebygd personvern i alle sektorer. Det har derfor vært viktig å minne beslutningstakere om dette prinsippet i viktige prosesser.

Personvernombudsordningen er også et utpreget organisatorisk virkemiddel.

Når det gjelder overtredelsesgebyr og tvangsmulkt, er dette økonomiske virkemidler som er blitt tatt stadig mer i bruk.

Forsknings-, utviklings- og utredningsarbeid

Gjennom nær kontakt med miljøer i inn og utland som driver med forsknings- og utviklingsarbeid, setter vi oss selv bedre i stand til å sette personvern hensyn inn i en samfunnsmessig kontekst, og til å fange opp trender og utviklingstrekk på et tidlig stadium. Vår kontakt med forskningsmiljøer kan stimulere til forskning på personvern, samtidig som personvern hensyn også blir ivaretatt i annen forskning.

Vårt eget utredningsarbeid og kartlegginger utgjør også en viktig kilde til kunnskap. De gir dybde til ulike temaer vi jobber med og er med på å skape oppmerksomhet om personvern spørsmål. Resultater fra vårt forsknings-, utviklings- og utredningsarbeid legges naturlig nok også til grunn ved bruk av de øvrige virkemidlene.

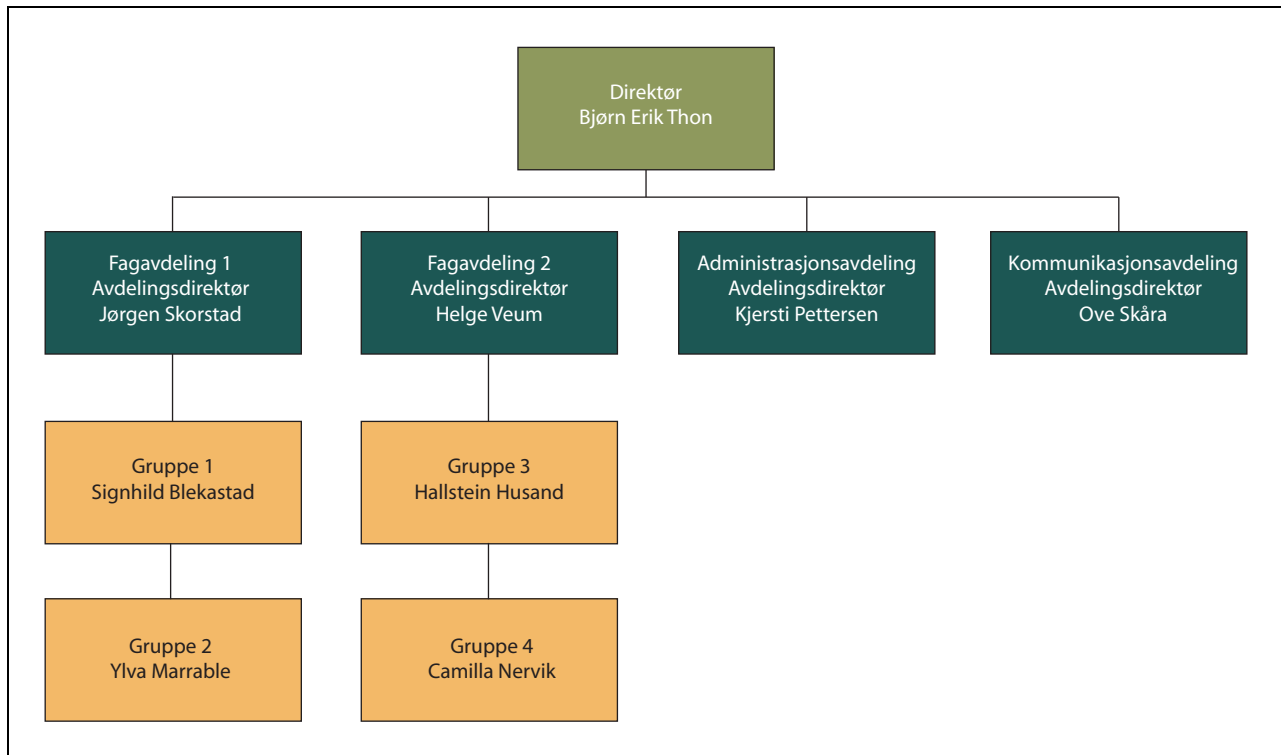
1.2 Organisasjon og budsjett

Datatilsynet ledes av direktør Bjørn Erik Thon. Han ble i april 2016 utnevnt som direktør for en ny åremålsperiode. Ledergruppen består av fire menn og en kvinne.

I 2016 har Datatilsynet hatt 47 årsverk til disposisjon (57 prosent kvinner og 43 prosent menn). Av disse årsverkene er 40 faste stillinger. Fem årsverk er engasjementer opprettet for å forbedre gjennomføring av nytt personvernregelverk og to årsverk er knyttet til andre oppgaver. I 2016 har vi også hatt to studenter og en lærling tilsatt deler av året.

Budsjett

Datatilsynets budsjett dekker drift og tilsynets løpende oppgaver. I 2016 ble Datatilsynet tildelt 45 587 000 kroner. Dette var en økning på 5 495 000 kroner fra 2015. Økningen dekker kostnader til

Figur 1.1 Organisasjonskart per januar 2017

arbeidet med å forberede innføringen av nytt personvernregelverk. Når overføringene fra 2015 var gjort og tilleggsbevilgning var lagt til, hadde vi totalt 48 084 000 kroner til disposisjon i 2016. Fordelt på lønn og drift, utgjorde lønnsutgiftene 32 347 000 kroner (70,9 prosent). Driftsutgiftene utgjorde 13 240 000 kroner (29,1 prosent). Lønn per årsverk var i gjennomsnitt 688 000 kroner.

1.3 Tilsynsvirksomheten

Gjennomføring av tilsyn/kontroll er viktig for å nå målene våre. Vi skal gjennomføre tilsyn på prioriterte områder basert på risikoanalyse, vi skal systematisere og kommunisere funnene, og vi skal følge opp etterlevelsen av pålegg. Hvilke virksomheter vi faktisk velger å kontrollere, faller normalt i to kategorier; virksomheter hvor vi antar at det er en særskilt risiko, og representative virksomheter

Tabell 1.1 Oversikt over bevilgninger de siste årene

År	Bevilgning
2013	37 753 000,-
2014	38 264 000,-
2015	40 092 000,-
2016	45 587 000,-

ter hvor vi ønsker å avdekke status innenfor en sektor eller et tematisk område.

I 2016 gjennomførte vi totalt 85 tilsyn (se fullstendig oversikt under *Vedlegg*). De mest sentrale tilsynene er nærmere beskrevet under sine respektive områder i Årets viktigste aktiviteter.

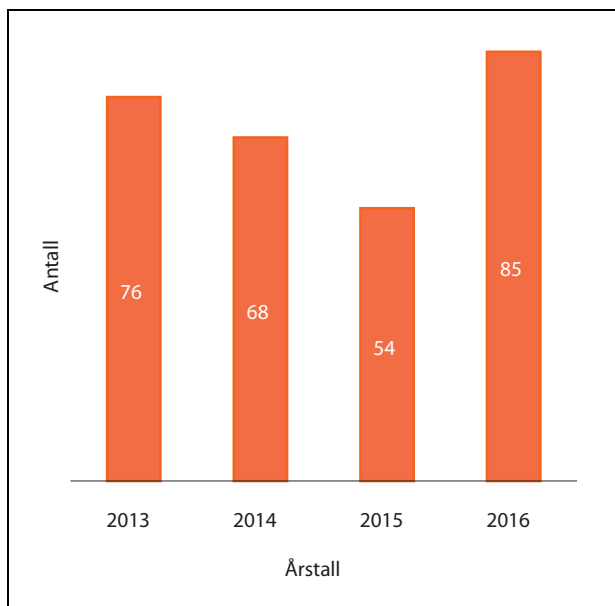
Generelle kommentarer

Det vi her regner som tilsyn, er våre kontroller med om regelverket er fulgt, og der det normalt blir utarbeidet en rapport i etterkant. Et tilsyn eller en kontroll blir vanligvis gjennomført ved at to eller tre medarbeidere fra Datatilsynet besøker en virksomhet.

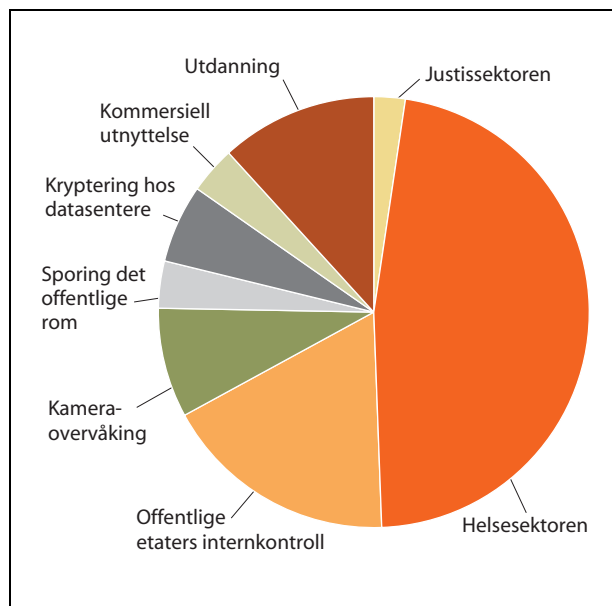
I mange tilfeller gjennomføres planlagte kontroller som en skriftlig prosess, uten at vi er på fysisk besøk hos virksomheten. Dette er i tilfeller der det vi ønsker å undersøke er egnet å få avklart uten et stedlig oppmøte.

I 2016 ble 15 av tilsynene gjennomført hos virksomhetene (stedlig tilsyn), mens 70 ble gjennomført via brev (brevlig tilsyn).

De brevlige tilsynene skiller seg fra bruk av de samme kontrollhjemlene i øvrig saksbehandling ved at de er en planlagt undersøkelse av konkrete forhold i virksomhetene. I 2016 ble brevlige tilsyn særlig vurdert som hensiktsmessig for den oppfølgingen vi hadde innen helsesektoren, krypte-

Figur 1.2 Antall gjennomførte tilsyn de siste årene

Figur 1.3 Gjennomførte tilsyn fordelt på områder

ring i datasentre, og autentisering i utdanningssektoren.

Det har blitt gjennomført flere tilsyn i 2016 enn i de foregående årene, og dette er i samsvar med planene våre. Økningen skyldes særlig at vi har gjennomført grupper av brevkontroller, blant annet på helseområdet. Vi fører også kontroll med om regelverket følges gjennom enkeltsaksbehandlingen utover det som fremgår som enkelttilsyn her.

En oppsummert oversikt over områdene vi har gjennomført tilsyn på i 2016:

- Vi gjennomførte et stort antall tilsyn med helsesektoren. Dette innbar rekker av brevkontroller med sentrale helseregistre, kvalitetssikring i helseforetakene, og avtaleregulering

mellom virksomheter som har etablert felles pasientjournal.

- Vi har fulgt opp arbeidet med internkontroll og informasjonssikkerhet i kommuner, primært gjennom brevkontroller.
- Innen justissektoren har vi fortsatt kontrollene med politiregistre etter politiregisterloven ved å føre stedlig tilsyn med Politiets utlendingsregister, samt at vi har gjennomført et tilsyn med Kripos etter loven om Schengen informasjonssystem (SIS-loven).
- Innen utdanning har vi gjennomført tematiske brevkontroller med informasjonssikkerheten ved pålogging til skolenes fagsystemer.

Tabell 1.2 Oversikt over kontrollene vi gjennomførte i 2016, fordelt på stedlige og brevlige tilsyn

Bransje/sector/område	Stedlig	Brevlig	Totalt
Helsesektoren	1	39	40
Justissektoren	2	0	2
Kameraovervåking	6	1	7
Kryptering hos datasentre	0	5	5
Offentlige etaters internkontroll	4	11	15
Sporing i det offentlige rom	1	2	3
Kommersiell utnyttelse	1	2	3
Utdanning	0	10	10
Sum	15	70	85

- Vi har gjennomført kontroller på to områder som må ses i sammenheng med vårt utredningsarbeid:
 - Det ene gjaldt sporing i det offentlige rom. Dette kom som følge av en rapport vi skrev i 2016 der vi så på de tekniske mulighetene og de rettslige kravene når det tas i bruk sporingsteknologi på for eksempel kjøpesentre.
 - Det andre området var en del av vår prioriterte satsning på kommersialisering av personopplysninger og hvor vi så på behandling av personopplysninger i fordelsprogram og ved annonsering på nett.
- I 2015 gjorde vi tilsyn med kryptering av kommunikasjonen hos store datasentre, og i 2016 fulgte vi opp dette med ytterligere fem tilsyn med samme tema.

Funn fra tilsyn – avvik

Funn som blir gjort under tilsyn, kategoriseres som avvik. Det vil si at vi har vurdert praksisen hos den kontrollerte virksomheten til å være et avvik fra krav i regelverket. Hvilke avvik vi finner avhenger naturligvis av hva som ble kontrollert, noe som varierer med tema for kontrollen.

Spesielle funn fra enkelttilsyn er som nevnt omtalt under Årets viktigste aktiviteter. Vi vil likevel fremheve at vi fremdeles ser vesentlige avvik i offentlig sektor knyttet til internkontroll, informasjonssikkerhet og etablering av databehandlertaler. Kontrollene av kommuner viser imidlertid noe bedring.

Kommunikasjon av funn

Funn fra våre tilsyn blir samlet og systematisert i kontrollrapporter. Foreløpige rapporter blir først sendt til tilsynsobjektet, tilbakemeldinger blir vurdert og så utformes det til slutt en endelig rapport.

De fleste rapportene publiseres på datatilsynet.no slik at andre aktører i tilsvarende bransje kan lese om funn og hva vi er opptatt av. Videre stadfester rapportene vår forvaltningspraksis innen de aktuelle feltene.

Rapportene gjøres også tilgjengelig via Offentlig elektronisk postjournal (OEP) og får derfor ofte også medieomtale, både i lokale, regionale og nasjonale medier.

Utover dette brukes funnene i dialog med bransjeforeninger, sektormyndigheter og andre sentrale aktører som tar utfordringene videre. Funn fra tilsyn presenteres også på relevante foredrag.

Noen gjennomførte og planlagte aktiviteter for å følge opp tilsynene som ble gjennomført i 2016:

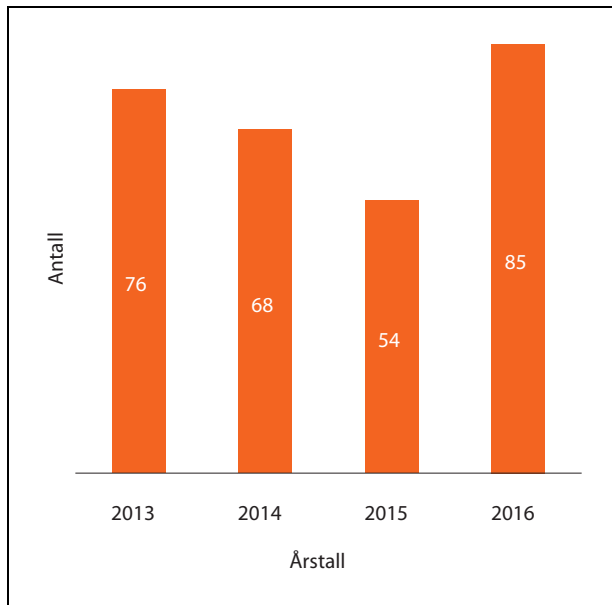
- Kontroller med kommuner gjennom flere år har vært et viktig faktagrunnlag i dialogen med sektoren, særlig med Kommunenes arbeidsgiver-, interesse- og medlemsorganisasjon (KS) og organisasjonen Kommunal informasjonssikkerhet (KINS) om hvordan det kan legges bedre til rette for kommuners regelverksetterlevelse.
- Etter tilsyn med kameraovervåking i regi av lokalt politi har det vært kontakt med Politidirektoratet for å koordinere rammene og omfanget av slik overvåking.
- I forbindelse med kontroll av kryptering av datasentertrafikk i 2015 og 2016, er vår veiledning på området oppdatert i samråd med Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), og våre beslutninger vil gjøres kjent for sektoren i den grad det ikke eksponerer sårbarheter hos de kontrollerte virksomhetene.
- Funn og avgjørelser etter tilsynene med virksomheter som driver med samfunnsforskning, blir kommunisert tilbake til sektoren.
- Funn og avgjørelser etter tilsyn med helsevirksomheter avtaler om samarbeid vil bli brukt aktivt i dialogen med sektoren om veiledning og mulige forskrifter.
- Funn fra tilsyn med fordelsprogram er en del av informasjonsgrunnlaget vårt i arbeidet med kommersialisering av personopplysninger.
- Informasjon til utdanningssektoren om krav om sterk autentisering og synliggjøring av at dette blir håndhevet.

Etterkontroller

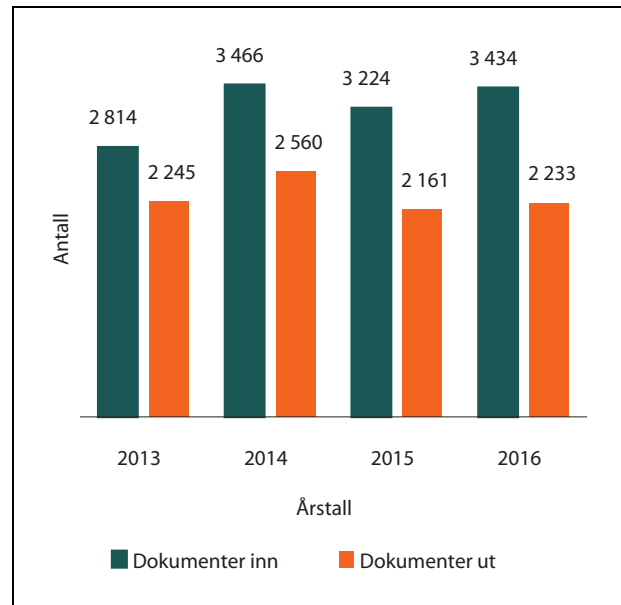
Ett av tilsynene vi gjennomførte i 2016 var en etterkontroll med gjennomføring av pålegg fattet i en sak om avvik i en kommune. Videre legger vi fremdeles negative svar om etterlevelse av internkontrollplikten fra kommuneundersøkelsen vår i 2010 og 2011 til grunn ved utvelgelsen av tilsynsobjekter i kommunesektoren. Tilsyn med Kripos om Schengen informasjonssystem etter SIS-loven gjennomføres regelmessig, og inkluderer slik sett en etterkontroll. I kontrollene med sentrale helseregistre er et av temaene kryptering av identitet som har vært kontrollert tidligere.

1.4 Saksbehandlingen

Saksbehandling er en av Datatilsynets viktigste oppgaver. Publikum har ofte en forventning om at vi skal behandle alle sakene vi mottar i sin fulle

Figur 1.4 Antall nye journalførte saker de siste årene

Figur 1.5 Antall ajourførte dokumenter (ikke interne) de siste årene

bredde, men mange av henvendelsene som kommer inn blir tatt hånd om i veiledningssporet.

I 2016 har vi fortsatt arbeidet med å effektivisere saksbehandlingen vår. Vi har særlig sett på hvilke muligheter vi har for å prioritere saker opp mot hverandre, og for øvrig på hvordan vi jobber med de ulike sakene. Prioriteringskriteriene våre er revidert. Dessuten har vi gjennomført et tverrfaglig prosjekt om effektivisering av arbeidsmetodikken vår.

På slutten av året kom det nye regler i personopplysningsforskriften som reduserer omfanget av konsesjonspliktige og meldepliktige databehandlinger. Dette gjelder blant annet for kameraovervåking, varsling i arbeidslivet og adgangskontrollsystemer, i tillegg til bruk av «flåtestyring» og elektronisk kjørebok. Disse regelverkendringene er resultatet av et initiativ fra oss, og de bidrar til å redusere antallet saker som vi må behandle.

Antall saker og saksdokumenter

I løpet av 2016 er det registrert 1 745 nye saker i vårt elektroniske saksbehandlingssystem. Gjennomsnittstallet for de siste fem årene er på omtrent 1350 nye saker i året. Vi opplevde altså en betydelig oppgang i antallet sakshenvendelser i 2016.

Noe av økningen i 2016 kan trolig forklares med at det kom inn langt flere saker enn tidligere om overføring av personopplysninger til USA.

Dette har trolig sammenheng med at Safe Harbor-ordningen ble kjent ugyldig av EU-domstolen i oktober 2015, noe som førte til at det kanskje viktigste rettslige grunnlaget for å overføre personopplysninger til USA falt bort. I stedet ble det nødvendig å forhåndsvarsle Datatilsynet om, eller søke om Datatilsynets forhåndsgodkjenning av, denne typen dataoverføringer.

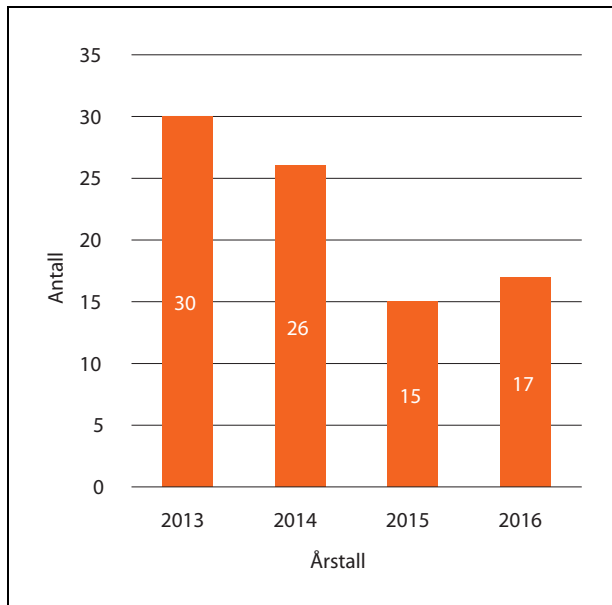
Antallet innkomne dokumenter i løpet av året er 3 434. Dette er på linje med de siste årene.

Konsesjoner

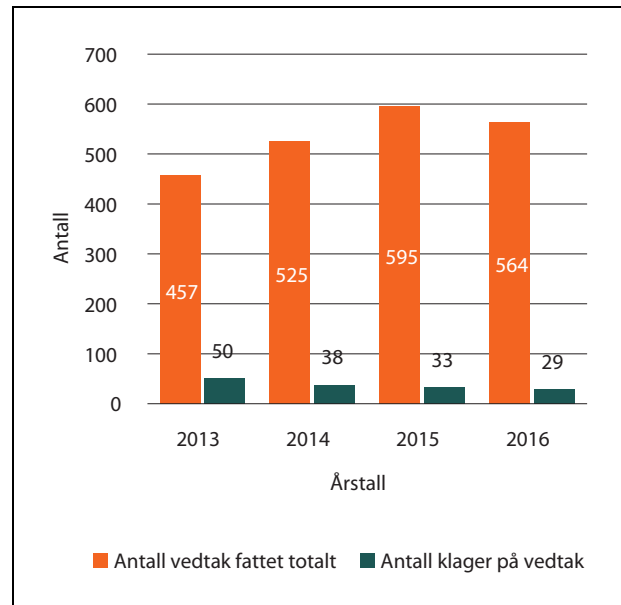
En av Datatilsynets lovpålagte oppgaver er å behandle og ta stilling til konsesjonssøknader. I 2016 har vi til sammen behandlet 297 konsesjonsaker. 203 søknader er innvilget og 90 av sakene gjelder endringsvedtak. Kun fire søknader er avslått.

De fleste konsesjonssøknadene gjelder forskning eller opprettelse av registre i helsesektoren. Vi ser også et økende antall saker som gjelder tillatelser til utstrakt behandling av personopplysninger for å kunne tilby personaliserte tjenester, særlig i forsikringsbransjen.

Arbeidet med konsesjoner er blant de mest tidkrevende oppgavene vi har. Behandling av konsesjonssøknader er en forhåndskontroll av om søkerens planlagte databehandlinger oppfyller regelverkets krav. Det er ofte nødvendig med kontakt mellom søker og Datatilsynet for å få avklart diverse spørsmål i løpet av denne godkjennelses-

Figur 1.6 Antall saker oversendt til Personvernemnda de siste årene

Figur 1.7 Antall vedtak fattet av Datatilsynet og antall klager mottatt de siste årene

prosessen. Aktuelle spørsmål kan gjelde det rettslige grunnlaget for databehandlingen, internkontroll, eller tiltak for å redusere personvernulempene. Disse sakene er derfor ofte svært tidkrevende.

Vedtak, overtredelsesgebyr og klagesaker

Vi fattet 564 forvaltningsvedtak i 2016. Dette er en liten nedgang sammenlignet med 2015. Antall fattede vedtak i 2016 ligger likevel over snittet for de siste fem årene. Vi mottok bare 29 klager i løpet av året, noe som viser en svak nedgang i antall klager gjennom de siste årene.

I løpet av 2016 ble 17 klagesaker oversendt til Personvernemnda for endelig klagebehandling der. Samtidig har vi mottatt nemndas vedtak i 26 saker. Kun i fire av sakene har klager fått fullt medhold i sin klage.

Se fullstendig oversikt over antall saker som ble oversendt til Personvernemnda under *Vedlegg*.

I 2016 fattet vi 22 vedtak om overtredelsesgebyr. Sakene gjelder blant annet ulovlig innsyn i arbeidstakers epostkasse, ulovlig publisering av følsom personinformasjon på internett, ulovlig kameraovervåking og kredittvurderinger som er gjennomført uten at det har vært et saklig behov for det. Det laveste gebyret var på 25 000 kroner, mens det høyeste var på 500 000 kroner.

Se fullstendig oversikt over overtredelsesgebyr under *Vedlegg*.

Høringer

I 2016 mottok vi 189 saker på høring. I samme periode har vi avgitt 47 høringsuttalelser med merknader. Dette er omtrent som normalt. Departementene som mottar flest uttalelser fra oss er Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. De mest sentrale høringssakene er omtalt i de ulike kapitlene under *Årets viktigste aktiviteter*.

Se fullstendig liste over høringene under *Vedlegg*.

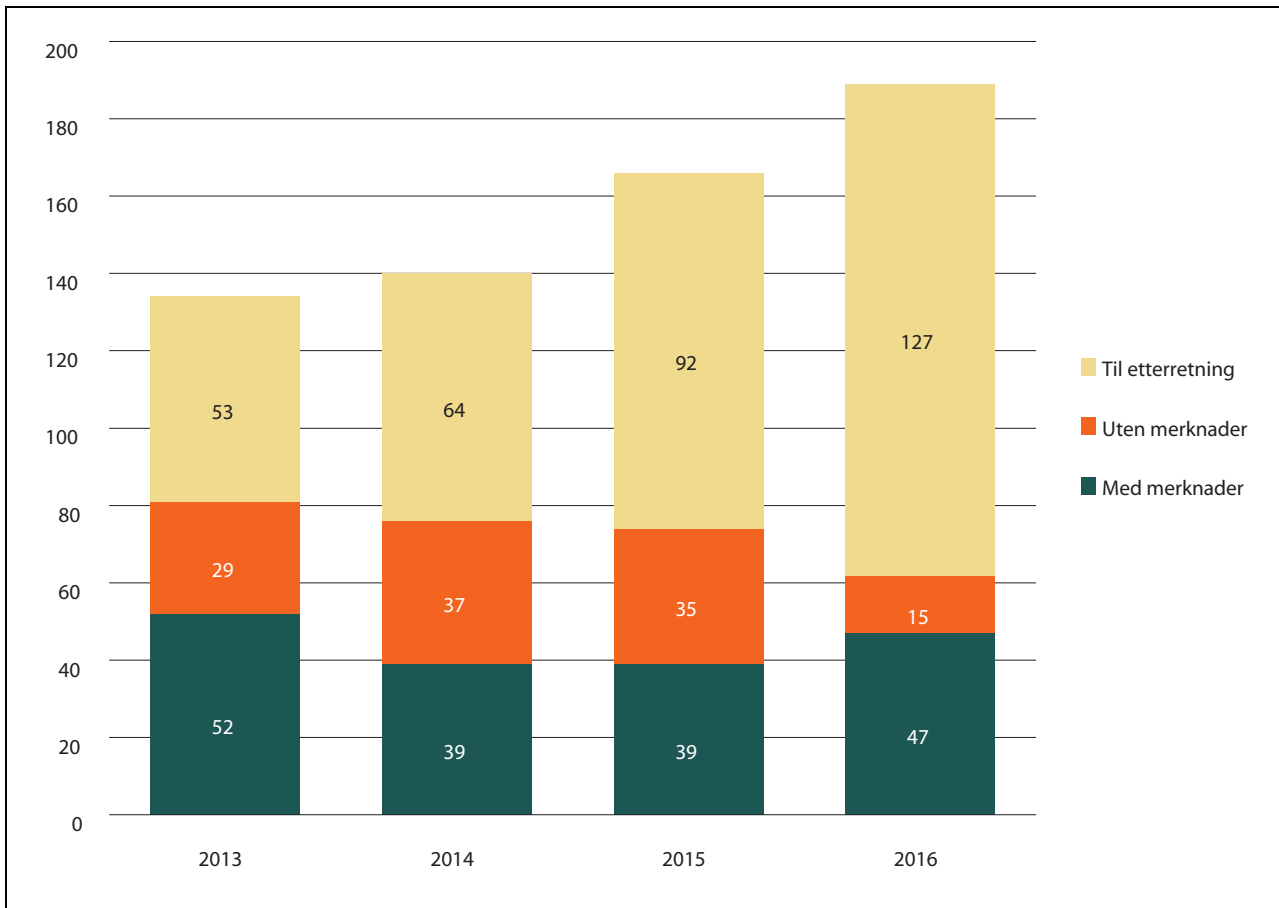
Avviksmeldinger

Hendelser som har medført uautorisert utlevering av personopplysninger der konfidensialitet er nødvendig, skal rapporteres til Datatilsynet.

I 2016 mottok vi 206 slike avviksmeldinger. Dette er en markant økning sammenlignet med tidligere år. De fleste meldingene kommer fra bank- og forsikringsbransjen, i tillegg til fra offentlig sektor, inkludert helsesektoren. Rapporterte avvik er en indikator på hvor godt virksomhetene fanger opp avvik, og hvor godt de kjenner til den forskriftsfestede rapporteringsplikten.

Offentlighetsloven og innsynskrav

I 2016 håndterte Datatilsynet innsynskrav om til sammen 2 470 dokumenter via elektronisk postjournal (OEP), noe som innebærer en økning sammenlignet med året før.

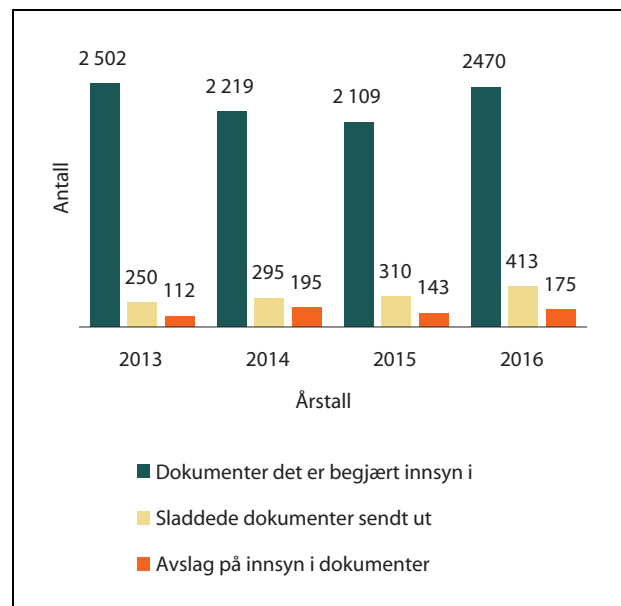

Figur 1.8 Oversikt over hvordan høringene er behandlet de siste årene

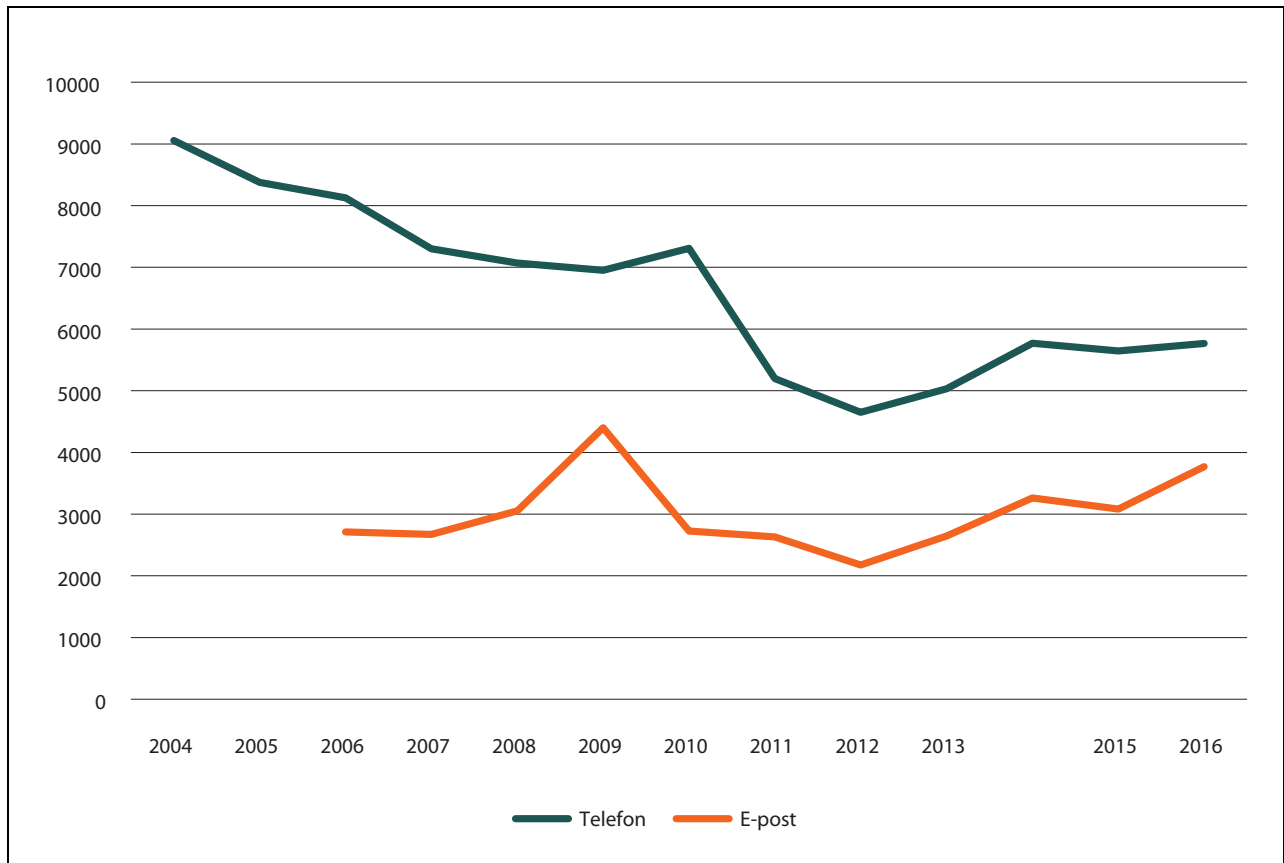
Vi har interne rutiner som sørger for fordeling mellom dokumenter som sendes ut direkte fra arkivet og dokumenter som vurderes av saksbehandler. Når et dokument er vurdert én gang gjenbrukes denne beslutningen dersom opplysningene bes utlevert på nytt. Vi sender naturlig nok ut en del dokumenter hvor bare deler av opplysningene er offentlige.

Vi er svært bevisste på å etterleve offentlighetslovens regler om meroffentlighet. Vi ser en betydelig økning i antallet sladdede dokumenter som vi har sendt ut. Det mener vi er en naturlig utvikling ettersom kompleksiteten i sakene øker og mengden av beskyttelsesverdig informasjon som vi mottar er økende. En stor del av informasjonen som unntas, er av informasjonssikkerhetsmessig karakter, og er beskyttet av bestemmelsen om taushetsplikt i personopplysningsloven § 45.

Vi legger ned betydelige ressurser i utførelsen av de oppgavene som offentlighetsloven pålegger oss å utføre.

Figur 1.9 Tall fra elektronisk postjournal (OEP)

Figur 1.10 Telefon og e-post over tid

1.5 Veiledningstjenesten

Datatilsynets veiledningstjeneste er et lavterskeltilbud for publikum som har spørsmål om behandling av personopplysninger. Et viktig mål med tjenesten er å gjøre enkeltpersoner i stand til å ivareta egne interesser i saker som gjelder personvern, og bistå virksomheter i å følge pliktene i personvernlovgivningen.

Det er stort spenn i spørsmålene, og de er av både juridisk, teknisk og sikkerhetsmessig art. Svarene vi gir er av veiledende karakter og er ikke bestemmende for rettigheter eller plikter, i motsetning til vedtak som fattes i den mer tradisjonelle saksbehandling.

I løpet av 2016 har veiledningstjenesten besvart 9 535 henvendelser. Dette består av 3 768 henvendelser på e-post og 5 757 per telefon. Sammenlignet med 2015 representerer dette en oppgang på 808 henvendelser. Det er e-posthenvendelser som står for størstedelen av økningen.

Det har de siste ti årene i snitt vært en jevn nedgang i antall telefonhenvendelser. Forklaringen kan være stadig mer oversiktlige og utfyllende nettsider, men en redusert telefontid kan nok også for-

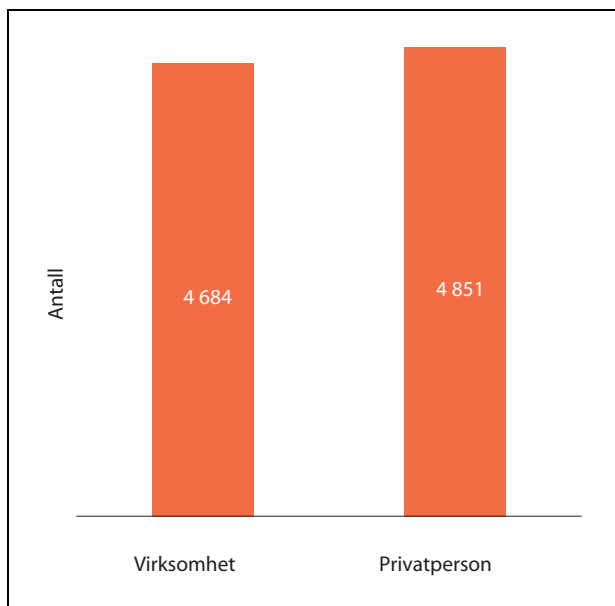
klare noe av nedgangen i telefonhenvendelser og økningen i antall e-posthenvendelser.

I 2016 har det blitt endret noe på måten henvendelsene til veiledningstjenesten registreres på for å få en bedre oversikt over hva slags type henvendelser vi mottar. En endring i forhold til i fjor, er at vi registrerer om spørsmålet kommer fra en virksomhet eller privatperson. Oversikten viser at fordelingen mellom spørsmål fra virksomheter og privatpersoner er nesten lik.

I tillegg registreres det både hvilken sektor henvendelsen hører under og hva som er tema for henvendelsen. Tidligere er det ikke blitt skilt mellom sektor og tema. Den nye kategoriseringen gjør det derfor noe vanskelig å sammenligne statistikken med tidligere år. Vi kan likevel si noe om prosentfordelingen for de fleste temaene sammenlignet med fjoråret.

Hva handler henvendelsene om?

Her følger en kort oppsummering av de mest sentrale kategoriene. Merk at tallene ikke vil være fullstendig dekkende, da flere av temaene vi får spørsmål om vil kunne plasseres i ulike kategorier.

Figur 1.11 Henvendelsene fordelt på virksomhet og privatperson

Register

17 prosent av henvendelsene til veiledningstjenesten var ulike spørsmål knyttet til en eller annen form for register. Dette representerer en liten økning fra 14 prosent i 2015. Spørsmålene

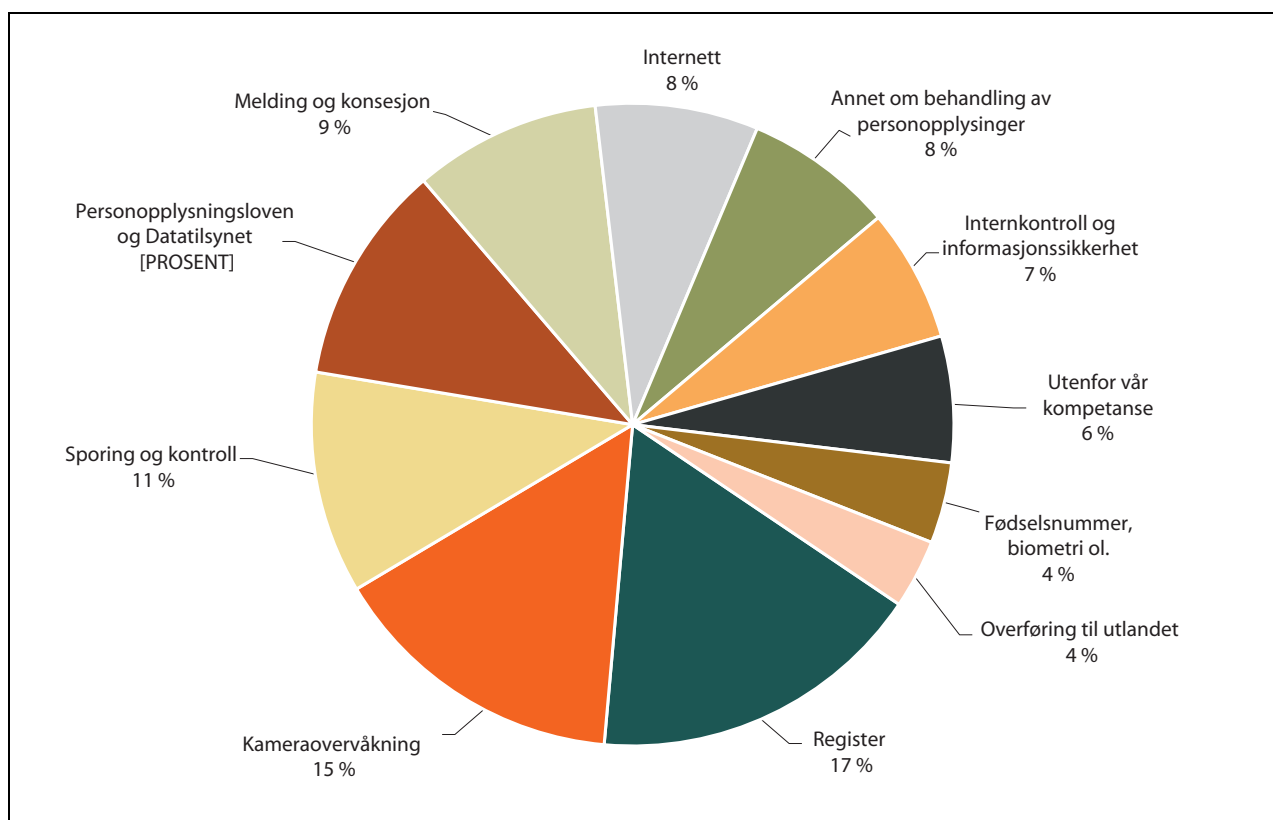
dreier seg om hva som kan registreres i ulike registre, når og hvordan man kan kreve å få slettet informasjon og hvem som har tilgang til opplysningene i registrene. Videre får tjenesten en del spørsmål om i hvilken grad det kan utleveres informasjon fra et register til en tredjepart.

Det er flest henvendelser knyttet til kunde- og medlemsregistre, men det er også mange spørsmål knyttet til personalregistre, journalopplysninger og registrering i forbindelse med kredittopplysningsvirksomhet.

Kameraovervåking

Kameraovervåking er en annen stor kategori som utgjorde 15 prosent av henvendelsene. Denne kategorien er nokså stabil sammenlignet med 2015 da kategorien utgjorde tolv prosent.

De fleste henvendelsene gjelder spørsmål om ulike virksomheter har anledning til å iverksette kameraovervåking. Det er mange arbeidstakere som tar kontakt fordi de føler seg urettmessig overvåket. Kameraovervåking i borettslag og i nabosituasjoner er også henvendelser som går igjen. Andre vanlige spørsmål er bruk av webkamera, samt spørsmål om lovligheten av kameraer i for eksempel naturen, i båthavner eller andre offentlige områder.

Figur 1.12 Tema for henvendelsene

Internett

Ulike henvendelser om internett sto for åtte prosent av henvendelsene. Dette er samme nivå som i 2015 da det utgjorde sju prosent. Mange av spørsmålene handler om sletting av uønsket informasjon. Dette gjelder både bilder og tekst på ulike plattformer som sosiale medier, blogger og så videre. En god del gjelder retten til å bli glemmt, som følge av den såkalte Google-dommen. Denne dommen gir den registrerte mulighet til å få slettet søketreff med informasjon som er feil, irrelevant eller ikke lengre aktuell.

Tjenesten mottar en god del spørsmål om regler for bruk av sosiale medier, og spørsmål om publisering av bilder på nett går også igjen. Veiledningstjenesten får ellers en del spørsmål om kontroll, sporing og sikkerhet på internett. Mange er bekymret for om deres personopplysninger er trygge på internett og de er redde for identitetstyveri.

Sporing og kontroll

Denne kategorien utgjør elleve prosent av henvendelsene og består hovedsakelig av spørsmål knyttet til kontroll og sporing i arbeidslivet. Dette er et nytt tema og lar seg derfor ikke sammenligne med 2015. En tredjedel av disse henvendelsene gjelder arbeidsgivers innsyn og tilgang til arbeidstakers epostkasse, hjemmeområde og telefon. Et annet stort tema er problemstillinger som gjelder GPS og annen sensor-teknologi. Tilgangskontroll og lydopptak går også igjen.

Melding og konsesjon

Ti prosent av henvendelsene gjaldt spørsmål om melding og konsesjon. I fjor sto denne kategorien for ni prosent av henvendelsen. Over halvparten av disse er henvendelser om hvorvidt en behandling er melde- eller konsesjonspliktig. En del av spørsmålene handlet også om endring og oppfølging av melding og konsesjon, og hvordan melding og konsesjon skal leveres.

Internkontroll og informasjonssikkerhet

Spørsmål knyttet til informasjonssikkerhet og internkontroll utgjorde syv prosent av henvendelsene. Det er stor variasjon i disse spørsmålene. Bruk av skytjenester er et gjentakende tema. I tillegg er det mye som handler om sikker lagring, tilgangsstyring og overføring av personopplysning-

ger. Kategorien utgjorde i 2015 også syv prosent av henvendelsene.

Fødselsnummer og biometri o.l.

I likhet med fjor utgjorde denne lille kategorien fire prosent av henvendelsene. Spørsmålene i denne kategorien handler i stor grad om privatpersoner som reagerer på at de i ulike sammenhenger må oppgi fødselsnummer, eller at de melder om at deres fødselsnummer er kommet på avveier. Det er også noen spørsmål fra virksomheter om hvorvidt de har lov til å benytte seg av fødselsnummer. Et fåtall av henvendelsen dreier seg om lovligheten av å bruke fingeravtrykk.

Overføring til utlandet

Kun fire prosent av spørsmålene gjelder overføring av personopplysninger til utlandet. Det er vanskelig å sammenligne med 2015, da dette ikke var et eget tema. Det er imidlertid grunn til å anta at antall henvendelser er nokså stabil sammenlignet med 2015. De fleste spørsmålene kommer fra virksomheter som ønsker råd for hvordan de skal gjennomføre en lovlig og sikker overføring av personopplysninger.

Utenfor vår kompetanse

Seks prosent av henvendelsene knytter seg til spørsmål som faller utenfor Datatilsynets kompetanse. Dette er spørsmål som er regulert av andre lover, slik som spørsmål knyttet til offentlighetsloven eller om brudd på taushetsplikt etter forvaltningsloven. Dette ble ikke kategorisert i 2015.

Annet om behandlinger av personopplysninger

Denne kategorien sto for av åtte prosent av henvendelsene, og består av små temaer som spørsmål om id-tyveri, personvernombud, avvikssaker og spørsmål knyttet til bruk av personopplysninger til journalistiske, kunstneriske eller litterære formål.

En del av henvendelsene som kommer til veiledningstjenesten har tema går på tvers av sektorer og kategorier:

Spørsmål knyttet til arbeidsliv

Spørsmål knyttet til personvern i arbeidslivet har tradisjonelt sett utgjort en stor andel av henvendelsene til veiledningstjenesten. Det sjekkes derfor alltid om henvendelsen gjelder personvern i

arbeidslivet. Hele 21 prosent av henvendelsene til veiledningstjenesten faller inn under denne kategorien. Dette er nøyaktig samme prosentandel som ble registrert i 2015, og andelen har holdt seg jevn i flere år. Mange av spørsmålene handler om kontroll og overvåking av ansatte. Det er spørsmål om kameraovervåking på arbeidsplassen, innsyn og sletting av ansattes e-post, samt adgangskontroll og logging av arbeidsinnsats. Vi får også spørsmål om bruk av GPS-sporing og annen sporing av ansatte.

Spørsmål om personvernforordningen

EUs nye personvernforordningen trer i kraft i mai 2018. Vi har derfor valgt å registrere hvor mange av henvendelsene vi får som gjelder spørsmål knyttet til den kommende forordningen. I 2016 dreide kun en prosent av spørsmålene seg om dette. Det blir interessant å se om dette tar seg opp i løpet av 2017.

Brukerevaluering

Høsten 2016 gjennomførte vi en brukerundersøkelse om hvordan brukerne opplever veiledningstjenesten. Personer som fikk svar fra oss på e-post ble bedt om å gjennomføre en undersøkelse for å kartlegge tilfredsheten med svaret de fikk. Resultatene var meget gode. Vi hadde 158 respondenter, hvorav 70 prosent svarte at de i stor grad fikk svar på det de lurte på. Kun tre prosent svarte at de ikke fikk svar på det de lurte på. På bakgrunn av denne kartleggingen har vi vurdert tiltak som kan forbedre tjenesten ytterligere.

1.6 Kommunikasjonsvirksomheten

Personvernlovgivningen legger i stor grad ansvaret på den enkelte når det gjelder å ivareta eget personvern. Samtidig har virksomheter som behandler personopplysninger plikt til å etterleve lovgivningen på området. Dette gjelder både offentlige etater, private organisasjoner og næringsdrivende. Fordi privatpersoner, offentlige aktører og private virksomheter har så forskjellige behov, stiller dette store krav til hvordan vi legger opp kommunikasjonsvirksomheten i Datatilsynet.

Vi har som strategisk satsing at vi skal bidra til økt kunnskap om og interesse for personvern. Vi skal også jobbe for at andre aktører tar personvernhensyn. Vi skal sette borgeren i stand til å ta vare på sitt eget personvern, og vi skal ha stor synlighet i personverndebatten.

Kommunikasjonsarbeidet i Datatilsynet skal være basert på statens kommunikasjonspolitikk og gjeldende regelverk, slik som offentlighetsloven og forvaltningsloven. Videre heter det i virksomhetsinstruksen fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet at vi skal ha en aktiv holdning til kommunikasjon, både internt og eksternt. Det er viktig at vi fanger opp signaler som angår Datatilsynet, og at vi bruker dette aktivt i kommunikasjonsarbeidet. Kommunikasjon skjer i første rekke gjennom nettstedet vårt, direkte veiledning overfor publikum, aktiv mediekontakt og gjennom en utstrakt foredragsvirksomhet.

Nettstedet www.datatilsynet.no

Nettstedet er det viktigste verktøyet vårt, og vi legger betydelig vekt på at innholdet skal være relevant, korrekt og godt tilpasset brukerne. Vi arbeider derfor kontinuerlig med å vedlikeholde og strukturere innholdet, samtidig som vi også må videreutvikle nettstedet på en god måte.

Antall besøkende, røkting og organisering av arbeidet

Antallet besøk på nettstedet har gått opp i 2016. Vi opplever stor interesse om det nye personvernregelverket som kommer fra 2018. Vi ser også at bruksmønsteret endrer seg. Stadig flere oppsøker veiledningsmaterialet vårt fra mobil eller nettbrett mens de er på farten. Her er økningen stor, fra 16 prosent til 24 prosent.

I 2016 begynte vi arbeidet med å få til en oppgradering av nettstedet i 2017, som en forberedelse til at mye av innholdet på nettsidene må endres før forordningen trer i kraft i 2018.

Datatilsynet utførte høsten 2016 også en brukerundersøkelse på nett. Undersøkelsen hadde nærmere 1000 respondenter og var overveiende positiv. Ifølge tallene lykkes 79,4 prosent av de besøkende til datatilsynet.no med å få utført den oppgaven de kom for å gjøre. Et stort flertall kom frem til den informasjonen som er relevant for dem. Undersøkelsen identifiserer også noen problemområder som vi jobber videre med i 2017.

Personvernblogg, sosiale medier og debattinnlegg

Personvernbloggen.no fungerer etter intensjonen og er et rom hvor vi kan reise andre problemstillinger enn vi kan på den ordinære nettsiden. Hele 2 200 personer har bedt om varsling på e-post når det kommer nye innlegg.

Tabell 1.3 Oversikt over nøkkeltall fra nettstatistikken på datatilsynet.no¹

	2015	2016
Antall sider på nettstedet (Google site search)	2 360	2 320
Antall besøk til nettstedet	148 000	202 000
Antall sidevisninger	413 000	598 000
Antall sidevisninger pr besøk	2,7	3,5
Gjennomsnittlig besøksvarighet	3 min og 47 sek	3 min 52 sek
Antall søk i søkemotoren på datatilsynet.no	36 300	43 000
Andel besøk fra mobile enheter	16 prosent	24 prosent
Antall publiserte nyhetssaker	58	44

¹ På grunn av et problem med statistikkverktøyet vårt, har vi ikke statistikk for de første fire månedene av 2016. Tallene over er for perioden mai–desember 2016.

Vi følger med på omtale av Datatilsynet og temaet personvern på Twitter, og vi besvarer raskt de fleste spørsmål og kommentarer som kommer via denne kanalen. Vi har i 2016 hatt tre kronikker og debattinnlegg i ulike papirbaserte medier.

Mediekontakt

Mediene vurderes som en svært viktig kanal for å få frem budskapene våre, og det er jevn pågang og interesse fra disse. Vi legger stor vekt på å ha et profesjonelt forhold til mediene. Dette innebærer at vi skal ha god tilgjengelighet og et høyt servicenivå overfor journalistene. Dette mener vi å ha lykkes godt med også i 2016.

I løpet av året har vi registrert 618 besvarte mediehenveler. Det er noe lavere enn året før, og viser en fortsatt nedgang i antall direkte henveler fra medier.

Medieovervåkingstjenesten Opoint har imidlertid registrert til sammen 2 111 oppslag i inter-

nettbaserte medier hvor Datatilsynet er omtalt i løpet av året.

Dette var noen av de temaene som fikk mest medieomtale i 2016:

- Brukervilkår i mobilapper (treningsapper og pokemon-go)
- Facebook at Work
- Nye politimetoder og digital grensekontroll
- Overvåking av barn og unge
- Personvern i skole og barnehage
- Tollvesenet vil lagre bilder av alle biler som krysser grensen
- Storbank «vippser» kundeinfo til Facebook
- Politiet kan få videokamera på uniformen

Foredragsvirksomheten

Gjennom foredrag oppnår vi en unik synlighet. Vi møter og blir tilgjengelig for virksomheter, interesseorganisasjoner, publikum og ulike sektorer på en helt annen måte enn vi gjøre i andre kanaler.

Tabell 1.4 Oversikt over noen sentrale tall

	2013	2014	2015	2016
Innlegg på Personvernbloggen	41	50	40	30
Besøk på Personvernbloggen ¹	8 000	20 000	-	-
Twittermeldinger	220	193	177	178
Twitterfølgere	10 065	12 392	14 100	15 000
Kronikker og debattinnlegg i andre medier	8	9	9	3

¹ Vi har ikke besøkstall for Personvernbloggen for 2015 og 2016 på grunn av en feil i statistikkverktøyet.

Tabell 1.5 Mediehenvelser og -oppslag

	2013	2014	2015	2016
Mediehenvelser ¹	850	800	650	618
Medieoppslag ²	3 632	2 920	1 843	2 111

¹ Registreringssystemet vårt er etablert til bruk av kommunikasjonsavdelingens medarbeidere for å sikre en best mulig oversikt og koordinering i vår kontakt med mediene. I tallene inngår derfor ikke mediehenvelser som går direkte til andre ansatte. Det reelle antallet er derfor noe høyere enn de registrerte henvendelsene.

² Det varierer noe fra år til år hvordan Opoint rapporter, så tallene er ikke helt nøyaktige.

Foredragsvirksomheten vår er derfor en viktig del av vår utadrettede kommunikasjonsvirksomhet.

I 2016 holdt vi 200 foredrag på eksterne arrangementer, mot totalt 159 i hele 2015.

Vi får mange forespørsler om å holde foredrag gjennom hele året. Forespørslene vurderes ut fra kriterier som antall deltagere, om temaet er relevant for våre satsningsområder samt vår kapasitet. Vi har som mål å holde mellom 120 og 150 foredrag per år.

Temaene for foredragene varierer. I tillegg til en rekke generelle innlegg om personvern, personopplysningsregelverket, kameraovervåking og Datatilsynet og våre oppgaver, har vi i år holdt flest foredrag om:

- Ny personvernforordning fra EU
- Kommersiell bruk av personopplysninger – det store datakappløpet
- Informasjonssikkerhet, innebygd personvern og ny teknologi
- Barn og unges personvern

Vi har hatt stor økning både i antall henvendelser om foredrag og hvor mange foredrag vi har holdt. Dette skyldes trolig innføringen av EUs personvernforordning i 2018. Flere av henvendelsene om foredrag har kommet etter at noen har lest eller hørt om den nye forordningen, enten fra oss eller fra andre.

2 Årets viktigste aktiviteter

2.1 Justissektoren

I justissektoren møter vi tungtveiende hensyn som taler for at staten skal kunne gjøre inngrep i individets rettssfære. Ofte skjer dette uten den enkeltes medvirkning og med begrenset rett til informasjon. Individet kan dermed ha begrensede muligheter til å ivareta sine interesser. På disse områdene er det derfor særlig viktig at tilsynsmyndighetene ser til at enkeltmenneskets rettigheter ivaretas.

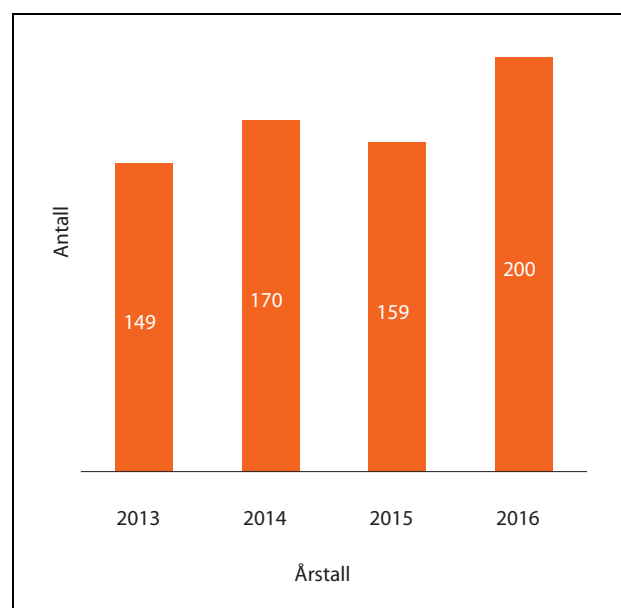
Politiregisterloven og politiregisterforskriften trådte i kraft 1. juli 2014. Loven og forskriften regulerer politiets og påtalemyndighetens behandling av personopplysninger, og regelverket gir Datatilsynet en sentral rolle som kontrollør av at regelverket etterlevs. Datatilsynet har som mål å bidra til en god implementering og praktisering av politiregisterloven med tilhørende forskrift, samt å ivareta de registrertes rettigheter i møte med politiet.

2.1.1 Gjennomførte aktiviteter

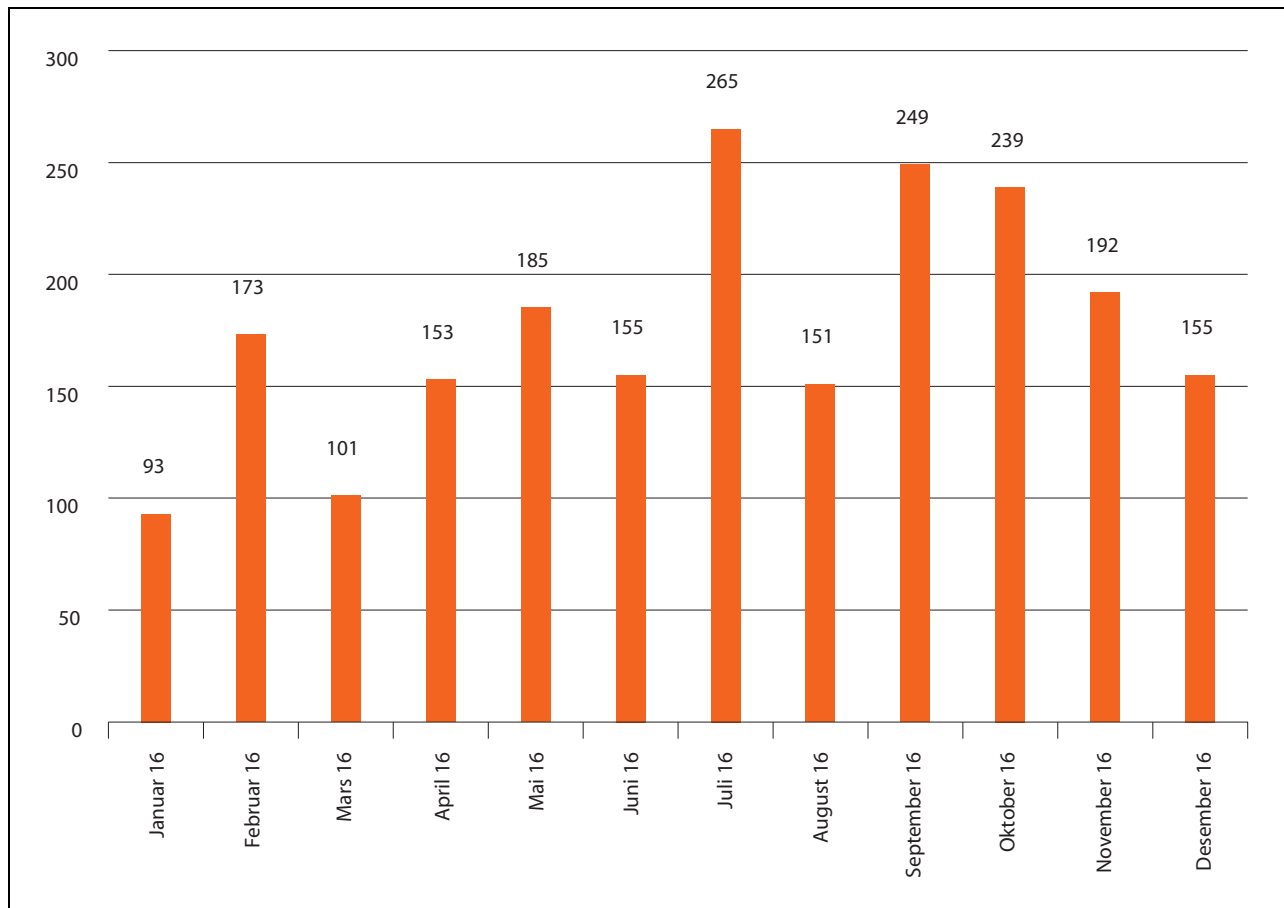
Tilsyn

Kontroll med Politiets utlendingsregister

I juni gjennomførte vi en kontroll med Politiets utlendingsregister. Det er Politiets utlendingsenhet (PU) som er ansvarlig for dette registeret. Datatilsynet har ved overgangen til 2017 ikke trukket noen endelige konklusjoner i saken, men har sendt PU en foreløpig rapport, og samtidig varslet noen pålegg. Påleggene gikk blant annet ut

Figur 1.13 Antall holdte foredrag de siste årene

Figur 1.14 Antall medieoppslag med omtale av Datatilsynet – registrert i Opoint

på at PU må sørge for tilfredsstillende rutiner for sletting av personopplysninger fra utlendingsinternat, bedre informasjon til rettighetshaverne, og gjennomføre regelmessige risikovurderinger. PU har ikke hatt anledning til å kommentere fakta-grunnlaget som rapporten og påleggene bygger på – og hvis de aktuelle avvikene lukkes før den 10. februar 2017, vil saken bli avsluttet uten at det blir fattet endelige vedtak.

Kontroll med Schengen informasjonssystem

Datatilsynet har også en kontrollerende funksjon etter lov om Schengen informasjonssystem (SIS-loven). I 2016 gjennomførte vi en stedlig kontroll av Schengen informasjonssystem hos Sirene-kontoret ved Kripos. Den foreløpige rapporten hadde ikke blitt sendt ved årsskiftet.

De viktigste høringsuttalelsene

Advokatutvalgets utredning NOU 2015: 3 Advokaten i samfunnet

Advokatutvalgets forslag til nytt regelverk for advokater og andre som yter rettslig bistand (I

NOU 2015: 3) ble sendt på høring i mai 2015, med høringsfrist 1. januar 2016.

Vi hadde flere merknader. Blant annet var vi enig i at det er behov for avklaringer, og eventuelt særskilte regler, som regulerer advokaters behandling av personopplysninger, samtidig som det er anbefalt å avvete implementeringen av den kommende personvernforordningen. Tilsynet påpekte videre at det var behov for ytterligere avklaringer hva gjelder forholdet mellom forslaget bestemmelse om informasjonssikkerhet og personopplysningslovens krav. I tillegg var vi uenige i forslaget om å innføre taushetsplikt overfor Datatilsynet, idet en slik ordning ville kunne hindre oss i å utføre våre kontrolloppgaver. Vi foreslo i stedet at personopplysningslovens regler om taushetsplikt fortsatt skal gjelde for advokater.

Endringer i straffeprosessloven og politiloven – Utlevering av informasjon fra PST til E-tjenesten

Justis- og beredskapsdepartementet foreslo endringer i straffeprosessloven og politiloven om at PST skal kunne utlevere informasjon innhent

via skjulte tvangsmidler til E-tjenesten, dersom det er nødvendig for E-tjenesten sin utførelse av lovpålagte oppgaver. Lovforslaget innebærer at informasjon som er innhentet av PST, gjennom for eksempel romavlytting og kommunikasjonskontroll, kan utleveres på lik linje med informasjon innhentet ved bruk av ordinære og betydelig mindre inngripende metoder.

Vi mente forslaget var problematisk, og viste blant annet til at opplysningene det var snakk om allerede er innhentet på en svært inngripende måte, og til ett konkret formål. Om opplysningene tillates viderefremmet, dreier det seg om en form for formålsglidning som lovverket setter strenge skranker mot. Vi mente forslaget også måtte ses i lys av Prop. 68 L (2015–2016), som innførte dataavlesing i straffeprosessloven.

Vi mente videre at de foreslåtte reglene for utlevering burde være tydeligere utformet. Lovteksten burde ha vist til hvilke konkrete og forhåndsdefinerte formål og oppgaver E-tjenesten skal kunne bruke opplysningene som de mottar fra PST. Det er heller ikke tilstrekkelig at PST må gi sitt samtykke dersom E-tjenesten ønsker å utlevere opplysningene de har fått fra PST videre til samarbeidende utenlandske tjenester.

Endringer i politiregisterloven og -forskriften – implementering av direktiv EU 2016/680

Direktiv EU 2016/680 får virkning samtidig med den generelle personvernforordningen, det vil si våren 2018, og Justis- og beredskapsdepartementet sendte sine forslag til endringer i politiregisterloven og -forskriften ut på høring den 11. november, med høringsfrist 15. desember (med senere frist den 1. februar 2017 for forskriftsendringene).

Vi hadde kommentarer om forutgående konsekvensutredninger og forhåndskonsultasjoner med tilsynsmyndigheten, og mente at lovforslaget burde inneholde regler om dette. Vi tok videre til orde for at det tas inn en henvisning til den generelle personvernforordningens bestemmelser om samarbeid mellom de europeiske tilsynsmyndighetene, og understreket dessuten viktigheten av reglene om generell informasjon til de registrerte.

Politiets tilgang til utlendingsmyndighetenes registre

Forslaget gikk ut på å gi politiet tilgang til utlendingsforvaltningens registre for politimessige formål, enten via utlevering eller direkte søk. Vi

påpekte at forslaget føyet seg inn i en lang rekke lovforslag som åpner for utvidet tilgang til ulike forvaltningsregistre i løpet av de siste årene. Forslaget er med andre ord nok et eksempel på et register som opprettes for ett formål, men som senere brukes for andre formål – det vil si *formålsglidning*. Dette er prinsipielt uheldig, og kan også få negative konsekvenser for tillitsforholdet mellom staten og borgerne.

Digital sårbarhet – NOU 2015: 13

Det digitale sårbarhetsutvalget leverte sin rapport om digital sårbarhet i samfunnet til Justisdepartementet i slutten av 2015. Rapporten konkluderer blant annet med at kryptering ikke bør reguleres. Vi var enige i dette, ettersom muligheten for å kryptere kommunikasjon er av stor betydning for personvernet. Vi beskrev forbud mot eller regulering av kryptering som et blindspor.

Utvalget pekte på at inngripende metoder ofte foreslås uten forutgående og god utredning av konsekvenser. Dette er også Datatilsynets erfaring. Vi stilte oss bak utvalgets anbefaling om at det i forbindelse med vurdering av inngripende tiltak, må brukes utredninger og offentlig debatt for å sikre en balanse mellom personvern og et sikrere samfunn.

Vi støtter også utvalgets forslag om en nasjonal kompetansestrategi for IKT-sikkerhet. Vi anbefalte at også Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) tas med i dette arbeidet, for å sikre at problemstillinger knyttet til personvern får sin plass i dette arbeidet.

Samlet sett mente vi at rapporten, med dens kartlegging av sårbarheter og hvordan personopplysninger samles inn og benyttes av blant andre politiet i dag, underbygger behovet for en personvernkommisjon for justissektoren.

Øvrige aktiviteter

Samtaler om en personvernkommisjon for justissektoren

I 2016 hadde vi et møte med justisministeren om personvernets kår i justissektoren. Møtet kom i stand etter et initiativ fra vår side i 2015, hvor vi blant annet foreslo å opprette en komite for personvern i justissektoren. Forslaget skulle ifølge ministeren vurderes internt. Senere på året ble et lignende forslag lansert av Venstre i Stortinget, men da med et bredere og mer generelt nedslagsfelt.

Bransjenorm for sikkerhetsbransjen

Vi har også arbeidet med å få i stand en bransjenorm for den private sikkerhetsbransjen, for å legge til rette for en bedre ivaretagelse av personvern i denne voksende sektoren. Blant temaene som er tenkt regulert i normen, er kameraovervåking, bruk av droner og utveksling av informasjon om mulig straffabere mellom ulike aktører i bransjen. Arbeidet med å ferdigstille normen fortsetter i 2017.

Sletting av referanseprofiler

Videre oppsto det debatt om sletting av DNA-referanseprofiler hos Folkehelseinstituttet da Arkivverket anførte at sletting av disse opplysningene – slik Datatilsynet fastslo etter en stedlig kontroll i 2015 – ville være i strid med arkivlovgivningen. Bakgrunnen var motstrid mellom reglene i personregisterlovverket og arkivlovgivningen. Diskusjonen fikk imidlertid sin løsning da Justis- og beredskapsdepartementet mot slutten av året lanserte endringer i det relevante regelverket, slik at det ble brakt i harmoni.

DGF og EU-domstolens avgjørelse i Tele2-saken

En av årets kanskje viktigste hendelser kom 21. desember, da EU-domstolen fastslo at de svenske og britiske datalagringslovene var i strid med menneskerettighetene. Datatilsynet uttalte da at dommen ville få konsekvenser for det digitale grenseforsvaret (DGF) som Lysne II-utvalget hadde lansert i en rapport noen måneder tidligere samme år.

DGF innebærer en generell masseinnsamling av kommunikasjonsdata og overvåking av norske borgere, til tross for at tiltaket er ment å skulle beskytte oss mot internasjonal terrorisme og cyber-angrep fra andre land. DGF-rapporten ble sendt på høring i oktober, med høringsfrist i januar 2017.

Lovforslag om skjulte tvangsmidler (dataavlesing mm.)

Den 11. mars fremmet Regjeringen et lovforslag om å innføre nye, skjulte tvangsmidler til kriminalitetsbekjempelsesformål (Prop. 68 L (2015–2016)). Proposisjonen, som fulgte opp NOU 2009: 15, inneholdt blant annet et forslag om å innføre dataavlesing som virkemiddel for politiet og PST, samt utvidet adgang til å benytte andre

skjulte tvangsmidler ved etterforskning, avverging og forebygging av alvorlige lovbrudd.

Like etter påske, den 7. april, ble det avholdt en åpen, muntlig høring om lovforslaget i Stortingets justiskomité. Vi ga i et ti minutter langt innlegg vårt syn på lovforslaget der vi blant annet understreket at forslaget atter en gang aktualiserte behovet for en utredning av personvernets kår i justissektoren.

Videre pekte vi på at dataavlesing reiser så mange prinsipielle og vanskelige spørsmål, at bestemmelsene om dataavlesing bør innføres som «solnedgangsløvgivning», det vil si med en tidsbegrensning på to til tre år. En slik solnedgangsklausul ville ha sikret at dataavlesing ikke innføres som et virkemiddel med endelig virkning, uten at det er et reelt behov for det, og at personverninngrepet som tiltaket innebærer er nødvendig og proporsjonalt i et demokratisk samfunn, slik menneskerettighetene krever. I tillegg mente vi at kontrollen med bruken av disse virkemidlene burde styrkes.

Lovendringene ble vedtatt 8. juni.

2.1.2 Fremtidige utfordringer

I justissektoren møter vi stadig argumenter om at alvorlig kriminalitet generelt og terrorisme spesielt, nødvendiggjør nye og inngripende tiltak. Vi ser også at justismyndighetene argumenterer for utvidet tilgang til ulike registre som er opprettet for andre formål enn de politimessige. Utviklingen vil neppe stoppe opp i 2017, ikke minst vil DGF bli mye debattert i 2017, tror vi.

Denne utviklingen utgjør uansett en konstant trussel mot vårt personvern. I løpet av 2016 har vi sett flere tiltak og lovforslag som vil innebære store inngrep i den enkeltes rettigheter og frihet. Summen av de mange tiltakene er vanskelig å få øye på og å ta innover seg. Vi vil med andre fortsette å prioritere arbeidet med disse spørsmålene i årene som kommer.

2.2 Offentlig sektor

Digitalisering er en samlebetegnelse for overgangen fra analoge, mekaniske og papirbaserte løsninger, prosesser og systemer, til elektroniske og digitale løsninger. Utviklingen er slik at det ikke lenger er et spørsmål om forvaltningen skal digitaliseres, men hvor fort og med hvilke prioriteringer.

Regjeringens mål med IKT-politikken er å påvirke utviklingen innen IKT slik at det oppnås forenkling og effektivisering i offentlig sektor, samt fremme innovasjon og verdiskaping i

næringslivet. Dette er selvsagt riktige målsettinger som også er viktige for Datatilsynet å bidra til. Når flere tjenester flyttes over på nett, skapes imidlertid nye personvernmessige utfordringer, samtidig som det også gir muligheter for å bygge hensynet til personvern inn i løsningene.

På flere og flere områder er digitaliseringen kommet langt i offentlig sektor, og stadig nye tjenester tilbys i digital form. Likevel er det fremdeles mange av de viktige digitaliseringsprosessene som er i startgropa. Det er derfor viktig at vi er på banen for å påvirke de riktige aktørene. Vi må sørge for å fremme personvern i alle disse prosessene. Vi finner det stadig riktig at vi konsentrerer oss om myndighetsutøverne og beslutningstakerne, idet det er her de viktigste premisene blir lagt. Eksempler på utfordringer vi ser fremover er autentisering av ansatte og virksomheter, og bruk av felleskomponenter, der deling av data og offentlige stordata (Big Data) er sentrale elementer.

Ved deling og gjenbruk av personopplysninger, utfordres prinsippet om formålsavgrensning i personvernlovgivningen. Det er viktig at samtlige offentlige aktører er bevisste i sin produksjon, bruk og deling av offentlige stordata. Her vil blant annet gode, korrekte og konsistente metadata være helt nødvendig for å lykkes, også i en personvernkontekst.

For å sikre et godt personvern ved utveksling og deling av personopplysninger mellom ulike offentlige instanser, og mellom offentlige og private aktører, må ansvarsforholdene være tydelig avklart. For at innbyggerne skal kunne ivareta eget personvern, må de få informasjon om hvilke instanser som lagrer, behandler og utveksler opplysninger om dem, til hvilke formål og hvordan de kan ivareta sin rett til innsyn, retting og sletting.

Offentlig sektor, og særlig kommuner, er storbrukere av alle typer personopplysninger, og bruker disse blant annet for å fastslå hvilke rettigheter og plikter den enkelte innbygger har. Det er derfor i innbyggernes interesse at det offentlige har tilgang på korrekte personopplysninger.

2.2.1 Gjennomførte aktiviteter

Vår «Strategi for godt personvern i digitaliseringen av offentlig sektor» fra 2103 danner fremdeles grunnlaget for mange av de aktivitetene vi prioriterer innenfor dette området.

Vi har gjennomført kontroller med både statlige og kommunale virksomheter som vi over tid har opplevd at har utfordringer med å etterleve

kravene til internkontroll og informasjonssikkerhet. Etter vår vurdering er det viktig at virksomhetene først har kommet opp på et akseptabelt nivå med internkontroll og informasjonssikkerhet, før de tar fatt på de store digitaliseringsprosessene.

Vi har gjennomført veiledningsmøter med aktører i sektoren. I tillegg kommer utstrakt veiledning per telefon og e-post.

Vi deltar på flere arenaer der vi ønsker å gjøre Datatilsynets ståsted og holdninger kjent, og vi er tilstede på konferanser med både foredrag og stands.

Vi har også jevnlig møter på toppnivå med alle de sentrale aktørene innenfor digitaliseringen. Vi har heller ikke i 2016 lyktes med å få en fast plass i samarbeidsorganet SKATE (Styring og koordinering av tjenester i e-forvaltning). Vi mener fortsatt at Datatilsynet er en naturlig deltaker her, og jobber videre for å bli deltaker. Dette mener vi er ytterligere aktualisert med den nye personvernforordningen som vil gjelde fra mai 2018. Kravene i denne til virksomhetene, inklusive offentlig sektor, mener vi er av en slik karakter at vår deltakelse i SKATE ville gavnet hele sektoren.

Tilsyn

I 2016 gjennomførte vi kontroller med 15 forskjellige kommuner. Dette var både stikkprøvekontroller, risikobaserte kontroller og kontroller basert på foregående. For samtlige av kontrollene var etterlevelse og dokumentasjon av internkontroll og informasjonssikkerhet hovedtema.

Selv om det er store variasjoner i hvordan etterlevelsen og dokumentasjon framstår hos de forskjellige kontrollobjektene, kan vi konstatere at det er et gjennomgående problem at mange kommuner ikke har tilfredsstillende rutiner for å oppfylle pliktene i personvernlovgivningen. Dette gjelder særlig pliktene til å:

- ha oversikt over hvilke behandlinger av personopplysninger virksomheten har,
- sørge for at innbyggere blir informert om hvordan opplysninger blir håndtert,
- sørge for at innsyn blir håndtert på riktig måte,
- gjennomføre og dokumentere risikovurderinger og sikkerhetsrevisjoner, og
- ha oversikt over databehandlere og ha tilfredsstillende databehandleravtaler med disse.

Vi har ikke kunnet fastslå at det er signifikante regionale forskjeller eller forskjeller knyttet til størrelse på virksomhetene. Det er gjerne slik at store virksomheter har mer og bredere kompetanse, men

det er ikke alltid slik at dette gir seg utslag i bedre ivaretagelse av personvernet og oppfyllelse av pliktene i personopplysningsloven. Imidlertid mener vi å kunne se at virksomheter som har personvernombud, gjennomgående har en bedre ivaretagelse av personvernet og oppfyllelse av pliktene i loven. Dette mener vi viser at ordningen med personvernombud, og opplæringen av disse, har en positiv effekt for personvernet.

Like fullt er det bekymringsfullt at virksomheter som har ansvar for digitaliseringsprosesser, og virksomheter som i økende grad benytter nye digitale løsninger, ikke har tilstrekkelig fokus på å ivareta personvernet og å oppfylle pliktene i personopplysningsloven knyttet til internkontroll og informasjonssikkerhet. Dette gjør at vi også i kommende år vil måtte bruke kontroller for å sikre at nye digitale tjenester ivaretar personvernet, og at de virksomhetene som benytter slike tjenester har god nok internkontroll og informasjonssikkerhet. Vi vil også, sammen med sektoren, vurdere andre tilnærminger for å oppnå dette.

Sentrale høringsuttalelser

Ny kommunelov – Kommunelovutvalget

Datatilsynet støttet i hovedlinjene i forslaget, likevel valgte vi å kommentere enkelte punkter i forslaget, blant annet påpekte vi viktigheten av når det er nødvendig med databehandleravtale mellom kommunene når disse danner kommunale oppgavefelleskap, og at dette bør utdypes nærmere i merknadene. Dette er basert på den erfaring vi har fra kontroller med kommunene som viser at det jevnt over er liten kunnskap hos den enkelte kommune om nødvendigheten av databehandleravtaler. Vi valgte også å tydeliggjøre vår støtte til kravet om at kommunen skal ha en strategi for å informere borgerne og hvordan informasjonen skal tilpasses den enkelte gruppe. Dette er særlig viktig i forhold til barn.

Evaluerer av offentlighetsloven

Datatilsynet ser positivt på digitaliseringen i offentlig sektor, også når det gjelder meroffentlighet. Men det er viktig at det er gjort tilstrekkelige risikovurderinger og utarbeidet gode nok rutiner, når dokumenter skal legges ut i fulltekstversjon. Da er muligheten for at feil blir gjort erfaringsmessig dessverre ganske stor, blant annet ved at taushetsplikten kan bli brutt. Nettopp fordi det i dag ikke er gode nok rutiner i den enkelte etat for å hindre at dette skjer. Vi erfarer også at det heller

ikke gjort tilstrekkelig for å hindre at eksterne søkemotorer fanger opp slik publisering. Disse erfaringene er selvsagt påpekt i vårt hørings svar.

Åpenhet om eiere i aksjeselskap

Formålet med aksjeeierbok er at det skal være mulig for alle å skaffe en oversikt over hvem som eier aksjer i det enkelte aksjeselskap. Vi støttet ikke forslaget om å lage en samlet oversikt over enkeltpersoners aksjeportefølje på tvers av selskaper, fordi dette er mye mer inngripende sett fra et personvernperspektiv. Vi støttet forslaget fra Brønnøysundregistrene som innebærer at den som skal ha innsyn logger seg inn via Altinn. Systemet vil fungere på tilsvarende måte som ved søk i skattelistingene. Datatilsynet mener at innlogging er en nødvendig forutsetning for å begrense muligheten for å lage parallelle registre og tilleggstjenester på internett, med krysskopling og supplerer av andre personopplysninger.

eID-forordningen

Vi avga høringsinnspill til Nærings- og fiskeridepartementet om gjennomføringen av EUs forordning om elektronisk identifisering (eID-forordningen) og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner. Våre viktigste tilbakemeldinger:

- Selvdeklareringsordninger er ikke tilstrekkelig for alle autentiseringsløsninger og krypteringstjenester. Vi mener det kan være direkte uforsvarlig å ikke regulere krav til sikkerhetsnivå for de løsningene og tjenestene som skal ivareta større verdikjeder, slik som for eksempel ID-porten. De bør underlegges et regelverk med tydelige krav til sikkerhetsnivå.
- Regjeringen må sørge for at den statlige delen av de elektroniske leveringstjenestene har en forsvarlig regulering når det gjelder ansvar og sikkerhet. For å få til dette bør det tas inn en hjemmel for forskriftskompetanse for regulering av den statlige delen av Sikker digital post, Altinn, Mitt helsearkiv og eventuelt andre elektroniske leveringstjenester som måtte komme i fremtiden.
- Regjeringen bør kreve at alle tilbydere av elektronisk postkasse skal oppfylle kravene til kvalifisert tjenestetilbyder. Det vil gi bedre forutsigbarhet omkring sikkerhetsnivå og skape den nødvendige tilliten til tjenestene. Det vil også gjøre det enklere for tilsynsmyndigheten, da det i en revisjon vil kunne pekes på spesi- fikke krav i forordningen.

Saksbehandling og sentrale nemndavgjørelser

Vi har behandlet tips om forhold i offentlig sektor som omhandler personvern. Ut i fra størrelse og omfang har vi prioritert hvilke saker vi skulle følge opp, og på hvilke måter. Vi har ikke gjennomført stedlige tilsyn basert på tips, men vi har fulgt opp innkomne henvendelser ved å be om redegjørelser. Dette har blant annet resultert i at vi har fattet vedtak om endring av rutiner og sikkerhetstiltak.

Vi har mottatt og behandlet en rekke avviksmeldinger fra sektoren der det har vært uautorisert utlevering av personopplysninger om registrerte eller ansatte. Også her har vi i enkelte saker bedt om redegjørelser og hatt påfølgende saksbehandling.

Det har i forbindelse med fire avvik blitt ilagt i alt fem overtredelsesgebyr; fire til kommuner, ett til en fylkeskommune. Samtlige var knyttet til forhold med publisering av sensitive personopplysninger på nett, noe som vi anså som alvorlige brudd på personopplysningslovens bestemmelser om internkontroll og informasjonssikkerhet. Tre av disse gebyrene ble godtatt, mens den siste virksomheten klagde på avgjørelsen til Personvernemnda. Klagen er nå behandlet i Personvernemnda og gebyrets størrelse ble redusert.

Bakgrunnen for å ilegge gebyr var at det var forhold vi anså for å være alvorlige brudd på pliktene etter personopplysningsloven. I noen av tilfellene ble ikke avvikene meldt av virksomheten selv, men ble kjent enten via media eller gjennom de berørte. Vi ønsket også å utnytte den allmennpreventive virkningen ved overtredelsesgebyr. Responsen fra sektoren tyder på at dette har hatt effekt. Ønske om samarbeid fra aktører slik som for eksempel kommunenes interesseorganisasjon (KS) har tiltatt, og ønske fra enkeltkommuner eller statlige virksomheter om råd, veiledning og kurs har økt. De fleste er tydelige på at «gebyrsakene» har bidratt til at de nå ønsker å få orden på dette før vi kommer på nye kontroller.

Øvrige aktiviteter

Vi har oppsummert funnene våre og delt denne kunnskapen i ulike sammenhenger. Vi har blant annet deltatt som foredragsholdere på små og store arrangement hvor vi har møtt ansatte i offentlig sektor slik som i kommuner, fylkeskommuner, direktorater og departementer, men også leverandører av IKT-løsninger og andre aktører i sektoren.

Vi har gjennomført en rekke møter med beslutningstakere i offentlig sektor og leverandører av IKT-løsninger for å se på hvordan de best kan bygge og vedlikeholde gode internkontrollsystemer og god informasjonssikkerhet for å ivareta personvernet. Vi forsøker å gjøre aktører i sektoren til gode bestillere av løsninger med innebygd personvern, og vi har gitt råd til leverandører om å ta hensyn til innebygd personvern i deres leveranser til offentlig sektor.

2.2.2 Fremtidige utfordringer

Funn fra kontrollene i sektoren viser at aktørene fremdeles har betydelige mangler og en relativt lang vei å gå før vi kan si at sektoren er på et tilfredsstillende nivå. Riktignok finnes det flere unntak, og mange har kommet langt i etterkant av kontroller eller veiledning fra oss. Like fullt er det bekymringsfullt at sektoren har så betydelige mangler knyttet til internkontroll og informasjonssikkerhet som den har. Dette betyr at vi, sammen med andre aktører, må arbeide for at sektoren bedrer seg i arbeidet med internkontroll og informasjonssikkerhet. Vi må fortsette å bruke våre virkemidler for å høyne nivået i sektoren.

Vi har initiert i et arbeid sammen med KS for å finne andre arenaer og andre virkemidler som kan benyttes for å øke bevisstheten rundt personvern og etterlevelse av personopplysningsloven i kommunal sektor. Dette var et arbeid vi hadde stor tro på at ville materialisere seg tidlig i 2016, dessverre har vi måttet konstatere at KS ikke har kunnet prioritere dette på en slik måte som vi hadde ønsket. Like fullt vil vi fortsette dette samarbeidet og søke å få bedre fart og struktur på dette i 2017.

Datatilsynet har i flere år deltatt i arbeidet med å få på plass gode og sikre eID-ordninger, både for privatpersoner, ansatte og virksomheter. Det gjenstår fremdeles en del arbeid før vi har løsninger som er gode nok for alle disse kategoriene, særlig gjelder dette offentlige løsninger for ansatte og for virksomheter.

Vi deltar også i arbeidet med nytt folkeregister og føler vi er invitert med i dette for å bidra med spisskompetanse på personvern i dette viktige arbeidet.

2.3 Helse og velferd

Helse- og velferdsområdet omfatter primær og sekundær bruk av opplysninger innen helse- og omsorgstjenestene, NAV, helseforskning og sam-

funnsforskning. Opplysningene som behandles i denne sektoren er blant de mest sensitive som finnes, og befolkningen selv anser opplysningene som særlig beskyttelsesverdige. Innen dette ansvarsområdet behandles det opplysninger om befolkningen i alle livsfaser, og bruk og gjenbruk av våre opplysninger til stadig flere formål øker.

Hovedutfordringen innen helsesektoren er at den er gjenstand for store forandringer og at endringene skjer i et raskt tempo. Som eksempel nevnes ny lovgivning, ny forordning, teknologiutviklingen og utviklingen innen e-helse.

Helse- og omsorgstjenesten er preget av mange aktører og flere ulikt organiserte virksomheter med forvaltningsansvar og beslutningsmyndighet. Leverandører og databehandlere har ofte sentrale roller, og ansvarsforholdene kan ofte være uklare.

Endringer i bruken av pasientjournalssystemer, primært for å gi tilgang til pasientinformasjon på tvers av virksomhetsgrenser, stiller nye krav til systemenes evne til å ivareta sikkerheten for at opplysninger ikke gjøres tilgjengelige utover det som er nødvendig og relevant for den helsehjelpen som skal ytes. Informasjonsdeling til beste for den enkelte pasient er utvilsomt et gode. Men det å sørge for at slik informasjonsdeling ikke fører til utilsiktet spredning av sensitive opplysninger, er en vesentlig utfordring når det gjelder å ivareta enkeltindividets krav på beskyttelse av sine egne opplysninger. Ettersom eksisterende journalssystemer er utviklet for en annen og mer begrenset type bruk, byr dette på teknologiske utfordringer.

Vi ser også et økende ønske om og påtrykk for gjenbruk av helseopplysninger, såkalt sekundærbruk av data. Det opprettes stadig nye kvalitetsregistre, og mange av disse er store i omfang og har som formål å være permanente.

NAV har også mange av de tilsvarende utfordringene. Dilemmaet mellom å ha tilgjengelige opplysninger og å sikre tilfredsstillende konfidensialitet, kan gi utfordringer for hensynet til borgernes personvern. En annen utfordring innen NAV-systemet er at det i stor grad benyttes eksterne leverandører for å oppfylle NAV sine oppgaver. En nyere problemstilling er dessuten bruk av datamaterialet NAV besitter i stordata-analyser.

2.3.1 Gjennomførte aktiviteter

Tilsyn

I meldingsperioden har vi arbeidet videre med tilsynene med samfunnsforskning som ble startet i

2015. Foreløpige kontrollrapporter viser alvorlige avvik hos flere av institusjonen vi kontrollerte. Flere har mangler eller lite tilfredsstillende internkontrollsystemer.

Vi gjennomførte i februar kontroll med Oslo Universitetssykehus HF og Janusbanken. Dette helseregisteret har rettslig grunnlag gjennom konsesjon fra Datatilsynet, og vi ønsket å kontrollere om våre konsesjonsvilkår ble etterlevet. Endelig kontrollrapport var ikke klar ved årsskiftet.

Vi har også i 2016 gjennomført elleve brevkontroller med de forskriftsregulerte sentrale helseregistrene. Selv om registrene reguleres hver for seg og ut fra hvert registers formål, er det allikevel mange plikter og rettigheter som er felles for hvordan de behandler personopplysninger. Vi ønsket å undersøke hvorvidt de kravene som stilles til alle disse registrene gjennom deres forskrifter og gjennom de generelle bestemmelsene i helseregisterloven og personopplysningsloven ivaretas. Foreløpige rapporter er under utarbeidelse.

Vi har også sendt ut brevkontroller til alle helseforetakene med krav om redegjørelse over hvordan de behandler data til såkalt intern kvalitetssikring. Vi har mottatt svar, og vil starte arbeidet med å skrive rapporter i løpet av de første månedene i 2017.

Sent høsten 2016 startet vi brevlige tilsyn med virksomheter som deltar i samarbeid om felles pasientjournal. Det er i det vesentlige mindre helsevirksomheter slik som legekantor. En foreløpig vurdering av tilsvarende er at regelverkets krav om å avtale rammene for samarbeidet ikke etterleves i mange av virksomhetene.

Sentrale høringsuttalelser

Endringer i kjernejournal- og reseptformidlerforskriftene

Helse- og omsorgsdepartementet la i en høring fram forslag om endringer i kjernejournal- og reseptformidlerforskriften. De la til grunn at endringene hovedsakelig er av teknisk karakter og ikke har personvernmessige konsekvenser av betydning. Datatilsynet var ikke enig i dette. De foreslåtte endringene vil innebære en økt tilgang til helseopplysninger, redusert kontroll, utvidet lagringstid og større risiko for uautorisert bruk.

Nasjonal strategi for persontilpasset medisin i helsetjenesten

Vi avga også uttalelse i høringen av Nasjonal strategi for persontilpasset medisin. Vi var tilfreds

med at Helsedirektoratets utkast til nasjonal strategi for persontilpasset medisin framhever pasientens råderett over egne opplysninger, men ser imidlertid behov for videre utredninger knyttet til blant annet personvernkonsekvenser.

Saksbehandling

Vi har mottatt og behandlet søknader om konsesjon knyttet til behandling av helseopplysninger i forsknings- og kvalitetssikringsprosjekter og i helseregistre, og store deler av våre ressurser på dette feltet har gått til behandling og oppfølging av enkeltsaker. I mange tilfeller medfører søknader om konsesjon behov for omfattende kontakt i form av veiledning og informasjon forut for og underveis i saksbehandlingen.

Vi har gjennom saksbehandlingen sett at eksisterende registre ønskes utvidet, og at opprinnelig avgitte samtykker strekkes langt og tolkes utvidende.

En annen tendens vi ser er at forskningsmiljøene ønsker å samle store datasett i et «hovedprosjekt» eller i en form for forskningsregister, og benytte dataene i flere underprosjekter.

I forbindelse med den nye helseregisterloven, har grensene for Datatilsynets konsesjonskompetanse vært forsøkt klargjort. Av forarbeidene til loven, går det frem at utgangspunktet er at vi kan gi konsesjon til tilnærmet alle typer registre og prosjekter. Vi gir i all hovedsak konsesjoner, i mange tilfeller med vilkår, og det er sjelden Datatilsynet gir avslag på søknader om konsesjon. I de tilfellene vi gir avslag, er dette begrunnet i at personvernulempene anses å være for store i forhold til den positive nytten prosjektet kan ha.

Sentrale nemndsavgjørelser

PVN-2015-10: Sykehuset Østfold

Datatilsynet forutsatte i sitt konsesjonsvedtak at Sykehuset i Østfold informerer pasientene etter helseregisterloven § 24, jf. personopplysningsloven §§ 18 flg., og at informasjonen skal være individuell. Personvernemnda vurderte om det forelå hjemmel for unntak fra informasjonsplikten etter personopplysningsloven § 20 andre ledd, bokstav b, med begrunnelse i at det var uforholdsmessig vanskelig å varsle de omlag 3000 deltakerne. Nemnda viste til sin egen uttalelse i sak PVN-2009-07 hvor den bemerket at det kan ikke være slik at hovedregelen ikke skal følges når det gjelder de manges personvern, men bare når det gjelder de få sitt personvern. Det er et prinsipielt viktig poeng nemnda framhever fordi det stadig

oftere argumenteres med at det er «uforholdsmessig vanskelig» å informere når det dreier seg om et større antall personer.

Nemnda kom til at det ikke var umulig eller uforholdsmessig vanskelig å informere disse pasientene.

PVN-2015-12 Universitetet i Oslo – Reseptregisteret

Personvernemnda vurderte i denne saken om helseregisterloven § 9 og reseptregisterforskriften § 5-3 andre ledd åpner for at Datatilsynet kan gi konsesjon til sammenstilling av helseopplysninger fra Reseptregisteret med helseopplysninger fra andre kilder, til tross for at resultatet av koblingen gjør det mulig å bakveisidentifisere de registrerte. Nemnda kom til at en slik kobling ikke er tillatt etter reseptregisterforskriften.

Øvrige aktiviteter

1. januar 2016 ble Direktoratet for e-helse etablert, og de tidligere oppgavene til Helsedirektoratet ble delt mellom de to etatene. Vi har hatt flere møter med det nye direktoratet og etablert god kontakt med relevante personer og avdelinger. Denne kontakten er helt sentral for å kunne følge de pågående prosessene innen helsesektoren med blant annet velferdsteknologi, Nasjonal kjernejournal, En innbygger – en journal og e-Resept

Vi har videre hatt løpende kontakt med sentrale aktører som Folkehelseinstituttet, de Regionale komiteer for medisin og helsefaglig forskningsetikk (REK), Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag (NEM), Norsk samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD), helseforetakene, Senter for klinisk dokumentasjon og evaluering (SKDE), Helse- og Omsorgsdepartementet og Helsetilsynet.

Vi har også deltatt aktivt i arbeidet tilknyttet Norm for informasjonssikkerhet i helsesektoren (Normen) i arbeidsgrupper og i styringsgruppen. Etter ny lovgivning har det vært behov for oppdateringer av allerede eksisterende materiell.

I tillegg har vi deltatt i referansegruppen i forbindelse med utarbeidelse av ny versjon av Normens veileder for bruk av velferdsteknologi innen helse og omsorgstjenesten i kommunene.

Vi har også i 2016 vært i en rekke møter med KMD og HOD i forbindelse med at det arbeides med forskrifter for regulering av samtykkebaserte befolkningsundersøkelser og kvalitetsregistre. I tillegg har det vært møtevirksomhet knyttet til utarbeidelsen av forskriften til det nye kommu-

nale pasient- og brukerregisteret (KPR), som kommer på høring våren 2017.

Velferdsteknologi og annen helseteknologi

Velferdsteknologi har vært et sentralt tema for Datatilsynet også i 2016. Vi har hatt mye aktivitet på området, både i form av veiledning, møter og foredragsvirksomhet. Vi har også hatt kontakt med Helsedirektoratet vedrørende veilederen til Normen. Datatilsynet mener det fremdeles er sentrale problemstillinger som bør avklares, slik som for eksempel plassering av behandlingsansvar, krav til databehandleravtaler og dokumentering av bruk av velferdsteknologi.

Vi ser også utfordringer knyttet til hvor sterkt dette feltet styres av leverandører, og hvordan kommunene som bestillere har en krevende oppgave med å ha reell kontroll over behandlingen av opplysninger – behandlinger som skjer på deres vegne av leverandører og databehandlere. En rekke av våre veiledningsmøter omhandler dette temaet.

De samme problemstillingene er aktuelle når det stadig utvikles og tilbys nye løsninger innen helseteknologi, både i form av utstyr som brukes til måling og rapportering av helse, og tilhørende apper og elektronisk behandling av data. Vi har hatt en rekke møter med forskjellige aktører som ønsker veiledning.

NAV

En ny utfordring innen NAV-systemet er at det er økende interesse for å ta i bruk stordatanalyser på NAVs registre. Disse registrene inneholder store mengder personopplysninger om så å si alle landets borgere. Vi ser med bekymring på at disse dataene som er samlet inn med spesifikke formål skal kunne benyttes til nye formål som er utenfor den «tradisjonelle sekundærbruken». Vi har hatt flere møter med prosjektet «Big Insight» som er finansiert av Norges forskningsråd, og som har til formål å lage analyseverktøy for å avsløre trygdesvindlere. Dette prosjektet har søkt om konsekvens, og saken er til behandling hos Datatilsynet.

Gendata

Vi møter også i økende grad problemstillinger knyttet til bruk av genetiske opplysninger. Det er stadig billigere å gjøre analyser av våre gener, og det er et økende ønske om å gjennomføre slike analyser. Vi ser utfordringer i at dette er et tema som er komplisert, og det er vanskelig å få god

forståelse for konsekvensene av å behandle opplysninger om oss på denne måten. Den tradisjonelle tanken om at samtykkebasert behandling av opplysninger er lite inngripende blir satt på prøve når det kommer til bruk av genetiske data. Vi mener det er riktig å stille spørsmål ved om slike samtykker er tilstrekkelig informerte, og om rekkevidden av konsekvenser ved bruk av genetiske data går mye lenger enn til kun den som faktisk har samtykket, for eksempel til slektninger.

Vi har uttrykt at vi ønsker en bredere utredning knyttet til bruk av genetiske data, og at en slik utredning bør gjennomføres av en bredt nedsett gruppe som også tar grundig for seg personvernkonsekvensene slik behandling kan medføre.

Vi har i 2016 hatt flere møter med Bioteknologirådet, og vi har blant annet gjennomført et bredt møte med blant annet Helsedirektoratet, REK, Bioteknologirådet og NTNU tilstede hvor gendata og haplotyperegister var særskilte temaer.

Konfidensialitetssikring i spesialisthelsetjenesten – logganalyse

Vern mot snoking i helsektoren handler om god tilgangsstyring, bruk av logger og holdninger hos de ansatte, og arbeid på alle disse områdene er nødvendig. Når det gjelder logganalyse er det erkjent at dagens regime med stikkprøver og mistankebasert gjennomgang av logg ikke er tilfredsstillende. Det har vært kjørt et stort pilotprosjekt på avansert logganalyse som ga gode resultater, men dette er avsluttet. Da logganalyse i spesialisthelsektoren synes å mangle fremdrift, tok Datatilsynet senhøsten 2016 kontakt med sektoren for å avklare status på nasjonale tiltak før vi eventuelt fulgte opp spørsmålet overfor de enkelte helseforetakene. Status er på rapporteringstidspunktet ikke avklart, men det synes rimelig klart at konfidensialitetssikring ikke har vært nevneverdig prioritert av sektoren etter pilotprosjektet. Området krever videre oppfølging.

2.3.2 Fremtidige utfordringer

Som beskrevet over ser vi store fremtidige utfordringer knyttet til velferdsteknologi, genetiske data og konfidensialitetssikring ved logganalyse.

Utover bruk av logg ser vi også at etter ny lovgivning har det blitt lettere å kunne gi tilgang til pasientopplysninger på tvers av virksomhetsgrensene og å samarbeide om små og store felles journalsystem. Vi mener at reguleringen rundt disse

løsningene ikke er gode nok på forskriftsnivå. Våre kontroller over tid viser at pasientjournaler mangler den nødvendige strukturen som skal til for å kunne sikre at det ikke gis tilgang til mer enn nødvendig. Vi er derfor bekymret for at den adgangen pasientjournalloven gir, kan føre til unødvendig og utilsiktet spredning av pasientopplysninger.

Innen helsetjenesten skjer det en omfattende behandling av helseopplysninger som regnes som intern kvalitetssikring. Slik behandling av opplysninger er ansett å være lovhjemlet etter blant annet helsepersonelloven § 26, og dermed unntatt fra konsesjonsplikt. Denne hjemmelen er imidlertid svak og uklar etter vår oppfatning, og den er strukket langt med tanke på hvilke former for behandling av opplysninger den anses å gi hjemmel til.

Pasientjournallovens åpning for samarbeid om pasientjournaler mellom virksomheter, medfører også at det åpnes for at intern kvalitetssikring med den svake hjemmelen i helsepersonellovens § 26 utvides til å dekke alle innen slike samarbeid.

Stortinget har vedtatt at det skal opprettes et nytt register for kommunale helse og omsorgstjenester, KPR. Dette registeret skal forskriftsreguleres, og arbeidet med forskriften vil være et viktig personvernarbeid. Vårt inntrykk er at ønsket om å ha et omfattende og detaljert KPR er stort, og det skal tjene mange og tilnærmet ubegrensede formål.

Vi mener også at det er gode grunner til å tro at det etablerte screeningprogrammet for nyfødte vil foreslås endret. Det er sterke ønsker om å oppbevare data og materiale fra disse undersøkelsene utover det forskriften som regulerer ordningen tillater, og utover det som har vært forutsetningen ved etableringen av dette screeningprogrammet.

I tillegg ser vi tendenser til at det er ønskelig å gå bort fra den klare hovedregelen om samtykke fra registrerte innen sekundærbruk av helseopplysninger. Nye forskrifter vil aktualisere disse problemstillingene, og vi ser det som en utfordring å sikre at det også i fremtiden er samtykke som er det sentrale rettslige grunnlaget ved slik bruk av personopplysninger.

Det er en meget positiv personverntrend innen helsetjenesten at borgerne skal gis størst mulig grad av selvbestemmelse i egne opplysninger med nye innbyggertjenester. Dette ser vi som en styrking av den enkeltes rett til personvern. Samtidig er det enkelte utfordringer knyttet til at dette krever stadig større bevissthet og kunnskap hos den enkelte.

Helse- og omsorgstjenesten og NAV besitter enorme mengder data om oss. De er meget interessante for gjennomføring av stordataanalyser. Slike analyser utfordrer den tradisjonelle praksisen knyttet til sekundærbruk av data, og den reiser nye personvernproblemstillinger som vi mener kan være utfordrende for den enkelte og for de som skal vurdere om denne bruken av data skal tillates eller ikke.

2.4 Kommersiell utnyttelse av personopplysninger

Personopplysninger har i dag stor kommersiell verdi. Innsamling og analyse av forbrukerdata er viktig for å utvikle personaliserte tjenester og løsninger basert på kunstig intelligens.

Det er utfordrende for forbrukerne å få oversikt over hvilke opplysninger som samles inn, hvem som har tilgang til dem og hvordan de brukes. Ikke minst er det utfordrende å overskue hvilke konsekvenser den tiltagende kundeprofileringen har for den enkelte av oss, på kort og på lang sikt.

Markedet er i dag i ubalanse. Kommersielle virksomheter henter ut store inntekter fra analyse av personopplysninger, mens vi som avgir våre opplysninger har mangelfull innsikt i og kontroll med hvordan opplysninger brukes. Dette setter enkeltindividet i en sårbar posisjon. Undersøkelser har blant annet vist at prisdiskriminering på bakgrunn av profilering er utbredt på nett. Denne typen diskriminering er vanskelig å oppdage når praksisen foregår i det skjulte.

Datatilsynet har i 2016 fulgt opp problemstillingene vi reiste i rapporten «Det store datakappløpet». Vi har jobbet for å øke åpenheten rundt hvordan personopplysninger samles inn og brukes til profilering og målretting. Vi har også arbeidet for at enkeltindividet skal få bedre mulighet til selv å velge hvorvidt de ønsker å dele sine personopplysninger eller ikke når de tar tjenester i bruk.

2.4.1 Gjennomførte aktiviteter

Tilsyn

Vi igangsatte tilsyn med datamegleren InsightOne og dagligvarekjeden Trumf i 2016. Tilsynene vil bli sluttført i 2017.

*Sentrale høringsuttalelser***Høring om kommunikasjonsvern direktivet (ePrivacy-direktivet)**

EU kommisjonen har etter vedtakelsen av ny personvernforordning ansett det som nødvendig å evaluere det nåværende kommunikasjonsvern direktivet for å sikre harmonisering mellom de to lovverkene. Kommisjonen sendte en evaluering av kommunikasjonsvern direktivet ut på høring våren 2016. Datatilsynet ga i sitt høringssvar uttrykk for at det fortsatt er nødvendig med særlovgivning for beskytte sikkerheten til elektronisk kommunikasjon, selv etter innføringen av ny personvernforordning. Dette arbeidet er fulgt opp ved at kommisjonen har lagt frem et forslag til en ny forordning.

*Øvrige aktiviteter***Møter med Schibsted**

Schibsted er en betydelig medieaktør i Europa og selskapet investerer tungt i utviklingen av en plattform for personalisering av innhold og annonser. Schibsted har signalisert at hensynet til brukernes personvern har høy prioritet i utviklingen av den nye løsningen. Ettersom Schibsted er en ledende medieaktør, og når ut til svært mange brukere, er det av stor betydning å sikre at løsningene deres tilfredsstillende kravene i nåværende og kommende personvernlovgivning.

Datatilsynet har gjennomført flere møter med Schibsted i 2016. Formålet med møtene har vært å få større innsikt i hvordan selskapet håndterer personopplysninger i forbindelse med målretting av annonser og innhold til brukerne. Møtene har hatt tre hovedfokus:

- Schibsteds samarbeid med teknologileverandøren og annonsebørsen Appnexus.
- Schibsteds innsamling, lagring og bruk av data til profilbygging og segmentering av brukerne.
- Schibsteds håndtering av tredjeparter på deres nettjenester og utvikling av privacy dashboard-løsning.

Datatilsynet har etter møtene med Schibsted fått relativt god innsikt i hvilke personopplysninger selskapet samler inn og hvordan de behandles. Schibsted investerer store ressurser i utviklingen av et «privacy dashboard», der brukerne via personverninnstillinger kan bestemme hvilke opplysninger de ønsker at skal samles inn eller ikke. Dette er positivt. Vi anser imidlertid ikke arbeidet vårt som avsluttet og vil følge opp Schibsteds annonseplattform også i 2017.

Samarbeid med norske forbrukermyndigheter

Personvern og forbrukervern henger tett sammen. I den digitale økonomien er stadig flere forretningsmodeller basert på forbrukerdata. Vi har etablert tett dialog med Forbrukerombudet for å diskutere og avklare de respektive tilsynsmyndighetenes rolle når personvern og forbrukerbeskyttelse møtes, slik at forbrukerne sikres et effektivt vern etter både personvern- og forbrukervernlovgivningen. Vi samarbeider også med Forbrukerombudet om klagesakene vi begge har mottatt fra Forbrukerrådet i 2016.

Vi har også tett kontakt med Forbrukerrådet. Forbrukerrådet har i 2016 kjørt en kampanje kalt Appfail, der de har undersøkt personvern vilkårene til apper, treningsarmbånd og internettbaserte leketøy. I forbindelse med undersøkelsene har de oversendt tre klager til Datatilsynet på tjenester de mener ikke overholder bestemmelsene i personopplysningsloven:

- *Run keeper*: Datatilsynet mottok en henvendelse om at Run keeper hadde sporet brukere mens appen ikke var i bruk. Dessuten ble personopplysninger delt med tredjeparter og ikke slettet rutinemessig. Da Datatilsynet mottok henvendelsen, hadde allerede Fitnesskeeper Inc rettet opp i førstnevnte feil. Dessuten var vår daværende vurdering at norsk lov ikke kom til anvendelse ettersom selskapet er hjemmehørende i USA. Vi valgte likevel å sende Fitnesskeeper anbefalinger siden selskapet viste endringsvilje og ville unngå mer negativ presse.
- *Treningsarmbånd*: I november 2016 klagde Forbrukerrådet fire produsenter av treningsarmbånd inn for både Datatilsynet og Forbrukerombudet. Det var tre amerikanske produsenter (Fitbit, Jawbone og Garmin) og en kanadisk (Mio). Etter innledende undersøkelser av de påklagde forhold besluttet vi å følge opp saken overfor Garmin, som er det eneste selskapet som er etablert i Norge. For de øvrige selskapene ble det besluttet å anmode om bistand fra de landene hvor selskapene er etablert. Saken følges nærmere opp i 2017.
- *Connected Toys*: Henvendelsen gjaldt primært at smarte dukker brukte barns stemmer for egne formål og hadde dårlig informasjonssikkerhet. Bak behandlingen av personopplysninger sto en Hongkong-basert og en amerikansk virksomhet. Det nederlandske datatilsynet hadde allerede anmodet søstermyndighetene våre i Hongkong, Kina (PCPD) og USA (FTC) om å etterforske saken. Dessuten hadde den amerikanske uavhengige forskningsstiftelsen

EPIC (Electronic Privacy Information Centre) levert en grundig klage til FTC. Vi valgte derfor å gjøre som det nederlandske datatilsynet for å unngå dobbeltarbeid og fordi det er lite tvilsomt at forholdet faller innenfor PCPD og FTCs kompetanse og jurisdiksjon.

Under sin Appfail-kampanje fant Forbrukerrådet også ut at Vipps sendte data til Facebook. Vi valgte å undersøke dette nærmere overfor DnB. Det viste seg at DnB benyttet Facebooks såkalte Custom Audience tjeneste, som innebar at visse opplysninger ble sendt fra Vipps til Facebook. DnB fjernet denne koblingen til Facebook etter at vi tok opp saken.

Internasjonalt arbeid

Vi lanserte «Det store datakappløpet» internasjonalt på den årlige personvernkonferansen CPDP i Brussel i januar 2016. Der avholdt vi en paneldebatt med engasjerte og gode innledere fra IAB Europe (interesseorganisasjon for annonseindustrien), Microsoft, BEUC (den europeiske forbrukerorganisasjonen), Universitetet i Amsterdam og det nederlandske datatilsynet. Vi holdt selv hovedinnlegget. Møtet ble godt besøkt og både møtet og rapporten fikk svært god mottagelse.

Vi har etablert tett kontakt med European Data Protection Supervisor (EDPS), som er EUs ombudsmann for personvern, og den europeiske forbrukerorganisasjonen BEUC. Det norske Datatilsynet er blitt anerkjent for å være blant tilsynsmyndighetene i Europa som har størst kompetanse på spørsmål knyttet til Big Data og den digitale data-økonomien. Datatilsynet var blant annet invitert med som paneldeltager i en større konferanse EDPS og BEUC arrangerte i Brussel om forbruker- og personvern i digitale tjenester. EDPS har tatt initiativ til å etablere et såkalt «digital clearing house» som skal være en møteplass for personvern- og forbrukermyndigheter i Europa der de kan diskutere felles problemstillinger og følge opp konkrete saker. Datatilsynet har takket ja til å delta i dette prøveprosjektet.

Vi har også presentert «Det store datakappløpet» for Artikkel 29-gruppen, Berlin-gruppen, GPEN (internasjonalt nettverk for personvernmyndigheter) og ICPEN (internasjonalt nettverk for forbrukerombud). Vi har dessuten delt vår kunnskap om personvernutfordringer i medie- og annonseindustrien med det tyske og franske konkurransetilsynet som har skrevet en felles rapport om dette markedet.

Stor foredrags- og informasjonsaktivitet

Interessen for «Det store datakappløpet» har vært stor. Vi har vært invitert til en lang rekke konferanser og møter med bransjeaktører for å gjøre innholdet i rapporten kjent.

2.4.2 Fremtidige utfordringer

Innsamling og bruk av personopplysninger til kommersielle formål vil øke i årene som kommer. Personalisering av tjenester får fotfeste i sektor etter sektor. Det blir en viktig utfordring fremover å styrke borgerens kontroll over egne data. Virksomhetene må bli flinkere til å informere tydelig om hvilke opplysninger de samler inn, hvor lenge de blir lagret og hvordan de behandles. Det skal være lett for folk å be om innsyn og å få sine data slettet hvis de ønsker det. Opplysninger som samles inn og brukes til profilering bør lagres så kort som mulig. Jo mer data som lagres, jo mer omfattende og detaljerte profiler er det mulig å lage. Den nye forordningen gir nye og viktige rettigheter til forbrukeren, blant annet rettigheten til dataportabilitet. Datatilsynet vil jobbe for at virksomheter utvikler løsninger som på en enkel måte lar brukeren ta med seg data fra en tjeneste og laste dem opp i en ny.

Neste år vil vi særlig se på hvordan personopplysninger samles inn og brukes til profilering i dagligvarehandelen og innen finans- og forsikringsbransjen.

I januar 2017 la EU-kommisjonen frem forslag til ny ePrivacy-regulering. Dagens direktiv foreslås erstattet av en forordning for å få best mulig harmonisering med personvernforordningen. I forslaget til ny regulering er loven utvidet til også å omfatte såkalte «over-the-top»-tjenester som for eksempel Skype og Facebook messenger. EU-kommisjonen foreslår også at håndhevingen av regelverket legges til den nasjonale datatilsynsmyndigheten. Hvis forslaget fra kommisjonen godkjennes vil Datatilsynet altså bli tillagt håndhevelse av dette regelverket fra 2018.

2.5 Barn, skole og utdanning

Dette er et felt vi ikke har prioritert høyest, men som det er stor interesse omkring. Vi ser en gradvis økning i interessen for barns personvern. Vi har i meldingsåret gjennomført flere aktiviteter som har oppstått som en direkte følge av vårt prosjektarbeid knyttet til personvern i barnehage og skole i tidsrommet 2013–15. Eksempler på dette er våre tilsyn om sterk autentisering. Noen inter-

essante nye tema innenfor denne sektoren har også dukket opp, slik som for eksempel læringsanalyse.

2.5.1 Gjennomførte aktiviteter

Tilsyn

I 2015 behandlet vi flere saker som underbygde kravet vårt om sterk autentisering for ansattes innlogging på læringsplattformer. I en av sakene hadde en elev skaffet seg tilgang til sin lærers brukernavn og passord til læringsplattformen. Dette ga ham også tilgang til skoleadministrativt system hvor han endret på sine egne og andres karakterer.

I etterkant av disse sakene ble det startet et arbeid for å tilby sterk autentisering via FEIDE som er en løsning for sikker identifisering). En slik løsning var klar høsten 2016, og vi valgte derfor å spørre skoleeiere om de hadde tatt i bruk løsningen. Kontrollene medførte at samtlige ti skoleeiere på pålagt å etablere sterk autentisering.

Sentrale høringsuttalelser

Kunnskapsdepartementet har hatt flere store lov-arbeider på høring i 2016 som Datatilsynet har hatt synspunkter til. Vi ønsker å trekke frem disse høringsuttalelsene:

Forslag til endring av barnehageloven og rammeplan

Kunnskapsdepartementet la i 2015 frem et forslag til endringer i barnehageloven. Endringene skulle blant annet gjøre barnehageeiers hjemmel for å behandle personopplysninger om barna tydeligere.

Vi leverte en kritisk høringsuttalelse hvor vi påpekte at endringen som foreslås er en utvidelse og omdefinering av hva barnehagens arbeid med dokumentasjon består av. Vi mente at endringen som ble foreslått ville legge til rette for å innføre en utstrakt måling og sammenligning av barnas ferdigheter. En slik måling har det ikke har vært tradisjon for i barnehager i Norge.

Vi var glade for å registrere at Stortinget var enige med oss, og regjeringen ble bedt om å komme tilbake til Stortinget med et forslag som ikke la til rette for en utvidet dokumentasjonspraksis.

På denne bakgrunn ble vi overrasket over at Kunnskapsdepartementet i sitt forslag til ny forskrift for rammeplan for barnehager har brukt lignende formuleringer som de som ble nedstemt i

Stortinget. I vår høringsuttalelse minner vi om at det er forventet at Regjeringen følger opp Stortingets vedtak og kommer med en ny lovtekst før denne kan detaljeres i forskrifts form.

Skikkethetsvurdering i høyere utdanning

Noen ganger kan en student være uskikket for jobben han eller hun utdanner seg til. En skikkethetsvurdering er en kontroll av om en person har de faglige og personlige egenskapene som skal til for å kunne utføre et bestemt arbeid. «Begrunnet tvil» om en student er skikket, er et vilkår for å sette i gang vurderingen (Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning §2). Da Kunnskapsdepartementet i 2016 foreslo noen endringer i forskrift om skikkethetsvurdering hadde Datatilsynet noen merknader.

Vi bemerket at den innrapporterte studentens rett til informasjon og innsyn så ut til å være godt ivaretatt fra det tidspunkt det besluttes å gjøre en skikkethetsvurdering, men det er ikke like tydelig hvilken informasjonen studenten får om det er kommet inn en tvilsmelding om vedkommende, og hvilken informasjon som blir gitt dersom beslutningen blir å ikke gå videre med en skikkethetsvurdering.

Vi påpekte at det er vanskelig å vite hvilke personopplysninger som vil bli behandlet i slike skikkethetsvurderinger. Universitetene og høyskolene må ta høyde for at de vil kunne motta sensitive opplysninger om mulige straffbare forhold knyttet til konkrete personer. I så fall må kanalene som rigges for dette være beregnet på å behandle sensitive personopplysninger.

En sak Datatilsynet fikk inn i meldingsåret aktualiserte nettopp disse problemstillingene. Saken omhandlet dårlig informasjonssikkerhet i behandlingen av en students skikkethetsvurdering. Det aktuelle universitetet fikk et overtredelsesgebyr på 75 000 kroner.

Øvrige aktiviteter

Deltakelse i arbeidsgruppe om læringsanalyse

Standard Norge og Senter for IKT i utdanningen har tatt initiativ til en arbeidsgruppe som jobber med problemstillinger knyttet til bruk av læringsanalyse i norsk skole. Her er personvern en sentral del av arbeidsgruppens drøftinger og Datatilsynet er representert. Gjennom meldingsåret har det vært innledende møter hvor ulike tema har vært drøftet (eierskap til data, dataportabilitet, åpenhet om algoritmer og lignende) men foreløpig har gruppen ikke produsert noe skriftlig.

Arbeidsgruppen vil fortsette sitt arbeid i 2017 og Datatilsynet skal fortsatt være representert. Det er et mål å produsere etiske retningslinjer for bruk av læringsanalyse.

Arbeid for å få på plass en norm for godt personvern i skoler og barnehager

Etter tilsynene i opplæringssektoren i 2013 og 2014, tok vi til orde for at det måtte tas grep når det gjelder hvordan virksomhetene innen sektoren veiledes i etterlevelse av personvernregelverket. Vi ser det fremdeles som nødvendig at det lages veiledningsmateriell som er vel forankret hos aktørene, og vi mener at en norm for sektoren er riktig vei å gå. Et viktig steg i positiv retning ble tatt i september 2015 da Kunnskapsdepartementet ga Utdanningsdirektoratet og Senter for IKT i utdanningen i oppdrag å koordinere eksisterende veiledningsmateriell. Dette har i meldingsåret resultert i www.personvernskolen.no.

Normtanken er imidlertid noe som aktørene i sektoren enda ikke har omfavnet. Det har vært holdt møter i meldingsåret med sentrale aktører, og Datatilsynet benytter blant annet slike anledninger til å promotere norm som en måte å arbeide på.

Samarbeidsprosjektet «Du Bestemmer»

Du Bestemmer er en læringsressurs som ble startet opp i 2007, og som vi driver i samarbeid med Senter for IKT i utdanningen. Målet med opplegget er å øke barn og unges kunnskap om personvern og digital dømmekraft, og heve deres bevissthet om valg de gjør ved bruk av digitale medier. De unge skal lære seg å ta kontroll over egne personopplysninger, men samtidig respektere andres opplysninger.

Det kommer jevnlig inn bestillinger på hefter fra hele landet, og nettstedet er svært godt besøkt. Opplegget benyttes ikke bare i skoler, men også av politi, helsepersonell, frivillige organisasjoner, bibliotek, foreldrerepresentanter, til konformasjonsundervisning og lignende. Dette arbeidet genererer også mange henvendelser om å holde foredrag, samt pressehenvendelser om tematikken.

2.5.2 Fremtidige utfordringer

Vi er nok ikke helt der at alle skoleeiere har den nødvendige bevisstheten som skal til for å ivareta elevenes personvern på en tilstrekkelig måte. Vi er imidlertid på god vei når vi opplever både at de

ansvarlige myndighetene for sektoren tar ansvar og at skoleeierne tar kontakt i forkant av et planlagt innkjøp av for eksempel informasjonssystemer med et ønske om å gjøre ting rett. Også utviklere av programvare tar kontakt og ønsker å tilby produkter som kan skille med innebygd personvern.

Det at vi har foreslått at opplæringssektoren arbeider frem en norm for godt personvern, gjør at vi mener vi har satt i gang et arbeid som krever en viss oppfølging. Sektoren har nå tatt tak i deler av dette ved arbeidet med å koordinere eksisterende veiledningsmateriell, men det er enda et godt stykke igjen før aktørene selv sørger for at det lages veiledningsmateriell som er vel forankret i sektoren.

Målet med norm for godt personvern i skolen er at skoleeiere skal gå i takt og stille de samme kravene til leverandører av informasjonssystemer og applikasjoner.

Når det gjelder barn og unges personvern generelt, er det stor oppmerksomhet rundt dette – særlig i mediene. Det oppstår stadig nye områder der barns personopplysninger spres, og da gjerne uten deres samtykke, eller enda verre, kjennskap. Voksne i ulike roller som sprer bilder og annen informasjon på nett i ulike kanaler er en utfordring, og vi ser at veilednings- og opplysningsarbeid om barn og unges rettigheter vil være viktig også fremover. Barna skal tross alt ta ansvar for sitt eget personvern når de en dag får samtykkekompetanse, da er det en utfordring at de allerede vil kunne ha en svært detaljert digital profil på nett – definert av deres egne foreldre.

GPS-klokker er et eksempel der barns rett til personvern veies opp mot foreldrenes behov for kontroll, og der personvernet ofte taper. Slike måter å overvåke og kontrollere barn på, vil vi nok se stadig mer av fremover, og det blir stadig viktigere å fremheve Barnekonvensjonens artikler om rett til personvern og til å si sin mening og bli hørt.

2.6 Forordningen

Den store regelverksendringen som EU sin nye personvernforordningen fører med seg, har vært en betydelig oppgave for Datatilsynet i 2016 og vil også være det i årene som følger. Det nye regelverket ble vedtatt i april 2016 og skal implementeres i norsk rett 25. mai 2018. I perioden frem til ikrafttredelse må både Datatilsynet og virksomhetene som skal etterleve det nye regelverket forberede seg.

Arbeidet ble påbegynt i Datatilsynet i 2015 og intensivert i 2016. Vi har fulgt regelverksutviklin-

gen hos EU meget tett, og vi har prioritert vår internasjonale tilstedeværelse. I tillegg har vi påtatt oss oppgaver i arbeidet med forordningen i EU-regi, for å være best mulig forberedt når forordningen trer i kraft.

Samarbeidet med de nordiske datatilsynsmyndighetene er også intensivert i forbindelse med dette arbeidet. Gjennom arbeidet som er gjort og møtene vi har hatt med våre søsterorganisasjoner i de nordiske landene, har vi sett at vi fra norsk side har kommet langt i arbeidet med forberedelsene til ny forordning. Vi har hatt mye kontakt med Island siden vi er i samme situasjon ved at ingen av landene er EU-medlemmer. Det har igjen betydd at kontakten med Danmark, Sverige og Finland har vært meget viktig, siden disse landene som medlemmer sitter nærmere det som skjer innenfor EU.

Datatilsynet deltar også, som eneste ikke departement, i en tverrdepartemental arbeidsgruppe som ledes av Justis- og beredskapsdepartementet, knyttet til implementeringen i norsk rett.

Vi har identifisert en rekke tiltak som må gjennomføres i perioden fram til forordningens ikrafttredelse 25. mai 2018. Noen av tiltakene er:

- Analysere konsekvenser av forordningen.
- Forberede behov for endringer i forvaltningspraksis.
- Bistå med regelverksutvikling, herunder høringsarbeid i forbindelse med endring av særlovgivning hjemlet i personopplysningsloven og andre lover vi fører tilsyn etter.
- Bistå departementet med spørsmål og oppgaver som faller på dem i forbindelse med implementeringen.
- Oppdatere vårt nettsted og informasjonen der.
- Utvikle organiseringen av personvernombudsordningen til å håndtere det nye regelverket.
- Kommunisere regelverksendringene til publikum og virksomheter.
- Tilpasse arkiv- og saksbehandlingssystem.
- Gjennomgå egen tilsynsmetodikk, og utarbeide nytt malverk.
- Økt samarbeid med andre lands personvernmyndigheter.
- Tilrettelegge for og gjennomføre egen kompetanseheving.

Digitalisere vår egen saksbehandling og vår kontakt med publikum, for å kunne håndtere forordningens nye krav og selvsagt for å bli en mest mulig digital etat i tråd med «Digital agenda».

Gjennomføringen av arbeidet med personvernforordningen er organisert i et prosjekt med fem delprosjekt. De fem delprosjektene er:

- *Nytt regelverk (juridisk)*. Dette delprosjektet har ansvar for å vurdere hva det nye regelverk betyr for Datatilsynet. Det holder også i våre internasjonale forpliktelser og har kontakt med Justisdepartementet om dets arbeid med å innføre forordningen i norsk rett.
- *IKT og prosess-støtte*. Dette delprosjektet sørger for at vi har nødvendige og hensiktsmessige fagsystemer for å håndtere oppgavene våre etter nytt regelverk. Dette inkluderer gode løsninger for samhandling med eksterne parter og støtte i vår interne saksbehandling.
- *Kommunikasjonsprosjektet*. Delprosjektet skal håndtere de rene kommunikasjonsoppgavene knyttet til de nye reglene. Først og fremst skal prosjektet legge til rette for at både offentlige og private virksomheter får den informasjon de trenger for å kunne etterleve det nye regelverket og for at innbyggerne får informasjon om sine rettigheter.
- *Personvernombud*. I dette delprosjektet håndteres tilpasninger av personvernombudsordningen til det nye regelverket. Ordningen går fra å være frivillig til å være obligatorisk for alle offentlige virksomheter og den vil også pålegge langt flere private virksomheter å opprette personvernombud. Delprosjektet skal i tillegg til dette utrede og forstå hvordan den fremtidige opplæringen av personvernombud skal foregå.
- *WEB*. I dette delprosjektet håndteres nødvendige endringer av plattform, struktur og innhold på vårt nettsted.

Nærmere om arbeidet i delprosjektene

Juridisk

Arbeidet med å gå gjennom og fortolke forordningsteksten del for del er påbegynt og for noen områder også avsluttet. Dette er et omfattende og meget viktig arbeid som danner grunnlaget for våre anbefalinger til Justis- og beredskapsdepartementet, for vår internopplæring, for de endringer som er påkrevd i våre arbeidsprosesser, og for all ekstern kommunikasjon vi må gjennomføre i tilknytning til at et nytt regelverk innføres.

Innenfor det juridiske området er det også jobbet mye internasjonalt. Det er viktig for oss å delta så nært det som skjer innenfor EU/EØS som mulig, både for å vise at vi kan og ønsker å bidra og for å kunne lære og forstå det nye regelverket best mulig. Vi har også sett at det er naturlig og nødvendig å samarbeide tett med våre nordiske kolleger da vi stort sett har de samme utfordringene og problemstillingene.

Gjennom et slikt samarbeid kan vi utnytte ressurser og kompetanse på tvers innenfor Norden på en god og effektiv måte.

IKT

Det viktigste vi har jobbet med og gjennomført i dette delprosjektet, er tilknytning til og å ta i bruk offentlige fellesløsninger slik som Altinn, ID-porten og Sikker Digital post. Vi har også gjort tilpasninger i vårt eget saksbehandlingsverktøy for å effektivisere vår måte å jobbe på. Innføringen av det nye regelverket vil kreve av vi lærer oss nye måter å jobbe og saksbehandle på, derfor er det veldig viktig for oss at vi tar i bruk nye, moderne og digitale verktøy for å bygge denne endringen med.

Personvernombudsordningen

Arbeidet med å fortolke og forstå hvilke krav forordningen stiller til opprettelse av personvernombud har stått sentralt her. Det er ingen tvil om at dagens frivillige ordning blir erstattet av en obligatorisk ordning som vil bety at antallet ombud vil stige betraktelig. Vi har derfor satt i gang et arbeid med å kartlegge mulighetene for å finne samarbeidspartnere innenfor universitets- og høyskolemiljøene for å kunne gi kvalifisert opplæring til både eksisterende og alle nye personvernombud. Det er også startet opp et samarbeid med Brønnøysundregistrene for å se på hvordan det er mulig å bygge opp et register med oversikt over virksomheter med personvernombud.

Kommunikasjon og opplæring

Det er utarbeidet planer for opplæring av Datatilsynets ansatte for samtlige deler av det nye regelverket. Det er også utarbeidet planer for eksternt kommunikasjon både i forhold til innhold og til kanaler. Vi har innledet samarbeid med interesseorganisasjoner som IKT-Norge, KS, KINS og andre for å finne arenaer for å informere om forordningen og for å rekruttere «agenter» som kan hjelpe oss med å spre det budskapet som vi ønsker.

WEB

Vårt eget nettsted er og skal være hovedkilden til god, oppdatert og korrekt informasjon om det regelverket vi forvalter. Det er også viktig at vi klarer å gjøre dette nettstedet så godt at våre brukere også ser dette som hovedkilden når de skal søke informasjon om eller fra Datatilsynet. Når

regelverket endres og vi blir ytterligere digitale i vår måte å jobbe på, fordrer det at vi har et moderne, effektivt og meget godt oppdatert nettsted. Vi har startet et arbeid med å oppdatere og modernisere nettstedet slik at vi skal møte disse utfordringene på en best mulig måte.

2.6.1 Fremtidige utfordringer

Arbeidet vi har startet og står midt oppe i, med å bidra til en god og effektiv innføring av og overgang til nytt regelverk, er selvsagt krevende både faglig og ressursmessig. Det er viktig at vi samtidig som vi gjennomfører prosjektaktiviteter, intern opplæring og endrer vår måte å jobbe på, også holder en daglig drift etter gjeldende lovverk på normalt nivå. Dette krever meget stram og god ledelse med svært god oversikt og tydelige prioriteringer.

Til syvende og sist er det virksomhetene, private og offentlige som skal etterleve det nye regelverket. Selv om vi i Datatilsynet gjør det som er mulig innenfor våre rammer, vil det være elementer som skal sikre etterlevelse som står utenfor vår kontroll. Dette vil være aktiviteter som sektorene, virksomheten og Regjeringen må sørge for at skjer.

På reguleringssiden må det tas stilling til om områder som i dag er regulert i personopplysningsloven med forskrift, men som ikke har noen regulering i den nye forordningen, fortsatt skal ha en særregulering. Sektorer og bransjer må ta sitt ansvar for å møte de nye regelverkskravene. Bransjenormen er sett på som et viktig instrument for etterlevelse, og det krever handling særlig fra bransjeorganisasjonene. Krav om innebygget personvern og vurderinger av personvernkonsekvens forutsetter kunnskap og handling hos ansvarlige, leverandører og organisasjoner.

Kort oppsummert forutsetter en vellykket innføring av personvernforordningen vesentlig større aktiviteter enn det som skjer i regi av Datatilsynet.

2.7 Annen vesentlig aktivitet

2.7.1 Arbeidsliv

Arbeids- og oppdragsgivere behandler store mengder personopplysninger om ansatte, innleide, kunder og tredjepersoner. Målt i antall henvendelser Datatilsynet mottar, er problemstillinger knyttet til arbeidslivet det desidert største fagfeltet. Sektoren har ikke hatt hovedprioritet i 2016, men det er likevel gjennomført flere aktiviteter og det har blitt behandlet et relativt høyt antall saker.

Saksbehandling og nemndsavgjørelser

I meldingsåret endte ni arbeidslivsrelaterte saker med overtredelsesgebyr i størrelsesorden 50 000 – 100 000 kroner. Tre av sakene har blitt påklaget til Personvernemnda. Sakene gjaldt alt fra ulovlig innsyn i e-post, kameraovervåking på arbeidsplassen, samt sammenstilling av GPS-data og timelister.

I meldingsåret fattet Personvernemnda vedtak i ti klagesaker innenfor fagfeltet arbeidsliv. I halvparten av sakene gjaldt klagen tilsynets vedtak om å ilegge overtredelsesgebyr, samt størrelsen på overtredelsesgebyret. Personvernemnda fant ingen grunn til å fjerne eller endre på overtredelsesgebyrets størrelse i noen av sakene.

Øvrige aktiviteter

Arbeidstilsynet, Skatt øst, Politi (UP), Statens vegvesen og Datatilsynet sto samlet på felles stand på Transport 2016 på Norges Varemesse i Lillestrøm. Hovedtemaet under messen var miljø, sikkerhet og kompetanse. Messen hadde over 11 200 besøkende.

Datatilsynet har i samarbeid med Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet og partene i arbeidslivet arbeidet med en ny veileder om kontroll og overvåking i arbeidslivet. Prosjektet ble startet i 2015 og veilederen blir trolig publisert i begynnelsen av 2017.

2.7.2 Arkivhensyn versus personvern hensyn

Datatilsynet registrerer at det jevnlig dukker opp saker hvor arkivhensyn og personvern hensyn står steilt mot hverandre. Det er for så vidt ikke noe nytt, men vi ser at denne motstriden viser seg i nye former etter hvert som det offentlige tar i bruk nye digitale verktøy og det legges til rette for akkumulering av mer informasjon enn det som har vært mulig med tradisjonelle IKT-verktøy.

Arkivloven er teknologinøytral og fastslår at alt som kan betegnes som dokumenter, og som blir til som et ledd i den virksomheten organet driver, skal arkiveres. Dette er en ordlyd som legger opp til en innsamling av personopplysninger uten begrensninger begrunnet i personvern hensyn. Samtidig har vi eksempler på at det i fortolkning av særlovgivning er slått fast at det å lagre dokumentasjon i form av film, bilder og lyd-båndopptak av privatpersoner og/eller deres private hjem kan være å anse som inngrep i den private rettssfære som krever samtykke eller klar lov hjemmel. Et slikt eksempel har vi i barnevernlovgivningen.

Datatilsynet er oppmerksom på disse problemstillingene og adresserer dem i høringssvar, eksterne arbeidsgrupper vi deltar i og i møter med Riksarkivet.

2.7.3 Bank, forsikring og finans

Bank-, finans- og forsikringsbransjen behandler personopplysninger om de fleste. I sum er det tale om store mengder opplysninger, til dels av sensitiv og privat karakter. Bransjen leverer tjenester som er viktige for den enkelte og samfunnet som helhet. Som følge av digitalisering er bransjen i endring, noe som kan føre til nye måter å drive virksomhet på og nye aktører.

Sektoren har ikke vært prioritert område for 2016, men vi har mottatt og fulgt opp mange saker.

I løpet av 2016 registrerte Datatilsynet over 200 saker/henvendelser fra sektoren. Sakene omfattet blant annet konsesjonssøknader, avviksmeldinger og klager. Disse har fortløpende blitt fulgt opp i henhold til vanlige rutiner. Vi har videre hatt veiledningssaker og vi har gitt innspill i forbindelse med høringer.

Vi må særlig nevne at vi har behandlet to konsesjonssøknader fra forsikringsselskaper om registrering av kjøreatferden til kunder som ledd i bilforsikring. Kjøreatferden blir registrert ved hjelp av utstyr som monteres i bilen eller ved hjelp av mobiltelefonen. Vi fant at selskapene opptrer innenfor regelverket og ga tillatelse. Vi har i tillegg mottatt ytterligere en søknad, som vil bli ferdigbehandlet i 2017.

Det som kjennetegner sakene er at digitaliseringen gir muligheter for å samle inn mer informasjon om kunden, noe som gir grunnlag for andre risikoberegninger, mer prisdifferansiering og nye forretningsmuligheter. Prisen kunden må betale for en avtale som kan være rimeligere rent økonomisk, er et større inngrep i privatlivet. Selv om det er et individuelt valg for den enkelte, kan det spørres om vi som samfunn er tjent med en slik utvikling.

2.7.4 Biometri og ID

I løpet av meldingsåret har vi sett at det fremdeles er en stor interesse for bruk av biometri. Biometri blir ofte sett på som en løsning for å bli kvitt passord som er vanskelige å huske, samt å sikre at det er rett person som gis for eksempel en tilgang. I 2016 har det vært en ytterligere økning av bruken av biometri i forbindelse med enkel tilgang til mobiler og PC-er. Utstyret har fingeravtrykk som

preferert teknologi, men bruk av iris er tatt i bruk på PC-er og mobiler.

Datatilsynet er etterspurt som deltaker og diskusjonspartner av mange av de som jobber med og har ansvar for dette området. Dette betyr at vi er på de arenaene der slik spørsmål diskuteres, det være seg hos de forskjellige i politiet, i Justis- og beredskapsdepartementet eller hos NorSIS, som alle jobber med dette. I 2016 ble det fastslått at biometri ikke skal inn i Folkeregisteret, men at Folkeregisteret kan vise til at det er andre registre som har biometri på vedkommende.

2.7.5 Den internasjonale personverndagen

For fjerde året på rad markerte Datatilsynet den internasjonale personverndagen med et personvernseminar og utgivelse av en egen rapport i samarbeid med Teknologirådet. Årets tema var «overvåkingsøkonomien» og fant sted på Litteraturhuset i Oslo den 28. januar. Arrangementet ble raskt fullbooket med 200 deltakere.

Det ble gjort en befolkningsundersøkelse om folks holdninger til kommersiell sporing på nett i forbindelse med arrangementet. Rapporten beskriver også de teknologiske trendene og forretningsmodellene bak overvåkingsøkonomien, og beskriver personvernutfordringene knyttet til denne. Arrangementet ble avsluttet med en paneldebatt med statssekretær Paul Chaffey fra KMD, Ingvild Næss fra Schibsted og Erik Kristiansen fra MediaCom.

2.7.6 Droner

Droner har de siste årene aktualisert seg som en personvernproblemstilling, og dronemarkedet har hatt en stor vekst. I første fase er utfordringene knyttet til bruk av kamera på droner av blant andre privatpersoner og eiendomsmeglere. Andre og større personvernutfordringer kommer imidlertid når droner tas i bruk til andre formål, særlig overvåking og bruk av ulike sensorer. Problemstillinger er økt overvåking, manglende informasjon og innsamling av over-skuddsinformasjon. Datatilsynet har prioritert å være i dialog med bransjeorganisasjoner og myndigheter for å kommunisere personvernutfordringer. I meldingsåret har vi oppdatert vår veiledning, kommunisert vurderinger fra Artikkel 29-gruppen og Berlin-gruppen om droner, og bidratt til at andre aktører videreformidler vårt veiledningsmateriale.

2.7.7 Forskning og utvikling

Formålet med Datatilsynets satsing på forsknings- og utviklingsarbeid, er å gjøre oss selv bedre til å sette personvern hensyn inn i en samfunnsmessig kontekst, og til å fange opp trender og utviklingstrekk på et tidlig stadium. I tillegg ønsker vi å stimulere og støtte personvernrelevant forskning som kan gi positive samfunnsmessige ringvirkninger.

Partner i NTNU CCIS

Datatilsynet er siden 2015 partner i NTNU CCIS (Center for Cyber and Information Security). NTNU CCIS innehar Norges største akademiske fagmiljø innen informasjonssikkerhet. Vi vil gjennom partnerskapet med CCIS bidra til at hensynet til personvern blir vektlagt i forskningsprosjekter om cyber- og informasjonssikkerhet, og ved utvikling av nye sikkerhetsløsninger. Samarbeidet innebærer også en betydelig satsing på prosjekter med personvern som fagfelt. Datatilsynet sitter i styret til CCIS Education Advisory Board (EAB), som gir tilsynet mulighet til å påvirke innholdet i studieplaner og undervisningsopplegg. Den viktigste begivenheten i 2016 var ansettelsen av professor Staal Vinterbo i et professorat dedikert til personvernsspørsmål. Vi ser frem til et tett og nært samarbeid med professor Vinterbo og hans studenter i tiden fremover.

Forskningsprogrammet Secure Societies

Datatilsynet deltar i referansegruppen for forskningsprogrammet «Secure societies – Protecting freedom and security of Europe and its citizens», som går i regi av Forskningsrådet.

Forskningsprogrammet er en del av et omfattende forsknings- og innovasjonsprogram i EU, kalt «Horizon 2020». Også norske aktører kan søke om midler til forskning og innovasjon. Underdelen «Secure societies – Protecting freedom and security of Europe and its citizens» handler om forsknings- og innovasjonsaktiviteter for å beskytte borgere, samfunn og økonomi, samt infrastrukturer og tjenester, velstand og politisk stabilitet. Det ble avholdt ett møte i referansegruppen i 2016 der Datatilsynet dessverre var forhindret fra å delta.

Forskningsprosjekt om crowdsourcing

Vi er representert i referansegruppen til forskningsprosjektet «Social Responsible Crowdsourcing for Environmental Research and Decision» (iResponse). Prosjektet ble etablert i 2015. Flere forskningsinstitutter samarbeider om å utvikle såkalte crowdsourcing-verktøy knyttet til byplanlegging, forurensing og miljø. Prosjektet finansieres av Forskningsrådets program SAMANSVAR, som legger særlig vekt på ansvarlig innovasjon og Corporate Social Responsibility (CSR). Ivaretagelse av personvern hensyn er selvsagt viktig ved utvikling av slike verktøy. I 2016 deltok vi i en workshop og bidro til en artikkel om ivaretagelse av personvern ved bruk av crowdsourcing-verktøy i forskningssammenheng.

Bistand til mastergradsstudenter

Vi har stilt vår kompetanse til rådighet for flere mastergradsstudenter som ønsket å skrive om personvern og vi har kommet med forslag til mastergradsoppgaver. Vi har blant annet arrangert et møte med studenter fra Senter for rettsinformatikk (SERI) for å informere hverandre om interessante problemstillinger og tema vi er engasjert i.

2.7.8 Internettssveipet

Datatilsynet sjekket personverninformasjonen i seks hjemmetestprodukter koblet opp mot smarttelefon. Produktene målte blodtrykk, blodsukker (typisk brukt av diabetikere) og såkalte oksymer/pulsoksymeter som måler oksygenmetning i blodet og puls (aktuelt for kolspasienter). Vi har sett på produkter som er lett tilgjengelig for norske forbrukere. Kartleggingen, eller «sveipet» som vi kaller det, er del av et internasjonalt samarbeidsprosjekt med 25 deltakende tilsynsmyndigheter.

Vi har funnet varierende og i hovedsak for dårlig personverninformasjon på de seks produktene vi testet:

- Fem av seks produkter får stryk fordi de ikke forklarer hvordan personopplysningene blir samlet inn, brukt og delt på en tilfredsstillende måte.
- Fire av de seks produktene hadde ingen personvernerklæring.
- Det var varierende kvalitet på informasjon fra produkt til produkt. Resultatene spenner fra ingen informasjon til en del relevant og god informasjon.

- Ingen av produktene forklarte på en god måte hvordan personopplysningene til brukeren blir lagret.
- Ingen av produktene forklarte hvordan brukerne kan slette egne personopplysninger.

Det er enkelt å komme i gang, installere apper, ta tester og å lese av resultater. Det er imidlertid vanskelig for brukeren å finne informasjon om hva som skjer med personopplysningene. Selvråderett er et viktig prinsipp i et godt personvern, og informasjon er en forutsetning for bevisste valg.

Hovedinntrykket fra både det norske og det internasjonale sveipet gir grunn til ettertanke – Du kan ikke nødvendigvis regne med å få forståelig og dekkende informasjon om bruk av personopplysninger når du kjøper «smarte» produkter som kommuniserer via internett.

2.7.9 Kameraovervåking og kamerateknologi

I meldingsåret var kameraovervåking det temaet som var oftest besøkt på våre nettsider. Mange av henvendelsene kommer fra personer som føler seg urettmessig overvåket, men også fra virksomheter som ønsker råd og veiledning i tilknytning til planlagt kameraovervåking.

Vi gjennomførte fire stedlige kameratilsyn i løpet av 2016 innenfor velværebransjen, butikkbransjen og callsenterbransjen. Disse bransjene ble valgt på bakgrunn av mottatte tips. Tre av tipsene kom fra ansatte i virksomheter som benyttet seg av overvåkingskameraer. På to av disse var det også grunn til å gjøre et parallelt tilsyn med Arbeidstilsynet.

Datatilsynet fortsatte i 2016 arbeidet med kameraovervåking i det offentlige rom. Dette innebærer oppfølging av de store tilsynene som ble gjennomført i 2015, samt å utarbeide veiledningsmaterieell spesielt rettet mot kommuner og politi.

Datatilsynet har i 2016 sett en stadig økende bruk av ny kamerateknologi i ulike bransjer, mye grunnet nye internettbaserte løsninger. Spesielt har spørsmål rundt bruk av flyvende droner med kamera reist flere problemstillinger som vi har tatt opp i ulike fora. Vi ser derfor et behov for å følge droneutviklingen konkret i 2017. Som et ledd i prosjektet «sporing i det offentlige rom» har vi dessuten gjennomført ett tilsyn som gjelder intelligent videoanalyse. Dette arbeidet videreføres til 2017.

Etter en gjennomført forskriftsendring i 2016 falt meldeplikten til Datatilsynet for kameraovervåking bort med virkning fra 01.01.2017.

2.7.10 Kredittvurdering

De fleste nordmenn vil oppleve å bli kredittvurdert én eller flere ganger i løpet av livet. En kredittvurdering inneholder mange opplysninger om vår økonomiske situasjon, og mange vil oppleve at disse opplysningene har en stor grad av beskyttelsesverdighet. Videre utfører kredittopplysningsvirksomhetene automatiserte analyser av sannsynligheten for at vi vil misligholde våre økonomiske plikter.

I 2016 har Datatilsynet behandlet flere saker som gjaldt innhenting av kredittvurdering i strid med loven. I disse sakene var det viktig for oss at personvern-krenkelsen dette utgjorde, ble behandlet på linje med andre, tilsvarende krenkelsesaker. Derfor ilet vi flere overtredelsesgebyr. Vi har også hatt dialog med kredittopplysningsbransjen om praktiske utfordringer, analysemodellene og den kommende personvernforordningen.

2.7.11 Kryptering av datasentertrafikk

I 2016 fortsatte vi vårt arbeid med å kontrollere virksomheter som leverer datasentertjenester. Vi behandlet de sakene som var påbegynt i 2015, og vi gjennomførte fem nye kontroller i 2016 som fortsatt er under behandling. Formålet med samtlige kontroller var å undersøke om det var etablert kryptering av kommunikasjonen mellom leverandørers datasentre, og mellom kunde og datasentre. Der det har vært mangelfullt, har vi gitt pålegg til leverandører om å implementere kryptering av kommunikasjon mellom sine datasentre. Vi har også gitt pålegg om at leverandører skal gjennomføre planlagte og systematiske tiltak for å forsikre seg om at kommunikasjon mellom behandlingsansvarlig og datasenter er kryptert. Det siste er en internkontrollplikt for å sørge for at hvis en databehandler vet at det kommuniseres beskyttelsesverdige informasjon, skal kommunikasjonen være kryptert.

2.7.12 Personvernombudsordningen

Ved utgangen av 2016 har Datatilsynet registrert 554 virksomheter med personvernombud. Det er en økning på 18 prosent siden starten av året da vi hadde registrert 470 virksomheter. 331 personvernombud representerer disse virksomhetene.

Vi opplever en økning i interessen for ombudsordningen i forbindelse med at det blir obligatorisk for mange virksomheter å ha ombud under den nye forordningen fra EU. Dette merker vi

både i antall henvendelser vi får om ombudsordningen og antall påmeldte på kursene våre. Vi forventer en økning i antall nye ombud i tiden framover.

I 2016 har Datatilsynet arrangert grunnkurs for nye ombud, juridisk fordypningskurs og kurs om informasjonssikkerhet og internkontroll både høst og vår. I tillegg har vi hatt en egen fagdag for personvernombud innen helse og forskning, samt en konferanse for ombud med 130 deltakere. Vi har aldri hatt så mange deltakere på våre kurs og konferanser som i 2016. Snittet på antall deltakere på kursene våre har vært rundt 60. Vi har gjort brukerevalueringer av samtlige arrangementer og tilbakemeldingene er gode både faglig og knyttet til selve gjennomføringen.

Med den nye forordningen videreføres mye av det eksisterende opplegget rundt personvernombud i Norge, men det er også en del endringer. Datatilsynet har i 2016 startet forberedelsene til ny forordning for ombudene. Det har hovedsakelig bestått av tre hovedaktiviteter:

- Gi informasjon til eksisterende ombud om endringer med nytt regelverk gjennom kurs og konferanser, nyhetsbrev, foredrag og våre nettsider
- Lage nytt system for registrering av ombud
- Undersøke muligheter for eksterne kursopplegg for ombud og bidra til å utvikle disse

2.7.13 Publisering av personopplysninger på nett

Retten til å bli glemt

I 2016 har vi arbeidet aktivt for å oppnå en enhetlig etterlevelse av retten til å bli glemt, i tråd med andre EU-lands praksis. Vi har saksbehandlet samtlige reelle klager om avindeksering som vi har mottatt. Vi har utarbeidet interne retningslinjer for effektiv og enhetlig saksbehandling og kommunikasjon med søkemotorene, og vi har deltatt på fellesmøte med andre europeiske datatilsyn for å utveksle erfaringer og oppdatere retningslinjene fra Artikkel 29-gruppen. Retningslinjene er ikke endelig oppdatert av Artikkel 29-gruppen ved utgangen av 2016, men vi forventer at dette vil skje i løpet av 2017.

I 2016 mottok vi 31 saker om retten til å bli glemt. Dette er omtrent det samme antallet saker som vi mottok i 2014 og 2015 til sammen. Av de 31 sakene fra 2016 har tre fått avslag på klagen sin. I ni saker har klager fått medhold av oss og den aktuelle søkemotoren har fjernet søketreff. 19 saker er fortsatt under behandling.

Ratingsider

Vi har i meldingsåret arbeidet videre med saker som gjelder «ratingsider» på nett. Dette er sider der brukere rangerer personer innenfor et yrke eller innenfor annet kommersielt område. I 2015 kom Datatilsynet til at norskdrivne nettsider som behandler opplysninger og vurderinger om navngitte enkeltpersoner i utgangspunktet har behandlingsansvar for innholdet på siden, og må dermed følge personopplysningsloven. På bakgrunn av dette har vi i 2016 mottatt henvendelser knyttet nettsider som ratemyteacher.no, legelisten.no, minleietaker.no og hybelrating.no.

2.7.14 Sak – Hacking av politiske partier med lav sikkerhet

De to politiske partiene Sosialistisk Venstreparti (SV) og Miljøpartiet De Grønne (MDG) ble høsten 2016 varslet om overtredelsesgebyr for dårlig informasjonssikkerhet, en mangel som medførte at uvedkommende fikk tilgang til medlemsopplysninger. Begge de to partiene benyttet samme medlemssystem, og i løpet av juni 2016 ble de utsatt for en rekke angrepsforsøk. Inntrengeren klarte i begge tilfellene og ta over brukere for så å skaffe seg tilganger og rettigheter. Slik kom medlemsopplysninger på avveier.

Politisk oppfatning er definert som en sensitiv personopplysning i personopplysningsloven. Dette betyr at medlemsregisteret inneholder sensitiv informasjon som må sikres så opplysningene ikke kommer på avveier. Mangelfull sikring vil øke sannsynligheten for sikkerhetsbrudd. Det er viktig å sikre slike opplysninger godt og en sterk autentisering, ville trolig kunne forhindret hendelsene. Begge partiene får derfor gebyr for mangelfulle sikkerhetstiltak.

2.7.15 Samferdsel

Innen samferdselssektoren har vi særlig arbeidet med Intelligente transportsystemer (ITS), ikke minst på grunn av ITS-loven som legger til rette for flere tjenester på sektoren. Retten til å ferdes anonymt er en viktig rettighet, men den utfordres siden teknologiske løsninger hele tiden legger opp til å vite mer om den enkelte og hvor den enkelte er. Smarte byer og intelligente transportsystemer gir utfordringer for personvernet, og vi har i 2016 fortsatt arbeidet med ITS via samarbeid med andre etater, foredragsvirksomhet og veiledning. Arbeidet med regulering av selvkjørende biler har startet opp. Vi har også gitt råd i forbin-

delse med diskusjon om veiprisering og etableringen av lavutslippssoner.

2.7.16 Sporing i det offentlige rom

Virksomheter tar i stadig økende grad i bruk teknologi som gjør det mulig å spore enkeltmennesker i det offentlige rom. I dette prosjektet har Datatilsynet skrevet en rapport om slike teknologier, med fokus på WiFi- og Bluetooth-sporing, nettvarder og intelligent videoanalyse. I rapporten har vi gjort rede for hvordan teknologiene fungerer, hvordan og i hvilken grad de brukes i Norge i dag og hva personvernkonsekvensene av teknologiene er. Dessuten har vi laget klare retningslinjer for hvordan virksomheter kan benytte sporingsteknologi i tråd med personopplysningsloven.

I tillegg til utadrettet kommunikasjon om emnet har Datatilsynet iverksatt kontroller mot virksomheter som benytter sporingsteknologier i det offentlige rom. Per desember 2016 hadde vi gjennomført tilsyn med henholdsvis WiFi-sporing, nettvarder og intelligent videoanalyse. Disse kontrollsakene avsluttes 2017. I 2017 vil vi også utføre nye tilsyn, fortsette kommunikasjonsvirksomheten om emnet og se nærmere på andre teknologier.

2.7.17 Telekommunikasjon

Arbeidet med å få oversikt over lagringen av personopplysninger innen telekom- og internettsektoren, fortsatte i 2016, og det har vært et godt samarbeid med Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom).

Med bruk av smarttelefoner der mobilen mer eller mindre kontinuerlig sjekker e-post eller av andre grunner kobles opp mot internett, vil trafikkdata og signaleringsdata være informasjon som forteller noe om vår minste bevegelse hvert minutt i løpet av dagen. Våre bevegelser logges så å si kontinuerlig hele dagen og lagres i opptil 30 dager for de omfattende signaleringsdataene, og opp til tre måneder for trafikkdata. I tillegg til lokasjonsinformasjon logges også hvilken internettadresse du har benyttet til enhver tid. Dette sammen med informasjon om hvordan du benytter mobilen, er omfattende kunnskap om den enkelte av oss – dette er data vi mener det er unødvendig å logge bare for å fakturere oss eller for å få nettet til å virke.

I 2016 har vi sett at lagringstiden når det gjelder lokasjon har vært for lang, og en av teleoperatørene reduserte også denne betydelig. Det er grunnlag for å arbeide videre med dette temaet.

Videre har det vært et fokus på etablering av lagring for å ivareta problematikken rundt Signaleringsystem 7. Dette arbeidet videreføres i 2017.

Vi ser også et omfattende skifte i teknologi på telekomsiden fra vanlig telekom til IP-baserte tjenester. Dette arbeidet gjør norske teleoperatører i det internasjonale samarbeidet i GSMA hvor blant andre Google er en sentral aktør.

2.8 Internasjonalt arbeid

Internasjonalt arbeid er viktig for Datatilsynet. Siden Norge ikke er medlem i EU, kan det være utfordrende å skaffe seg påvirkningsmuligheter inn mot EUs beslutningsprosesser. Målet for 2016 var å søke større synlighet på den internasjonale arenaen, og finne fora hvor vi kan være med og komme til orde. Vi har benyttet alle de fora vi er representert i til å søke oppmerksomhet.

Ettersom internasjonalt samarbeid blir stadig viktigere fremover med et harmonisert regelverk på personvernområdet, er det viktig for oss å ha et godt internasjonalt nettverk.

Artikkel 29-gruppen (Art. 29 Data Protection Working Party – WP 29)

Artikkel 29-gruppen er opprettet i henhold til personverndirektivet, og er den øverste rådgivende forsamlingen for EU-kommisjonen i spørsmål om personvern og informasjonssikkerhet. Her møter alle lederne for EU-landenes datatilsynsmyndigheter. Norge har observatørstatus som EØS-land. Dette innebærer at vi kan delta og bidra med vår faglige kompetanse og gi innspill i møter og undergrupper, med uten stemmerett.

I 2016 har Datatilsynet deltatt med to representanter (en i ledelsen) på plenums møtene i denne gruppen. Det er holdt fem plenums møter i 2016, og Datatilsynet har vært representert på alle. I tillegg har vi hatt representanter i ulike undergrupper til Artikkel 29-gruppen. Datatilsynet har faste representanter i «Cooperation Subgroup» og «Technology Subgroup», men deltar også i undergruppen «Future of privacy» (avhengig av tema for diskusjon).

Technology Subgroup er en arbeidsgruppe som gjør saksforberedelser for Artikkel 29-gruppen. Disse forberedelsene danner grunnlag for mange av Artikkel 29-gruppens uttalelser. Vår deltakelse i arbeidsgruppen gir god mulighet til å fremme norske synspunkter innenfor spørsmål om bruk av teknologi og koblingen til juss og regelverk. Undergruppen diskuterer også konsekvensen av

nye teknologier som påvirker personvernet, noe som er svært nyttig som informasjonskilde for oss. Vi benytter også anledningen til å fremme våre forslag inn i gruppen og deltar som co-rapportør i aktuelle grupper.

Future of Privacy Subgroup (FOP) er en annen undergruppe. Her foregår mange av diskusjonene om den nye forordningen. Vi er representert med en jurist, og har vært med på alle møtene som har vært holdt i 2016. Vi har også bidratt til utformingen av to sett med retningslinjer, om henholdsvis administrative sanksjoner og nasjonalt handlingsrom.

Året har vært preget av arbeidet med det nye felles europeiske personvernregelverket. Datatilsynet har vært medforfatter av to viktige uttalelser om felles europeisk tilsyn og administrative sanksjoner (overtredelsesgebyr) etter forordningen. I tillegg har vi utarbeidet saksflyttdiagrammer for samtlige former for samarbeid mellom tilsynsmyndigheter etter forordningen. Disse ble vedtatt i plenum og skal danne grunnlag for utvikling av det fremtidige IKT samarbeidsplattformen til EDPB og organisering av rutiner for samarbeid i medlemslandene.

Når det gjelder uttalelsen om overtredelsesgebyr, fortsetter samarbeidet med det britiske datatilsynet og EDPS (European Data Protection Supervisor, EUs ombudsmann for personvern), begge strategiske partnere for Datatilsynet i årene som kommer.

International Working Group on Data Protection in Telecommunications er også en undergruppe av Artikkel 29-gruppen. Denne gruppen tok i 2015 initiativ til å lage retningslinjer for personvern i læringsplattformer og andre digitale plattformer i skolen. Arbeidet har foreløpig resultert i et utkast til «Working Paper on the use of E-Learning Platforms in Primary and Secondary Education». Datatilsynet har bidratt til dette arbeidet i 2016 og følger opp videre i 2017.

Berlingruppen – International Working Group on Data Protection in Telecommunications (IWGDPT)

Berlingruppen er et internasjonalt fellesskap som arbeider med personvern innen elektronisk kommunikasjon i utvidet forstand. I det vesentlige er det personvernmyndigheter som deltar. Gruppen avgir uttalelser (Working Papers) om aktuelle personvernspørsmål.

Datatilsynet har over flere år vært en aktiv deltaker i Berlingruppen. Våren 2016 var vi vertskap for Berlingruppens møte i Oslo. I forbindelse med gruppens høstmøte i Berlin fremkom det forslag

om å sette ned antall møter til ett i året. Gruppens fremtidige form er under diskusjon, vår strategi er å beholde to møter i året.

Den internasjonale personvernkonferansen (ICDPPC)

På den internasjonale personvernkonferansen (ICDPPC) i 2016 ble det vedtatt en resolusjon om internasjonalt rammeverk for personvern i utdanning. Datatilsynet har bidratt til resolusjonen med erfaringer fra arbeidet med Du bestemmer.

Eurodac og Visumsamarbeidet i Europa

Vi er fullverdig medlem av begge disse koordineringsgruppene. Møtene finner som regel sted samtidig, ettersom de to temaene er beslektet. Vi deltok på ett av møtene som ble avholdt i 2016.

Global Privacy Enforcement Network – GPEN

I tillegg til å delta i GPEN Privacy Sweep Day i mai (les under Årets viktigste aktiviteter, Annen vesentlig aktivitet), har Datatilsynet bidratt økonomisk til å etablere tjenesten GPEN Alert. GPEN Alert er et multilateralt varslings- og kommunikasjonssystem som gjør det mulig for datatilsynsmyndigheter å dele informasjon på tvers av grenser. Vi har også vært med å teste dette systemet, som er utviklet og drives av Federal Trade Commission (FTC) i USA.

Vi deltar jevnlig på «GPEN conference calls» der tilsyn fra hele verden deler erfaringer fra arbeidet sitt.

Samarbeid med de nordiske datatilsynsmyndighetene

Det nordiske datatilsynsmøtet ble i år avholdt på Island. Hovedtemaet var den nye forordningen. De nordiske datatilsynsmyndighetene har dessuten jevnlig kontakt, både i form av uformelle samtaler og på andre internasjonale arenaer. Den nye personvernforordningen er naturlig nok et tema som har gått igjen i 2016.

Schengen Coordination Group (SCG)

Vi er fullverdig medlem av Schengen-koordinasjonsgruppen som møtes i EU-parlamentet i Brussel. Vi har deltatt på ett møte i 2016. I tillegg deltok en ekspert fra Datatilsynet i tilsynsteamet som inspiserte Schengen informasjonssystem i Italia i 2016. Vi planlegger også fremover å være med på kontroller av andre Schengen-land.

2.9 Nasjonale samarbeidsrelasjoner

Datatilsynet har utstrakt kontakt med andre aktører. Nedenfor følger en oversikt over vår mest sentrale deltakelse i nasjonale fora.

I tillegg til disse kommer det et stort antall kontaktmøter med sentrale aktører og samarbeid av mer kortvarig art. Datatilsynet har også avtaler om faglig samarbeid med Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM), Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og Arbeidstilsynet.

Aktørforum e-signatur

Nasjonale kommunikasjonsmyndighet (Nkom) samler aktørene innen e-signaturområdet til aktørforum, hovedtema er Kommisjonens forslag til forordning om blant annet e-ID og e-signatur. Aktørforumet skal systematisere kontakten mellom aktørene. Datatilsynet har fulgt opp arbeidet i forumet.

Bransjenorm for sikkerhetsbransjen

NHO Service har tatt initiativ til å utarbeide en bransjenorm for sikkerhetsbransjen. Arbeidet med normen startet i 2015, og har fortsatte gjennom 2016. Datatilsynet er representert i arbeidsgruppen og i styringsgruppen.

ID-nettverket for en helhetlig ID-forvaltning

Datatilsynet deltar sammen med flere andre sentrale organisasjoner i dette nettverket. Hovedmålet til nettverket er å arbeide for en helhetlig ID-forvaltning i Norge, og for å forebygge kriminalitet for dermed redusere trusselen mot velferdsstaten. Datatilsynets deltakelse er viktig både for å ivareta personvernet i ID-forvaltningen, og for å bidra til at sikre løsninger etableres.

ITS-rådet (ITS – Intelligente Transport Systemer)

Én representant fra Datatilsynet er oppnevnt som medlem av ITS-rådet. Rådets overordnede formål er å bidra til implementering av ITS-løsninger i Norge, og å bygge opp under de norske transportpolitiske målene om trafiksikkerhet, fremkommelighet, miljø og tilgjengelighet for alle. ITS-rådet skal også fremme samarbeid og medvirkning i nasjonale og internasjonale prosesser og markeder for ITS. Rådet ledes av vegdirektøren, og har 14 faste medlemmer. I tillegg inviteres deltakere etter behov.

Folkeregisterprosjektet

Det er viktig for Datatilsynet å følge med på utviklingen av hvordan folkeregisteret kommer til å se ut i fremtiden. Vi har per i dag med to representanter i referansegruppen, samt at vi har deltatt i enkelte møter i prosjektet. Vi har i 2016 jobbet særlig med ID-forvaltning og adresser i folkeregisteret. Problemstillinger knyttet til hvilke opplysninger som skal inn i folkeregisteret er noe vi jevnlig må forholde oss til. Datatilsynet er tilfreds med at det er slått fast i ny folkeregisterlov at biometri ikke skal inn i folkeregisteret.

Forumet «Stopp nettsvindelen»

Forumet drives av Norsk senter for informasjonssikring, NORSIS. Datatilsynet deltar sammen med flere andre sentrale offentlige og private organisasjoner i dette forumet. Det legges vekt på presentasjon av trender, metoder og fremgangsmåter som svindlere benytter, herunder identitetstyveri og svindel. Det fokuseres på erfaringsutveksling, tiltak og virkemidler.

Kommunal informasjonssikkerhet (KINS)

Datatilsynet har deltatt som samarbeidspartner i Kommunal informasjonssikkerhet (KINS). Dette innebærer å delta på styremøter som observatør og bidragsyter, og å delta i planleggingen av KINS sine arrangementer. Vi bidrar også med foredrag eller som paneldeltakere på disse arrangementene.

Medietilsynet Trygg bruk

Medietilsynet Trygg bruk er Norges Safer Internet Centre. De ønsker å hjelpe barn og unge til å få en tryggere og bedre digital hverdag. De samarbeider og utvikler ressurser med andre aktører både i Norge og internasjonalt. Datatilsynet deltar jevnlig på møter og arrangementer i regi av Medietilsynet Trygg Bruk.

Nasjonalt råd for Facilitation – NAFAL

Datatilsynet er oppnevnt med én representant i nasjonalt råd for Facilitation (NAFAL), sivil luftfart. Rådets mandat er å fremme forslag til fastsettelse av standarder for effektiv gjennomstrømming av personer, bagasje og varer på lufthavner. Luftfartstilsynet koordinerer gruppen, som har medlemmer fra tolv ulike myndigheter og virksomheter i sivil luftfart.

Norm for informasjonssikkerhet i helse-, omsorgs- og sosialsektoren

I september 2006 ble en bransjenorm om informasjonssikkerhet for helsesektoren lansert. Datatilsynet deltar som observatør i styringsgruppen. Ved behov deltar vi også i grupper knyttet til utarbeidelse av faktaark og veiledninger etter normen. I 2016 startet vi diskusjonen om og hvordan Normen skal bli en bransjenorm etter personvernforordningen.

Norsk Biometri Forum

Datatilsynet deltar i Norsk Biometri Forum som er et uformelt forum for presentasjon og diskusjon innenfor biometri. Det er lagt stor vekt på å få inn nye ideer, samtidig som møtene benyttes til orientering om pågående prosjekter innenfor offentlig og privat sektor.

I prinsippet er forumet åpent for alle interesserte innen offentlig sektor, næringsliv og forskning. Forumet møtes omtrent to ganger i året, og har deltakere fra departementer, direktorater og en del private bedrifter, samt NTNU i Gjøvik. Dette forumet arrangeres i tett samarbeid med Forum for Research and Innovation in Security and Communications (FRISC) og European Association for Biometrics (EAB).

Norsk senter for Informasjonssikring (NorSIS)

Datatilsynet er representert i styret til NorSIS ved direktøren. Vi har mange overlappende ansvarsområder med NorSIS, og samarbeider derfor med dem om ulike tema, blant annet nasjonal sikkerhetsmåned.

Referansegruppe – Fulltekstpublisering av dokumenter i OEP

Datatilsynet er representert i referansegruppen for Fulltekstpublisering av dokumenter i OEP. Det er viktig for oss å delta i dette arbeidet for å fremme de personvernmessige prinsippene som gjør seg gjeldende ved innføring av fulltekstpublisering av dokumenter i OEP. Vi har erfart at det både er mangelfulle rutiner og risikovurderinger knyttet til de avvik tilsynet har mottatt på dette området, og at det er viktig at man ved innføring av fulltekstpublisering gjør en vurdering av risikoen ved at personopplysninger gjøres tilgjengelig på nett.

Samarbeidsprosjektet Du Bestemmer

Du Bestemmer er et prosjekt som drives i samarbeid mellom Senter for IKT i utdanningen og Datatilsynet, og som ble lansert i januar 2007. Målet med prosjektet er å øke ungdoms kunnskap om personvern generelt, samt heve deres bevissthet om valg de gjør ved bruk av digitale medier slik som internett og mobiltelefon. Prosjektet driver blant annet en nettressurs som skal bidra til at barn og unge skal lære seg å ta kontroll over egne personopplysninger, men samtidig respektere andres opplysninger. Hele eller deler av dette opplegget er til nå tatt i bruk i over 20 andre land.

Standardisering – komitédeltagelse

Vi deltar i komiteer for standardisering der arbeidet har direkte relevans for vårt arbeidsområde. Standarder er førende for virksomhetenes praksis, også når det gjelder behandling av personopplysninger. Formålet med deltakelsen i komiteene er å sikre kunnskap om pågående prosesser internasjonalt, påvirke fremtidige rammebetingelser, samt bidra til å påvirke relevante standarder med hensyn til personvern og informasjonssikkerhet. Det er også viktig å få innblikk i hvilken praksis som anses som god, samt holde kontakt med fagmiljøet.

Datatilsynet deltar i tre komiteer:

- SN/K 171 arbeider i hovedsak relatert til ISO/IEC JTC 1/SC 27 IT Security techniques.
- SN/K 175 Intelligente Transportsystemer (ITS).
- SN/K 188 Person-ID, kortsystemer, biometri, sikre signaturer, borgerkort.
- SN/K 186 Læringsteknologi

3 Vurdering av framtidsutsikter

De siste kalde vinterdagene i januar arrangeres hvert år Europas største personvernkonferanse. Uten at vi akkurat satt med ordtelleren, var det fire begreper som gikk igjen i nær sagt alle innlegg: Algoritmer, kunstig intelligens, automatiserte avgjørelser og ny personvernforordning. Det har vært snakk om alt dette i mange år. Ja, ordet algoritmer stammer faktisk fra den persiske matematikeren og astronomen Muhammad ibn Musa al-Khwarizmi (ca. 780 – 850) som laget en algoritme om hvordan en bestemt annengradsligning skulle løses.

Det som er nytt, er at algoritmer vil treffe beslutninger om svært viktige spørsmål i livene

våre, kunstig intelligens vil finne sammenhenger vi ikke engang har fantasi til å tenke på og stadig flere avgjørelser vil treffes uten at en mann eller kvinne har sett på et eneste saksdokument. Og midt i alt dette: EUs nye personvernforordning som trer i kraft i Norge 25. mai 2018.

Vi står ved et veiskille nå. Digitalisering, økt tilgang på gode datasett, lavere pris på lagring og økt prosessorkraft trekkes ofte fram som noen viktige faktorer. Nesten daglig kan vi lese om bransjer som snus på hodet av nye aktører (som taxibransjen), og om leger som finner en unik behandling for svært sjeldne kreftformer ved hjelp IBMs Watson. Vi ser det også i nye, ganske så dagligdagse, tjenester. Algoritmer brukes til å gi mer presis beregning av forsikringspremier, slik at vi kan få rabatter dersom vi jogger, spiser sunt eller passer på å lade mobilen hver natt. Politiet i andre land tar i bruk algoritmer og kunstig intelligens for å finne ut hvor det vil begås forbrytelser, og enda verre, hvem som vil gjøre det. Algoritmer kan gi beslutningsstøtte til, kanskje på sikt avgjøre, hvem som vil begå straffbare handlinger og hvem som skal prøveløslates.

Algoritmer vil også fatte beslutning om liv og død. Det er ingen tvil om at selvkjørende biler vil rulle rundt på norske veier om ikke veldig mange år. Køene vil reduseres, utslippene av klimagasser vil gå ned og færre vil dø i trafikken. Men *noen* vil fortsatt dø, og det er algoritmen som bestemmer hvem. Er det en 53 år gammel statsansatt kvinne med høy inntekt (som sikrer gode skatteinntekter) og god helse, eller en 57 år gammel ufør, kjederøykende mann som bruker dagene på å spille bingo? Men det kan også fremskaffe kunnskap som kan redde mange menneskeliv innen medisinsk forskning.

Å treffe avgjørelser automatisk har også mange fordeler. Det er for eksempel billigere, og saksbehandlingstiden kan bli svært kort, ja, den kan nesten skje i sanntid. Maskiner har også evne til å lære, og til å øve seg på å bli flinkere. Kvaliteten kan derfor bli bedre, mer presise. Her ligger noe av grunnen til at mange avgjørelser allerede treffes helt automatisk, for eksempel i Statens Lånekasse for utdanning og Husbanken.

Men det er ingen tvil om at den utviklingen vi beskriver, tross positive sider, skaper noen store utfordringer for folks personvern. Noen av grunnprinsippene i personvernet utfordres. Dataminalisering handler om at man ikke skal samle inn mer data enn det som er nødvendig, og all behandling skal ha et klart formål. Data som brukes skal være relevante for dette formålet. Selve ideen med stordataanalyse er imidlertid å samle

inn mest mulig data og bruke dem til nye formål, og alle data er i prinsippet relevante. Som det iblant hevdes blant forskere er det data som i utgangspunktet ikke virker relevante i det hele tatt, som faktisk fører til et gjennombrudd i forskningen.

Den nye personvernforordningen vil få stor betydning for hvordan data kan behandles. Den slår fast at de viktige prinsippene over fortsatt vil gjelde. Dette vil skape utfordringer (litt enkelt sagt) for de som mener det skal være fri bruk av alle data til alle mulige formål, og det er nettopp det som har vært lovgivers intensjon. Virksomhetene skal ansvarliggjøres, de skal ha kontroll på egne behandlinger, og de skal gode rutiner for lagring, sletting og videre bruk.

I relasjon til de vi skriver om her, er én de nye rettighetene i forordningen særlig viktig, nemlig *retten til en forklaring*. Men hvordan forklare det som i virkeligheten er uforklarlig, som kan innebære behandling og analyse av titusener av ulike datapunkter, regnet ut av en algoritme i et millisekund?

Et eksempel fra forsikringsbransjen er illustrerende: En premieberegning på en bilforsikring er selv i dag krevende å forklare. Her inngår en rekke faktorer, som for eksempel alder, antall år man har kjørt bil, og man bor i byen eller på landet, om man parkerer i garasje eller i gata osv. Dersom forbrukeren i tillegg har inngått avtale om en å ha en svart boks i bilen, kommer fart, oppbremsing, bruk av blinklys og så videre inn i beregning. Fortsatt er det mulig å forklare, men det blir nærmest umulig dersom også andre, utenforliggende forhold trekkes inn. Det kan være hva man «liker» i sosiale medier, venner man har, hva man spise, hvor man drar på ferie, hva man ser på TV eller om man stadig lar mobilen gå ut på batteri. Vi er svært spent på hvordan virksomhetene vil løse denne oppgaven.

Forbrukerne får også, på visse betingelser, rett til å kreve manuell behandling av automati-

serte avgjørelser. En tilsvarende regel gjelder i dag, men har i realiteten aldri vært brukt. Framtiden vil vise om den vil få noen betydning i det framtidige regelverket, eller om det vil forbli en sovende bestemmelse.

Også som tilsynsmyndighet står vi overfor noen store, men spennende utfordringer. Det en prioritert oppgave å utvikle en metodikk for tilsyn med algoritmer. Men hvordan gjøre det? Det ligger i algoritmens natur at den er dynamisk, og at den skal lære av det den finner ved søk i ustrukturerte data. Vi tror likevel vi har mye å hente fra dagens tilsynsmetodikk, supplert med undersøkelser om de nye kravene/rettighetene i forordningen, ved å stiller helt åpne spørsmål som:

- Hva er formålet med innsamlingen?
- Hvilke data anser dere som relevante for formålet?
- I hvilken grad er algoritmen bygd på prinsippene for innebygd personvern og dataminimalitet?
- Hvor lenge vil dere oppbevare dataene?
- Hvordan legger dere til rette for at forbrukerne kan bruke sin rett til dataportabilitet?

Men vi har også tro på andre virkemidler enn tilsyn. I Norge har vi på flere sektorer med stort hell utarbeidet bransjenormer, for eksempel ved kollektivtransport-bransjen. Dette har ført til at svært mange velger anonyme reiseløsninger, og ikke minst skapt grobunn for et konstruktiv og godt samarbeid mellom bransjen og tilsynet. Ikke minst i en verden der teknologiutviklingen går svært fort er dette viktig. Som et eksempel kan nevnes at vi på få år har gått fra gamle plastikk-reisekort, til en svært vellykket app, uten at det har gått ut over personvernet. Når bransjen nå begynner utrulling av nye, sanntidsløsninger basert på Big Data og algoritmer, har vi et godt grunnlag for å finne gode løsninger.

4 Vedlegg

4.1 Gjennomførte kontroller

	Saksnr.	Tilsynsobjekt	Kategori
1.	15/01042 16/00074	Kontroll hos Svelvik kommune – Internkontroll og informasjonssikkerhet	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
2.	15/01356	Kontroll hos Franke Sjøberg AS – Kameraovervåking på arbeidsplassen	Kamera
3.	15/01357	Kontroll hos Kreftregisteret – Rutiner for innsamling av biologisk materiale og opplysninger i Janus Serumbank	Helse
4.	16/00313	Kreftregisteret – Brevkontroll – Behandling av sensitive personopplysninger i lovhjemlede helseregistre	Helse
5.	16/00361	Kontroll hos Losby Gods – Kameraovervåking	Kamera
6.	16/00374	Helsedirektoratet – IPLOS – Brevkontroll med behandling av sensitive personopplysninger i sentrale helseregistre	Helse
7.	16/00375	Folkehelseinstituttet – Reseptregisteret – Brevkontroll med behandling av sensitive personopplysninger i sentrale helseregistre	Helse
8.	16/00376	Folkehelseinstituttet – Dødsårsaksregisteret – Brevkontroll med behandling av sensitive personopplysninger i sentrale helseregistre	Helse
9.	16/00378	Folkehelseinstituttet – MSIS – Meldingssystem for smittsomme sykdommer – Brevkontroll med behandling av sensitive personopplysninger i sentrale helseregistre	Helse
10.	16/00379	Folkehelseinstituttet – SYSVAK – Brevkontroll med behandling av sensitive personopplysninger i sentrale helseregistre	Helse
11.	16/00380	Forsvarsdepartementet – Forsvarets helseregister – Brevkontroll med behandling av sensitive personopplysninger i sentrale helseregistre	Helse
12.	16/00381	Helsedirektoratet – NPR – Norsk Pasientregister – Brevkontroll med behandling av sensitive personopplysninger i sentrale helseregistre	Helse
13.	16/00382	Folkehelseinstituttet – Nasjonalt register over hjerte- og karlidelser – Brevkontroll med behandling av sensitive personopplysninger i sentrale helseregistre	Helse
14.	16/00400	Kontroll hos The Well AS – Kameraovervåking	Kamera
15.	16/00426	Kontroll av Politiets utlendingsregister – Politiets utlendingsenhet	Justis
16.	16/00506	Kontroll hos Rana kommune – Internkontroll og informasjonssikkerhet	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet

	Saksnr.	Tilsynsobjekt	Kategori
17.	16/00585	Brevkontroll hos Trumf AS – Behandling av personopplysninger ved registrering av kontonummer på Trumf.no	Kommersialisering
18.	16/00629	Kontroll av Kautokeino kommune – Internkontroll og informasjonssikkerhet	OFF IK/IS
19.	16/00656	Kontroll hos Skedsmovollen Bilistsenter Vest – NS Stasjonsdrift AS – Kameraovervåking	Kamera
20.	16/00664	Kontroll hos Michael Kors (Norway) AS – Kameraovervåking i butikk	Kamera
21.	16/01087	Kontroll hos InsightOne – Kommersialiseringsprosjektet	Kommersialisering
22.	16/01437	Varsel om kontroll hos Elkjøp Lørenskog Megastore – Kameraovervåking	Kamera
23.	16/01456	Varsel om kontroll hos Rakkestad kommune – Internkontroll og informasjonssikkerhet	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
24.	16/01457	Varsel om kontroll hos Aremark kommune – Internkontroll og informasjonssikkerhet	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
25.	16/01481	Brevkontroll hos Nord-Trøndelag fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
26.	16/01482	Brevkontroll hos Sør Trøndelag fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
27.	16/01483	Brevkontroll hos Hordaland fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
28.	16/01484	Brevkontroll hos Rogaland fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
29.	16/01485	Brevkontroll hos Vest-Agder fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
30.	16/01486	Brevkontroll hos Aust-Agder fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
31.	16/01487	Brevkontroll hos Telemark fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
32.	16/01488	Brevkontroll hos Hedmark fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
33.	16/01489	Brevkontroll hos Finnmark fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
34.	16/01490	Brevkontroll hos Akershus fylkeskommune – Sterk autentisering	Utdanning
35.	16/01522	Varsel om kontroll hos Trondheim båtforening – Grilstad småbåthavn – Automatisk skiltgjenkjenning	Kamera
36.	16/01537	Brevkontroll med Hitra kommune – Oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
37.	16/01549	Brevkontroll hos Sauda kommune – Oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet

Saksnr.	Tilsynsobjekt	Kategori
38.	16/01550 Brevkontroll hos Osen kommune – oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
39.	16/01551 Brevkontroll hos Fjaler kommune – oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
40.	16/01552 Brevkontroll hos Nesset kommune – oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
41.	16/01553 Brevkontroll hos Hasvik kommune – oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
42.	16/01554 Brevkontroll hos Vinje kommune – oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
43.	16/01555 Brevkontroll hos Jevnaker kommune – oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
44.	16/01556 Brevkontroll hos Gjøvik kommune – oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
45.	16/01557 Brevkontroll hos Mandal kommune – oversikt over behandling av personopplysninger og risikovurdering	Offentlig – Internkontroll /infosikkerhet
46.	16/01587 Varsel om kontroll – Schengen Informasjonssystem – SIS	Justis
47.	16/01590 Varsel om kontroll hos Ullevaal Stadion – Nettvarder (beacons) og WiFi-sporing	Sporing
48.	16/01656 Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Helse Stavanger HF	Helse
49.	16/01657 Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Helse Fonna HF	Helse
50.	16/01658 Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Helse Bergen HF	Helse
51.	16/01659 Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Helse Førde HF	Helse
52.	16/01660 Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Helse Møre og Romsdal HF	Helse
53.	16/01661 Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – St Olavs Hospital HF	Helse
54.	16/01662 Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Helse Nord-Trøndelag HF	Helse
55.	16/01663 Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Helgelandssykehuset HF	Helse

Saksnr.	Tilsynsobjekt	Kategori
56. 16/01664	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Finnmarkssykehuset HF	Helse
57. 16/01665	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Nordlandssykehuset HF	Helse
58. 16/01666	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Universitetssykehuset Nord-Norge HF	Helse
59. 16/01667	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Akershus universitetssykehus HF	Helse
60. 16/01668	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Oslo universitetssykehus HF	Helse
61. 16/01669	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Sunnaas sykehus HF	Helse
62. 16/01670	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Sykehuset i Vestfold HF	Helse
63. 16/01671	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Sykehuset Innlandet HF	Helse
64. 16/01672	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Sykehuset Telemark HF	Helse
65. 16/01673	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Sykehuset Østfold HF	Helse
66. 16/01674	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Sørlandet sykehus HF	Helse
67. 16/01675	Brevkontroll med helseforetakenes behandling av helseopplysninger til intern kvalitetssikring etter helsepersonelloven § 26 – Vestre Viken HF	Helse
68. 16/01676	Brevkontroll hos Røstad legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
69. 16/01677	Brevkontroll hos Legesenteret Molde – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
70. 16/01678	Brevkontroll hos Volda legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
71. 16/01679	Brevkontroll hos Nardosletta legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse

	Saksnr.	Tilsynsobjekt	Kategori
72.	16/01680	Brevkontroll hos Nesbru legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
73.	16/01681	Brevkontroll hos Kurbadet legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
74.	16/01682	Brevkontroll hos Vennesla legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
75.	16/01683	Brevkontroll hos Furubo legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
76.	16/01684	Brevkontroll hos Fenring legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
77.	16/01685	Brevkontroll hos Utsikten legesenter – samarbeid om behandlingsrettede helseregistre	Helse
78.	16/01715	Brevkontroll hos USIT – Kontroll med kryptering hos databehandlere	Sikkerhet
79.	16/01719	Brevkontroll hos Jottacloud – Kontroll med kryptering hos databehandlere	Sikkerhet
80.	16/01721	Brevkontroll hos Datamatrix – Kontroll med kryptering hos databehandlere	Sikkerhet
81.	16/01722	Brevkontroll hos Broadnet – Kontroll med kryptering hos databehandlere	Sikkerhet
82.	16/01723	Brevkontroll hos CGI Norge – Kontroll med kryptering hos databehandlere	Sikkerhet
83.	16/01774	Trumf AS – analyse og markedsføringsformål	Kommersialisering
84.	16/01789	Brevkontroll med Olav Thon Gruppens sentre – Bruk av sporingsteknologi	Sporing
85.	16/01794	Brevkontroll med CC Stadion Hamar – Bruk av sporingsteknologi	Sporing

4.2 Høringsvar

Tabellen viser en oversikt over høringer Datatilsynet har hatt merknader til i 2016:

	Dok. nr.	Tittel	Til/fra
1.	16/01580-2	Høringsuttalelse – Forslag til forskrift om kontroll med informasjon innhentet ved bruk av luftbårne sensorsystemer	Forsvarsdepartementet
2.	16/01743-2	Høringsuttalelse – Forskrift om narkotikaprogram med domstolskontroll mv	Justis- og beredskapsdepartementet
3.	16/01763-3	Høringsuttalelse – Endringer i politiregisterloven og forskriften – implementering av direktiv EU 2016/680	Justis- og beredskapsdepartementet
4.	16/01704-3	Høringsuttalelse – Forslag til lov om registrering av enkeltpersoners gjeld – gjeldsregisterloven	Barne- og likestillingsdepartementet
5.	16/01335-3	Høringsuttalelse – Forslag til tre nye forskrifter til lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret med mer – Forsvarsloven	Forsvarsdepartementet
6.	16/01700-2	Høringsuttalelse – Forslag til endring i postloven	Samferdselsdepartementet
7.	16/01165-2	Høringsuttalelse – Nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater	Kunnskapsdepartementet
8.	16/01371-2	Høringsuttalelse – Politiets tilgang til utlendingsmyndighetenes registre	Justis- og beredskapsdepartementet
9.	16/01375-2	Høringsuttalelse – Forslag til ny lov om omsorgs-sentre for enslige mindreårige asylsøkere – Omsorgs-senterloven – Barne- og likestillingsdepartementet	Barne- og likestillingsdepartementet
10.	16/01348-2	Høringsuttalelse – Forslag til nye bestemmelser om rapportering av individdata til database for statistikk om høyere utdanning og fagskoleutdanning	Kunnskapsdepartementet
11.	16/01040-2	Høringsuttalelse – Forslag til endringer i arbeidsmiljølovens regler om varsling	Arbeids- og sosialdepartementet
12.	16/01414-2	Høringsuttalelse – Forslag til norsk standard for metadata for læringsressurser	Utdanningsdirektoratet
13.	16/01243-2	Høringsuttalelse – Europakommisjonens forslag til forordning om geo-blokkering og diskriminering på bakgrunn av basert på bosted etableringssted eller nasjonalitet	Nærings- og fiskeri-departementet
14.	16/01152-2	Høringsuttalelse – Forslag til endring av vegtrafikkloven – §§ 13 – 19 – 19a – 32 og 36a	Statens vegvesen
15.	16/01151-2	Høringsuttalelse – Forslag til EU-direktiv om sikkerhet i nettverk og informasjonssystemer	Justis- og beredskapsdepartementet
16.	16/00604-2	Høringsuttalelse – Kommunelovutvalgets utredning 2016: 4 – Ny kommunelov	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
17.	16/01211-2	Høringsuttalelse – Ny delversjon av Referanse-katalogen for anbefalte og obligatoriske IT-standarder sommer 2016	Difi – Direktoratet for forvaltning og IKT

	Dok. nr.	Tittel	Til/fra
18.	16/01108-2	Høringsuttalelse – Forslag om sentral forskrift om lavutslippssone for biler	Samferdselsdepartementet
19.	16/01281-2	Høringsuttalelse – Forslag til endringer i forskrift om elektronisk kommunikasjon med domstolene og forskrift om postforkynning	Justis- og beredskapsdepartementet
20.	16/01019-2	Høringsuttalelse – Forslag til selvdeklareringsordning for mobile helseapplikasjoner	Direktoratet for e-helse
21.	16/01122-2	Høringsuttalelse – Forslag til lov om informasjonstilgang – taushetsplikt mv for Statens helsetilsyn ved gjennomgang av et utvalg saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse etter barnevernloven	Barne- og likestillingsdepartementet
22.	16/01148-2	Høringsuttalelse med merknader – Forslag til endringer i tobakksforskriftene og ny forskrift om elektroniske sigaretter	Helse- og omsorgsdepartementet
23.	16/01042-2	Høringsuttalelse – Ny forskrift om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokument og endringer i forskrift til åndsverkloven	Kulturdepartementet
24.	16/00886-2	Høringsuttalelse – Endringer i kjernejournal- og reseptformidlerforskriftene	Helse- og omsorgsdepartementet
25.	16/00503-3	Høringsuttalelse – Forslag til ny åndsverklov	Kulturdepartementet
26.	16/01055-2	Høringsuttalelse – Utvidet lagringstid for opplysninger fra Tolletatens skiltgjenkjenningssystem (ANPR)	Finansdepartementet
27.	16/00768-2	Høringsuttalelse – Styrking av Tolletatens kontroll med vareførsel over grensen – Finansdepartementet	Finansdepartementet
28.	16/00674-2	Høringsuttalelse – Endringer i opplæringsloven og friskoleloven – Nytt kapittel om skolemiljø	Kunnskapsdepartementet
29.	16/00744-2	Høringsuttalelse – Vegtrafikkloven ny § 43 b – Rett til å behandle personopplysninger – politiets tilgang til personopplysninger i Statens vegvesens registre	Samferdselsdepartementet
30.	16/00826-2	Høringsuttalelse – Utkast til veileder for håndtering av dokumentasjon i barnevernet	KS – Kommunesektorens organisasjon
31.	16/00807-2	Høringsuttalelse – Forslag til ny lov om statens ansatte	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
32.	16/00531-2	Høringsuttalelse – Oppheftingsprogram for HPV-vaksinen – Forslag til endringer i forskrift om nasjonalt vaksinasjonsprogram og SYSVAK-registerforskriften – Helse- og omsorgsdepartementet	Helse- og omsorgsdepartementet
33.	16/00495-3	Høringsuttalelse – Nasjonal strategi for person-tilpasset medisin i helsetjenesten	Helsedirektoratet
34.	16/00124-4	Høringsuttalelse – Forskrift om farmakogenetiske undersøkelser	Helse- og omsorgsdepartementet
35.	16/00232-2	Høringsuttalelse – Endringer i straffeprosessloven og politiloven – Utlevering av informasjon fra PST til E-tjenesten	Justis- og beredskapsdepartementet

	Dok. nr.	Tittel	Til/fra
36.	16/00372-2	Høringsuttalelse – Evalueringen av offentleglova	Justis- og beredskapsdepartementet
37.	16/00236-2	Høringsuttalelse – Forslag til endring i ekomlov og ekomforskrift	Samferdselsdepartementet
38.	15/01672-2	Høringsuttalelse – Økt åpenhet om informasjon om eiere i aksjeselskaper – Nærings- og fiskeridepartementet	Nærings- og fiskeridepartementet
39.	15/01605-2	Høringsuttalelse – Digital sårbarhet – NOU 2015: 13	Justis- og beredskapsdepartementet
40.	16/00104-2	Høringsuttalelse – Utkast til forskrift om gjennomføring av delegert Kommisjonsforordning (EU) nr. 962/2015 forordning iht. ITS-direktivet 2010/40/EU	Statens vegvesen
41.	16/00047-1	Høringsuttalelse – Gjennomføring av EUs forordning om elektronisk identifisering (eID) og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked	Nærings- og fiskeridepartementet
42.	16/00190-1	Høringsuttalelse – Varsling om vitnemålsforfalsking mm	Kunnskapsdepartementet
43.	15/01402-1	Høringsuttalelse – Forskrift om styringssystem i helse- og omsorgstjenesten	Helse- og omsorgsdepartementet
44.	16/00111-2	Høringsuttalelse – Forslag til midlertidig lov som gir utvalg tilgang til opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
45.	15/01583-2	Høring – Veileder om spesifisert faktura	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
46.	15/01472-1	Høringsuttalelse – Helseberedskap ved miljø- og kjemikaliehendelser	Helse- og omsorgsdepartementet
47.	15/01315-1	Høringsuttalelse – Advokatutvalgets utredning NOU 2015: 3 Advokaten i samfunnet	Justis- og beredskapsdepartementet

4.3 Saker sendt til Personvernemnda

Tabellen viser alle sakene Datatilsynet har sendt til Personvernemnda for klagebehandling og som er registrert hos nemnda i 2016:

Sak	Klager	Tittel	Dato DT	Sak PVN	Vedtak i PVN
15/01327	Hovedrednings- sentralen for Nord- Norge	Klage på vedtak om pålegg og ileggelse av overtredelsesgebyr etter kontroll	05.01.2016	PVN-2016-02	Klagen tas delvis til følge
15/01350	Advokatfirma Stiegler ANS på vegne av privatperson	Klage på avvisningsvedtak – Privat kamera-overvåking av nabo	18.03.2016	PVN-2016-03	Klager gis medhold og saken sendes tilbake
15/01355	Arntzen de Besche Advokatfirma AS på vegne av privatperson	Klage på avslag – krav om sletting av brukervurderinger på Lege-listen.no	15.04.2016	PVN-2016-04	Saken sendes tilbake
16/00028	Privatperson	Klage på avslag på sletting av saksdokumenter og personopplysninger fra Datatilsynets arkiv	18.04.2016	PVN-2016-05	Klagen tas ikke til følge
15/01338	Vaktmester Andersen AS	Klage på ileggelse av overtredelsesgebyr – Bruk av elektronisk kjørebok	19.05.2016	PVN-2016-06	Klagen tas ikke til følge
15/01643	Synkron Media AS	Klage på ileggelse av overtredelsesgebyr-manglende sletting av epostkasse	19.05.2016	PVN-2016-07	Klagen tas ikke til følge
15/01424	Advokatfirma Raugland AS på vegne av privatperson	Klage på beslutning om å ikke fatte vedtak om sletting av tilrettevisning – Trondheim kommune	31.05.2016	PVN-2016-08	Klagen tas ikke til følge
15/01324	Codex Advokat Oslo AS	Klage på vedtak om overtredelsesgebyr – Innsyn i e-post	21.06.2016	PVN-2016-09	Klagen tas ikke til følge
15/01359	Advokatfirmaet Føyen Torkildsen AS på vegne av Google	Klage over pålegg om å slette søketreff i søkemotoren Google	24.06.2016	PVN-2016-10	
15/01555	Musikernes fellesorganisasjon i Troms på vegne av privatperson	Klage på vedtak om avslag på krav om sletting av personopplysninger i personalmappe	04.08.2016	PVN-2016-11	Saken er trukket

Sak	Klager	Tittel	Dato DT	Sak PVN	Vedtak i PVN
16/00571	Advokatfirmaet Johnsrud & Co på vegne av privatperson	Klage på avslag om sletting av personopp- lysninger i personalm- appe hos Stange kom- mune	05.08.2016	PVN-2016-12	Klages tas ikke til følge
16/00982	Privatperson	Klage på avvisnings- vedtak – Krav om slet- ting av journalopplys- ninger	22.08.2016	PVN-2016-13	Klages tas ikke til følge
16/00366	Årdal kommune	Klage på vedtak om overtredelsesgebyr – Publisering av sensitive personopplysninger på offentlig journal	05.09.2016	PVN-2016-14	Klagen tas delvis til følge
16/00403	Dialog Advokater AS på vegne av privat- person og Tromsø kommune	Klage på vedtak om innsyn i dokumenter hos arbeidsgiver Tromsø kommune	07.09.2016	PVN-2016-15	Klagen tas til følge
15/01475	Sykehuset Telemark HF	Klage på vilkår i konse- sjon til å behandle per- sonopplysninger i Gastronet	07.11.2016	PVN-2016-16	
16/01514	Privatperson	Klage på vedtak om ikke å pålegge retting av opplysninger i AA- registeret	18.11.2016	PVN-2016-17	
16/01690	Privatperson	Klage på vedtak om ikke å pålegge NAV å rette opplysninger om klagers yrkeskompe- tanse	22.11.2016	PVN-2016-18	

4.4 Vedtak om overtredelsesgebyr

Mottaker	Vedtaksbrev	Størrelse	Kommentar	Stikkord
XO Mat & Vinhus AS	13.01.2016	25.000	Avsluttet	Kontroll – Kameraovervåking på internett
Universitetet i Bergen	02.02.2016	350.000	Avsluttet	Utlevering av forskningsdata
Codex Advokat Oslo AS	10.02.2016	75.000	Klagesak i PVN	Innsyn i e-post
NextGentel AS	04.05.2016	500.00	Avsluttet	Utlevering av personopplysninger
Kverneland Bil Trondheim AS	19.05.2016	75.000	Avsluttet	Innsyn i e-post
Årdal kommune	16.06.2016	50.000	Klagesak i PVN	Publisering av personopplysninger på internett
Askvoll kommune	16.06.2016	75.000	Avsluttet	Publisering av personopplysninger på internett
Os kommune	17.06.2016	100.000	Avsluttet	Publisering av personopplysninger på internett
Harstad kommune	17.06.2016	100.000	Avsluttet	Publisering av personopplysninger på internett
Rustfrie Bergh AS	22.06.2016	50.000	Avsluttet	Innsyn i e-post
Jotunheimen Eiendom AS	27.06.2016	100.000	Avsluttet	Innsyn i e-post
Hordaland fylkeskommune	27.07.2016	150.000	Avsluttet	Publisering av personopplysninger på internett
NTNU	05.08.2016	75.000	Avsluttet	Uautorisert innsyn i personopplysninger
Hereid Hus AS	21.09.2016	75.000	Klagebehandling	Innsyn i e-post/manglende sletting
Securitas AS	29.09.2016	150.000		Kameraovervåking på arbeidsplassen
R. Gjestad AS/ Rema1000 Prinsensgate	29.09.2016	50.000		Kameraovervåking på arbeidsplassen
NTNU/ Olympia-toppen Midt-Norge	24.10.2016	100.000		Misbruk av kamerasystem
Bertram Bil AS	25.10.2016	75.000	Klagebehandling	Kredittvurdering uten saklig behov
Isurvey Group AS	07.11.2016	75.000		Manglende sletting av e-postkasse
Axactor Norway AS	16.11.2016	250.000	Klagebehandling	Kredittvurdering uten saklig behov
Feiring Bruk AS	09.12.2016	100.000	Klagebehandling	
YX Frøya	01.12.2016	50.000	Krav midlertidig stoppet hos SI	Utlevering av kameraopptak

Vedlegg 2

Årsrapporten til Datatilsynet for 2016

1 Ny giv for personvernet

Datatilsynets årsrapport oppsummerer året som nettopp er over. Her kan man lese om viktige tilsyn, hvor mange som henvender seg til oss, hvor mange medie henvendelser vi har mottatt og hva som skjer i de viktigste sektorene vi jobber med.

Men det er ett tema som er særlig viktig for personvernet akkurat nå, nemlig personvernforordningen som trer i kraft i mai 2018.

Det finnes i dag knapt noen grense for hva som kan samles inn av opplysninger om oss, og hva de kan brukes til. Den teknologiske utviklingen går rasende fort, og det er svært krevende for lovgivningen å henge med i svingene. Tross dette, eller kanskje nettopp derfor, er det veldig bra at det kommer et nytt, modernisert personvernregelverk. Kort fortalt er det tre grunnpilarer i det nye regelverket:

- Forhåndskontroll vil i stor grad erstattes av etterkontroll.
- Virksomhetene får en sterkere forpliktelse til å lage rutiner, få på plass avtaler og jobbe systematisk for å følge regelverket.
- Borgernes rettigheter styrkes.

I tillegg får Datatilsynet mulighet til å utstede langt større overtredelsesgebyrer, men minst like viktig er at vi også skal legge vekt på å utvikle bransjenormer og gi rådgivning til virksomhetene, for å nevne noen eksempler

Norske virksomheter har en stor oppgave foran seg før de kan si seg klare til å følge lovens bestemmelser. Vår erfaring er nemlig at det står relativt dårlig til i en del sektorer, og dette inkluderer så absolutt også offentlig sektor. Dette bekreftes gjennom de mange tilsynene vi har gjennomført hos norske kommuner de siste årene. Samtidig opplever vi svært stor interesse fra nær sagt alle om det nye regelverket. Viljen til å etterleve regelverket er stor. Det er evnen, og kjennskap til regelverket, som er utfordringen. Det gjør at vi i Datatilsynet også har en oppgave for oss. Det er selvsagt slik at det er den enkelte

virksomhet som skal sørge for å følge reglene. Dette understrekes enda tydeligere i det nye regelverket enn i dagens. Men mange vil være avhengige av god veiledning fra Datatilsynet. Norge har svært mange små og mellomstore bedrifter. Mange bedrifter i oppstartsfasen har nettopp som forretningside å bygge tjenesten på personopplysninger, og det vil utvilsomt være krevende å helt på egen hånd finne ut hvordan man skal følge regelverket.

Dette til tross, vi ser optimistisk på framtida. Det nye regelverket vil få stor betydning for norske borgeres personvern, og heldigvis hører vi stadig flere si at skikkelig behandling av folks personopplysninger er en konkurransefordel. Og i en tid der dette opptar stadig flere kan det bli kostbart omdømmemessig å trå feil.

Derfor er det heller ikke overraskende at den nye forordningen var blant Datatilsynets viktigste prioriteringer i 2016.

I tillegg har vi i meldingsåret valgt å fokusere særlig på personvern i justissektoren, helse- og velferdssektoren og det omfattende digitaliseringsarbeidet som skjer i offentlig sektor. Vi brukte også mye kapasitet på oppfølging av rapporten «Det store Datakappløpet». Dessuten startet vi forberedelsene til det nye felles europeiske personvernregelverket som vil tre i kraft i mai 2018.

2 Overordnet vurdering av årets resultater, herunder ressursbruk og måloppnåelse

Datatilsynets hovedmål er *et godt personvern for alle*. Hva som ligger i dette endrer seg over tid. Markeder snus på hode, kjente selskaper forsvinner og nye vokser opp. Å vite hva som skjer med egne data i dag, og i årene framover, er svært krevende. Men det er også vanskelig for offentlige og private virksomheter å orientere seg i et mylder av tilbydere og navigere riktig i et komplisert regelverk som ikke alltid gir klare svar.

Datatilsynet er tilfreds med året 2016. I denne meldingen vil vi gå gjennom hva vi har oppnådd på de ulike delmål, og vi vil redegjøre for ressursbruken vår. Å måle oppnådde resultater er krevende, men vi mener vi gjennom en lang rekke aktiviteter i sum har bidratt til at norske innbyggere har få et bedre personvern enn de foregående år. Vi vil gjerne presentere følgende, på ingen måte uttømmende liste, over aktiviteter vil særlig mener har bidratt:

- Vi har økt antall tilsyn betydelig og kommunisert funnene tilbake til sektoren.
- Vi har gjennomført de første tilsynene mot politiregistre, i tillegg har vi bl.a. gjennomført tilsyn mot sentrale helseregistre og mot en rekke offentlige etater og kommuner.
- Vi har behandlet 300 flere saker enn året før
- Vi opplever økt etterspørsel etter foredrag, flere besøk på hjemmesiden vår og flere medieoppslag enn året før.
- Vi har gitt råd i ca. 800 flere saker enn foregående år.
- Vi har vært mer aktive på den internasjonale arena enn noen gang.
- Vi har avholdt en lang rekke råd- og veiledningsmøter for å bidra til godt personvern hos norske virksomheter, blant annet om innebygd personvern.
- Vi er et av de mest kompetente datatilsyn i Europa på spørsmål knyttet til Big Data, profilering og kommersiell utnyttelse av personopplysninger.
- Vi har behandlet saker knyttet til internasjonale aktører som Facebook, Runkeeper og dukken Carla.
- Vi har deltatt i arbeidsgruppe og prosjekter.
- Vi har igangsatt et betydelig arbeid for å få norske virksomheter til å forstå hvor viktig det er å begynne å jobbe nå med de nye kravene i personvernforordningen.
- Vi har inngått partnerskap med CCIS og utviklet kontakten med forskning- og utviklingsmiljøene ytterligere.
- Vi har arrangert vårmøtet i Berlin-gruppen i Oslo.

Etter vår vurdering har vi oppnådd hovedmålet for 2016.

Bjørn Erik Thon
Direktør

3 Introduksjon til virksomheten, prioriteringer og hovedtall

3.1 Kort omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget

Datatilsynet ble opprettet i 1980 og er et uavhengig forvaltningsorgan under Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Vårt viktigste oppgave er å håndheve reglene i personopplysningsloven. Vi skal også fremme personvern som en sentral verdi i samfunnet. I dette arbeidet bruker vi ombudsrollen vår ved å ta i bruk ulike formidlingskanaler og ved å delta aktivt i det offentlige ordskiftet om personvern.

Personvern handler enkelt sagt om retten til et privatliv og retten til å bestemme over egne personopplysninger. Personvern er en menneskerettighet som skal sikre hensynet til den enkeltes personlige integritet, men det er også en ideell interesse og er svært viktig for å sikre felles goder i et demokratisk samfunn.

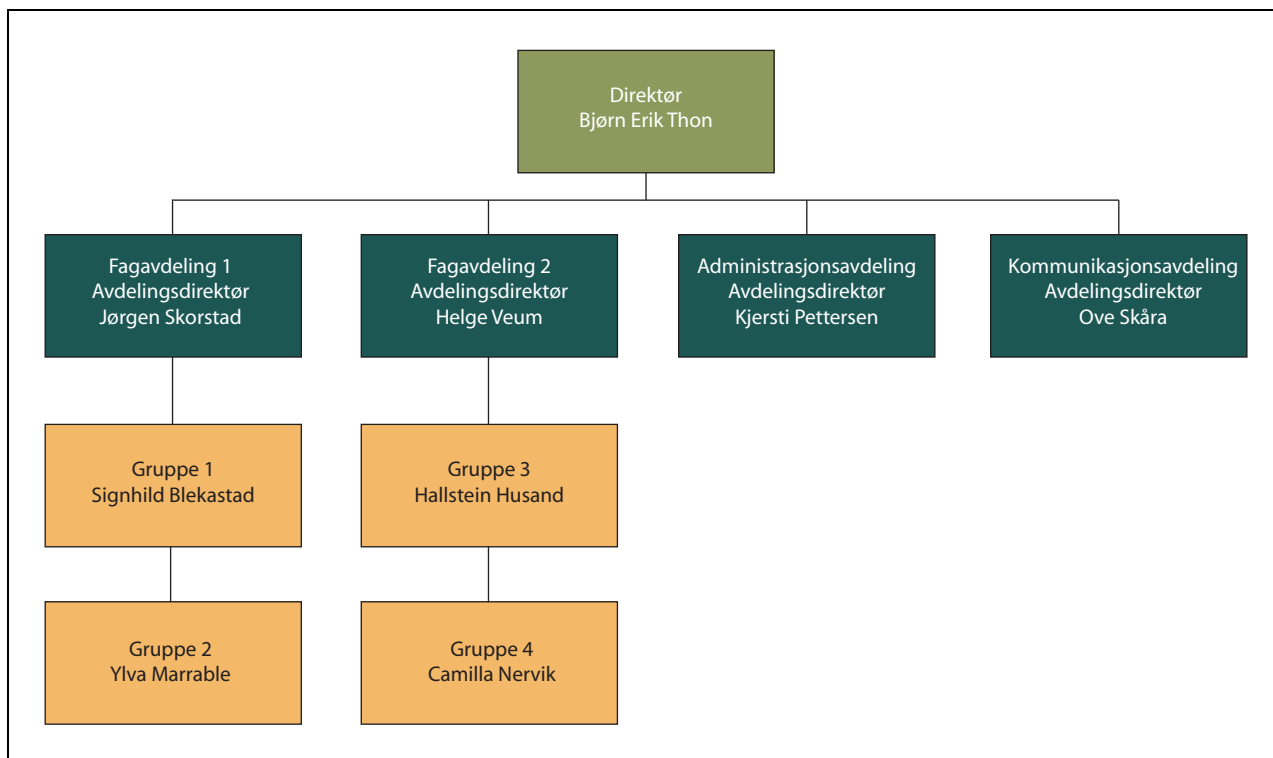
Det vil for eksempel være uheldig dersom enkeltpersoner begrenser sin deltagelse i den åpne meningsutvekslingen og politiske aktiviteten fordi de frykter at opplysninger om personlige forhold vil bli trukket frem og gjort til allmenn oppmerksomhet. Det vil også være uheldig og undergrave demokratiet dersom de setter begrensninger på seg selv fordi de er redde for at myndighetene registrerer og lagrer opplysninger om deres kommunikasjon med andre, om ferdselsmønstre, interesser eller uttrykk for holdninger. Datatilsynet må derfor jobbe aktivt for å oppnå en god ivaretagelse av personvernet i avveien mot andre samfunnsinteresser.

Det er fastsatt fire delmål for Datatilsynet i 2016:

- At virksomheter og borgere kjenner og anvender personvernregelverket.
- At innebygd personvern blir ivaretatt i utviklingen av nytt regelverk og nye tekniske løsninger.
- God kjennskap til rettigheter og plikter i EUs personvernforordning.
- At vi er ombud for personvern nasjonalt og et effektivt talerør for personvern internasjonalt.

3.2 Omtale av organisasjonen

I 2016 har Datatilsynet hatt 47 årsverk til disposisjon (57 prosent kvinner og 43 prosent menn). Av disse årsverkene er 40 faste stillinger. Fem årsverk er engasjementer opprettet for å forbe-

Figur 2.1 Organisasjonskart per januar 2017

rede gjennomføring av nytt personvernregelverk og to årsverk er knyttet til andre oppgaver. I 2016 har vi også hatt to studenter og en lærling tilsatt deler av året.

Se fullstendig likestillingsrapportering i siste vedlegg.

Datatilsynet ledes av direktør Bjørn Erik Thon. Han ble i mai 2016 utnevnt som direktør for en ny åremålsperiode. Ledergruppen består i januar 2017 av fire menn og en kvinne. Vi har også fire gruppeledere – tre kvinner og en mann.

3.3 Presentasjon av utvalgte hovedtall siste tre år

3.3.1 Budsjett

Datatilsynets budsjett dekker drift og tilsynets løpende oppgaver. I 2016 ble Datatilsynet tildelt 45 587 000 kroner. Dette var en økning på 5 495 000 kroner fra 2015. Økningen dekker kostnader vårt arbeid med å forberede innføringen av nytt personvernregelverk. Når overføringene fra 2015 var gjort og tilleggsbevilgning var lagt til hadde vi totalt 48 084 000 kroner til disposisjon i 2016. Fordelt på lønn og drift, utgjorde lønnsutgiftene 32 347 000 kroner (70,9 prosent). Driftsutgiftene utgjorde 13 240 000 kroner (29,1 prosent).

Lønn per årsverk var i gjennomsnitt 688 000 kroner.

Se fullstendig oversikt over årsregnskapet i *Kapittel 7* og i vedleggene.

3.3.2 Saker, vedtak mv

Antall saker og saksdokumenter

I løpet av 2016 er det registrert 1 745 nye saker i tilsynets elektroniske saksbehandlingssystem. Gjennomsnittstallet for de siste fem årene er på omtrent 1350 nye saker i året. Vi opplevde altså en betydelig oppgang i antallet sakshenvendelser i 2016, se oversikten nedenfor.

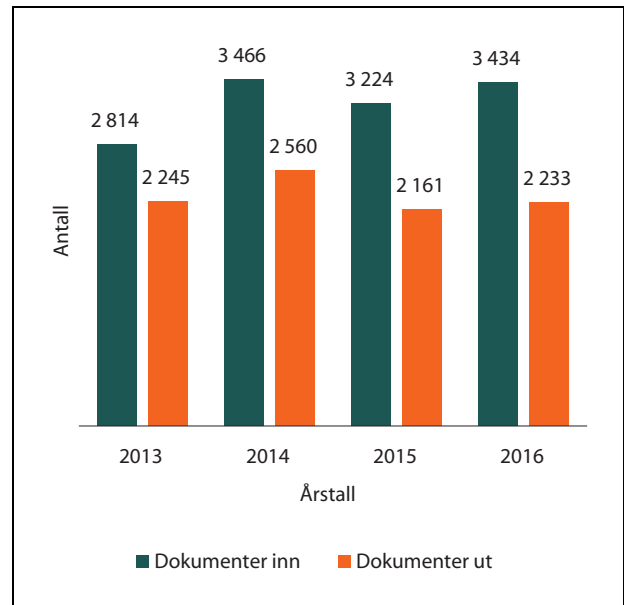
Noe av økningen i 2016 kan trolig forklares med at det kom inn langt flere saker enn tidligere om overføring av personopplysninger til USA. Dette har trolig sammenheng med at Safe Harbor-

Tabell 3.1 Oversikt over bevilgninger de siste årene

År	Bevilgning
2013	37 753 000,-
2014	38 264 000,-
2015	40 092 000,-
2016	45 587 000,-

Figur 2.2 Antall nye journalførte saker de siste årene

Figur 2.3 Antall journalførte dokumenter (ikke interne) de siste årene

ordningen ble kjent ugyldig av EU-domstolen i oktober 2015, noe som førte til at det kanskje viktigste rettslige grunnlaget for å overføre personopplysninger til USA falt bort. I stedet ble det nødvendig å forhåndsvarsle Datatilsynet om, eller søke om Datatilsynets forhåndsgodkjenning av, denne typen dataoverføringer.

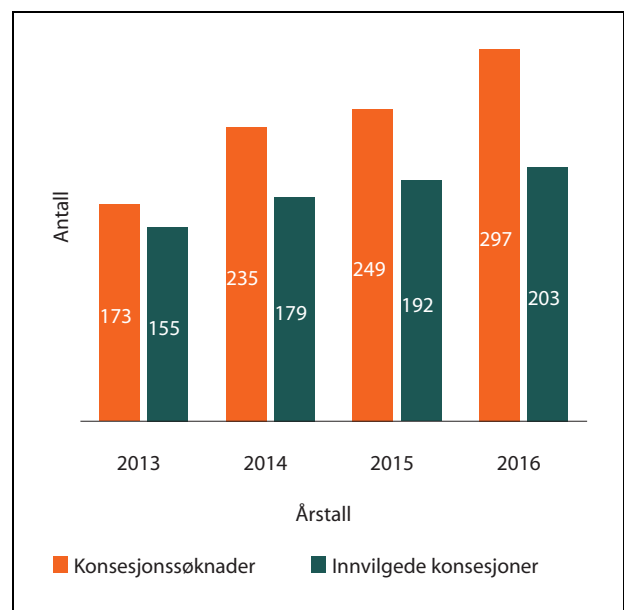
Antallet innkomne *dokumenter* i løpet av året er 3 434. Dette er på linje med de siste årene.

Konsesjoner

En av Datatilsynets lovpålagte oppgaver er å behandle og ta stilling til konsesjonssøknader. I 2016 har vi til sammen behandlet 297 konsesjonsaker. 203 søknader er innvilget og 90 av sakene gjelder endringsvedtak. Kun fire søknader er avslått.

De fleste konsesjonssøknadene gjelder forskning eller opprettelse av registre i helsesektoren. Vi ser også et økende antall saker som gjelder tillatelser til utstrakt behandling av personopplysninger for å kunne tilby personaliserte tjenester, særlig i forsikringsbransjen.

Arbeidet med konsesjoner er blant de mest tidkrevende oppgavene vi har. Behandling av konsesjonssøknader er en forhåndskontroll av om søkerens planlagte databehandlinger oppfyller regelverkets krav. Det er ofte nødvendig med kontakt mellom søker og Datatilsynet for å få avklart diverse spørsmål i løpet av denne godkjenningsprosessen. Aktuelle spørsmål kan gjelde det rettslige grunnlaget for databehandlingen, intern-

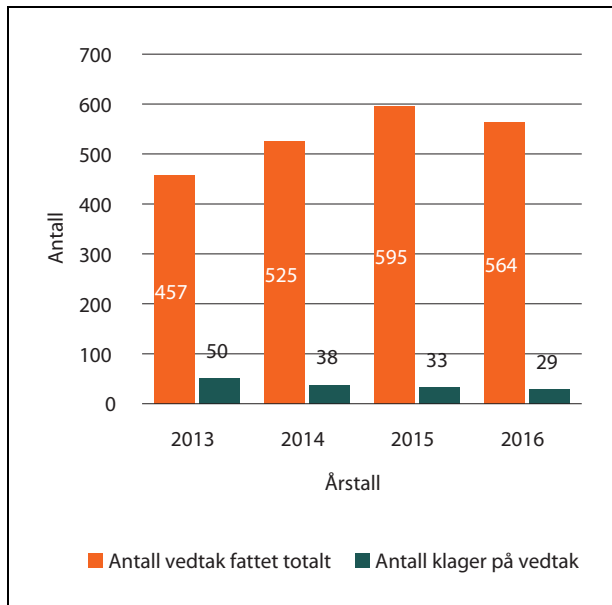

Figur 2.4 Antall konsesjonssøknader og innvilgede konsesjoner de siste årene

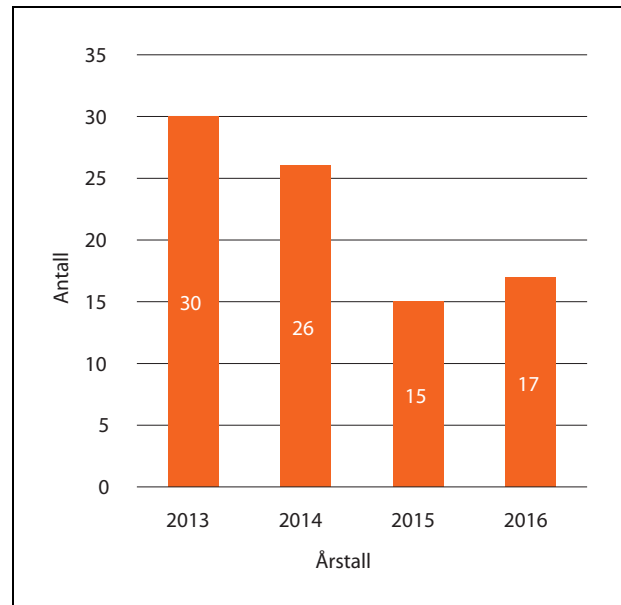
kontroll, eller tiltak for å redusere personvernulempene.

Vedtak, overtredelsesgebyr og klagesaker

Vi fattet 564 forvaltningsvedtak i 2016. Dette er en liten nedgang sammenlignet med 2015. Antall fattede vedtak i 2016 ligger likevel over snittet for de siste fem årene. Vi mottok bare 29 klager, noe som viser en svak nedgang i antall klager gjennom de siste årene.

Figur 2.5 Antall vedtak fattet av Datatilsynet og antall klager mottatt de siste årene

Figur 2.6 Antall saker oversendt til Personvernemnda de siste årene

I løpet av 2016 er 17 saker oversendt til Personvernemnda, for endelig klagebehandling der.

Samtidig har vi mottatt nemndas vedtak i 26 saker. Kun i fire av sakene har klager fått fullt medhold i sin klage. Se fullstendig oversikt over antall saker som ble oversendt til nemnda under *Vedlegg*.

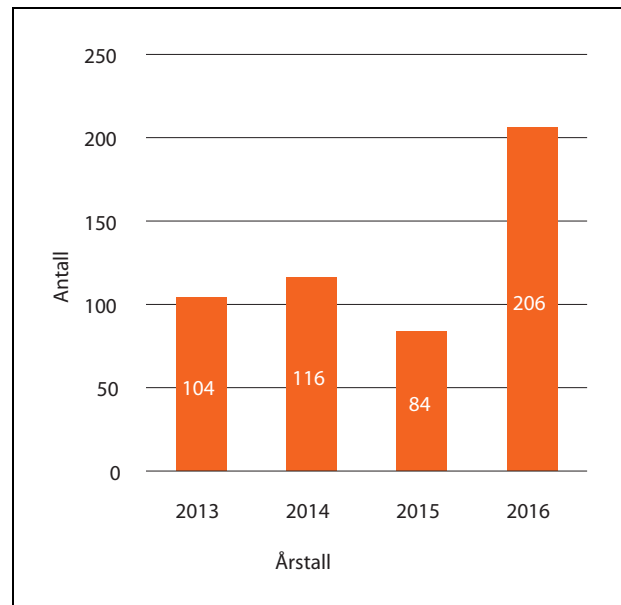
I 2016 fattet vi 22 vedtak om overtredelsesgebyr. Sakene gjelder for eksempel ulovlig innsyn i arbeidstakers epostkasse, ulovlig publisering av følsom personinformasjon på internett, og ulovlig kameraovervåking. Dessuten er det gitt overtredelsesgebyr i en håndfull saker som gjelder kredittvurderinger som er gjennomført uten at det har vært et saklig behov for det, slik regelverket krever. Det laveste gebyret var på 25 000 kroner, mens det høyeste var på 500 000 kroner.

Særlig om avviksmeldinger

Hendelser som har medført uautorisert utlevering av personopplysninger der konfidensialitet er nødvendig, skal rapporteres til Datatilsynet.

I 2016 mottok vi 206 slike avviksmeldinger. Vi nevner dette spesielt, ettersom det er en markant økning sammenlignet med tidligere år. De fleste meldingene kommer fra bank- og forsikringsbransjen, og i tillegg fra offentlig sektor, inkludert helsesektoren.

Rapporterte avvik er en indikator på hvor godt virksomhetene fanger opp avvik, og hvor godt de kjenner til den forskriftsfestede rapporteringsplik-

Figur 2.7 Antall registrerte avviksmeldinger de siste årene

ten. Dette er trolig også en indikasjon på at kunnskap om den nye personvernforordningen øker blant norske virksomheter, ettersom plikten til å sende inn avviksmeldinger skjerpes.

4 Årets aktiviteter og resultater

Datatilsynet skal i dette kapitlet gi en redegjørelse for, samt analyse og vurdering av resultater knyt-

Tabell 2.2 Oversikt over nøkkeltall fra nettstatistikken på datatilsynet.no¹

	2015	2016
Antall sider på nettstedet (Google site search)	2 360	2 320
Antall besøk til nettstedet	148 000	202 000
Antall sidevisninger	413 000	598 000
Antall sidevisninger pr besøk	2,7	3,5
Gjennomsnittlig besøksvarighet	3 min og 47 sek	3 min 52 sek
Antall søk i søkemotoren på datatilsynet.no	36 300	43 000
Andel besøk fra mobile enheter	16 prosent	24 prosent
Antall publiserte nyhetssaker	58	44

¹ På grunn av et problem med statistikkverktøyet vårt, har vi ikke statistikk for de første fire månedene av 2016. Tallene over er for perioden mai–desember 2016.

tet til krav fastsatt i tildelingsbrev og eventuelt øvrige brev». I henhold til tildelingsbrevet skal vi «vurdere effekten av årets aktiviteter» for å oppnå det enkelte delmål.

Vi har valgt å legge opp slik at vi under hver delmål først redegjør kort hvilke aktiviteter vi har gjennomført, og deretter hvorvidt vi mener å ha oppnådd delmålet. Vi vurderer også ressursbruken på hvert enkelt delmål.

4.1 Delmål 1: Virksomheter og borgere kjenner og anvender personvernregelverket

4.1.1 Aktiviteter under delmål 1

Besøk på nettstedet

Antallet besøk på nettstedet i 2016 går opp. Vi opplever stor interesse for nettsidene om det nye regelverket på personvernfeltet som kommer fra 2018. Vi ser også at bruksmønsteret endrer seg. Stadig flere oppsøker veiledningsmaterialet vårt fra mobil eller nettbrett mens de er på farten. Her er økningen stor, fra 16 prosent til nesten en fire-del (24 prosent).

I 2016 har vi begynt arbeidet med å få en oppgradering av nettstedet i 2017, som en forberedelse til at mye av innholdet må endres før forordningen trer i kraft i 2018, se nærmere under delmål 3.

Personvernblogg, sosiale medier og debattinnlegg

Personvernbloggen.no fungerer etter intensjonen og er et rom hvor vi kan reise andre problemstillinger enn vi kan på den ordinære nettsiden. 2200

personer har bedt om varsling på e-post når det kommer nye innlegg. Dette er p.t. flere enn vi har som abonnenter på ordinært nyhetsbrev, som etter relansering i desember 2016 har en noe mindre abonnentbase.

Vi følger med på omtale av Datatilsynet og temaet personvern på Twitter, og besvarer raskt de fleste spørsmål og kommentarer som kommer via denne kanalen. Vi har i 2016 hatt tre kronikker og debattinnlegg i ulike papirbaserte medier.

Mediekontakt

Mediene vurderes som en svært viktig kanal for Datatilsynets budskap, og det er jevn pågang og interesse fra disse. Vi legger stor vekt på å ha et profesjonelt forhold til mediene. Dette innebærer at vi skal ha god tilgjengelighet og et høyt servicenivå overfor journalistene. Dette mener vi å ha lykkes godt med også i 2016.

I løpet av året har vi registrert 618 besvarte medie henvendelser. Det er noe lavere enn året før, og viser en fortsatt nedgang i antall direkte henvendelser fra medier:

Medieovervåkingstjenesten Opoint har registrert til sammen 2 144 oppslag i internettbaserte medier hvor Datatilsynet er omtalt i løpet av året. Det er en økning på 14 prosent sammenlignet med 2015.

Dette var noen av de temaene som fikk mest medieomtale i 2016:

- Brukervilkår i mobilapper (treningsapper og pokemon-go)
- Facebook at work
- Nye politimetoder og digital grensekontroll
- Barns personvern

Tabell 2.3 Oversikt over noen sentrale tall¹

	2012	2013	2014	2015	2016
Innlegg på Personvernbloggen	-	41	50	40	30
Besøk på Personvernbloggen	-	8 000	20 000	.*	*
Twittermeldinger	391	220	193	177	178
Twitterfølgere	7 500	10 065	12 392	14 100	15 000
Kronikker og debattinnlegg i andre medier	10	8	9	9	3

¹ Vi har ikke besøkstall for Personvernbloggen 2015 og 2016 på grunn av en feil i statistikkverktøyet.

Tabell 2.4 Mediehenveler og -oppslag

	2013	2014	2015	2016
Mediehenveler ¹	850	800	650	618
Medieoppslag ²	3 632	2 920	1 864	2 144

¹ Registreringssystemet vårt er etablert til bruk av kommunikasjonsavdelingens medarbeidere for å sikre en best mulig oversikt og koordinering i vår kontakt med mediene. I tallene inngår derfor ikke mediehenveler som går direkte til øvrige ansatte. Det reelle antallet er derfor høyere enn de registrerte henvendelsene.

² Det varierer noe fra år til år hvordan Opoint rapporter, så tallene er ikke helt nøyaktige.

- Personvern i skole og barnehage
- Tollvesenet vil lagre bilder av alle biler som krysser grensen
- Storbank vipper kundeinfo til Facebook
- Politiet kan få videokamera på uniformen
- Ny personvernforordning fra EU
- Kommersiell bruk av personopplysninger – det store datakappløpet
- Informasjonssikkerhet, innebygd personvern og ny teknologi

Foredragsvirksomheten

Gjennom foredrag oppnår vi en unik synlighet. Vi møter og blir tilgjengelig for virksomheter, interesseorganisasjoner, publikum og ulike sektorer på en helt annen måte enn vi gjør i andre kanaler. Foredragsvirksomheten vår er derfor en viktig del av vår utadrettede kommunikasjonsvirksomhet.

I 2016 holdt vi 200 foredrag på eksterne arrangementer, mot totalt 159 i hele 2015.

Vi får mange forespørslers om å holde foredrag gjennom hele året. Forespørslene vurderes ut fra kriterier som antall deltagere, om temaet er relevant for våre satsningsområder samt vår kapasitet. Vi har som mål å holde mellom 120 og 150 foredrag per år.

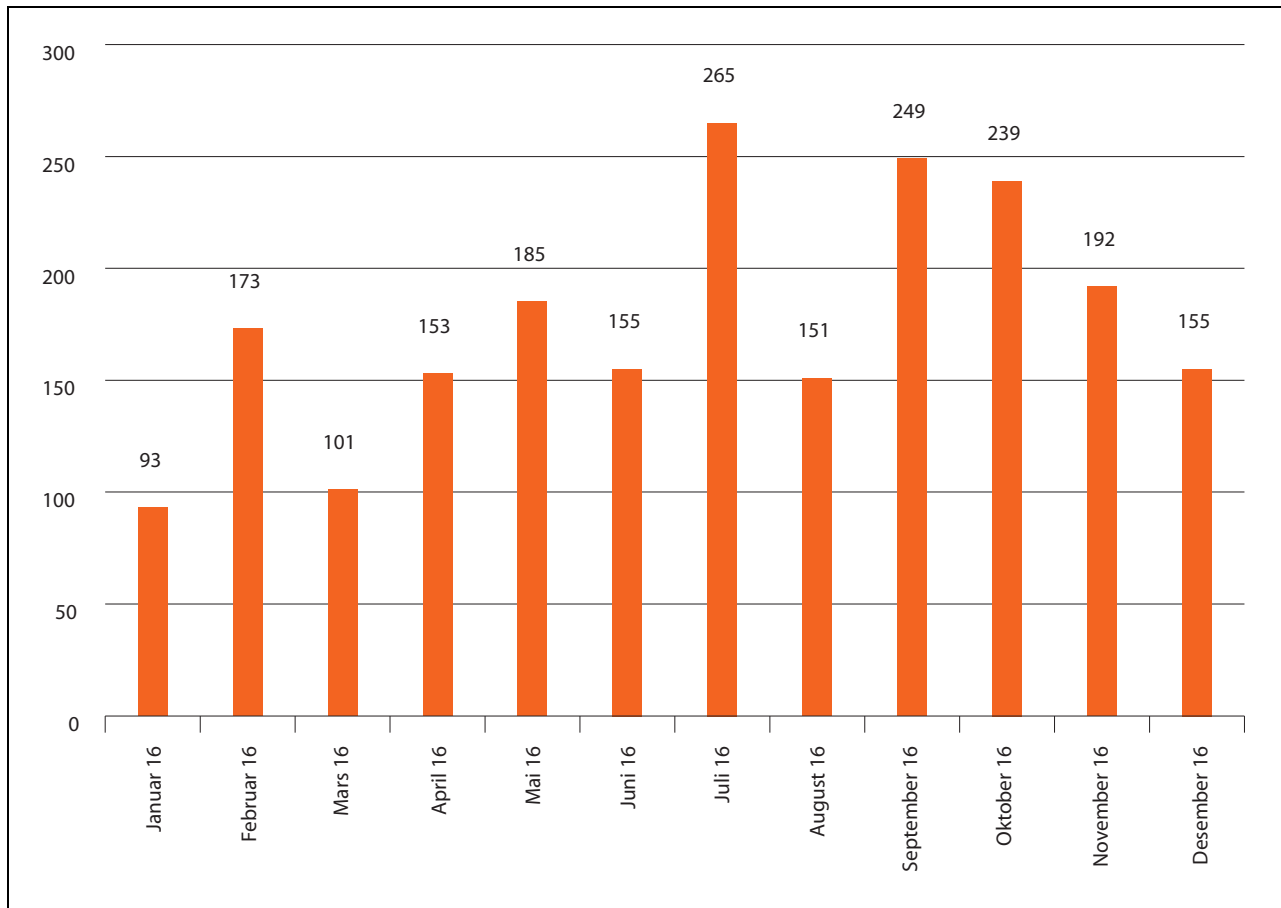
Temaene for foredragene varierer. I tillegg til en rekke generelle innlegg om personvern, personopplysningsregelverket, kameraovervåking og Datatilsynet og våre oppgaver, har vi i år holdt flest foredrag om:

Vi har hatt stor økning både i antall henvendelser om foredrag og hvor mange foredrag vi har holdt. Dette skyldes trolig innføringen av EUs personvernforordning i 2018. Flere av henvendelsene om foredrag har kommet etter at noen har lest eller hørt om den nye forordningen, enten fra oss eller fra andre.

Samarbeidsprosjektet «Du Bestemmer»

Du Bestemmer er en læringsressurs som ble startet opp i 2007, og som vi driver i samarbeid med Senter for IKT i utdanningen. Målet med opplegget er å øke barn og unges kunnskap om personvern, og heve deres bevissthet om valg de gjør ved bruk av digitale medier. De unge skal lære seg å ta kontroll over egne personopplysninger, men samtidig respektere andres opplysninger.

Det kommer jevnlig inn bestillinger på hefter fra hele landet, og nettstedet er svært godt besøkt. Opplegget benyttes ikke bare i skoler, men også av politi, helsepersonell, frivillige organisasjoner, bibli-

Figur 2.8 Antall medieoppslag med omtale av Datatilsynet – registrert i Opint

otek, foreldrerepresentanter, til konformasjonsunderservisning og lignende. Dette arbeidet genererer også mange henvendelser om å holde foredrag, samt pressehenvendelser om tematikken.

Juridisk veiledning

Datatilsynets veiledningstjeneste er et lavterskeltilbud for publikum som har spørsmål om behandling av personopplysninger. Et viktig mål med tjenesten er å gjøre enkeltpersoner i stand til å ivareta egne interesser i saker som gjelder personvern, og bistå virksomheter i å følge pliktene i personvernlovgivningen.

Det er stort spenn i spørsmålene, og de er av både juridisk, teknisk og sikkerhetsmessig art. Svarene vi gir er av veiledende karakter og er ikke bestemmende for rettigheter eller plikter, i motsetning til vedtak som fattes i den mer tradisjonelle saksbehandling.

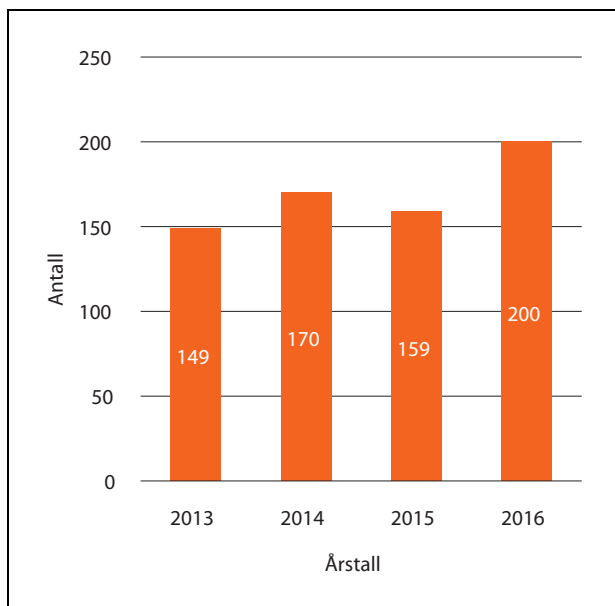
I løpet av 2016 har veiledningstjenesten besvart 9 535 henvendelser. Dette består av 3 768 henvendelser på e-post og 5 757 per telefon. Sam-

menlignet med 2015 representerer dette en oppgang på 808 henvendelser.

Det er e-posthenvendelser som står for størstedelen av økningen. Det har de siste ti årene i snitt vært en jevn nedgang i antall telefonhenvendelser. Forklaringen kan være stadig mer oversiktlige og utfyllende nettsider, men en redusert telefontid kan nok også forklare noe av nedgangen i telefonhenvendelser og økningen i antall e-posthenvendelser.

I 2016 har det blitt endret noe på måten henvendelsene til veiledningstjenesten registreres på for å få en bedre oversikt over hva slags type henvendelser vi mottar. En endring i forhold til i fjor, er at vi registrerer om spørsmålet kommer fra en virksomhet eller privatperson. Oversikten viser at fordelingen mellom spørsmål fra virksomheter og privatpersoner er nesten lik.

I tillegg registreres det både hvilken sektor henvendelsen hører under og hva som er tema for henvendelsen. Tidligere er det ikke blitt skilt mellom sektor og tema. Den nye kategoriseringen gjør det derfor noe vanskelig å sammenligne sta-

Figur 2.9 Antall holdte foredrag de siste årene

tistikken med tidligere år. Vi kan likevel si noe om prosentfordelingen for de fleste temaene sammenlignet med fjoråret.

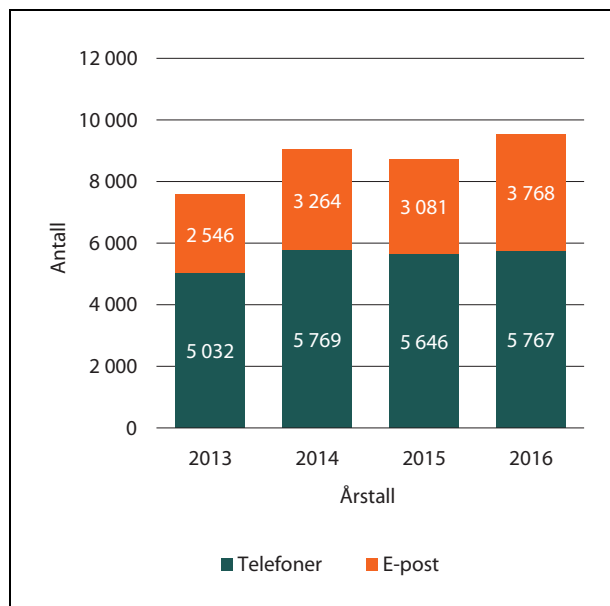
Tilsynsvirksomheten

Gjennomføring av tilsyn/kontroll er en viktig aktivitet for å nå målene våre. Vi skal gjennomføre tilsyn på prioriterte områder basert på risikoanalyse. Vi skal videre systematisere og kommunisere funnene, samt følge opp etterlevelsen av pålegg. Hvilke virksomheter vi faktisk velger å kontrollere, faller normalt i to kategorier; virksomheter hvor vi antar at det er en særskilt risiko, og representative virksomheter hvor vi ønsker å avdekke status innenfor en sektor eller et tematisk område.

I 2016 gjennomførte vi totalt 85 tilsyn. Det vi her regner som tilsyn, er våre kontroller med om regelverket er fulgt, og der det normalt blir utarbeidet en rapport i etterkant. Et tilsyn eller en kontroll blir vanligvis gjennomført ved at to eller tre medarbeidere fra Datatilsynet besøker en virksomhet.

I mange tilfeller gjennomføres planlagte kontroller som en skriftlig prosess, uten at vi er på fysisk besøk hos virksomheten. Dette er i tilfeller der det vi ønsker å undersøke er egnet å få avklart uten et stedlig oppmøte. I 2016 ble 15 av tilsynene gjennomført hos virksomhetene (stedlig tilsyn), mens 70 ble gjennomført via brev (brevlig tilsyn).

De brevlige tilsynene skiller seg fra bruk av de samme kontrollhjemplene i øvrig saksbehandling ved at de er en planlagt undersøkelse av konkrete

Figur 2.10 Henvendelse til veiledningstjenesten de siste årene, fordelt på telefon og e-post

forhold i virksomhetene. I 2016 ble brevlige tilsyn særlig vurdert som hensiktsmessig for den oppfølgingen vi hadde inne helsesektoren, kryptering i datasentre, og autentisering i utdanningssektoren.

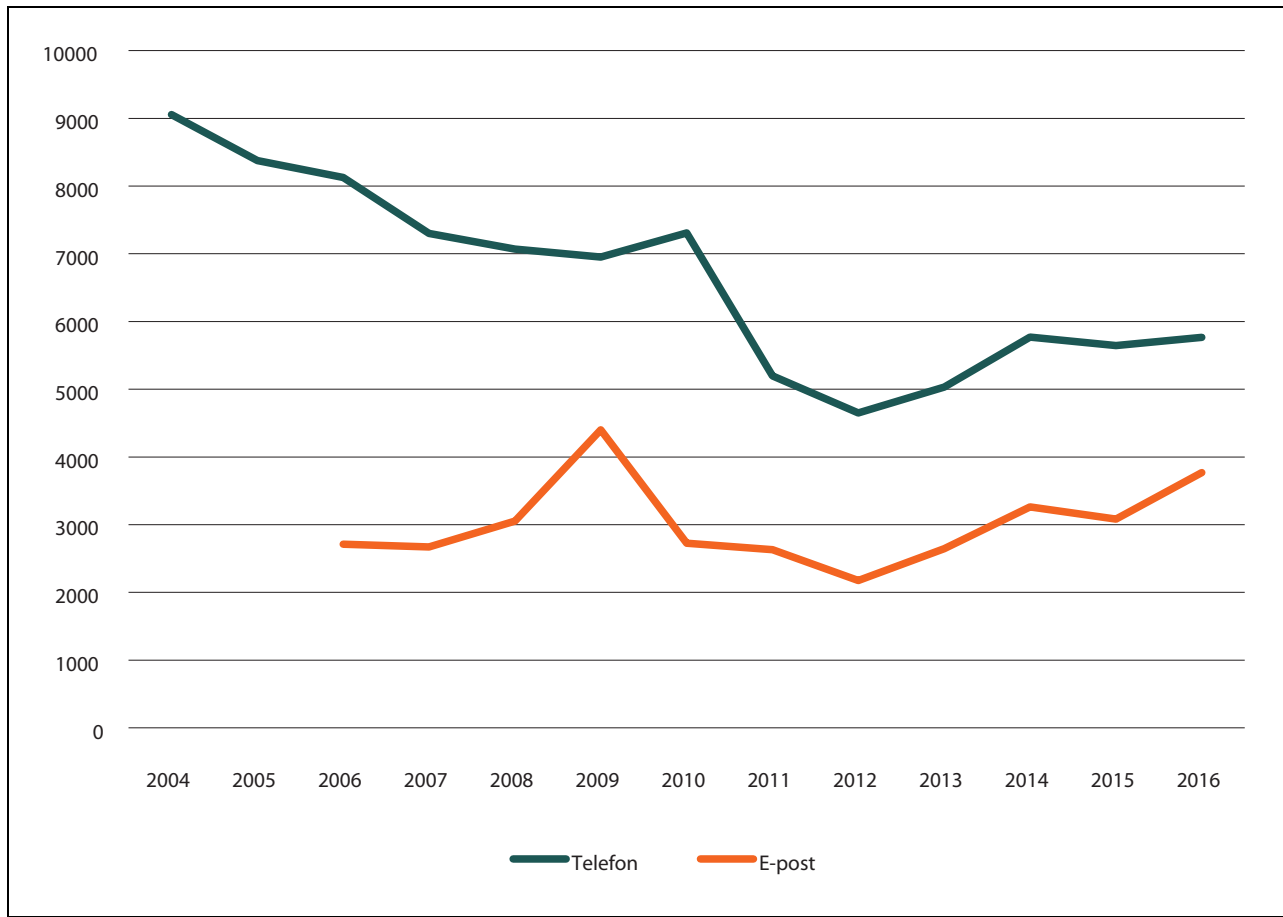
Det har blitt gjennomført flere tilsyn i 2016 enn i de foregående årene, og dette er i samsvar med planene våre. Økningen skyldes særlig at vi har gjennomført grupper av brevkontroller, blant annet på helseområdet. Vi fører også kontroll med om regelverket følges i enkeltsaksbehandlingen utover det som fremgår som enkelttilsyn her.

Prosjekt, lanseringer og kampanjer

Sporing i det offentlige rom

Virksomheter tar i stadig økende grad i bruk teknologi som gjør det mulig å spore enkeltmennesker i det offentlige rom. I dette prosjektet har Datatilsynet skrevet en rapport om slike teknologier, med fokus på WiFi- og Bluetooth-sporing, nettvarde og intelligent videoanalyse. I rapporten har vi gjort rede for hvordan teknologiene fungerer, hvordan og i hvilken grad de brukes i Norge i dag og hva personvernkonsekvensene av teknologiene er. Dessuten har vi laget klare retningslinjer for hvordan virksomheter kan benytte sporingsteknologi i tråd med personopplysningsloven.

I tillegg til utadrettet kommunikasjon om emnet har Datatilsynet iverksatt kontroller mot virksomheter som benytter sporingsteknologier i det offentlige rom. Per desember 2016 hadde vi

Figur 2.11 Telefon og e-post over tid

gjennomført stedlig tilsyn med henholdsvis WiFi-sporing, nettvarder og intelligent videoanalyse. Disse kontrollsakene avsluttes 2017. I 2017 vil vi også utføre nye tilsyn, fortsette kommunikasjonsvirksomheten om emnet og se nærmere på andre teknologier.

Den internasjonale personverndagen

For fjerde året på rad markerte Datatilsynet den internasjonale personverndagen med et personvernseminar og utgivelse av en egen rapport i samarbeid med Teknologirådet. Årets tema var «overvåkingsøkonomien» og fant sted på Litteraturhuset i Oslo den 28. januar. Arrangementet ble raskt fullbooket med 200 deltakere.

Det ble gjort en befolkningsundersøkelse om folks holdninger til kommersiell sporing på nett i forbindelse med arrangementet. Rapporten beskriver også de teknologiske trendene og forretningsmodellene bak overvåkingsøkonomien, og beskriver personvernutfordringene knyttet til denne. Arrangementet ble avsluttet med en paneldebatt med statssekretær Paul Chaffey fra KMD,

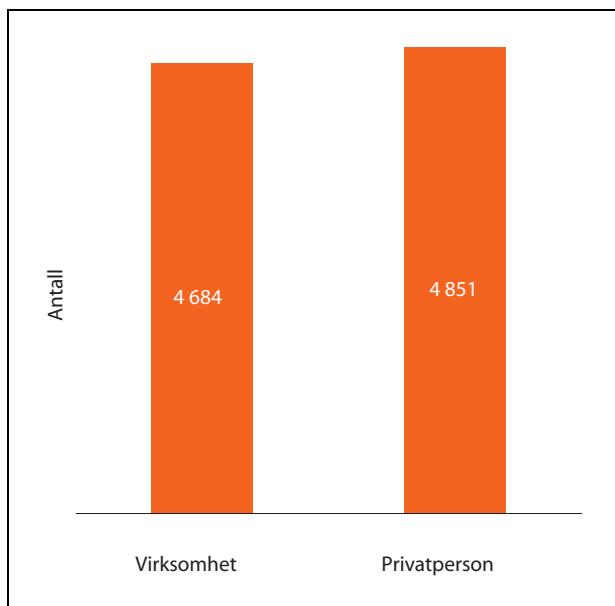
Ingvild Næss fra Schibsted, Erik Kristiansen fra MediaCom og Bjørn Erik Thon.

Internasjonal lansering av «Det store Datakappløpet»

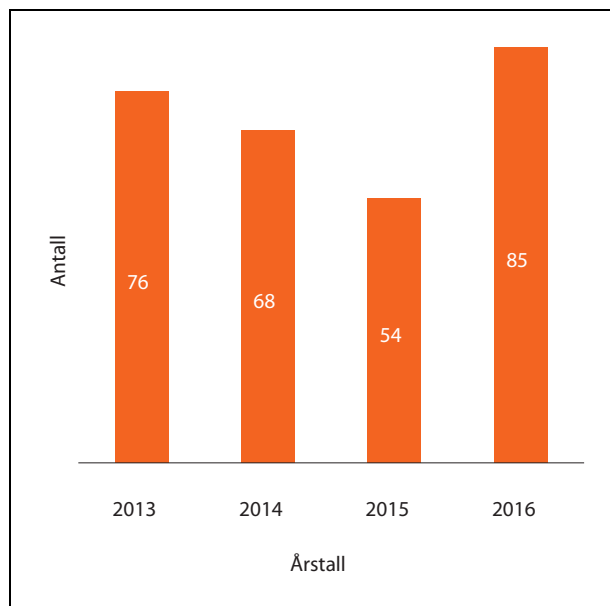
Vi lanserte rapporten «Det store datakappløpet» internasjonalt på den årlige personvernkonferansen CPDP i Brussel i januar 2016. Der avholdt vi en paneldebatt med engasjerte og gode innledere fra IAB Europe (interesseorganisasjon for annonsindustrien), Microsoft, BEUC (den europeiske forbrukerorganisasjonen), Universitetet i Amsterdam og det nederlandske datatilsynet. Vi holdt selv hovedinnlegget. Møtet ble godt besøkt og både møtet og rapporten fikk svært god mottagelse.

4.1.2 Effekten av aktivitetene

Delmål 1 har særlig høy prioritet for Datatilsynet. Uten kjennskap til regelverket er det umulig å etterleve det, og borgere uten kunnskap om rettighetene sine kan ikke får brukt dem. Dette er

Figur 2.12 Henvendelse fordelt på virksomhet og privatperson

Figur 2.13 Antall gjennomførte tilsyn de siste årene

særlig viktig ettersom nytt regelverk trer i kraft i mai 2018.

I meldingsåret har vi opplevd større pågang enn tidligere, i nær sagt alle kanaler. Vi vil gjerne trekke fram følgende:

- Antall medieoppslag er igjen noe økende
- Antall besøk på nettstedet øker
- Antall henvendelser til juridisk veiledningstjeneste øker
- Antall tilsyn øker
- Antall foredrag øker

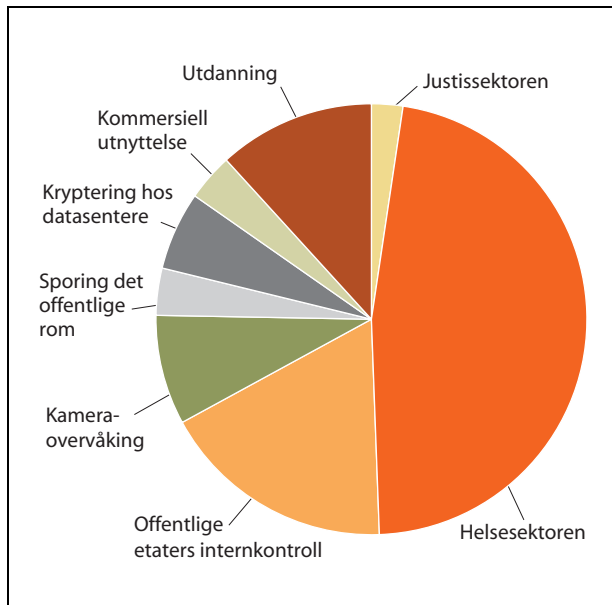
Bak dette ligger en bevisst satsing på økt synlighet mot våre viktigste målgrupper. Vi har hatt høy terskel for å si nei til foredrag, og har i større grad

enn tidligere år jobbet proaktivt for å få taletid på viktige konferanser. Vi har også forsøkt å drive strategisk mediearbeid, og etter flere års nedgang ser vi at antall medieoppslag har gått noe opp. Det er verdt å merke seg at dette skjer i et år uten de «store» personvernsakene (som for eksempel Edward Snowdens avsløringer eller debatt om datalagringsdirektivet).

Det har også vært et mål å øke antall tilsyn. Nå vil bruken av dette virkemidlet variere fra år til år, og på enkelte sektorer vil ikke tilsyn være riktig virkemiddel. Departementet kommenterte at Datatilsynet i 2015 gjennomført relativt få tilsyn i helsesektoren. I år er antall i 2016 økt til 40. Vi mener dette virkemidlet er svært godt egnet til å

Tabell 2.5 Oversikt over kontrollene vi gjennomførte i 2016, fordelt på stedlige og brevlige tilsyn

Bransje/sektor/område	Stedlig	Brevlig	Totalt
Helsesektoren	1	39	40
Justissektoren	2	0	2
Kameraovervåking	6	1	7
Kryptering hos datasentre	0	5	5
Offentlige etaters internkontroll	4	11	15
Spring i det offentlige rom	1	2	3
Kommersiell utnyttelse	1	2	3
Utdanning	0	10	10
Sum	15	70	85

Figur 2.14 Gjennomførte tilsyn fordelt på områder

endre spre informasjon til virksomhetene og endre praksis i den enkelte sektor. Vi vil nevne konkrete eksempler:

- Kontroller med kommuner over flere år har vært et viktig faktagrunnlag i dialogen med sektoren, særlig med Kommunenes arbeidsgiver-, interesse- og medlemsorganisasjon (KS) og organisasjonen Kommunal informasjonssikkerhet (KINS) om hvordan det kan legges bedre til rette for kommuners regelverksetterlevelse.
- Etter tilsyn med kameraovervåking i regi av lokalt politi har det vært kontakt med Politidirektoratet for å koordinere rammene og omfanget av slik overvåking.
- I forbindelse med kontroll av kryptering av datasentertrafikk i 2015 og 2016, er vår veiledning på området oppdatert i samråd med Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), og våre beslutninger vil gjøres kjent for sektoren i den grad det ikke eksponerer sårbarheter hos de kontrollerte virksomhetene.
- Funn fra tilsyn med fordelsprogram er en del av informasjonsgrunnlaget vårt i arbeidet med kommersialisering av personopplysninger.
- Informasjon til utdanningssektoren om krav om sterk autentisering og synliggjøring av at dette blir håndhevet.

Eksempler på tilsyn som har hatt betydning for å nå delmålet

Vi gjennomførte i 2016 ti tematisk spisse tilsyn med skolers bruk av sterk autentisering ved

pålogging. Fravær av sterk autentisering ved ansattes pålogging til skolens systemer utenfor kontrollerte nettverk har vært en utfordring avdekket gjennom tidligere tilsyn. På bakgrunn av tidligere kontroller har det blitt lagt til rette for bedre autentisering gjennom sektorens eID-løsning (Feide), men løsningen er ikke tatt i bruk i utstrakt grad. Samtlige kontrollerte skoleeier i 2016 ble pålagt å få på plass løsning for sterk autentisering, og vi legger til grunn at dette synliggjør kravet og håndhevelsen av det.

Vi har også i 2016 gjennomført elleve brevkontroller med de forskriftsregulerte sentrale helseregistre. Selv om registrene reguleres hver for seg og ut fra hvert registers formål, er det allikevel mange plikter og rettigheter som er felles for hvordan de behandler personopplysninger. Datatilsynet har ønsket å undersøke hvorvidt de kravene som stilles til alle disse registrene gjennom deres forskrifter og gjennom de generelle bestemmelsene i helseregisterloven og personopplysningsloven ivaretas. Det er flere funn i kontrollene, blant annet knyttet til hvordan allmennheten informeres om behandlingen som skjer i registrene, og tilsynene gir et godt og åpent grunnlag for videre dialog med og om de sentrale helseregistre.

Eksempler på enkeltsaker som har hatt betydning for å nå delmålet

Facebook Workplace

Flere norske virksomheter har i 2016 tatt i bruk Workplace by Facebook. Workplace er et kommunikasjonsverktøy som kan brukes internt i en bedrift. Grensesnittet ligner på det «alminnelige» Facebook, men Workplace ligger på en egen plattform. Tjenesten brukes til utveksling av informasjon på arbeidsplassen – dette er dette som er kundens databehandlingsformål. Workplace er skybasert, og driftes på Facebooks servere i Sveige og USA.

Det er en kjent sak at Facebook analyserer sine brukeres atferd og interesser. Ett av formålene med denne analysen er kommersiell bruk og utnyttelse av brukernes private kommunikasjons- og personopplysninger. Når Facebook introduserer nye digitale tjenester myntet på arbeidsplassen, innebærer det samtidig en betydelig utvidelse av potensialet for analyse av oss og våre handlingsmønstre.

Det er virksomheten som tar i bruk tjenesten som har det primære juridiske ansvaret for de personopplysningene som behandles i den forbindelse – det er virksomheten som er den *behand-*

lingsansvarlige. Dette innebærer at det er virksomhetens ansvar å påse at reglene om personvern, persondatabeskyttelse og *informasjonssikkerhet* blir ivaretatt. Blant annet innebærer dette at virksomheten må gjennomføre en personvernkonsekvensanalyse før tjenesten tas i bruk. Facebook vil i utgangspunktet bli å regne som kundens *databehandler*, i alle fall for de opplysningene som Facebook behandler på vegne av den enkelte kunden.

Datatilsynet har i 2016 tatt to saker om Workplace til behandling. Felles for begge er at de handler om vilkårene i den avtalen som virksomhetene må akseptere for å kunne ta tjenesten i bruk. Datatilsynet har uttalt at denne avtalen må beskrive hva Facebook kan gjøre med de personopplysningene som inngår i bruken av tjenesten.

Datatilsynets hovedbekymring har vært at Facebooks standardvilkår er for uklare. Standardvilkårene er svært omfattende, og de er preget av vage formuleringer. Uklarheten gjør det utfordrende å forstå hva som skjer med personopplysningene til de som bruker tjenesten. Det er også en svakhet at Facebook forbeholder seg retten til å endre standardvilkårene til enhver tid. Dette er ikke i tråd med personopplysningslovens utgangspunkt, som sier at det er den behandlingsansvarlige som skal sette betingelsene for hvordan personopplysninger skal behandles – og ikke databehandleren.

Datatilsynet mener at avtalevilkårene må sikre relevant, tilstrekkelig, formålsstyrt, trygg og gjennomsiktig behandling av personopplysninger. Datatilsynet har også formulert et sett med minimumskrav til hva avtalen må si noe om:

- Formålet med avtalen og hva Facebook skal gjøre med personopplysningene (brukerprofiler, kommunikasjon, bilder, lokasjonsdata)
- Bruk av underleverandører
- Plikten til å sørge for tilfredsstillende sikkerhetstiltak
- Avtalens varighet
- Hva som skal skje med opplysningene etter at avtalen er opphørt
- Hvor ofte det skal gjennomføres sikkerhetsrevisjon

Telemotix-saken

Telemotix AS er et selskap som utvikler og leverer telemetriseringsløsninger for biler. Dette vil i korthet si systemer og enheter som fanger opp ulike data om kjøremønstre i forbindelse med bilkjøring. Noen eksempler er bilens hastighet, GPS-posisjon, akselerasjon, oppbremsinger og turtall.

Systemet installeres i bilen av bileieren. Bilistens kjøreatferd kommuniseres så til en plattform i nettskyen, hvor opplysningene lagres, sammenstilles og analyseres.

Denne plattformen kan suppleres med ulike applikasjoner, for eksempel bruksbaserte forsikringstjenester. Tjenesten kan da analysere og vurdere bilistens kjøremønster, og gi tilbakemeldinger om bilistens skaderisiko. Føreren får også tips om eventuelle forbedringspunkter. Det skjer altså en prediksjon av risikoen for ulykker, bilkostnader og miljøkostnader. Telemotix' uttalte målsetning er at den enkeltes kjøreatferd skal utvikle seg i positiv retning, noe som i sin tur skal kunne resultere i lavere bilforsikring.

Behandling av personopplysninger i forsikringsbransjen er underlagt konsesjonsplikt, og i 2016 søkte Telemotix Datatilsynet om slik konsesjon. Saken gjaldt kun behandling av personlig informasjon om privatbilister.

Datatilsynet la i sin vurdering vekt på at tjenesten er samtykkebasert. Tilsynet presiserte imidlertid at det må innhentes samtykke fra alle personer som bruker samme bil – noe som kan være praktisk i familier – og ikke bare den enkelte forsikringskunde. Tilsynet etterlyste også bedre løsninger for innebygget personvern, noe som vil være et ufravikelig krav når det nye regelverket om personvern kommer på plass i 2018. Datatilsynet krevde dessuten at kjøredataene måtte slettes eller anonymiseres med rimelige tidsintervaller, og at det iverksettes adekvate tiltak for å sikre og beskytte den innsamlede personinformasjonen.

Under disse forutsetningene ble konsesjonsøknaden innvilget. Det ble imidlertid satt en tidsbegrensning på konsesjonens gyldighet frem til 31. mai 2108. Bakgrunnen for denne begrensningen er at personvernforordningen vil være inntatt i norsk rett på dette tidspunktet, og at det trolig vil nødvendiggjøre en ny vurdering.

Kunnskapsbasert forvaltning

Kunnskapsbasert forvaltning er viktig, og vi har god erfaring med å gjennomføre større utredningsarbeider. Dette har god informasjonsverdi og fører til økt fokus internt i den enkelt bransje. De siste årene har vi skrevet to større rapporter, «Big data – personvernprinsipper under press», og «Det store datakappløpet». Dette arbeidet er i 2016 fulgt opp med konkrete tilsyn mot enkeltaktører som antas å ha stor signaleffekt i sektoren, og vi har også hatt utstrakt dialog med Norges (og en av Europas) største mediekonsern Schibsted. Dette er en effektiv måte å jobbe på, og har også

gitt Datatilsynet en internasjonal rolle i slike spørsmål. Det viser også at virkemidlene virker godt sammen, i dette tilfelle utredning, som fører til tilsyn, som fører til endring i en hel bransjen.

I 2016 skrev vi rapporten «Sporing i det offentlige rom», og også her fulgte vi opp med tilsyn mot enkeltaktører. Arbeidet vil bli videreført i 2017. Dette antas å ha god effekt på spredning av informasjon om regelverket, og øke bevisstheten hos borgerne om hvordan de spores for eksempel på kjøpesentre.

Endelig vil vi kommentere veiledningstjenesten. Dette anses som en svært sentral kilde til informasjon, og tallene viser som nevnt over at flere etterspør våre råd og vår veiledning. Vi har prioritert å ha god kapasitet på veiledningstjenesten, både slik at medarbeiderne kan ha mer varierte oppgaver, men også for at vi skal yte rask service.

Oppsummert mener vi den økte aktiviteten, og summen av alle de tiltakene vi har igangsatt både overfor virksomheter og borgere, gjør at vi oppfyller delmål 1.

4.1.3 Ressursbruk

Dette er det delmålet som er klart mest ressurskrevende for Datatilsynet, og aktivitetene omfatter hele vår kjernevirksomhet, det vil si tilsyn, saksbehandling, veiledning og kommunikasjonsarbeid. Grensen mot de øvrige delmålene er flytende. For eksempel har deler av arbeidet en grenseflate både mot det internasjonale arbeidet vårt og mot forordningsarbeidet.

Vi ha fastslått ressursbruken til 20 årsverk i 2016. Vi anser dette som et riktig nivå, da dette, som nevnt over, er helt sentralt i vårt arbeid. Vi gjør ingen nøyaktig ressursberegning ved årets start, men anser ressursbruken for forsvarlig og riktig vektet opp mot de aktivitetene vi har gjennomført.

4.2 Delmål 2: Innebygd personvern ivaretas i utviklingen av nytt regelverk og nye tekniske løsninger

4.2.1 Aktiviteter under delmål 2

Innebygd personvern er i dag ikke et lovkrav. Dette betyr at Datatilsynet må bruke andre virkemidler enn tilsyn og annen håndhevelse av regelverk for å fremme bruken av dette viktige verktøyet.

Vår innsats kan deles i fem:

- Foredrag og annen informasjon

- Påvirkning og høringsarbeid
- Rådgivning og veiledning
- Kontaktmøter
- Personvernombudsordningen

Ettersom departementet stilte spørsmål ved om vi hadde brukt for lite ressurser på dette delmålet i årsrapporten 2015, har vi valgt å gi en relativt detaljert redegjørelse for hva vi har gjort på dette området i 2016.

Påvirkning og høringsarbeid

Vi avgir en lang rekke høringsuttalelser hvert år, og vi påpeker alltid viktigheten av innebygd personvern dersom dette er naturlig. Dette har for eksempel dreid seg om disse:

- Høringsuttalelse til Forslag til EU-direktiv om sikkerhet i nettverk og informasjonssystemer.
- Høringsuttalelse til Digital sårbarhet – NOU 2015: 13.
- Høringsuttalelse til Samhandling for sikkerhet – NOU 2016: 19 – Vi uttalte her at dersom kravet om digitalisert overføring av registeropplysninger (personellsikkerhet) innebærer at man må utvikle nye system eller løsninger, bør registereierne følge prinsippene om innebygd personvern.
- Register for utestengte studenter (RUST).
- Vitnemålportalen.
- Selvdeklareringsordning for helseapper.
- Høringsuttalelse til eID-forordningen, hvor vi pekte særlig på viktigheten av å bruke instrumentene som følger av forordningen på områder der hvor kommunikasjonsvern ikke følger av personopplysningsloven, som for statens løsning for elektronisk postkasse for innbyggerne.

I de to øverste høringsuttalelsene har vi fremhevet at innebygd personvern og innebygd informasjonssikkerhet bør innføres som emner i høyere utdanning.

Datatilsynet har gjennomført flere møter med Schibsted i 2016. Formålet med møtene har vært å få større innsikt i hvordan selskapet håndterer personopplysninger i forbindelse med målretting av annonser og innhold til brukerne, og bidra til løsninger som ivaretar personvernet.

Vi har også i 2016 hatt et samarbeid med norske forbrukermyndigheter da personvern og forbrukervern henger tett sammen. I den digitale økonomien er stadig flere forretningsmodeller basert på forbrukerdata. Samarbeidet involverer både avklaring av kompetanse, samarbeid i

enkeltsaker, og ikke minst at vi sammen skaper oppmerksomhet hos forbrukere og leverandører om ivaretagelsen av personvernet i moderne forbrukerrettede tjenester.

Kontaktmøter

Vi har også en rekke kontaktmøter hvert år. Også her er innebygd personvern et helt sentralt tema. Vi kan trekke fram følgende eksempler der dette har vært spesielt viktig:

- Difi med de som jobber med informasjonssikkerhet
- NSM om samarbeid om veiledninger
- Direktoratet for E-helse i forbindelse med utviklingen av nye E-helseløsninger.
- IKT-Norge

Foredrag

Som nevnt over har holdt vi omlag 200 foredrag i 2016. I nær sagt samtlige var innebygd personvern et viktig tema. Vi har i tillegg holdt omlag 15 foredrag der innebygd personvern, gjerne kombinert med utredning av personvernkonsekvenser, har vært hovedtema. Dette har vært for eksempel Difi, forsikringsbransjen og ISACA (Information Systems Audit and Control Association). Et annet eksempel er foredrag og stand på den store konferansen for offentlig digitalisering, NOKIOS, hvor innlegget vårt i det vesentlige handlet om å bygge personvern inn i løsningene for offentlig samhandling og gjenbruk av data.

Personvernombudsordningen

Innebygd personvern er et tema på kurs og seminarer i regi av personvernombudsordningen. Det har vært avholdt både grunnkurs, videregående kurs og spesialkurs for ombud i helsesektoren.

Rådgivning og veiledning

Vi har gjennomført en rekke møter med beslutningstakere i offentlig sektor og leverandører av IKT-løsninger for å se på hvordan de best kan bygge og vedlikeholde gode internkontrollsystemer og god informasjonssikkerhet for å ivareta personvernet

Noen av disse har innebygd personvern som ett av flere tema, mens noen nærmest er dedikert til kun dette. Her er noen eksempler:

- Veiledningsmøte for SERI-studenter som har innebygd personvern som tema i Bacheloroppgave

- Veiledningsmøte for VOX (kartlegging av ferdigheter for voksenoppøringen)
- Veiledningsmøte med Uninett / Dataporten (studentinnlogging til felleskomponenter)
- Veiledningsmøte med Cyberforsvaret (om skytjenester)
- Veiledningsmøte med Liquid Barcodes
- Veiledningsmøte med Compilo

I tillegg har vi også begynt å peke på viktigheten av innebygd personvern når vi behandler enkelt saker, for eksempel konsesjoner til Telemotix. Her etterlyste vi løsninger for innebygget personvern, og viste til personvernforordningen. Datatilsynet krevde dessuten at kjøredataene måtte slettes eller anonymiseres med rimelige tidsintervaller, og at det iverksettes adekvate tiltak for å sikre og beskytte den innsamlede personinformasjonen. Slike krav er i kjerneområdet for innebygd personvern.

4.2.2 Effekten av aktivitetene

Det er vanskelig å måle effekten av vårt arbeid under dette delmålet. Vi ser imidlertid at den langsiktige strategien vi la i 2011 om å gjøre begrepet kjent i Norge, har lyktes, og Datatilsynet har spilt en sentral rolle i å utvikle og spre kunnskap om selve begrepet innebygd personvern. I dag er dette et begrep «alle» snakker om, og det blir også et lovkrav i personvernforordningen.

De siste årene har vi jobbet mer med konkret rådgivning om hva dette innebærer, og bygget kompetanse internt i tilsynet. Det har vært en prioritert oppgave å forsøke å gjøre aktører i de ulike sektorene (særlig offentlig sektor) til gode bestillere av løsninger med innebygd personvern, og vi har gitt råd til leverandører om å ta hensyn til innebygd personvern i deres leveranser til offentlig sektor. Eksempler her er velferdsteknologi og helseregistre.

Vi ser også med stor tilfredshet at kravet om innebygd personvern nå også er tatt inn i digitaliseringsrundskrivet, der det heter at «virksomhetens IKT-systemer skal bygges i tråd med prinsippene for innebygd personvern, herunder personvernvennlige standardinnstillinger». Dette har Datatilsynet jobbet for i flere år.

Vi har også vært aktive i styringsgruppen i Helsenormen, og poengtert viktigheten av dette i sikkerhetsarbeid med velferdsteknologi.

Vi har påpekt viktigheten av innebygd personvern i bransjenormen for sikkerhetsbransjen, som nå er under arbeid.

Den nevnte Vitnemålsportalen er et godt eksempel på hvordan innebygd personvern, etter råd- og veiledning fra Datatilsynet, kan brukes:

Personvern i designet

- Systemet innhenter kun nødvendige personopplysninger.
- Sletterutiner er etablert, informasjon slettes automatisk etter et bestemt tidsintervall, eller når formålet ved behandlingen er opphevet.
- Brukergrensesnittet begrenser muligheten til å oppgi unødvendig personlig informasjon.

Åpenhet

- Det finnes lett tilgjengelig informasjon for den registrerte om hvordan opplysningene blir behandlet i løsningen. Informasjonen gir den registrerte beskjed om hvilke opplysninger som samles inn, hvordan de brukes, hvem som har tilgang til dem, hvordan og hvor lenge de lagres, den registrertes muligheter for å endre og slette dem, og eventuelt hvem opplysningene kan bli utlevert til.
- Det finnes et system for samtykke og tilbaketrekking av samtykke ved innsamling av personopplysninger.
- Det finnes løsninger som enkelt lar den registrerte be om innsyn i eller logge seg inn for å se hvilke personopplysninger som er registrert om han eller henne.

Vi vil også trekke fra RUST. Formålet med dette registeret er å hindre at en student som er ute-stengt fra en institusjon får opptak ved en annen institusjon i utestengingsperioden. Vårt arbeid har ført til at RUST nå bidrar til at arbeidsprosessen er digitalisert og ivaretar samtidig studentenes personvern på en bedre måte. Følgende viktige prinsipper er fulgt:

Minimalitetsprinsippet – registeret formidler utestengingsvedtak kun til institusjonen som har behov for denne informasjonen, dvs. der den utestengte studenten har søkt opptak eller er meldt opp til eksamen.

Retten til å bli glemt – informasjonen slettes etter at utestengingsperioden er utløpt – registeret er derfor ikke en «svarteliste».

Dette har ført til at studenten starter med blanke ark etter at utestengingsperioden er utløpt.

Arbeidet med innebygd personvern er langsiktig, og krever bruk av mange virkemidler. Datatilsynet mener selv å ha oppnådd målet for 2016. Vi ser imidlertid fram til at forordningen trer i kraft, og

at dette lovfestes. Det vil utvilsomt lette vårt arbeid.

4.2.3 Ressursbruk

Delmål 2 er horisontalt og griper inn i samtlige sektorer vi jobber på. Innsatsen er fragmentert, og arbeidet er ofte en del av et større prosjekt, et møte, en høring eller et foredrag. Vi har brukt mer ressurser på å jobbe med innebygd personvern i år sammenlignet med 2015, og anslår ressursbruken til tre årsverk.

4.3 Delmål 3: God kjennskap til rettigheter og plikter i EUs personvernforordning

4.3.1 Aktiviteter under delmål 3

Den store regelverksendringen som EU sin nye personvernforordningen fører med seg har vært en betydelig oppgave for Datatilsynet i 2016 og vil også være det i årene som følger. Det nye regelverket ble vedtatt i april 2016 og skal implementeres i norsk rett 25. mai 2018. I perioden frem til ikrafttredelse må både Datatilsynet og virksomhetene som skal etterleve det nye regelverket forberede seg.

Arbeidet ble påbegynt i Datatilsynet i 2015 og intensivert i 2016. Vi har fulgt regelverksutviklingen hos EU meget tett og vi har prioritert vår internasjonale tilstedeværelse. I tillegg har vi påtatt oss oppgaver i arbeidet med forordningen i EU regi, for å være best mulig forberedt når forordningen trer i kraft.

Samarbeidet med de nordiske datatilsynsmyndighetene er også intensivert i forbindelse med dette arbeidet. Gjennom arbeidet som er gjort og møtene vi har hatt med våre søsterorganisasjoner i de nordiske land, har vi sett at vi fra norsk side har kommet langt i arbeidet med forberedelsene til ny forordning. Vi har selvsagt tett samarbeid med samtlige av de nordiske landene, men har hatt mye kontakt med Island siden vi er i samme situasjon da vi ikke er EU-medlemmer. Dette har betydd at kontakten med Danmark, Sverige og Finland også har vært meget viktig, siden disse landene som medlemmer sitter nærmere det som skjer innenfor EU.

Datatilsynet deltar også, som eneste ikke-departement, i en tverrdepartemental arbeidsgruppe som ledes av Justis- og beredskapsdepartementet, knyttet til implementeringen i norsk rett.

Vi har identifisert en rekke tiltak som må gjennomføres i perioden fram til forordningens ikrafttredelse. Noen av tiltakene er:

- Analysere konsekvenser av forordningen
- Forberede behov for endringer i forvaltningspraksis
- Bistå med regelverksutvikling, herunder høringsarbeid i forbindelse med endring av særlovgivning hjemlet i personopplysningsloven og andre lover vi fører tilsyn etter
- Bistå departementet med spørsmål og oppgaver som faller på dem i forbindelse med implementeringen
- Oppdatere vårt nettsted og informasjonen der
- Utvikle organiseringen av personvernombudsordningen til å håndtere det nye regelverket
- Kommunisere regelverksendringene til publikum og virksomheter
- Tilpasse arkiv- og saksbehandlingssystem
- Gjennomgå egen tilsynsmetodikk, og utarbeide nytt malverk
- Økt samarbeide med andre lands personvernmyndigheter
- Tilrettelegge for og gjennomføre egen kompetanseheving
- Digitalisere vår egen saksbehandling og vår kontakt med publikum, for å kunne håndtere forordningens nye krav og selvsagt for å bli en mest mulig digital etat i tråd med «Digital agenda»

Gjennomføringen av arbeidet med personvernforordningen er organisert i et prosjekt med fem delprosjekt. De fem delprosjektene er:

- *Nytt regelverk (juridisk)*. Dette delprosjektet har ansvar for å vurdere hva det nye regelverk betyr for Datatilsynet. Det holder også i våre internasjonale forpliktelser og har kontakt med Justisdepartementet om dets arbeid med å innføre forordningen i norsk rett.
- *IKT og prosess-støtte*. Dette delprosjektet sørger for at vi har nødvendige og hensiktsmessige fagsystemer for å håndtere oppgavene våre etter nytt regelverk. Dette inkluderer gode løsninger for samhandling med eksterne parter og støtte i vår interne saksbehandling.
- *Kommunikasjonsprosjektet*. Delprosjektet skal håndtere de rene kommunikasjonsoppgavene knyttet til de nye reglene. Først og fremst skal prosjektet legge til rette for at både offentlige og private virksomheter får den informasjon de trenger for å kunne etterleve det nye regelverket og for at innbyggerne får informasjon om sine rettigheter.
- *Personvernombud*. I dette delprosjektet håndteres tilpasninger av personvernombudsordningen til det nye regelverket. Ordningen går fra å være frivillig til å være obligatorisk for alle

offentlige virksomheter og den vil også pålegge langt flere private virksomheter å opprette personvernombud. Delprosjektet skal i tillegg til dette utrede og forstå hvordan den fremtidige opplæringen av personvernombud skal foregå.

- *WEB*. I dette delprosjektet håndteres nødvendige endringer av plattform, struktur og innhold på vårt nettsted.

Nærmere om arbeidet i delprosjektene

Juridisk

Arbeidet med å gå gjennom og fortolke forordningsteksten del for del er påbegynt og for noen områder også avsluttet. Dette er et omfattende og meget viktig arbeid som danner grunnlaget for våre anbefalinger til Justis- og beredskapsdepartementet, for vår internopplæring, for de endringer som er påkrevd i våre arbeidsprosesser, og for all ekstern kommunikasjon vi må gjennomføre i tilknytning til at et nytt regelverk innføres.

Innenfor det juridiske området er det også jobbet mye internasjonalt. Det er viktig for oss å delta så nært det som skjer innenfor EU/EØS som mulig, både for å vise at vi kan og ønsker å bidra og for å kunne lære og forstå det nye regelverket best mulig. Vi har også sett at det er naturlig og nødvendig å samarbeide tett med våre nordiske kolleger da vi stort sett har de samme utfordringene og problemstillingene. Gjennom et slikt samarbeid kan vi utnytte ressurser og kompetanse på tvers innenfor Norden på en god og effektiv måte.

IKT

Det viktigste vi har jobbet med og gjennomført i dette delprosjektet, er tilknytning til og å ta i bruk offentlige fellesløsninger slik som Altinn, ID-porten og Sikker Digital post. Vi har også gjort tilpasninger i vårt eget saksbehandlingsverktøy for å effektivisere vår måte å jobbe på. Innføringen av det nye regelverket vil kreve av vi lærer oss nye måter å jobbe og saksbehandle på, derfor er det veldig viktig for oss at vi tar i bruk nye, moderne og digitale verktøy for å bygge denne endringen med.

Personvernombudsordningen

Arbeidet med å fortolke og forstå hvilke krav forordningen stiller til opprettelse av personvernombud har stått sentralt her. Det er ingen tvil om at dagens frivillige ordning blir erstattet av en obligatorisk ordning som vil bety at antallet ombud vil stige betraktelig. Vi har derfor satt i gang et

arbeid med å kartlegge mulighetene for å finne samarbeidspartnere innenfor universitets- og høyskolemiljøene for å kunne gi kvalifisert opplæring til både eksisterende og alle nye personvernombud. Det er også startet opp et samarbeid med Brønnøysundregistrene for å se på hvordan det er mulig å bygge opp et register med oversikt over virksomheter med personvernombud.

Kommunikasjon og opplæring

Det er utarbeidet planer for opplæring av Datatilsynets ansatte for samtlige deler av det nye regelverket. Det er også utarbeidet planer for eksternt-kommunikasjon både i forhold til innhold og til kanaler. Vi har innledet samarbeid med interesseorganisasjoner som IKT-Norge, KS, KINS og andre for å finne arenaer for å informere om forordningen og for å rekruttere «agenter» som kan hjelpe oss med å spre det budskapet som vi ønsker.

WEB

Vårt eget nettsted er og skal være hovedkilden til god, oppdatert og korrekt informasjon om det regelverket vi forvalter. Det er også viktig at vi klarer å gjøre dette nettstedet så godt at våre brukere også ser dette som hovedkilden når de skal søke informasjon om eller fra Datatilsynet. Når regelverket endres og vi blir ytterligere digitale i vår måte å jobbe på, fordrer det at vi har et moderne, effektivt og meget godt oppdatert nettsted. Vi har startet et arbeid med å oppdatere og modernisere nettstedet slik at vi skal møte disse utfordringene på en best mulig måte.

4.3.2 Effekten av aktivitetene

Selv om det er den enkelte virksomhet som har ansvar for å etterleve regelverket, er Datatilsynets forordningsprosjekt helt sentralt for at norske virksomheter skal bli i stand til å følge regelverket. Tilsvarende er kompetansebygging internt viktig for at vi skal kunne praktisere regelverket på en god måte, og med tilstrekkelig effektivitet.

Det er krevende å måle effekten av aktiviteten når tusenvis av virksomheter og flere millioner borgere er målgruppe. Vi er, tross dette, av den oppfatning at vår arbeid har hatt en god effekt.

Vi opplever, som nevnt over, stor pågang fra media, og forordningen er blant de mest etterspurte temaene. Stadig flere vil ha oss som foredragsholdere og det er stadig flere som vil ha være råd før en behandling starter. Dette er klare

indikasjoner på at regelverket begynner å bli kjent, og at de behandlingsansvarlige ønsker å vite mer om forordningsarbeidet. Dette underbygges at personvernarrangementer, som det er mange av for tiden, alltid opplever svært høye besøkstall.

Vi opplever også en positiv innstilling til det nye regelverket. Datatilsynet fører ikke statistikk over veiledningsmøter, og selvfølgelig heller ikke uformelle kontakt og diskusjoner i etterkant av foredrag og konferansen, men vi er av den bestemte oppfatning av at dette oppfattes som viktig. Dette underbygges av at det er stor etterspørsel etter informasjonsmateriell. Personvernforordningen er det mest besøkte temaet på hjemmesiden vår, og antall besøkende er økende.

Det er et stort ønske om å samarbeide med Datatilsynet. Store organisasjoner, bedrifter og organisasjoner inviterer oss inn, og vi har inngått et mer forpliktende samarbeid med flere sentrale aktører. Det samme gjelder samarbeid om å få plass en ny ordning for opplæring av personvernombud. Flere høyskoler, både private og offentlige, er positive til å stå for denne opplæringen.

Datatilsynet er derfor av den oppfatning at vi har oppfylt dette delmålet.

4.3.3 Oppdrag fra departementet

Datatilsynet har fått oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet i forbindelse med gjennomføringen av forordningen.

Vi jobber tett sammen med departementene i prosessen, har deltatt i en rekke møter med departementene og andre etater, og gitt innspill i ulike faser av prosjektet, særlig knyttet til den juridiske implementeringen av forordningen. Vi har også vært med i diskusjonen, og gitt innspill til om enkelte sektorer fortsatt bør ha særreguleringer.

I tillegg forsøker vi å gi departementet god informasjon om hva vårt arbeid og vårt internasjonale engasjement (og våre bidrag) på den internasjonale arena.

Vi mener å ha oppfylt oppdraget fra departementet.

4.3.4 Ressursbruk

Mange medarbeidere i Datatilsynet jobber med personvernforordningen, mens en person har dette som sin heltidsbeskjeftigelse. I tillegg er det kommunikasjonsrådgiver, webredaktør og prosjektleder som bruker mest tid på dette.

Igjen er det vanskelig å anslå nøyaktig ressursbruk. Dette skyldes, som nevnt over, at grenseflaten mot øvrige delmål er flytende. I tillegg innebærer forordningsprosjektet mye reisevirksomhet på flere medarbeidere, gjerne på møter og konferanser der også andre temaer diskuteres.

Datatilsynet fikk tildelt ressurser tilsvarende fem årsverk til forordningsprosjektet, men er av den oppfatning at vi bruker mer enn dette og har anslått ressursinnsatsen til å være seks årsverk.

Vi oppfatter dette som en riktig og forsvarlig ressursbruk, selv om det er et visst overforbruk. Denne jobben må gjøres skikkelig, og da er det bedre å prioritere ned andre oppgaver i den fasen vi nå er.

4.4 Delmål 4: Datatilsynet som ombud for personvern nasjonalt og et effektivt talerør for personvern internasjonalt

4.4.1 Aktiviteter under delmål 4 – effektivt talerør internasjonalt

Internasjonalt arbeid er viktig for Datatilsynet. Siden Norge ikke er medlem i EU, kan det være utfordrende å skaffe seg påvirkningsmuligheter inn mot EUs beslutningsprosesser. Målet for 2016 var å søke større synlighet på den internasjonale arenaen, og finne fora hvor vi kan være med og komme til orde. Vi har benyttet alle de fora vi er representert i til å søke oppmerksomhet.

Ettersom internasjonalt samarbeid blir stadig viktigere fremover med et harmonisert regelverk på personvernområdet, er det viktig for oss å ha et godt internasjonalt nettverk.

Nedenfor følger en gjennomgang av våre viktige internasjonale aktiviteter i 2016.

Artikkel 29-gruppen (Art. 29 Data Protection Working Party – WP 29)

Artikkel 29-gruppen er opprettet i henhold til personverndirektivet, og er den øverste rådgivende forsamlingen for EU-kommisjonen i spørsmål om personvern og informasjonssikkerhet. Her møter alle lederne for EU-landenes datatilsynsmyndigheter. Norge har observatørstatus som EØS-land. Dette innebærer at vi kan delta og bidra med vår faglige kompetanse og gi innspill i møter og undergrupper, med uten stemmerett.

I 2016 har Datatilsynet deltatt med to representanter (en i ledelsen) på plenums møtene i denne gruppen. Det er holdt fem plenums møter i 2016, og Datatilsynet har vært representert på alle.

I tillegg har vi hatt representanter i ulike undergrupper til Artikkel 29-gruppen. Datatilsynet har faste representanter i «Cooperation Subgroup» og «Technology Subgroup», men deltar også i undergruppen «Future of privacy» (avhengig av tema for diskusjon).

Technology Subgroup er en arbeidsgruppe som gjør saksforberedelser for Artikkel 29-gruppen. Disse forberedelsene danner grunnlag for mange av Artikkel 29-gruppens uttalelser. Vår deltakelse i arbeidsgruppen gir god mulighet til å fremme norske synspunkter innenfor spørsmål om bruk av teknologi og koblingen til juss og regelverk. Undergruppen diskuterer også konsekvensen av nye teknologier som påvirker personvernet, noe som er svært nyttig som informasjonskilde for oss. Vi benytter også anledningen til å fremme våre forslag inn i gruppen og deltar som co-rapportør i aktuelle grupper.

Future of Privacy Subgroup (FOP) er en annen undergruppe. Her foregår mange av diskusjonene om den nye forordningen. Vi er representert med en jurist, og har vært med på alle møtene som har vært holdt i 2016. Vi har også bidratt til utformingen av to sett med retningslinjer, om henholdsvis administrative sanksjoner og nasjonalt handlingsrom.

Året har vært preget av arbeidet med det nye felles europeiske personvernregelverket. Datatilsynet har vært medforfatter av to viktige uttalelser om felles europeisk tilsyn og administrative sanksjoner (overtredelsesgebyr) etter forordningen. I tillegg har vi utarbeidet saksflyttdiagrammer for samtlige former for samarbeid mellom tilsynsmyndigheter etter forordningen. Disse ble vedtatt i plenum og skal danne grunnlag for utvikling av det fremtidige IKT samarbeidsplattformen til EDPB og organisering av rutiner for samarbeid i medlemslandene.

Når det gjelder uttalelsen om overtredelsesgebyr, fortsetter samarbeidet med det britiske datatilsynet og EDPS (European Data Protection Supervisor, EUs ombudsmann for personvern), begge strategiske partnere for Datatilsynet i årene som kommer.

International Working Group on Data Protection in Telecommunications er også en undergruppe av Artikkel 29-gruppen.

Berlingruppen – International Working Group on Data Protection in Telecommunications (IWGDPT)

Berlingruppen er et internasjonalt fellesskap som arbeider med personvern innen elektronisk kommunikasjon i utvidet forstand. I det vesentlige er

det personvernmyndigheter som deltar. Gruppen avgir uttalelser (Working Papers) om aktuelle personvernspørsmål. Denne gruppen tok i 2015 initiativ til å lage retningslinjer for personvern i læringsplattformer og andre digitale plattformer i skolen. Arbeidet har foreløpig resultert i et utkast til «Working Paper on the use of E-Learning Platforms in Primary and Secondary Education». Datatilsynet har bidratt til dette arbeidet i 2016 og følger opp videre i 2017.

Datatilsynet har over flere år vært en aktiv deltaker i Berlingruppen. Våren 2016 var vi vertskap for Berlingrubbens møte i Oslo. I forbindelse med gruppens høstmøte i Berlin fremkom det forslag om å redusere antall møter til ett i året. Gruppens fremtidige form er under diskusjon, vår strategi er å beholde to møter i året.

Global Privacy Enforcement Network – GPEN

I tillegg til å delta i GPEN Privacy Sweep Day i mai har Datatilsynet bidratt økonomisk til å etablere tjenesten GPEN Alert. GPEN Alert er et multilateralt varslings- og kommunikasjonssystem som gjør det mulig for datatilsynsmyndigheter å dele informasjon på tvers av grenser. Vi har også vært med å teste dette systemet, som er utviklet og drives av Federal Trade Commission (FTC) i USA.

Vi deltar jevnlig på «GPEN conference calls» der tilsyn fra hele verden deler erfaringer fra arbeidet sitt.

Schengen Coordination Group (SCG)

Vi er fullverdig medlem av Schengen-koordinasjonsgruppen som møtes i EU-parlamentet i Brussel. Vi har deltatt på ett møte i 2016. I tillegg deltok en ekspert fra Datatilsynet i tilsynsteamet som inspiserte Schengen informasjonssystem i Italia i 2016. Vi planlegger også fremover å være med på kontroller av andre Schengen-land.

Eurodac og Visumsamarbeidet i Europa

Vi er fullverdig medlem av begge disse koordineringsgruppene. Møtene finner som regel sted samtidig, ettersom de to temaene er beslektet. Vi deltok på ett av møtene som ble avholdt i 2016.

Samarbeid med de nordiske datatilsynsmyndighetene

Det nordiske datatilsynsmøtet ble i år avholdt på Island. Hovedtemaet var den nye forordningen. De nordiske datatilsynsmyndighetene har dessuten jevnlig kontakt, både i form av uformelle sam-

taler og på andre internasjonale arenaer. Den nye personvernforordningen er naturlig nok et tema som har gått igjen i 2016.

Samarbeid med den makedonske personvernmyndigheten

Sammen med en representant fra NorSIS deltok Datatilsynets direktør og kommunikasjonssjef i februar på en samarbeidskonferanse for personvernmyndigheter på Vest-Balkan, i regi av vår makedonske søsterorganisasjon. Her ble en makedonsk versjon av Slettmeg.no lansert. Målet er å få til et samarbeid om tilsvarende tjenester i flere land. Etter lanseringen i februar har det ikke vært noen ytterligere dialog med Makedonia.

Den internasjonale personvernkonferansen (ICDPPC)

På den internasjonale personvernkonferansen (ICDPPC) i 2016 ble det vedtatt en resolusjon om internasjonalt rammeverk for personvern i utdanning. Datatilsynet har bidratt til resolusjonen med erfaringer fra arbeidet med Du bestemmer.

Samarbeid med European Data Protection Supervisor (EDPS)

Vi har etablert tett kontakt med European Data Protection Supervisor, og den europeiske forbrukerorganisasjonen BEUC. Det norske Datatilsynet er blitt anerkjent for å være blant tilsynsmyndighetene i Europa som har størst kompetanse på spørsmål knyttet til Big Data og den digitale dataøkonomien. Datatilsynet var blant annet invitert med som paneldeltaker i en større konferanse EDPS og BEUC arrangerte i Brussel om forbruker- og personvern i digitale tjenester. EDPS har tatt initiativ til å etablere et såkalt «digital clearing house» som skal være en møteplass for personvern- og forbrukermyndigheter i Europa der de kan diskutere felles problemstillinger og følge opp konkrete saker. Datatilsynet har takket ja til å delta i dette prøveprosjektet.

Rapporter

Vi har også presentert «Det store datakappløpet» for Artikkel 29-gruppen, Berlin-gruppen, GPEN (internasjonalt nettverk for personvernmyndigheter) og ICPEN (internasjonalt nettverk for forbrukerombud). Vi har også delt vår kunnskap om personvernutfordringer i medie- og annonseindustrien med det tyske og franske konkurranse-

tilsynet som har skrevet en felles rapport om dette markedet.

Som nevnt over har vi også presentert rapporten om sporing i det offentlige rom på en internasjonal konferanse i Berlin.

GPEN – sveip

Datatilsynet sjekket personverninformasjonen i seks hjemmetestprodukter koblet opp mot smarttelefon. Produktene målte blodtrykk, blodsukker (typisk brukt av diabetikere) og såkalte oksymer/pulsoksymeter som måler oksygenmetning i blodet og puls (aktuelt for kolspasienter). Vi har sett på produkter som er lett tilgjengelig for norske forbrukere. Kartleggingen, eller «sveipet» som vi kaller det, er del av et internasjonalt samarbeidsprosjekt med 25 deltakende tilsynsmyndigheter.

4.4.2 *Aktiviteter under delmål 4 – Datatilsynets ombudsrolle*

Datatilsynet har en viktig rolle som ombud for personvernspørsmål. Dette innebærer at vi i egenkap av kompetent fagorgan skal bidra i personverndebatten. Ofte springer debattene ut av våre tilsyn eller som følge av utredninger og rapporter, eller ved at vi blir oppringt av eller selv tar kontakt med media for å kommentere eller flagge spesielle saker. Dette kan også innebære å møte på høring på Stortinget eller delta i ulike debatter.

I meldingsåret har vi særlig vært aktive i følgende debatter:

- GPS-klokke for barn, der vårt standpunkt har vært at dette er svært krenkende for barns personvern
- Krav om å dokumentere barns adferd i barnehagen i barnehager, som vi mener går alt for langt
- Innføre dataavlesing, som vi mener er et inngripende tiltak som burde vært vedtatt som en solnedgangslov, og evaluert etter for eksempel tre år
- Sletting av DNA referanseprofiler, som vi mener går for sakte
- Behov for en bred utredning av personvernkonsekvenser av genteknologi
- Behov for et nytt DNA-utvalg
- Krav om at det bør nedsettes en personvernkommisjon på justissektoren
- Regulering av kryptering, som vi mener er svært uheldig
- Overvåkningsøkonomien
- Nye politimetoder og digital grensekontroll

4.4.3 *Effekten av aktivitetene*

Effektivt talerør internasjonalt

Viktige forbrukermarkeder globaliseres, og store amerikanske selskaper har oppnådd en svært sentral posisjon i de fleste nordmenns liv. Det nye personvernregelverket kommer, selvsagt, fra EU, og som ikke-medlem er det begrenset hvilke påvirkningsmulighet vi har.

Tross dette utgangspunktet, har Datatilsynet valgt å øke sin internasjonale aktivitet i 2016. Kun gjennom strategisk, målrettet arbeid er det mulig å oppnå innflytelse. Vi har særlig valgt å jobbe for økt synlighet, og å være en pådriver i nordiske samarbeid og påta oss arbeidsoppgaver eller selv ta initiativer i internasjonale fora. Blant annet arrangerte vi vårmøtet i Berlin-gruppen i mai 2016.

Dette har gjort at vi har brukt mer ressurser enn noen gang på internasjonalt arbeid. Vi opplever imidlertid at vi i stadig større grad blir lyttet til, og at vi blir invitert inn i «det gode selskap».

I meldingsåret har vi deltatt aktivt i flere undergrupper i WP29, og for første gang deltatt konkret i utarbeidelsen av utredninger, på helt sentrale områder. Vi har også blitt bedt om å delta i utarbeidelsen av et arbeidsdokument om profilering, som nettopp har startet.

Vi arrangerte, som en av svært få datatilsyn, er eget panel på den store personvernkonferansen CPDP i Brussel. Vi ble også invitert med som deltagere i to andre paneler. Vi har blitt invitert til samarbeid med det europeiske datatilsynet EDPS, og ble bedt om å skrive forord i et prestisjefyllt juridisk tidsskrift. I tillegg har vi holdt innlegg på forbrukerkonferanser og andre personvernkonferanser.

Våre bidrag har særlig vært knyttet til forordningsarbeidet, der vi har stilt oss til disposisjon, og til spørsmål knyttet til stordata og kommersiell bruk av personopplysninger, der vi i flere år har vært blant de datatilsyn med størst kompetanse. Det er derfor veldig tilfredsstillende å se at dette arbeidet har blitt lagt merke til, og har båret frukter.

Etter vår oppfatning har vi oppnådd delmålet om å være et effektivt talerør for personvern internasjonalt.

Datatilsynets ombudsrolle

Mens vi tidligere var en ganske ensom røst i personverndebatten, observerer vi nå at stadig flere, det være seg politiske partier, organisasjoner eller enkeltpersoner, deltar i debatten. Dette ser vi som svært positivt, og motiverende.

Listen over «ombudsaktiviteter» over viser at Datatilsynet er synlig i den offentlige debatten om personvern. Antall medieomtaler gikk igjen noe opp i 2016 etter en periode med nedgang, og vi blir fortsatt i stor grad kontaktet av media for å kommentere personvernspørsmål. Vi opplever god respons og gode tilbakemeldinger på vår deltagelse. Det er imidlertid vanskelig å måle effekten av disse aktivitetene, ettersom det er mange faktorer som kan føre til endring, eller én enkeltfaktor som stanser en sak. Dessuten er ombudsarbeid ofte langsiktig, og styrt av utenforliggende omstendigheter.

Vi er også av den oppfatning av det i seg selv er et gode å reise debatt. Datatilsynet er kun en stemme, og personvern en interesse, når en politisk beslutning skal tas. Vi ser eksempel at overvåkningsøkonomi har vært debattert i hele 2016. Vi ser det fortsatt diskuteres om det bør nedsettes en personvernkommissjon, mens vi fikk god gjennomslag for dokumentasjonsregler i barnehager og bred støtte i vår motstand mot å regulere kryptering.

Datatilsynet mener derfor at vi har oppfylt delmålet.

4.4.4 Ressursbruk

Ressursbruken knyttet til vår internasjonale innsats, og bruk ombudsrollen, er vanskelig å fastslå nøyaktig. Dette arbeidet er integrert og henger tett sammen med øvrige aktiviteter, og det er vanskelig å anslå når det «rene» tilsyn- eller utredningsarbeid sluttet og når ombudsrollen starter. Diskusjonen om sletting av referanseprofiler for DNA er et eksempel. Saken startet med et tilsyn i 2011, og har siden har blitt fulgt opp gjennom saksbehandling, men samtidig har spørsmålet om bruk av DNA vært mye diskutert. Blant annet har flere politikere, og politiet, ment for lang lagring av DNA kan føre til at færre er villig til frivillig å avlegge DNA-prøve. Vi gjennomførte et nytt tilsyn, denne gangen med politiets DNA-register i 2015, og fulgt opp både som tilsyn, og ombud, i 2016.

Vårt arbeid innen sporing i det offentlige rom og kommersiell bruk av personopplysninger startet med to utredninger og påfølgende debatt, altså typisk ombudsarbeid. I 2016 har vi fortsatt utredningsarbeidet, men også gjennomført flere tilsyn. I tillegg har vi løftet begge rapporter internasjonalt, og deltatt med foredrag og i debatter på internasjonale konferanser.

På andre områder, som for eksempel GPS-klokker for barn, har vi utelukkende bruk ombudsrollen.

Vi vil anslå ressursbruken til fire årsverk, men da er ikke internasjonalt arbeid knyttet til forordningen medtatt. Dette er i overensstemmelse med det på forhånd antatte ressursbruk.

4.5 Gjennomførte evalueringer og hovedfunn

Datatilsynet har gjennomført seks evalueringer i 2016.

Kurs for personvernombud

I 2016 har Datatilsynet arrangert grunnkurs for nye ombud, juridisk fordypningskurs og kurs om informasjonssikkerhet og internkontroll både høst og vår. I tillegg har vi hatt en egen fagdag for personvernombud innen helse og forskning, samt en konferanse for ombud med 130 deltakere. Vi har aldri hatt så mange deltakere på våre kurs og konferanser som i 2016. Snittet på antall deltakere på kursene våre har vært rundt 60. Vi har gjort brukerevalueringer av samtlige arrangementer og tilbakemeldingene er gode både faglig og knyttet til selve gjennomføringen.

Juridisk veiledningstjeneste

Høsten 2016 gjennomførte Datatilsynet en brukerundersøkelse for veiledningstjenesten. Personer som fikk svar fra oss på e-post ble bedt om å gjennomføre en undersøkelse for å kartlegge tilfredsheten med svaret de fikk. Vi hadde 158 respondenter, og resultatene var meget gode. 70 prosent svarte at de i stor grad fikk svar på det de lurte på. Kun tre prosent svarte at de ikke fikk svar på det de lurte på.

Nettsiden vår

Datatilsynet utførte høsten 2016 en brukerundersøkelse på nett. Undersøkelsen spurte brukerne om de fikk gjort det de kom for å gjøre. Undersøkelsen hadde nærmere 1000 respondenter og viste at 78 prosent av de besøkende til datatilsynet.no lyktes med å få utført den oppgaven de kom for å gjøre. Dette er bra sammenliknet med andre offentlige nettstedet med bred portefølje. Vi ser imidlertid at privatpersoner som søker informasjon har en noe lavere gjennomføringsgrad enn profesjonelle brukere (74 mot 84 prosent), og vil forsøke å ta hensyn til dette når nettstedet opprustes i 2017.

Organisasjonsutvikling

Datatilsynets nye organisering er i 2016 evaluert på nytt. Vi hadde med oss tilstrekkelig med erfaring fra ny modell inn i evalueringen og foretok i samråd med gruppeledere og tillitsvalgte hensiktsmessige endringer. Modellen er ikke endret men mer personalansvar er delegert fra avdelingsledere til gruppeledere.

Arbeidsmetodikk

I 2016 kjørte Datatilsynet et internt prosjekt der vi så på egne arbeidsmetoder og muligheter for å jobbe mer effektivt. Vi identifiserte og implementerte en rekke tiltak, blant annet profesjonaliserte vi veiledningsmetodikken vår gjennom kursing og trening. Vi har tatt flere grep for å effektivisere saksbehandling, blant annet ved å lage bedre rutiner for bruk av standardtekster i saksbehandling, og vi har oppdatert og lagd nye standardtekster. Vi har også forenklet og automatisert avviksrapporteringssystemet vårt, blant annet ved å lage et nytt elektronisk skjema i Altinn. Vi har utviklet nye rutiner og et system for håndtering av tips for å sikre at viktige saker blir prioritert og fulgt opp. Vi viderefører fokuset på bedre arbeidsmetodikk i 2017 ved blant annet å videreutvikle tilsynsmetodikken vår.

Revisjon av Datatilsynets arbeid med sikkerhet og beredskap

KMD gjennomførte 15. desember en stedlig inspeksjon med Datatilsynets sikkerhets- og beredskapsarbeid. Ajourføring av vår dokumentasjon og praktisk heving av vår evne til å respondere på sikkerhetstruende hendelser har hatt et betydelig fokus de siste årene, og dette er et viktig område for oss selv om vår forvaltning av gradert informasjon er marginal. Inspeksjonen kom derfor på et godt tidspunkt i vårt forbedringsarbeid, og vi har som kjent dialog med departementet om oppfølgingen.

4.6 En samlet vurdering av hvordan Data- tilsynets valg av aktiviteter og bruk av ressurser har bidratt til å nå hovedmålet

Overfor har Datatilsynet redegjort for de ulike aktivitetene vi har gjennomført under hvert enkelt delmål, og hvorvidt vi har oppfylt hvert enkelt delmål. I kapittel 2 har vi gitt en overordnet vurdering av årets resultater, og vi viser til hva vi har

skrevet der. Vi har også anslått ressursbruken under hvert delmål.

Vi mener selv vi har valgt de riktige aktivitetene under hver enkelt delmål. Vi har lagt stor vekt på å velge aktiviteter basert på innspill fra de som sitter nærmest hver enkelt sektor, bransjevise risikovurderinger og selvsagt nær kontakt med de mange sektorer vi har med å gjøre hvert år. Vi har også brukt de virkemidlene som er best egnet i hver enkelt sektor, det være seg tilsyn rådgivning eller informasjonsarbeid.

Vi skal ikke gjenta vurderingen under hvert enkelt delmål, men vil gjøre en sammenfattende vurdering. I meldingsåret har vi hatt økt pågang fra virksomheter, borgere og organisasjoner, og vi har gjennomført flere tilsyn enn de siste årene. Også på kommunikasjonsområdet er det jevn stigning. Dette viser etter vår oppfatning at vi lykkes godt med å bidra til at personvern blir kjent og at flere ser viktigheten av det.

Vi ser også at innebygd personvern blir vektlagt i stadig flere sektorer og i stadig flere virksomheter. Også offentlig sektor tar dette på stort alvor, og det er nå krav i digitaliseringsrundskrivet. I lovprosesser er det et stykke vei å gå, men også her går det i riktig retning.

Forordningsarbeidet er i god rute. Vi har funnet gode samarbeidspartnere i privat og offentlig sektor, og ser at etterspørselen etter informasjon er svært stor.

Vi er særlig fornøyd med at vi har klart å oppnå et veldig godt omdømme internasjonalt innen området Big Data, personifisering og kommersiell bruk av personopplysninger. Vi har en pådriverrolle i det nordiske samarbeidet, og mener vi er godt posisjonert i viktige organer når forordningen treer i kraft.

Vi mener ressursbruken under hvert enkelt delmål har vært riktig, og ser at den stort sett er som planlagt (selv om vi, som tidligere opplyst, ikke driver detaljert ressursplanlegging). Vi har brukt noe mer ressurser på internasjonalt arbeid, men det mener vi er riktig nå som forordningen snart treer i kraft.

Alt i alt mener vi å ha valgt de riktige aktivitetene, både under hvert enkelt delmål og samlet, og at ressursbruken har vært riktig.

5 Styling og kontroll i virksomheten

Datatilsynet er statens fagorgan i personvernsspørsmål og skal holde seg løpende orientert om utviklingen på personvernområdet. Datatilsynet skal gi råd og veiledning til privatpersoner og offentlige og

private virksomheter om korrekt behandling av personopplysninger. Datatilsynet skal gi faglige råd til departementets utforming av personvernpolitikken og etter nærmere avtale med departementet bistå departementet i fagsaker.

Datatilsynets målsetting er å ha velfungerende mål- og styringssystemer og disse bygger på prinsippene i Finansdepartementets Reglement for økonomistyring i staten (Reglementet). Vi legger også stor vekt på at plan-, strategi- og budsjettarbeid skal være godt forankret i organisasjonen. Planleggingen påvirkes naturlig nok av interne og administrative forhold, slik som hvilke budsjett- og bemanningsmessige ressurser vi har til disposisjon. I tillegg til plandokumentene har vi utarbeidet gode støtte- og oppfølgingssystemer for å ivareta krav til god økonomi- og virksomhetsstyring og ivaretagelse av kontrollansvar. Utgangspunktet for Datatilsynets virksomhetsplanlegging og prioriteringer er, i tillegg til tildelingsbrevet og virksomhetsinstruks fra departementet, Tilsynets overordnede strategi og områdestrategier for delsektorer.

Vi har i 2016 videreført arbeidet med organisering og effektivisering. Slikt arbeid inngår i kontinuerlige prosesser som går over tid og vil også være på agendaen i 2017. Vi har i 2016 blant annet etablert et eget prosjekt som tar for seg arbeidsmetodikk med tanke på effektivisering og mulig digitalisering av arbeidsprosesser. I 2016 har arbeidet med å tilrettelegge for og implementere nytt personvernregelverk hatt høy prioritet. Det innebærer også kartlegging av dagens arbeidsoppgaver og avklaring av og tilrettelegging for ny oppgaveløsning og fremtidig ressursbehov.

Datatilsynet gjennomfører evalueringer på områder det er hensiktsmessig for å få informasjon om effektivitet, måloppnåelse og resultater. Datatilsynet har også etablert et system for internkontroll for å sikre at krav til virksomheten følges opp og mål nås.

5.1 Redegjørelse for vesentlige forhold/ endringer ved Datatilsynets planlegging gjennomføring og oppfølging

5.1.1 Datatilsynets risikostyring

For å sikre måloppnåelse og håndtere risikoer som kan hindre denne, utarbeider Datatilsynet risikovurderinger. Disse benyttes på flere områder for å sikre helhetlig måloppnåelse, innen økonomi, personal og informasjonssikkerhet. Risikovurdering benyttes også innen sektorvalg i tilsynsvirksomheten, da basert på en vurdering av risiko for

personvernet per sektor. Risikovurderingene er dokumentert og oversendt departementet.

Datatilsynet følger opp risikoen for å ikke nå fastsatte mål gjennom en egen risikovurdering. Her identifiseres, vurderes, håndteres og følges risiko opp slik at den kommer innenfor akseptert nivå. Der hvor det vurderes å være høy risiko iverksettes risikoreducerende tiltak. Det har i 2016 ikke vært behov for å iverksette risikoreducerende tiltak.

For overordnet informasjonssikkerhet er ledelsen aktivt involvert i oppfølgingen av det som er identifisert som våre største IKT-risikoer.

5.1.2 Status internkontroll

Datatilsynet arbeider med internkontroll for å sikre at krav til virksomheten følges opp. Arbeidet med IKT-driftsdokumentasjon og IKT styringssystem er videreført og en rekke tiltak er fulgt opp.

Datatilsynets årsplan er utvidet til også å omfatte plan for oppfølging av internkontrollaktiviteter og rapporteringspunkter i henhold til denne.

Årsplanen (årshjulet) er bygd opp som et regneark med ulike arkfaner. De ulike fanene er:

- Internkontroll IKT sikkerhet
- Internkontroll økonomi
- Internkontroll personal
- Plan og rapportering
- Huskeliste

Eksempelvis så gir arkfanen «plan- og rapportering» en oversikt over når ulike interne og eksterne aktiviteter skal starte, prosessen og hvem som er ansvarlig. Eksempelvis når arbeidet med årsrapport skal starte, når den skal drøftes i ledergruppa, når den skal sendes departementet osv. «Huskelisten» gir opplysning om når regelmessige møter med organisasjonene er, avsatte dager til virksomhetsplanlegging, plan for faglig påfyll, tidspunkt for ledersamlinger, strategisamlinger, budsjettprosess og muligheter for innspill osv.

Arkfanen «Internkontroll IKT-sikkerhet» er en oversikt over oppgaver, frister knyttet til ulike plan- og kontrolloppgaver.

Ansvarlige har ansvar for å ajourholde arkfanene og rapportere om gjennomførte tiltak og evt. avvik som må følges opp.

Årsplanen og behov for oppfølging av avvik drøftes regelmessig i ledermøter. Datatilsynet har i 2016 ikke hatt vesentlige avvik som har krevd ytterligere oppfølging.

5.1.3 Sikkerhet og beredskap

Vi hadde gode erfaringer med beredskapsdagen 2015 og gjennomførte også i 2016 en intern sikkerhets- og beredskapsdag. Da også med ekstern foredragsholder. Dette ga oss bedre bevissthet for betydningen av sikkerhetsarbeid i en bred kontekst (HMS, beredskap, enda vår evne til å løse krevende situasjoner og informasjonssikkerhet). Erfaringene fra denne dagen ga oss videre grunnlag for å trene på situasjoner og å videreutvikle våre rutiner og hendelseskort.

Datatilsynet har vurdert behov for å sikkerhetsklarere personell jf. sikkerhetsloven med tilhørende forskrifter slik at alle med tjenstlig behov er sikkerhetsklarert og autorisert.

Egen rapport om sikkerhetstilstanden i Datatilsynet er oversendt departementet.

5.1.4 Redegjørelse for vesentlige forhold/endringer ved Datatilsynets planlegging, gjennomføring og oppfølging, herunder

Prosjekter og igangsatte tiltak knyttet til Datatilsynets systemer:

- Datatilsynet har siden 2013 hatt et sikkerhetsarkitekturprosjekt gående. Etter løsnings- og leverandørvalg har det vært store utfordringer med deler av leveransen. Dette ble avklart før jul 2016, hvor en den siste delen av leveransen ble terminert etter avtalte mellom leverandøren og Datatilsynet. Vi gjennomfører nå andre, mindre, IKT-tiltak for å bedre sikkerheten og oppgaveløsningen.
- Datatilsynet gjennomførte flere mindre systemoppgraderinger og bytter i 2016, blant annet innføring av en ny løsning for nyhetsbrev.

Forvaltningen av egne eiendeler (materielle verdier):

- Datatilsynet fører kontroll med inngåtte avtaler og eiendeler i et eget inventarsystem.

Oppfølging av ev. avdekkede svakheter/utfordringer, herunder merknader fra Riksrevisjonen:

- Vi har ingen merknader som krever oppfølging.

5.1.5 Bemannings-, kapasitets- og kompetanse-situasjonen i Datatilsynet

Datatilsynet har i 2016 hatt 47 årsverk. Fem årsverk er benyttet til arbeid med å forberede gjennomføring av nytt personvernregelverk. To årsverk er benyttet til andre oppgaver. I tillegg har

to studenter og en lærling vært tilsatt deler av året. En medarbeider sluttet i 2016.

Våre ansatte er Datatilsynets desidert viktigste ressurs. Vi har som målsetting å ha motiverte medarbeidere med høy kompetanse. Dette oppnår vi ved å være tidsriktig organisert, gi medarbeiderne interessante og varierte arbeidsoppgaver, gi faglig påfyll, ha et godt arbeidsmiljø og legge til rette for utvikling. I 2016 har vi lagt særskilt vekt på kompetansebygging knyttet til nytt personvernregelverk og kompetanseoverføring fra ulike profesjoner til alle medarbeidere. Som et ledd i kompetanseheving og kompetansedeling gjennomgår vi regelmessig i plenum blant annet saker oversendt til nemnda, vedtak som er fattet i saker, presentasjon av gjennomførte tilsyn og funn fra disse, presentasjon av ulike rapporter, VP-presentasjon av oppnådde resultater og orientering om saker av stor viktighet mm.

Fremme likestilling og hindre diskriminering

I Datatilsynet har vi som målsetting å fremme likestilling og hindre diskriminering. Det gjør vi ved å ha god kunnskap om lovverket som sikrer et vern mot diskriminering i arbeidslivet og etterlevelse av lovverket i praksis. Særlig gjelder dette bestemmelser i likestillingsloven, diskrimineringsloven, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og arbeidsmiljøloven.

I 2016 har Datatilsynet hatt 47 årsverk (57 prosent kvinner og 43 prosent menn). Ledergruppen består av fire menn (80 prosent) og en kvinne (20 prosent). Datatilsynet har også fire gruppeledere; en mann og tre kvinner.

Likestillingsrapport er vedlagt som egen tabell. Fra og med 2017 vil rapporten også inneholde statistikk over eventuelle lønnsforskjeller mellom kvinner og menn i de ulike stillingskategoriene.

Rekruttering

Datatilsynet har som mål å ha et mangfoldig og endringsdyktig arbeidsmiljø. Dette fremgår også av våre stillingsannonser.

Underrepresenterte grupper (mindre enn 40 prosent) oppfordres til å søke og kvalifiserte søkere fra underrepresenterte grupper kalles inn til intervju.

Diskrimineringsloven om etnisitet §21 pålegger arbeidsgivere å redegjøre for iverksatte og planlagte tiltak, men ikke den faktiske tilstanden. Av personvern hensyn unnlater vi derfor å rapportere om tilstand mht. etnisitet i egen tabell. Vi melder imidlertid at vi har stort mangfold i vårt

arbeidsmiljø mht. etnisitet, religion, seksuell orientering og alder. Tiltaket om å ha oppmerksomhet på underrepresenterte grupper og diskriminering ved rekruttering og annen inkludering i arbeidsfellesskapet synes å gi gode resultater. Vi er i den heldige situasjonen at vi er en attraktiv arbeidsplass og vi har alltid mange gode søkere og vi ansetter de best kvalifiserte søkerne uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, seksuell orientering eller alder.

Tilrettelegging for ansatte med nedsatt funksjonsevne

Datatilsynet vurderer:

- Fleksibel arbeidstid ved behov – kronisk sykdom, graviditet, foreldrefravær og andre omsorgsoppgaver
- Tilpassede arbeidsoppgaver ved behov – sykdom, rehabilitering
- Hjelpemidler ved behov

Inkluderende arbeidsliv og HMS/arbeidsmiljø

Datatilsynet er omfattet av avtalen om inkluderende arbeidsliv, og har spesiell oppmerksomhet på forebygging og oppfølging av sykefravær. Sykefraværet i 2016 var totalt 3,89 prosent mot 8,04 prosent i 2015.

Sykefravær følges tett opp og det er lagt betydelig vekt på tilrettelegging og oppfølging, slik at det er mulig å komme raskt tilbake til arbeid etter sykdom.

I 2016 har Datatilsynet i samarbeid med bedriftshelsetjenesten gitt tilbud om og gjennomført arbeidshelsekontroller og ergonomivurderinger. Vi har også fått bistand for oppfølging av sykmeldte mm. Bedriftshelsetjenesten har i tillegg bistått ved gjennomføring av en vernerunde. Datatilsynet har i 2016 opprettholdt ordningen med å gi tilskudd til treningstilbud. Vi arrangerte også i 2016 kurs i bruk av vår hjertestarter.

Som arbeidsgiver har Datatilsynet plikt til å innkalle minst en kvalifisert funksjons- eller yrkeshemmet søker til ansettelsesintervju. I løpet av 2016 har ikke Datatilsynet hatt søkere som har oppgitt nedsatt funksjonsevne til noen stillinger.

Lære- og praksisplass

I 2016 ble vi godkjent til å ha en lærlingeplass innen IKT. En medarbeider som har hatt praksisplass hos oss i 2014/2015 ble tilsatt i denne fra august 2016.

6 Vurdering av framtidsutsikter

6.1 Forhold i og utenfor Datatilsynet som kan påvirke virksomhetens evne til samfunnsoppdraget vårt

De siste kalde vinterdagene i januar arrangeres hvert år Europas største personvernkonferanse. Uten at vi akkurat satt med ordtelleren, var det fire begreper som gikk igjen i nær sagt alle innlegg: Algoritmer, kunstig intelligens, automatiserte avgjørelser og ny personvernforordning. Det har vært snakk om alt dette i mange år. Faktisk er det i dagens lovgivning, som er fra år 2000, regler om automatiserte avgjørelser.

Det som er nytt, er at algoritmer vil treffe beslutninger om svært viktige spørsmål i livene våre, kunstig intelligens vil finne sammenhenger vi ikke engang har fantasi til å tenke på og stadig flere avgjørelser vil treffes uten at en mann eller kvinne har sett på et eneste saksdokument. Og midt i alt dette: EUs nye personvernforordning som trer i kraft i Norge 25. mai 2018.

Vi står ved et veiskille nå. Digitalisering, økt tilgang på gode datasett, lavere pris på lagring og økt prosessorkraft trekkes ofte fram som noen viktige faktorer. Nesten daglig kan vi lese om bransjer som snus på hodet av nye aktører (som taxibransjen), og om leger som finner en unik behandling for svært sjeldne kreftformer ved hjelp IBMs Watson. Vi ser det også i nye, ganske så dagligdagse, tjenester. Algoritmer brukes til å gi mer presis beregning av forsikringspremier, slik at vi kan få rabatter dersom vi jogger, spiser sunt eller passer på å lade mobilen hver natt. Politiet i andre land tar i bruk algoritmer og kunstig intelligens for å finne ut hvor det vil begås forbrytelser, og enda verre, hvem som vil gjøre det. Algoritmer kan gi beslutningsstøtte til, kanskje på sikt avgjøre, hvem som vil begå straffbare handlinger og hvem som skal prøveløslates.

Algoritmer vil også fatte beslutning om liv og død. Det er ingen tvil om at selvkjørende biler vil rulle rundt på norske veier om ikke veldig mange år. Køene vil reduseres, utslippene av klimagasser vil gå ned og færre vil dø i trafikken. Men *noen* vil fortsatt dø, og det er algoritmen som bestemmer hvem. Er det en 53 år gammel statsansatt kvinne med høy inntekt (som sikrer gode skatteinntekter) og god helse, eller en 57 år gammel ufør, kjederøykende mann som bruker dagene på å spille bingo? Men det kan også fremskaffe kunnskap som kan redde mange menneskeliv innen medisinsk forskning.

Å treffe avgjørelser automatisk har også mange fordeler. Det er for eksempel billigere, og

saksbehandlingstiden kan bli svært kort, ja, den kan nesten skje i sanntid. Maskiner har også evne til å lære, og til å øve seg på å bli flinkere. Kvaliteten kan derfor bli bedre, mer presise. Her ligger noe av grunnen til at mange avgjørelser allerede treffes helt automatisk, for eksempel i Statens Lånekaske for utdanning og Husbanken.

Men det er ingen tvil om at den utviklingen vi beskriver, tross positive sider, skaper noen store utfordringer for folks personvern. Noen av grunnprinsippene i personvernet utfordres. Dataminimalisering handler om at man ikke skal samle inn mer data enn det som er nødvendig, og all behandling skal ha et klart formål. Data som brukes skal være relevante for dette formålet. Selve ideen med stor-dataanalyse er imidlertid å samle inn mest mulig data og bruke dem til nye formål, og alle data er i prinsippet relevante. Som det iblant hevdes blant forskere er det data som i utgangspunktet ikke virker relevante i det hele tatt, som faktisk fører til et gjennombrudd i forskningen.

Den nye personvernforordningen vil få stor betydning for hvordan data kan behandles. Den slår fast at de viktige prinsippene over fortsatt vil gjelde. Dette vil skape utfordringer (litt enkelt sagt) for de som mener det skal være fri bruk av alle data til alle mulige formål, og det er nettopp det som har vært lovgivers intensjon. Virksomhetene skal ansvarliggjøres, de skal ha kontroll på egne behandlinger, og de skal gode rutiner for lagring, sletting og videre bruk.

I relasjon til de vi skriver om her, er én de nye rettighetene i forordningen særlig viktig, nemlig *retten til en forklaring*. Men hvordan forklare det som i virkeligheten er uforklarlig, som kan innebære behandling og analyse av titusener av ulike datapunkter, regnet ut av en algoritme i et millisekund?

Et eksempel fra forsikringsbransjen er illustrerende: En premieberegning på en bilforsikring er selv i dag krevende å forklare. Her inngår en rekke faktorer, som for eksempel alder, antall år man har kjørt bil, og man bor i byen eller på landet, om man parkerer i garasje eller i gata osv. Dersom forbrukeren i tillegg har inngått avtale om en å ha en svart boks i bilen, kommer fart, oppbremsing, bruk av blinklys og så videre inn i beregning. Fortsatt er det mulig å forklare, men det blir nærmest umulig dersom også andre, utenforliggende forhold trekkes inn. Det kan være hva man «liker» i sosiale medier, venner man har, hva man spise, hvor man drar på ferie, hva man ser på TV eller om man stadig lar mobilen gå ut på batteri. Vi er svært spent på hvordan virksomhetene vil løse denne oppgaven.

Forbrukerne får også, på visse betingelser, rett til å kreve manuell behandling av automatiserte avgjørelser. En tilsvarende regel gjelder i dag, men har i realiteten aldri vært brukt. Framtiden vil vise om den vil få noen betydning i det framtidige regelverket, eller om det vil forbli en sovende bestemmelse.

Også som tilsynsmyndighet står vi overfor noen store, men spennende utfordringer. Det en prioritert oppgave å utvikle en metodikk for tilsyn med algoritmer. Men hvordan gjøre det? Det ligger i algoritmens natur at den er dynamisk, og at den skal lære av det den finner ved søk i ustrukturerte data. Vi tror likevel vi har mye å hente fra dagens tilsynsmetodikk, supplert med undersøkelser om de nye kravene/rettighetene i forordningen, ved å stiller helt åpne spørsmål som:

- Hva er formålet med innsamlingen?
- Hvilke data anser dere som relevante for formålet?
- I hvilken grad er algoritmen bygd på prinsippene for innebygd personvern og dataminimalitet?
- Hvor lenge vil dere oppbevare dataene?
- Hvordan legger dere til rette for at forbrukerne kan bruke sin rett til dataportabilitet?

Men vi har også tro på andre virkemidler enn tilsyn. I Norge har vi på flere sektorer med stort hell utarbeidet bransjenormer, for eksempel ved kollektivtransport-bransjen. Dette har ført til at svært mange velger anonyme reiseløsninger, og ikke minst skapt grobunn for et konstruktiv og godt samarbeid mellom bransjen og tilsynet. Ikke minst i en verden der teknologiutviklingen går svært fort er dette viktig. Som et eksempel kan nevnes at vi på få år har gått fra gamle plastikk-reisekort, til en svært vellykket app, uten at det har gått ut over personvernet. Når bransjen nå begynner utrulling av nye, sanntidsløsninger basert på Big Data og algoritmer, har vi et godt grunnlag for å finne gode løsninger.

Som nevnt over hadde Datatilsynet tre viktige sektorer og ett viktig prosjekt i tillegg til forordningsprosjektet, som er omtalt ovenfor. Vi vil i det følgende kort peke på de overordnede utfordringene innenfor hver av disse.

Justissektoren

I justissektoren møter vi stadig argumenter om at alvorlig kriminalitet generelt og terrorisme spesielt, nødvendiggjør nye og inngripende tiltak. Vi ser også at justismyndighetene argumenterer for utvidet tilgang til ulike registre som er opprettet

for andre formål enn de politimesse. Utviklingen vil neppe stoppe opp i 2017, ikke minst vil digitalt grenseforsvar bli mye debattert i 2017, tror vi.

Denne utviklingen utgjør uansett en konstant trussel mot vårt personvern. I løpet av 2016 har vi sett flere tiltak og lovforslag som vil innebære store inngrep i den enkeltes rettigheter og frihet. Summen av de mange tiltakene er vanskelig å få øye på og å ta innover seg. Datatilsynet vil med andre ord fortsette å prioritere arbeidet med disse spørsmålene i årene som kommer.

Offentlig sektor

Innen offentlig sektor viser funn fra kontrollene i sektoren at aktørene fremdeles har betydelige mangler og en relativt lang vei å gå før vi kan si at sektoren er på et tilfredsstillende nivå. Riktignok finnes det flere unntak, og mange har kommet langt i etterkant av kontroller eller veiledning fra oss. Like fullt er det bekymringsfullt at sektoren har så betydelige mangler knyttet til internkontroll og informasjonssikkerhet som den har.

Dette betyr at vi, sammen med andre aktører, må arbeide for at sektoren bedrer seg i arbeidet med internkontroll og informasjonssikkerhet. Vi må fortsette å bruke våre virkemidler for å høyne nivået i sektoren.

Vi har initiert i et arbeid sammen med KS (kommunenes arbeidsgiver-, interesse- og medlemsorganisasjon) for å finne andre arenaer og andre virkemidler som kan benyttes for å øke bevisstheten rundt personvern og etterlevelse av personopplysningsloven i kommunal sektor. Dette var et arbeid vi hadde stor tro på at ville materialisere seg tidlig i 2016, dessverre har vi måttet konstatere at KS ikke har kunnet prioritere dette på en slik måte som vi hadde ønsket. Like fullt vil vi fortsette dette samarbeidet og søke å få bedre fart og struktur på dette i 2017.

Datatilsynet har i flere år deltatt i arbeidet med å få på plass gode og sikre eID-ordninger, både for privatpersoner, ansatte og virksomheter. Det gjenstår fremdeles en del arbeid før vi har løsninger som er gode nok for alle disse kategoriene, særlig gjelder dette offentlige løsninger for ansatte og for virksomheter.

Helsesektoren

Vi har store fremtidige utfordringer knyttet til velferdsteknologi, genetiske data og konfidensialitetssikring ved logganalyse.

Utover bruk av logg ser vi også at ny lovgivning har det blitt lettere å kunne gi tilgang til pasi-

entopplysninger på tvers av virksomhetsgrensene og å samarbeide om små og store felles journal-system. Vi mener at reguleringen rundt disse løsningene ikke er gode nok på forskriftsnivå. Våre kontroller over tid, viser at pasientjournaler mangler den nødvendige strukturen som skal til for å kunne sikre at det ikke gis tilgang til mer enn nødvendig. Vi er derfor bekymret for at den adgangen pasientjournalloven gir, kan føre til unødvendig og utilsiktet spredning av pasientopplysninger.

Innen helsetjenesten skjer det en omfattende behandling av helseopplysninger som regnes som intern kvalitetssikring. Slik behandling av opplysninger er ansett å være lovhjemlet etter blant annet helsepersonelloven § 26, og dermed unntatt fra konsesjonsplikt. Denne hjemmelen er imidlertid svak og uklar etter vår oppfatning, og den er strukket langt med tanke på hvilke former for behandling av opplysninger den anses å gi hjemmel til.

Pasientjournallovens åpning for samarbeid om pasientjournaler mellom virksomheter, medfører også at det åpnes for at intern kvalitetssikring med den svake hjemmelen i helsepersonellovens § 26 utvides til å dekke alle innen slike samarbeid.

Stortinget har vedtatt at det skal opprettes et nytt register for kommunale helse og omsorgstjenester, KPR. Dette registeret skal forskriftsreguleres, og arbeidet med forskriften vil være et viktig personvernarbeid. Vårt inntrykk er at ønsket om å ha et omfattende og detaljert KPR er stort, og det skal tjene mange og tilnærmet ubegrensede formål.

I tillegg ser vi tendenser til at det er ønskelig å gå bort fra den klare hovedregelen om samtykke fra registrerte innen sekundærbruk av helseopplysninger. Nye forskrifter vil aktualisere disse problemstillingene, og vi ser det som en utfordring å sikre at det også i fremtiden er samtykke som er det sentrale rettslige grunnlaget ved slik bruk av personopplysninger.

Det er en meget positiv personverntrend innen helsetjenesten at borgerne skal gis størst mulig grad av selvbestemmelse i egne opplysninger med nye innbyggertjenester. Dette ser vi som en styrking av den enkeltes rett til personvern. Samtidig er det enkelte utfordringer knyttet til at dette krever stadig større bevissthet og kunnskap hos den enkelte.

Helse- og omsorgstjenesten og NAV besitter enorme mengder data om oss. De er meget interessante for gjennomføring av stordataanalyser. Slike analyser utfordrer den tradisjonelle praksisen knyttet til sekundærbruk av data, og den reiser nye personvernproblemstillinger som vi mener kan være utfordrende for den enkelte og

for de som skal vurdere om denne bruken av data skal tillates eller ikke.

Kommersiell bruk av personopplysninger

Innsamling og bruk av personopplysninger til kommersielle formål vil øke i årene som kommer. Personalisering av tjenester får fotfeste i sektor etter sektor. Det blir en viktig utfordring fremover å styrke borgerens kontroll over egne data. Virksomhetene må bli flinkere til å informere tydelig om hvilke opplysninger de samler inn, hvor lenge de blir lagret og hvordan de behandles. Det skal være lett for folk å be om innsyn og å få sine data slettet hvis de ønsker det. Opplysninger som samles inn og brukes til profilering bør lagres så kort som mulig. Jo mer data som lagres, jo mer omfattende og detaljerte profiler er det mulig å lage. Den nye forordningen gir nye og viktige rettigheter til forbrukeren, blant annet rettigheten til dataportabilitet. Datatilsynet vil jobbe for at virksomheter utvikler løsninger som på en enkel måte lar brukeren ta med seg data fra en tjeneste og laste dem opp i en ny.

Flere tilsynsoppgaver

Datatilsynet vil få flere oppgaver, og virkemidler, når den nye forordningen trer i kraft. I tillegg foreligger i skrivende stund forslag om at vi skal få ytterligere tilsynsansvar på flere områder.

- I e-privacy-forordningen er det foreslått at datatilsynene skal få tilsynsansvar for regler om kommunikasjonsvern, som i dag ligger i Nasjonal Kommunikasjonsmyndighet (Nkom). Dette innebærer blant annet tilsyn med regler om informasjonskapsler og konfidensialitetsvern i telekom-sektoren.
- Nytt regelverk for tilsyn med EUs regelverk for registrering av reiseopplysninger og reisetillatelse fra visumfrie land (ETIAS – ordningen)
- eIDAS-forordningen (forordning 910/2014 om elektronisk identifisering og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner på det indre marked), har vært på høring, og det ble foreslått å legge tilsynsansvaret til Nkom. En høringsinstans foreslo imidlertid at Datatilsynet burde ha en slik rolle, og Nærings- og fiskeridepartementet har nå kontaktet oss om vårt synspunkt på dette
- Mulig tilsyn med deler av regelverket på selvkjørende biler jf høringsutkast fra Samferdselsdepartementet, hvor det tas opp at dette må drøftes nærmere i følge med forskriftsarbeidet.

Vi ser at vi vil få en økt arbeidsbyrde når forordningen trer i kraft. Dersom vi i tillegg får nye tilsynsoppgaver, hvor særlig tilsynet etter eprivacy-direktiver vil være ressurskrevende, vil det være svært krevende å gjøre et tilfredsstillende jobb uten en ressursøkning.

6.2 Særlig om vår evne til å løse samfunnsoppgaven på lengre sikt, og konsekvenser utviklingen beskrevet over får for Datatilsynets evne til å oppnå resultater, gjennomføre tiltak og prioritere

Som beskrevet over skjer det betydelige endringer både teknologisk, politisk og regulatorisk som påvirker vårt arbeid. Nettopp derfor er det viktigere enn noen gang å ha en langsiktig, godt forankret strategi der vi beskriver hvordan vi skal møte utfordringene på en offensiv måte. Det er selvsagt for tidlig å konkludere med hva som skal bli våre framtidige strategiske hovedsatsinger, men vi vil rapportere grundigere på dette i årsrapporten for 2017. Vi kan imidlertid allerede nå peke på følgende svært sentralt tiltak; kompetanse, effektivisering, organisasjonsutvikling og internasjonalt engasjement. Nedenfor vil vi vurdere hvorvidt vi vil være i stand til å iverksette egnede tiltak, blant annet i lys av hvordan vi mener å ha lyktes med disse satsingene i meldingsåret.

Kompetanse i alle ledd er avgjørende. Vi har i dag et svært kompetent arbeidskorps, og konstaterer at vi ofte omtales som en av de mest kompetente datatilsynene i Europa på stordata, personifisering og kommersiell utnyttelse av personopplysninger. Bak dette ligger en langsiktig, strategisk satsing der vi særlig har utnyttet styrken i vår tverrfaglighet og at vi har satt av tilstrekkelig med ressurser til å drive analysearbeid. Vi mener derfor vi er godt forberedt til å møte den nye teknologien vi beskriver over, med algoritmer og automatiserte avgjørelser.

Vi har også rigget oss godt for å være klare til å praktisere det nye personvernregelverket. Det interne prosjektet vårt har god framdrift, og vi har lagt opp til at alle medarbeidere skal ha god kjennskap til regelverket når det trer i kraft.

Som det fremgår flere steder i denne meldingen opplever vi økt pågang fra virksomheter og enkeltpersoner. Det er tidvis krevende å prioritere mellom de lovpålagte kontroll- og veiledningsoppgavene, og det langsiktige utredningsarbeidet. Dette arbeidet henger imidlertid tett sammen og er gjensidig avhengig av hverandre. Vi har i meldingsåret gjennomført flere effektiviseringstiltak,

og jaktet på tidstyver. Det er imidlertid ingen tvil om at vi må ytterligere intensivere dette arbeidet. Vi må særlig se på hvordan vi mer effektivt kan gjennomføre tilsyn, og prioritere mellom viktige og mindre viktige saker. Vi må også bli flinkere til å ta i bruk digitale løsninger, og ta konsekvensen av våre valg, for eksempel ved på sikt å kun tilby digitale løsninger. Vi har et eget digitaliseringsprosjekt som jobber med dette.

Vi har de siste årene gjort betydelige endringer i vår organisasjonsform. Det er imidlertid viktig at vi har et kontinuerlig blikk på organisasjonen vår. Særlig de nye oppgavene i forordningen og eventuelt nye tilsynsoppgaver kan få betydning for hvordan vi skal organisere oss.

Det internasjonale, og særlige det europeiske samarbeidet vil bli stadig viktigere. Vi har forsøkt, og føler at vi har lyktes godt med å være mer aktive og synlige på den internasjonale arenaen. Dette gir oss større innflytelse, og en tydeligere stemme i European Data Protection Board. Vi vil derfor ytterligere øke innsatsen på dette området.

Vi mener derfor vi er godt posisjonert for å møte de utfordringene som venter. Det vil imidlertid alltid være rom for forbedring, effektivisering og ytterligere kompetansebygging. Hvorvidt vi vil være i stand til å løse samfunnsoppgavet vårt henger også tett sammen med ressursituasjonen, særlig for å løse de nye oppgavene i forordningen på en god måte, samt nye tilsynsoppgaver.

7 Årsregnskap

7.1 Ledelseskommentarer

Datatilsynet er på nettoføringsordningen. Ordningen er slik at virksomheten skal bokføre merverdiavgiften på en egen artskonto og Datatilsynet gis fullmakt til å belaste merverdiavgiften på Finansdepartementets kapittel 1633.

Bevilgning

Datatilsynet fikk 45 587 000 kroner til disposisjon i budsjettproposisjonen 2016. I tillegg ble 1 855 000 kroner overført fra 2015. Datatilsynet fikk også 642 000 kroner som kompensasjonsgifter som følge av det sentrale lønnsoppgjøret i mai 2016. Når overføringene fra 2015 og tilleggsbevilgninger var lagt til, hadde vi totalt 48 084 000 kroner til disposisjon i 2016.

Mellomværende med statskassen utgjorde 1 474 569 kroner pr 31.12.2016. Dette er skyldig

skattetrekk på 1 483 569 kroner og 9 000 kroner på andre fordringer.

Samlet har Datatilsynet på kapittel 054501 hatt et mindre forbruk på 1 736 000 kroner som er søkt overført til 2017. Midlene benyttes til avtalte men forsinkede leveranser knyttet til forordningsprosjekt og IKT-prosjekt.

Statens konsernkontoordning

Datatilsynet omfattes av statens konsernkontoordning. Bankinnskudd og utbetalinger gjøres opp daglig mot oppgjørskontoer i Norges Bank. Datatilsynet tilfører slik ikke likvider gjennom året, men har trekkrettighet på vår konsernkonto.

Fullserviceavtale med DFØ

Datatilsynet har en fullserviceavtale for regnskapstjenester med Direktoratet for Økonomistyring (DFØ). Dette innebærer at DFØ utfører det meste av aktivitetene som er knyttet til økonomisystemet på vegne av Datatilsynet.

Avtale med Statens innkrevingsentral

Datatilsynet har en avtale med Statens innkrevingsentral om at de innkrever tvangsmulkt og overtredelsesgebyr på vegne av Datatilsynet. Gebyrer inngår ikke som driftsinntekt, men føres på kapittel 3545 i statsregnskapet. I 2016 beløper dette seg til 2 627 000 kroner.

Vurdering

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R 115 fra Finansdepartementet og krav fra overordnet departement. Årsregnskapet gir etter min vurdering et dekkende bilde av Datatilsynets økonomiske situasjon, disponible bevilgninger og regnskapsførte utgifter og eiendeler.

Riksrevisjonen er utnevnt til ekstern revisor for Datatilsynet. Årsregnskapet er p.d.d. ikke revurdert. Revisjonsberetningen for årsregnskapet offentliggjøres på Datatilsynets hjemmeside når Stortinget har mottatt Dokument 1 fra Riksrevisjonen og revisjonsberetningen ikke lenger har status utsatt offentlighet.

Oslo, 1.3.2017

Bjørn Erik Thon
Direktør

7.2 Prinsippnote for årsregnskapet

Årsregnskap for Datatilsynet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av eget departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a. Regnskapet følger kalenderåret
- b. Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c. Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d. Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*» er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporten

Bevilgningsrapporten viser regnskapstall som Datatilsynet har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Datatilsynet har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Datatilsynet står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgifter knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 5 til artskontorrapporteringen viser forskjell mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

8 Vedlegg

A. Oppstilling av bevilgningsrapportering

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2016	Merutgift (-) og mindre- utgift
0545	Datatilsynet	01	Driftsutgifter	A, B	48 084 000	46 348 487	1 735 513
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter	B		1 839 201	
Sum utgiftsført					48 084 000	48 187 688	

Inntekts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2016	Merinntekt og mindre- inntekt (-)
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse			62 016	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift			3 942 336	
Sum inntektsført					0	4 004 352	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet 44 183 336

Kapitalkontoer

60065401	Norges Bank KK /innbetalinger						1 292 333
60065402	Norges Bank KK/utbetalinger						-45 220 733
715003	Endring i mellomværende med statskassen						-254 936
Sum rapportert							0

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	31.12.2016	31.12.2015	Endring
715003	Mellomværende med statskassen	-1 474 569	-1 219 633	-254 936

Note A – Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Bevilgning	Lønnskompensasjon	Samlet tildeling
054501	1 855 000	45 587 000	642 000	48 084 000

Note B – Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-) / mindreutgift	Merutgift (-) / mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
054501	Kan overføres	1 735 513	1 735 513	1 735 513	2 404 200	1 735 513
163301		0	0	0		

Mulig overførbart beløp

Datatilsynets ubrukte bevilgning på kapittel/post 054501 beløper seg til kr 1 735 513. Da dette beløpet er under grensen på 5 prosent regnes hele beløpet som overføring til neste budsjettår. Overføringen er en beregning, og Datatilsynet får tilbakemelding fra KMD om endelig beløp som overføres.

Belastningsfullmakt

Datatilsynet omfattes av nettoføringsordningen i staten, og har fullmakt til å rapportere betalt merverdiavgift på Finansdepartementets kapittel/post 163301. Rapportert beløp medfører ingen overføring eller overskridelse av rammer.

B. Oppstilling av artskontorrapporteringen

	Note	2016	2015
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer		0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		0	0
Salgs- og leieinnbetalinger		0	0
Andre innbetalinger		0	0
Sum innbetalinger fra drift		0	0
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	1	32 476 860	28 862 875
Andre utbetalinger til drift	2	12 455 014	9 563 537
Sum utbetalinger til drift		44 931 875	38 426 412
Netto rapporterte driftsutgifter		44 931 875	38 426 412
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter		0	0
Sum investerings- og finansinntekter		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	4	1 416 119	677 137
Utbetaling til kjøp av aksjer		0	0
Utbetaling av finansutgifter	3	493	428
Sum investerings- og finansutgifter		1 416 612	677 565
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		1 416 612	677 565
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.		0	0
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader		0	0
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		0	0

	Note	2016	2015
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		62 016	57 243
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		3 942 336	3 503 069
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		1 839 201	1 332 753
Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		-2 265 151	-2 227 559

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet **44 183 336 36 876 418**

Oversikt over mellomværende med statskassen

Eiendeler og gjeld		2016	2015
Fordringer		9 000	-50 800
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		- 262 938	49 852
Skyldig offentlige avgifter		-998	998
Annen gjeld		0	4 485
Sum mellomværende med statskassen	5	-254 936	4 535

Note 1 – Utbetalinger til lønn

	2016	2015
Lønn	28 955 223	26 781 574
Arbeidsgiveravgift	3 942 336	3 503 069
Sykepengar og andre refusjoner	-1 315 927	-2 240 645
Andre ytelser	895 228	818 877
Sum utbetalinger til lønn	32 476 860	28 862 875
Antall årsverk:	47	43

Note 2 – Andre utbetalinger til drift

	2016	2015
Husleie	3 789 697	3 594 674
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	422 621	5 026
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	589 945	513 277
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	82 080	94 506
Mindre utstyranskaffelser	115 913	92 191
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 858 654	1 268 344
Kjøp av fremmede tjenester	1 953 781	2 195 234
Reiser og diett	1 346 871	715 521
Øvrige driftsutgifter	2 295 452	1 084 765
Sum andre utbetalinger til drift	12 455 014	9 563 537

Note 3 – Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2016	31.12.2015
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	593	428
Sum utbetaling av finansutgifter	493	428

Note 4 – Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2016	31.12.2015
Utbetaling til investeringer		
Immaterielle eiendeler og lignende	519 000	292 262
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	897 119	384 875
Sum utbetalt til investeringer	1 416 119	677 137
Utbetaling til kjøp av aksjer		
Kapitalinnskudd	0	0
Sum utbetaling av aksjer	0	0

Note 5 – Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2016 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31.12.2016 Spesifisering av rapportert mellom- værende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Andre fordringer	9 000	9 000	0
Sum	9 000	9 000	0
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-410 174	0	-410 174
Skyldig skattetrekk	-1 483 569	-1 483 569	0
Sum	-1 893 743	-1 483 569	-410 174
Sum	-1 884 743	-1 474 569	-410 174

C. Likestillingsrapportering

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon ¹		Legemeldt sykefravær	
		M %	K %	Total	M kr %	K kr %	M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt i virksomheten	2016	42,55	57,45	47,00	100,00	87,89	0,00	3,70	7,00	6,70	18,56	81,44	0,68	1,03
	2015	45,65	54,35	46,00	100,00	88,17	4,76	4,00	6,76	4,00	30,00	70,00	0,03	0,55
Topp- ledelse – direktør/ avdelings- direktør	2016	80,00	20,00	5,00	100,00	93,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	2015	80,00	20,00	5,00	100,00	93,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Kategori 1 – ingeniører	2016	66,67	33,33	6,0	100,00	126,65	0,00	0,00	0,00	0,00	2,13	0,00		
	2015	83,33	16,67	6,00	100,00	112,60	0,00	0,00	0,00	0,00	2,17	0,00		
Kategori 2 – seniorrådgivere	2016	34,62	65,38	26,00	100,00	93,92	0,00	0,00	0,00	0,00	4,26	4,26		
	2015	39,13	60,87	23,00	100,00	96,88	0,00	0,00	0,00	0,00	4,35	4,35		
Kategori 3 – rådgivere	2016	42,86	57,14	7,00	100,00	102,70	0,00	0,00	0,00	0,00	2,13	0,00		
	2015	30,00	70,00	10,00	100,00	109,54	0,00	0,00	0,00	0,00	2,17	0,00		
Kategori 4 – første- konsulenter, konsulenter, sekretærer	2016	0,00	100,00	3,00	100,00	- ²	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		
	2015	0,00	100,00	2,00	100,00	- ²	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		

¹ Foreldrepermisjon: 5 personer har hele eller deler av året vært ute i foreldrepermisjon, 3 kvinner og 2 menn. Til sammen omlag 2 årsverk.

² Det er ikke mulig å rapportere på lønnsprosent for kvinner i kategori 4, da det ikke er noen menn å sammenligne med.

Vedlegg 3

Årsmeldinga til Personvernemnda for 2016

1 Innledning

Personvernemnda ble etablert med hjemmel i lov om behandling av personopplysninger (2000:31) og har vært i virksomhet siden 1. januar 2001. Året 2016 var dermed nemndas sekstende driftsår.

Personvernemnda er klageorgan for vedtak fattet av Datatilsynet etter personopplysningsloven og helseregisterloven, jf personopplysningsloven § 43, jf § 42 fjerde ledd.

Formålet med personopplysningsloven er å beskytte den enkelte mot at personvernet blir krenket gjennom behandling av personopplysninger, jf personopplysningsloven § 1. Loven skal bidra til at personopplysninger blir behandlet i samsvar med grunnleggende personvern hensyn, herunder behovet for personlig integritet, privatlivets fred og tilstrekkelig kvalitet på personopplysninger. Datatilsynet i første instans, og Personvernemnda som klageorgan, er satt til å forvalte loven og avveie de relevante personvern hensyn mot øvrige samfunns hensyn.

Personvernemnda ser at dette ofte er en tverrjuridisk utfordring, idet personopplysningsloven interagerer med en rekke andre regelsett. Det foreligger regelmessig kryssende hensyn og motstridende interesser, noe som medfører krevende interesseavveininger. EUs personverndirektiv (95/46/EF) og Europarådskonvensjonen om personvern av 28. januar 1981 gjenspeiler personvernprinsipper som også er relevante ved fortolkningen av personopplysningsloven.

Personvernemndas organisering og oppgaver følger av personopplysningsloven § 43. Personvernemnda har adgang til å omgjøre Datatilsynets enkeltvedtak av eget tiltak, jf forvaltningsloven § 35, og kan prøve alle sider av en sak, jf Innst. O. nr. 51 (1999–2000) s. 24.

Personvernemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underlagt Kongen og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD).

Personvernemndas arbeid reguleres av personopplysningsloven, forskrifter til denne samt en instruks som departementet har utarbeidet. Forvaltningsloven og offentlighetsloven kommer også til anvendelse som for forvaltningen for øvrig.

Selv om departementet utarbeider instruks, innebærer dette ikke noen form for instruksjonsmyndighet i enkeltsaker. Departementet kan ikke gi generelle instruksjoner om lovtolkning eller skjønnsutøvelse.

Personvernemnda skal årlig orientere Kongen om behandling av klagesakene og sakene er tilgjengelig for publikum på Personvernemndas hjemmesider. Personvernemnda opplever stor interesse fra media om utfallet i mange saker.

2 Sammendrag og tendenser

I løpet av 2016 kom det inn tilsammen 18 klagesaker. Totalt 14 av de 18 sakene var ferdigbehandlet ved utgangen av 2016. I tillegg ble 13 saker innkommet i 2015 ferdigbehandlet i 2016. Personvernemnda avgjorde således totalt 27 saker i 2016, mot totalt 16 saker i 2015. Klager er gitt helt eller delvis medhold i 11 av de 27 sakene. To av sakene ble avsagt med dissens (PVN-2015-07 Tromsø kommune og PVN-2016-15 Tromsø kommune II).

Saksmengden har vært noe høyere i forhold til tidligere år. Flere av sakene har vært prinsipielle. Personvernemnda tar bare stilling til spørsmål i de foreliggende konkrete saker, men ser at personvernet griper inn i stadig flere samfunnsområder og at problemstillingene som reises av lovverket er komplekse og har stor betydning for både privatliv og kommersiell samt offentlig virksomhet.

Samtidig er det et gjentagende fenomen at personvernet må sees i sammenheng med andre rettsområder. Dette gjelder særlig forholdet til forvaltningsretten, men også andre rettsområder, som helserett, og ikke minst privatrettslige regler og avtaler.

Ett tema som nemnda fortsett ser har økende aktualitet, er ileggelse av overtredelsesgebyr. Flere av sakene som ble avgjort i 2016 hadde overtredelsesgebyr som tema, blant annet PVN-2015-05 Skankontroll II, PVN-2015-08 Windsor Door, PVN-2015-11 Vardø kommune, PVN-2015-15 Mona Lisa Huset, PVN-2016-02 Hovedredningssentralen Nord-Norge, PVN-2016-06 Vaktmester Andersen, PVN-2016-07 Synkron Media, PVN-2016-09 Codex advokat og PVN-2016-14 Årdal kommune. Denne utviklingen vil antakelig fortsette.

Saker vedrørende overvåking i arbeidsforhold er også økende, for eksempel PVN-2016-09 Codex advokat vedrørende videresending av epost, PVN-2016-07 Synkron Media vedrørende overvåking av tidligere ansattes epostkasser og PVN-2016-06 Vaktmester Andersen om sammenstilling av opplysninger fra elektronisk kjørebok, PVN-2015-14 Viken Økonomi om innsyn i tidligere ansattes epostkasser og PVN-2015-13 Trønder Taxi om opptak av telefonsamtaler, samt saker vedrørende sletting i opplysninger i personalmapper, for eksempel PVN-2016-08 Trondheim kommune II og PVN-2016-12 Stange kommune.

Saker om internkontroll er også et gjentakende tema, for eksempel PVN-2015-11 Vardø kommune og PVN-2016-02 Hovedredningssentralen Nord-Norge.

Bruk av loggdata er også et viktig tema, for eksempel PVN-2015-03 Skoles aktivitetslogg, PVN-2014-10 Telenor, PVN-2015-08 Windsor Door og PVN-2016-06 Vaktmester Andersen.

Et prinsipielt forhold er Datatilsynets manglende realitetsbehandling av saker, samt bortprioritering uten vedtak eller avvisningsvedtak, for eksempel PVN-2015-03 Klage over avvisning i sak vedrørende kameraovervåking, PVN-2015-17 Bisnode, samt PVN-2016-03 Klage over avvisning i sak vedrørende kameraovervåking og PVN-2016-13 Avvisningsvedtak – sletting av journalopplysninger.

Et annet prinsipielt forhold er spørsmålet om innsyn i opplysninger hos arbeidstaker. En sak hvor dette har kommet opp to ganger er PVN-2015-07 Tromsø kommune og PVN-2016-15 Tromsø kommune II. Dette er en kompleks sak hvor innsyn kan kreves etter både personopplysningslovens og forvaltningslovens regler og det gjør seg gjeldende kryssende hensyn. I den siste saken, PVN-2016-15 Tromsø kommune II, har en av klagerne begjært omgjøring. Saken skal behandles i 2017.

3 Medlemmer

Personvernemnda har syv medlemmer som blir oppnevnt for fire år med adgang til gjenoppnevning for ytterligere fire år. Personvernemndas leder og nestleder oppnevnes av Stortinget, mens de øvrige medlemmer oppnevnes av Kongen.

Personvernemnda besto i 2016 av følgende personer:

Eva Ingrid Elisabeth Jarbekk, leder
Arve Føyen, nestleder
Ørnulf Rasmussen
Ann Rudinow Sætnan
Gisle Hannemyr
Marta Ebbing
Nina Melsom

Alle medlemmer har personlige vararepresentanter:

Olav Torvund (vara for leder)
Ingvild Hanssen-Bauer (vara for nestleder)
Michal Wiik Johansen
Audhild Gregoriusdotter Rotevatn
Torgeir Waterhouse
Anne Forus
Hans Marius Graasvold

4 Andre organisatoriske forhold

Sekretariatet til Personvernemnda består av advokat Tonje Røste Gulliksen, som er ansatt som seniorrådgiver i KMD. Sekretæren leier et kontor i Sandefjord der hun bor, men reiser jevnlig til Oslo i forbindelse med nemndas arbeid og møter. Personvernemnda avholder sine møter i Oslo.

Personvernemnda har egen hjemmeside, www.personvernemnda.no, hvor man finner informasjon om nemndas medlemmer og hvor alle vedtak er publisert i sin helhet. Hjemmesiden har lenke fra Datatilsynets hjemmeside, og lenker til personvernrelatert materiale tilgjengelig på Internettet. Personvernemndas vedtak publiseres også i en egen database hos Lovdata hvor det er lenket til det øvrige materialet.

5 Møter og konferanser 2016

Personvernemnda har i 2016 hatt i alt 11 møter. Møtene ble i hovedsak nyttet til å behandle klagesaker, men også administrative forhold er blitt behandlet.

I tillegg til nemndsmøter har det vært forberedende møter med sekretariatet og leder.

Tre medlemmer fra Personvernemnda deltok på den internasjonale personvernkonferansen i Brussel (*IAPP Europe Data Protection Congress*) i 2016.

6 Saksbehandlingstid – restanser

En sak blir i gjennomsnitt ferdigbehandlet i løpet av fire-fem måneder. De mest komplekse sakene, blant andre PVN-2015-04 FaVer, PVN-2015-05 Skan-kontroll II, PVN-2015-07 Tromsø kommune og PVN-2015-11 Vardø kommune, har nemnda imidlertid arbeidet med i en rekke nemndsmøter i 2015 og 2016. Også sakene PVN-2016-02 Hovedredningssentralen Nord-Norge og PVN-2016-04 Lege-listen.no ble behandlet over flere nemndsmøter.

Personvernemnda hadde fire uferdige saker ved årets slutt som ble overtatt av ny nemnd.

7 Hvilke parter klager til nemnda

Personvernemnda behandler klager fra privatpersoner, bedrifter, statlige, kommunale og fylkeskommunale organer.

Av de 27 sakene nemnda avgjorde i 2016 var det 13 klager fra bedrift, fem klager fra privatpersoner, tre klager fra ulike helseforetak og seks klager fra øvrige kommunale eller statlige organer.

8 Klagesaksbehandling – statistikk

Personvernemnda mottok i 2016 totalt 18 klagesaker. Av disse var 14 ferdigbehandlet ved utgangen av året. I tillegg avgjorde nemnda 13 saker fra 2015. Klager ble gitt helt eller delvis medhold i 11 av de totalt 27 sakene.

Til sammenligning kom det i 2015 inn 17 saker, 4 av dem ble ferdigbehandlet i 2015, i tillegg ble 12 saker fra 2014 avgjort. Datatilsynets vedtak omgjort i 9 av de totalt 16 sakene. I 2014 kom det inn 25 saker, 12 av sakene ble ferdigbehandlet i 2014, i tillegg ble 14 saker fra 2013 avgjort. Datatilsynets vedtak omgjort helt eller delvis i 11 av de totalt 26 sakene.

Oversikt over vedtakene, samt vedtakene i sin helhet, er publisert på Personvernemndas hjemmesider. I tillegg er vedtakene publisert i egen database hos Lovdata.

Saksmengden har vært stor. Flere av sakene har vært prinsipielle, jf punkt 2 over om tendenser. Også i 2016 har omfangsrike saker medført ekstraarbeid for medlemmene.

9 Fullstendig oversikt over saker som ble behandlet i 2016

Følgende saker ble ferdigbehandlet i 2016:

PVN-2015-01

Konsesjon kjønnsdysfori

Personvernemnda kom til at saken ikke var tilstrekkelig opplyst under Datatilsynets saksbehandling. Fremgangsmåten ved innhenting av samtykke vil medføre personvernulemper som ikke er hensyntatt ved tildeling av konsesjonen og Datatilsynet har heller ikke vurdert alternativer til samtykke for innhenting av den aktuelle statistikken.

PVN-2015-04

FaVer

Spørsmålet var databehandleravtaler oppfylte lovens krav. FaVer er databehandler. Nemnda fant at databehandleravtalen fungerte som en rammeavtale og utredningsanmodningen som et avrop under rammeavtalen. Rutinen beskriver den nærmere behandlingsmåten for enkeltoppdrag. Nemnda fant at det ikke var lovhjemmel for et krav om at databehandleravtalen skal inkludere en behandlingsrutine eller eksplisitt henwise til slik rutine. Nemnda fant videre at tilgangsstyringen var tilfredsstillende. Nemnda konkluderte med at det ikke forelå brudd på personopplysningsloven. Klager fikk medhold.

PVN-2015-05

Skan-kontroll II

Personvernemnda vurderte Datatilsynets ileggelse av overtredelsesgebyr, herunder gebyrets størrelse. Saken er en fortsettelse av PVN-2014-01 Skan-kontroll. Nemnda vurderte personopplysningsloven § 46 annet ledd bokstavene a til h. Nemnda fant at det forelå grove brudd på personopplysningsloven og at skyldgraden var høy. Nemnda la særlig vekt på at virksomheten med viten og vilje hadde behandlet sensitive personopplysninger uten konsesjon og ukryptert. Nemnda påpekte at når Skan-kontroll har basert deler av sin virksomhet på å selge tjenester som de ikke har lov til å selge, har Skan-kontroll sett bort fra lovlige premisser for virksomheten. Nemnda fant at Datatilsynets gebyr var betydelig, men at det også reflekterte alvorligheten i krenkelsen og skyldgraden i saken. Imidlertid fant nemnda, etter å ha vurdert Datatilsynets gebyrpraksis, at reaksjonen var noe streng i nær-

værende sak. Nemnda satte derfor gebyret ned skjønnsmessig til kroner 400 000.

PVN-2015-07*Tromsø kommune*

Dissens om innsyn. Nemndas flertall kom til at klager har innsynsrett. Personvernemnda besluttet å sende saken tilbake til Datatilsynet for ny behandling.

PVN-2015-08*Windsor Door*

Nemnda var enig med Datatilsynet i at dette var et brudd på personopplysningsloven, idet Windsor Door har sammenstilt personopplysninger i strid med formålsprinsippet, jf personopplysningsloven § 11 bokstav c. Nemnda vurderte utmåling av gebyr etter personopplysningsloven § 46 bokstavene a-h og kom til at gebyret var på linje med Datatilsynets gebyrpraksis.

PVN-2015-10*Sykehuset i Østfold*

Datatilsynet satte som forutsetning i konsesjonsvedtaket at Sykehuset i Østfold informerer pasientene etter helseregisterloven § 24, jf personopplysningsloven §§ 18 flg., og at informasjonen skal være individuell. Personvernemnda vurderte om det forelå hjemmel for unntak fra informasjonsplikten etter personopplysningsloven § 20 andre ledd bokstav b). Bokstavene a og c var ikke relevante i saken. Når det gjaldt bokstav b og spørsmålet om individuell varsling av ca 3000 pasienter vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig viste til PVN-2009-07. Nemnda var fortsatt av samme oppfatning. Klagen ble ikke tatt til følge.

PVN-2015-11*Vardø kommune*

Datatilsynet hadde ved stedlig tilsyn med dokumentkontroll hos Vardø kommune funnet at internkontrollen for behandling av personopplysninger, herunder rutiner for innsyn, informasjon og retting/sletting ikke er i samsvar med personopplysningsloven. Videre fant tilsynet mangler ved rutine for melde- og konsesjonsplikt, oversikt over personopplysninger som behandles, risikovurdering, sikkerhetsstrategi, sikkerhetsorganisasjon, sikkerhetsrevisjon og avvikshåndtering. Personvernemnda var enig med tilsynet i at det foreligger man-

gler ved kommunens dokumentasjon av internkontroll og rutiner. Nemnda fant at det var en mangel ved Datatilsynets vedtak at det ikke konkret påpeker hvor kommunen har avveket fra de rettslige krav som følger av personopplysningsloven og forskrifter. Etter nemndas syn avdekker saken først og fremst et behov for veiledning for så vidt gjelder dokumentasjonsomfang og detaljeringsgrad. Når det gjelder gebyrileggelsen la nemnda vekt på de momenter som fremgår av § 46 annet ledd bokstavene a) til h). Etter en helhetsvurdering kom nemnda til at ileggelse av overtredelsesgebyr ikke var en forholdsmessig reaksjon.

PVN-2015-12*Universitetet i Oslo*

Klagen ble ikke tatt til følge. Nemnda var enig med Datatilsynets tolkning av reseptregisterforskriften § 5-3 andre ledd. Bestemmelsen åpner ikke for at Datatilsynet kan dispensere fra forbudet mot å muliggjøre tilbakeføring av pseudonyme helseopplysninger til enkeltpersoner (reverseeringsforbudet). Den omsøkte kobling var derfor ikke tillatt. Nemnda fant at det ikke foreligger rettslig grunnlag for å gi konsesjon til den omsøkte sammenstilling.

PVN-2015-13*Trønder Taxi*

Klagen ble ikke tatt til følge. Nemnda fant at før man tar i bruk den type inngripende tiltak som opptak av samtlige telefonsamtaler er, må man forsøke flere andre og mindre inngripende tiltak. Tiltaket er dermed verken nødvendig eller forholdsmessig når det foreligger mindre inngripende virkemidler som ikke har vært forsøkt. Vilåårene i personopplysningsloven § 8 bokstav f) var ikke oppfylt.

PVN-2015-14*Viken Økonomi*

Innsyn i ansattes – og tidligere ansattes – epostkasse. Klagen førte ikke frem. Personvernemnda var enig i Datatilsynets resonnement.

PVN-2015-15*Mona Lisa Huset*

Ileggelse av overtredelsesgebyr for skjult kameraovervåking. Klagen ble ikke tatt til følge. Personvernemnda var enig i Datatilsynets resonnement.

PVN-2015-16*Walhalla*

Nemnda vurderte de usladdede videoene som ble lagt ut på Facebook og fant at opptakene hadde god nok oppløsning til at de er egnet til å identifisere enkeltpersoner. Opptakene viser personer som stjeler varer og er således sensitive personopplysninger. Publiseringen har ikke grunnlag i personopplysningsloven § 39. Personvernemnda viste til Datatilsynets vurdering av personopplysningsloven § 46 a) til h) og tiltrådte denne. Klagen ble ikke tatt til følge.

PVN-2015-17*Bisnode Norge*

Nemnda vurderte om saken skulle sendes tilbake til Datatilsynet for realitetsbehandling. I Personvernemndas vedtak PVN-2012-07 kom nemnda til at konsesjonen ikke skulle utvides til å omfatte registrering og bruk av tidligere kredittforespørsler som parameter i kredittvurderingen. Nemnda behandlet dette på generelt grunnlag og sondret ikke mellom enkeltpersoner og næringsdrivende. Det var ikke dokumentert forhold som endret denne vurderingen. Nemnda behøvde ikke å ta stilling til den subsidiære anførselen. Klagen ble ikke tatt til følge.

PVN-2016-01*Bank i butikk II*

Nemnda tok stilling til bank i butikk første gang i PVN-2013-21. Nemnda er fortsatt av den oppfatning at å «flytte» banken ut i butikkene innebærer en kostnad i form av et annet risikobilde. Det er ikke holdbart at man ved å innføre banktjenester i matvarebutikkene skal kunne oppbevare opptak i 90 dager i form av kameraopptak av butikkenes inngangsparti. Når det gjelder overvåking av kontantsafen, finner nemnda, såfremt kameravinkelen bare fanger opp den som åpner/lukker safen, at dette ikke er spesielt personvernkrenkende. Klagen tas delvis til følge. Lagringstiden for kameraopptak ved kontantsafen utvides til 90 dager.

PVN-2016-02*Hovedredningssentralen Nord-Norge*

Personvernemnda tok først stilling til om HRS behandler personopplysninger, herunder sensitive personopplysninger. HRS vil i redningsoperasjoner håndtere opplysninger om hendelser ved-

rørende enkeltpersoner ved innsamling, kvalitets-sikring og utsending av opplysninger knyttet til hendelsen. Personopplysningslovens bestemmelser om sensitive personopplysninger kommer til anvendelse. HRS må ha behandlingsgrunnlag, jf personopplysningsloven §§ 8 og 9, jf § 11. Nemnda kom til at behandlingsgrunnlaget følger av lov, jf politiloven § 27 og International Aeronautical and Maritime Search and Rescue Manual Volum I-III (IAMSAR Vol II, 2013). Det foreligger således ikke konsesjonsplikt, jf personopplysningsloven § 33 femte ledd. Når det gjelder avvik i internkontrollen, har HRS ikke spesifikt hensyntatt personopplysningsforskriftens internkontrollbestemmelser. Nemnda var enig med tilsynet i at det foreligger mangler ved dokumentasjonen av internkontroll og rutiner. Nemnda vurderte personopplysningsloven § 46 annet ledd bokstavene a) til h) og kom etter en helhetsvurdering til at det ikke var forholdsmessig å ilegge gebyr i saken.

PVN-2016-03*Klage over avvisning i sak vedrørende kameraovervåking*

Personvernemnda vurderte saken som en klage over Datatilsynets beslutning om avvisning. Nemnda er av den oppfatning at tilsynet ikke kan bortprioritere uten klageadgang. Nemnda mener at en bortprioritering er en avvisning. Forvaltningsloven slår eksplisitt fast at avvisning er et enkeltvedtak, jf § 2 tredje ledd. Enkeltvedtak er påklagbare, jf forvaltningsloven § 28. Nemnda mener at det er selvstendig klagerett etter både forvaltningsloven og personopplysningsloven, og at disse lovbestemmelsene utfyller hverandre. Etter nemndas syn er det ikke adgang til å bortprioritere saker. Personvernemnda mener denne saken skal realitetsbehandles.

PVN-2016-04*Legelisten.no*

Nemnda viste til at klagen gjaldt en begjæring om pålegg om fjerning av alle opplysninger om tannlegen og hennes pasienter. I oversendelsesbrevet skrev tilsynet at saken gjaldt krav om sletting av brukervurderinger på Legelisten.no. På denne bakgrunn kom Personvernemnda til at Datatilsynet ikke hadde tatt stilling til klagers prinsipale krav. Dette var en saksbehandlingsfeil, jf fvl § 41, og saken ble sendt tilbake til Datatilsynet for realitetsbehandling.

PVN-2016-05

Personvernemnda vurderte krav om sletting av saksdokumenter hos Datatilsynet. Datatilsynet hadde stilt spørsmålet om tilsynet har kompetanse til å treffe vedtak når tilsynet selv er behandlingsansvarlig for personopplysningene som kreves slettet. Nemnda fant at Datatilsynet var inhabil både ved behandling av krav vurdert etter personopplysningsloven § 28 fjerde ledd, § 27 tredje ledd og ved førsteinstansbehandling av klagen, på grunn av sin rolle som behandlingsansvarlig. Imidlertid fant nemnda at dette ikke ville gi noen rettslige virkninger, idet saksbehandlingsfeilen ble reparert gjennom nemndas behandling av klagen, jf. forvaltningsloven § 41. Utgangspunktet er at saksdokumenter er arkivpliktige, jf. arkivloven § 6, og det er av vesentlig betydning at kontrollorgans sakshåndtering i ettertid kan dokumenteres. Etter en samlet vurdering fant nemnda det klart at det ikke var tilstrekkelig grunnlag for å pålegge sletting.

PVN-2016-06*Vaktmester Andersen*

Personvernemnda vurderte Datatilsynets ilegelse av overtredelsesgebyr på kr 100 000 for klagers sammenstilling av opplysninger fra elektroniske kjøreboken ABAX med opplysninger om arbeidstid og arbeidssted for kontrollformål. Nemnda var enig med tilsynet i at bruken til kontrollformål er uforenlig med det opprinnelige formålet med innsamlingen. Nemnda vurderte personopplysningsloven § 46 annet ledd og fant at utmålingen lå på linje med Datatilsynets gebyrpraksis, jf. PVN-2015-08 Windsor Door.

PVN-2016-07*Synkron Media*

Personvernemnda vurderte Datatilsynets ilegelse av overtredelsesgebyr for overvåking av tidligere arbeidstakeres epostkasser og manglende sletting av disse, jf. personopplysningsloven § 46. Nemnda konkluderte på samme måte som tilsynet med at virksomheten har foretatt innsyn i ansattes epost gjennom viderekobling av epost, og at det foreligger brudd på personopplysningsforskriften § 9-2 og § 9-4. Nemnda kom til at utmålingen er lagt på linje med Datatilsynets vanlige gebyrpraksis, jf. PVN-2015-14 Viken Økonomi.

PVN-2016-08*Trondheim kommune II*

Nemnda vurderte Datatilsynets avgjørelse om ikke å pålegge Trondheim kommune å slette et dokument om tjenstlig tilrettevisning fra klagers personalmappe. Nemnda vurderte § 28 første ledd og uttalte at hvor lenge det er nødvendig å oppbevare en advarsel/tilrettevisning må vurderes konkret. Etter nemndas syn kan det være nødvendig å oppbevare et slikt dokument så lenge dokumentet kan ha betydning for et eventuelt krav mot den behandlingsansvarlige. Nemnda kom til at arbeidsgiver hadde et reelt behov for å beholde dokumentene i personalmappen, jf. nødvendighetsvurderingen i § 28 første ledd. Nemnda vurderte § 28 tredje ledd. Nemnda så at opplysningene kan være sterkt belastende, men veid opp mot kommunens dokumentasjonsbehov, jf. § 28 tredje ledd bokstav b, kan dokumentet ikke slettes.

PVN-2016-09*Codex advokat – videresending av epost*

Nemnda vurderte Codex' videresending av en advokat/partners epost og det ilagte overtredelsesgebyr. Codex videresendte all innkommende epost til en ansatt advokat/partner som var suspendert til en annen advokat i firmaet. Dette ble gjort i fire dager uten å varsle. Videresendingsperioden var på totalt to uker. Personvernemnda sammenlignet saken med PVN-2015-14 Viken Økonomi. Automatisk videresending av epost er innsyn. Det forelå et åpenbart brudd på § 9-3. Nemnda vurderte overtredelsesgebyret, kom til at utmålingen var lagt på linje med Datatilsynets gebyrpraksis og så ikke grunn til å endre gebyrets størrelse.

PVN-2016-11

Saken trukket av klager.

PVN-2016-12*Stange kommune – sletting av personalmappe*

Nemnda vurderte sletting i personalmappe i henhold til personopplysningsloven § 28 tredje ledd, «sterkt belastende». Nemnda la vekt på at opplysningene vil være lagret i et personalarkiv, som ikke er åpent for andre enn HR-personell, det vil fremgå av dokumentene at klager er uenig i det angivelige taushetsbruddet og oppbevaring av dokumenter i kommunens arkiv vil være underlagt adekvat tilgangskontroll i samsvar med de

gjeldende taushetspliktsbestemmelser. Nemnda fant på dette grunnlag at oppbevaring av opplysningene ikke vil være sterkt belastende.

PVN-2016-13

Avvisningsvedtak – sletting av journalopplysninger

Klage over Datatilsynets avvisning av å realitetsbehandle klagers krav om sletting av klagers journalopplysninger samt krav om tilsyn. Personvernemnda vurderte Datatilsynets saksbehandling, hvor tilsynet besvarte henvendelsen med et veiledningsbrev. Datatilsynet har gitt klager grundig veiledning, påpekt at tilsynet ikke er riktig instans og henvist til riktig instans og de relevante lovbestemmelsene i helsepersonelloven. Nemnda fant at tilsynet har oppfylt veiledningsplikten og det var ikke anført tilstrekkelige grunner til at nemnda vurderte saken annerledes enn Datatilsynet.

PVN-2016-14

Årdal kommune – sensitive personopplysninger i offentlig postjournal

Årdal kommune meldte Datatilsynet om avvik på offentlig postjournal. Datatilsynet ila et overtredelsesgebyr på kr 150 000 for bruddet på personopplysningsloven. Personvernemnda vurderte gebyrets størrelse og kom etter en helhetsvurdering til at utmålingen måtte reduseres til kr 50 000.

PVN-2016-15

Tromsø kommune II

Dissens. Personvernemndas flertall la vekt på at personopplysningsloven § 23 første ledd bokstav e) ble påberopt i saken. Når Samspill og Harmoni er databehandler for kommunen og kommunen ikke har utlevert de aktuelle referater mv til andre, får § 23 første ledd bokstav e) direkte anvendelse slik at innsynsretten etter personopplysningsloven da begrenses. Etter personopplysningsloven er det da ikke nærmere behov for å ta stilling til hvilke deler av opplysningene innsyn skulle blitt gitt i. Nemnda ser det slik at de dokumenter det ønskes innsyn i vil bli å betrakte som

interne dokumenter i Tromsø kommune, og således som utgangspunkt kunne unntas fra innsyn etter forvaltningsloven § 18 a, dog slik at det da vil inntre en plikt for kommunen til å vurdere om det er grunnlag for å anvende regelen i forvaltningsloven § 18 annet ledd om meroffentlighet. For interne dokumenter vil klager ha krav på innsyn i «faktiske opplysninger» i disse. Det legges til grunn som sikker rett, at opplysninger om at det er gitt informasjon fra tredjemann, hvem dette er og hvilken informasjon dette er, betraktes som faktiske opplysninger i relasjon til bestemmelsen i forvaltningsloven § 18 c). Samlet sett kom nemndas flertall til at det ikke foreligger grunnlag for å gjøre unntak etter forvaltningsloven § 19 annet ledd b, og at klager således har krav på innsyn med de unntak som måtte følge av en konkret vurdering av forvaltningsloven § 18 første ledd, jf § 18 a), jf c). Mindretallet fastholdt sin dissens fra PVN-2015-07 i spørsmålet om innsyn.

10 Regnskap og budsjett for 2016

Personvernemnda hadde i 2016 en budsjetttramme på kr 1 887 000, og fremkommer under kapittel 546 Personvernemnda for 2016.

Totalt forbruk: kr 1 502 974.

Personvernemnda disponerte sin bevilgning til innkjøp av litteratur, tjenester, økonomisk støtte til konferanse, deltakelse på seminar, arbeidsgodtgjørelse og reisegodtgjørelse til nemndas medlemmer, lønn til sekretariat og leie av lokaler.

11 Avslutning

Personvernemnda er av den oppfatning at nemnda gjennom sin virksomhet fungerer etter sin hensikt og bidrar til rettsavklaringer og til å høyne kunnskapsnivået på personvernområdet.

Oslo, 10. februar 2017

For Personvernemnda
Eva I E Jarbekk
Leder

Tinging av publikasjonar

Offentlege institusjonar:

Tryggings- og serviceorganisasjonen til departementa

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonane er også tilgjengelege på

www.regjeringen.no

Omslagsillustrasjon: Colourbox

Trykk: 07 Xpress AS – 06/2017

